

3^ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

ΟΙ 17 ΣΤΟΧΟΙ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία,
την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν
κόσμο που αλλάζει

Διαμόρφωσις - Οργανισμός Καινοτομίας για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη
ΚΑΣΤΟΡΙΑ 03/10 έως 05/10/2025

ISBN: 978-618-86849-4-2

ISSN: 3057-5222

ΜΟΝΑΔΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ
ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Κυπριακή Δημοκρατία
Υπουργείο Παιδείας
Αθλητισμού και Νεολογίας

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΡΟΤΥΠΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΙΣΟΒΑΛΕΤΙΣΜΟΥ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΒΕΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΧΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΠΡΟΤΥΠΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

TEES

Διατμητικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Τμήμα Πληροφορικής
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Δ.Π.Μ.Σ. Προηγμένες Τεχνολογίες
Πληροφορικής και Υπηρεσιών

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής
University of Thessaly / Department of Special Education

ΔΗΜΟΣ
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Πανεπιστήμιο Κύπρου
Τμήμα Επιστημών της Αγωγής

Κέντρο Εκπαίδευσης
για το Ειδικό
και την Απορία
Εκπαίδευσης

Global
Education
Time

διαμορφωσις
Οργανισμός Καινοτομίας για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

**«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση»
Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία,
την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει**

Καστοριά, 03/10 έως 05/10/2025

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

e-Book

Επιμέλεια:

Μαγδαληνή Γρηγορίου

Κωνσταντίνα Θεολογία Μαρδίρη

Έκδοση:

Διαμόρφωσις - Οργανισμός Καινοτομίας για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Καστοριά - Οκτώβριος 2025

ISBN: 978-618-86849-4-2

ISSN: 3057-5222

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

**«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει**

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ - ΣΥΝΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ

Το 3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο «Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει» διοργάνωσε ο Οργανισμός Καινοτομίας για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη «Διαμόρφωσις» σε συνεργασία με το Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (Δ.Π.Μ.Σ.) «Επιστήμες του Περιβάλλοντος, της Υγείας και της Αγωγής: Εκπαίδευση για την Αειφορία» του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Μάθηση στις Φυσικές Επιστήμες και το Περιβάλλον - Κατεύθυνση Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Εκπαίδευση για την Αειφορία» του Τμήματος Επιστημών της Αγωγής του Πανεπιστημίου Κύπρου, το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (Π.Μ.Σ.) «Διαχείριση Περιβάλλοντος και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση» του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος, το Διδρυματικό 0/89653 Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (Δ.Π.Μ.Σ.) «Προηγμένες Τεχνολογίες Πληροφορικής και Υπηρεσίες» του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, το Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (Δ.Π.Μ.Σ.) «Νέες Τεχνολογίες για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη» του Ιονίου Πανεπιστημίου, το Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (Δ.Π.Μ.Σ.) «Εκπαίδευση για την Αειφορία και το Περιβάλλον» του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, το Τμήμα Περιβάλλοντος του Ιονίου Πανεπιστημίου, το Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, το Τμήμα Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, την Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Μακεδονίας, την Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Στερεάς Ελλάδας, την Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ηπείρου, την Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων, το Κέντρο Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία (Κ.Ε.ΠΕ.Α./Κ.Π.Ε.) Καστοριάς και τον Δήμο Καστοριάς.

Το Συνέδριο ευγενικά υποστηρίχτηκε από την Μονάδα Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη του Υπουργείου Παιδείας της Κύπρου και συγχρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα DEAR της Ευρωπαϊκής Επιτροπής "It's Global Education Time (GET). From School Curricula to Youth Actions for Sustainable Development" - NDICI CHALLENGE/2023/448-264.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Επιστημονική Επιτροπή

Πρόεδρος

Στέφανος Παρασκευόπουλος, Ομότιμος Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, πρώην Αντιπρύτανης Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Μέλη

Α. Πανεπιστημιακοί

Γεώργιος Αμπατζίδης, Επίκουρος Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Δημήτριος Βέργαδος, Αναπληρωτής Καθηγητής & Πρόεδρος του Τμήματος Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Αικατερίνη Καμπάση, Κοσμήτορας της Σχολής Περιβάλλοντος, Διευθύντρια του Δ.Π.Μ.Σ. «Νέες Τεχνολογίες για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη», Διευθύντρια του Εργαστηρίου Τεχνολογίας Λογισμικού και Εφαρμογών Γεωπληροφορικής

Χαράλαμπος Καραγιαννίδης, Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Γιώργος Κόκκορης, Καθηγητής, Τμήμα Ωκεανογραφίας και Θαλασσίων Βιοεπιστημών του Πανεπιστημίου Αιγαίου

Αθηνά Χριστίνα Κορνελάκη, Επίκουρη καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Κωνσταντίνος Κορφιιάτης, Καθηγητής, Τμήμα Επιστημών της Αγωγής του Πανεπιστημίου Κύπρου

Αριστοτέλης Μαρτίνης, Καθηγητής, Τμήμα Περιβάλλοντος του Ιονίου Πανεπιστημίου

Δόμνα Μιχαήλ, Καθηγήτρια, Τμήμα Επικοινωνίας και Ψηφιακών Μέσων του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, Δ/ντρια του Π.Μ.Σ. «Ανάπτυξη Ψηφιακών Παιχνιδιών και Πολυμεσικών Εφαρμογών»

Άγγελος Μιχάλας, Καθηγητής, Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας & Διευθυντής του Δ.Π.Μ.Σ. «Προηγμένες Τεχνολογίες Πληροφορικής και Υπηρεσίες»

Αικατερίνη Πλακίτση, Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Μέλος του Συμβουλίου Διοίκησης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Δ/ντρια του Δ.Π.Μ.Σ. «Επιστήμες του Περιβάλλοντος και Εκπαίδευση για την Αειφορία»

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Αλεξάνδρα Παυλούδη, Καθηγήτρια, Τμήμα Γεωπονίας της Σχολής Γεωτεχνικών Επιστημών του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδας, Διδάσκουσα στο Π.Μ.Σ. «Διαχείριση Περιβάλλοντος και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση»

Δρ. Βασιλική Καραμέρου, Ε.Ε.Π. Τμήματος Πληροφορικής με εφαρμογές στην Βιοϊατρική του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Δρ. Ελένη Κολοκούρη, Ε.ΔΙ.Π., Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Δρ Στέλλα Πέτρου, M.Ed., Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό, Τμήμα Επιστημών της Αγωγής του Πανεπιστημίου Κύπρου

Δρ. Άνθη Χριστοδούλου, M.Ed., Ειδική Επιστήμονας Έρευνας, Τμήμα Επιστημών της Αγωγής του Πανεπιστημίου Κύπρου

Δρ. Χαρίκλεια Μινώτου, Διδάσκουσα στο Δ.Π.Μ.Σ. «Νέες Τεχνολογίες για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη» του Ιονίου Πανεπιστημίου

Β. Εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Δρ. Πέτρος Αγγελόπουλος, M.Ed., Περιφερειακός Διευθυντής Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ιονίων Νήσων

Δρ. Χαράλαμπος Αποστόλου M.Sc., Περιφερειακός Επόπτης Ποιότητας Εκπαίδευσης Δυτικής Μακεδονίας, Σύμβουλος Εκπαίδευσης ΠΕ04 Δυτικής Μακεδονίας

Δρ. Κωνσταντίνος Γιαννόπουλος, M.Ed., Περιφερειακός Διευθυντής Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Ελλάδας

Δρ. Έλενα Ζυγούρη, M.Ed., Ταμίας Διαχειριστικής Επιτροπής Diamorfosis IOSD, πρώην Περιφερειακή Διευθύντρια Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Μακεδονίας

Δρ. Ειρήνη Ιωαννίδου, M.Ed., Διευθύντρια 3^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ωραιοκαστρου, Διδάσκουσα στο Π.Μ.Σ. «Διαχείριση Περιβάλλοντος και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση»

Δρ. Γεώργιος Κόσσυβας, M.Ed., Σύμβουλος Εκπαίδευσης ΠΕ03 Β' Αθήνας, τέως Περιφερειακός Διευθυντής Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αττικής

Δρ. Θοδωρής Μαρδίρης, M.Ed., Πρόεδρος Διοικούσας Επιτροπής Diamorfosis IOSD, τέως Περιφερειακός Διευθυντής Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Μακεδονίας, Διδάσκων στο Δ.Π.Μ.Σ. «Εκπαίδευση για την Αειφορία και το Περιβάλλον» του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Δρ. Ζαφείρα Μπαλαμπανίδου M.Ed., M.Sc., Διευθύντρια του 3ου Ωνάσειου ΓΕ.Λ. Κοζάνης

Δρ. Ελένη Μπενιάτα, M.Ed., Περιφερειακή Διευθύντρια Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Στερεάς Ελλάδας

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Δρ. Μαρίνα Μπέση, M.Ed., Περιφερειακή Διευθύντρια Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ηπείρου

Δρ. Τάσος Ξανθόπουλος, M.Ed., Διευθυντής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Καστοριάς, Διδάσκων στο Τμήμα Μαθηματικών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Δρ. Δημήτρης Οικονομόπουλος, M.Ed., Περιφερειακός Διευθυντής Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Πελοποννήσου

Δρ. Δέσποινα Παπαδοπούλου, M.Ed., Περιφερειακή Διευθύντρια Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Μακεδονίας, Διδάσκουσα στο Π.Μ.Σ. «Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση» του Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Δρ. Δημήτρης Τζήμας, M.Ed., Πληροφορικός, τέως Συντονιστής Εκπαιδευτικού Έργου Πληροφορικής, Π.ΕΚ.Ε.Σ. Δυτικής Μακεδονίας, Διευθυντής Εσπερινού ΓΕ.Λ. Καστοριάς

Μαγδαληνή Γρηγορίου, M.Sc., M.Sc., Προϊσταμένη Κ.Ε.ΠΕ.Α./Κ.Π.Ε. Καστοριάς

Ευγενία Μαρνέρη, M.Ed., Διευθύντρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Καστοριάς, Διδάσκουσα στο Τμήμα Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Κώστας Μπαντίκος, M.Ed., τέως Περιφερειακός Διευθυντής Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης

Νικόλαος Ποζουκίδης, M.Ed., M.A. TESOL, Καθηγητής Αγγλικών, Επόπτης Ποιότητας Εκπαίδευσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Κοζάνης, Σύμβουλος Εκπαίδευσης ΠΕ06 Δυτικής Μακεδονίας, Μέλος Diamorfosis IOSD

Οργανωτική Επιτροπή

Πρόεδρος

Δρ. Θοδωρής Μαρδίρης, M.Ed., Πρόεδρος Διοικούσας Επιτροπής Diamorfosis IOSD, Πρώην Περιφερειακός Διευθυντής Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Μακεδονίας, Διδάσκων στο Δ.Π.Μ.Σ. «Εκπαίδευση για την Αειφορία και το Περιβάλλον» του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Μέλη

Μαγδαληνή Γρηγορίου, M.Sc., M.Sc., Βιολόγος, Προϊσταμένη Κ.Ε.ΠΕ.Α./Κ.Π.Ε. Καστοριάς

Δρ. Έλενα Ζυγούρη, M.Ed., Ταμίας Διοικούσας Επιτροπής Diamorfosis IOSD, πρώην Περιφερειακή Διευθύντρια Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Μακεδονίας

Βασιλική Μαλέα, M.Ed., Νηπιαγωγός, Γραμματέας Διοικούσας Επιτροπής Diamorfosis IOSD

Δρ. Ζαφείρα Μπαλαμπανίδου M.Ed, M.Sc., Διευθύντρια του 3ου Ωνάσειου ΓΕ.Λ. Κοζάνης

Νικόλαος Ποζουκίδης, M.Ed., M.A. TESOL, Καθηγητής Αγγλικών, Επόπτης Ποιότητας Εκπαίδευσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Κοζάνης, Σύμβουλος Εκπαίδευσης ΠΕ06 Δυτικής Μακεδονίας, Μέλος Diamorfosis IOSD

Δρ. Δημήτρης Τζήμας, M.Ed., Πληροφορικός, τέως Συντονιστής Εκπαιδευτικού Έργου Πληροφορικής, ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Δυτικής Μακεδονίας, Διευθυντής Εσπερινού ΓΕ.Λ. Καστοριάς

Κωνσταντίνα Θεολογία Μαρδίρη, M.Sc., Νηπιαγωγός

Κλεοπάτρα Γκόλα, Υπ. Διδάκτορας Τμήματος Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Χρήστος Χυτήρης, Υπ. Διδάκτορας Τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Ορέστης Μαρδίρης, Προπτυχιακός φοιτητής του Τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

ΣΥΝΔΙΟΡΓΑΝΩΤΕΣ

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Με την ευγενική υποστήριξη των:

**ΜΟΝΑΔΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ
ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ**

Κυπριακή Δημοκρατία
Υπουργείο Παιδείας
Αθλητισμού και Νεολαίας

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ**
UNIVERSITY OF WESTERN MACEDONIA

**ΔΗΜΟΣ
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ**

ΕΠΗΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο
«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Αγαπητές και αγαπητοί σύνεδροι,

Με ιδιαίτερη χαρά και τιμή σας καλωσορίζουμε στο **3ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο με τίτλο «Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει»**, το οποίο διοργανώνεται στην Καστοριά από τις 3 έως τις 5 Οκτωβρίου 2025.

Το **3^ο Συνέδριο** συνεχίζει την επιτυχημένη πορεία των δύο προηγούμενων συνεδρίων (2023 και 2024) και **αποσκοπεί στην εμβάθυνση του διαλόγου και της επιστημονικής έρευνας** αναφορικά με την εισαγωγή, εφαρμογή, αποτίμηση και προώθηση των **17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) του ΟΗΕ στο εκπαιδευτικό σύστημα**. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην **Παγκόσμια Εκπαίδευση για την Πολιτειότητα (Global Citizenship Education)**, με στόχο την καλλιέργεια ενεργών και υπεύθυνων πολιτών, ικανών να ανταποκριθούν στις σύνθετες προκλήσεις που εγείρουν η αειφορία, η καινοτομία, η ισότητα και η δικαιοσύνη.

Οι **17 ΣΒΑ**, που **θεσπίστηκαν το 2015**, αποτελούν μία παγκόσμια στρατηγική πρόσκληση για δράση, **με ορίζοντα το 2030**, προς την κατεύθυνση της εξάλειψης της φτώχειας, της προστασίας του πλανήτη, καθώς και της διασφάλισης της ειρήνης και της ευημερίας για όλους. **Σήμερα, απομένουν μόλις πέντε έτη για την επίτευξη των στόχων αυτών, γεγονός που καθιστά ακόμη πιο επιτακτική την έγκαιρη και αποτελεσματική κινητοποίηση.**

Ο **4^{ος} Στόχος Βιώσιμης Ανάπτυξης** επικεντρώνεται στη **διασφάλιση ποιοτικής εκπαίδευσης** και στην προώθηση ευκαιριών διά βίου μάθησης για όλους/ες, με κοινωνική δικαιοσύνη και χωρίς αποκλεισμούς. Δίνει έμφαση στην ένταξη των παιδιών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην πρόσβαση και ολοκλήρωση της σχολικής εκπαίδευσης, καθώς και στην αύξηση του αριθμού των ενηλίκων με δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν την πρόσβαση στην απασχόληση.

Αναμφίβολα, η εκπαίδευση συνιστά τον ακρογωνιαίο λίθο για την επίτευξη του συνόλου των ΣΒΑ και η **ολιστική προσέγγιση της αειφορίας στο επίπεδο της σχολικής μονάδας** αναδεικνύεται ως **βέλτιστη πρακτική για την ουσιαστική ενσωμάτωση των στόχων στη μαθησιακή διαδικασία.**

Για την Ελλάδα, η **υλοποίηση των ΣΒΑ αποτελεί αδήριτη εθνική αναγκαιότητα για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς και την προαγωγή της κοινωνικής ευημερίας**. Παρά τη σημαντική συμβολή της εκπαίδευσης μέχρι σήμερα, οι αυξανόμενες προκλήσεις που απορρέουν από την κλιματική κρίση και τις οικονομικές ανισότητες καθιστούν εμφανέστερη από ποτέ την ανάγκη ανάπτυξης γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων που θα συντελέσουν στη διαμόρφωση ενός περισσότερο βιώσιμου μέλλοντος.

Το **3ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο επιδιώκει να αναδείξει και να προωθήσει καινοτόμες πρακτικές, ερευνητικές προσπάθειες, εκπαιδευτικές διαδικασίες και μαθησιακές προσεγγίσεις σχετικές με τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στην Εκπαίδευση**. Παράλληλα, αποσκοπεί στη συγκρότηση ενός επιστημονικού και κοινωνικού χώρου διαλόγου και ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ εκπαιδευτικών, πανεπιστημιακών, ερευνητών, επαγγελματιών, υπευθύνων χάραξης πολιτικής, εκπροσώπων κοινωνικών, πολιτιστικών και οικονομικών φορέων, οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και ενεργών πολιτών από την Ελλάδα και το εξωτερικό.

Επιπλέον, μέσω της αгаστής συνεργασίας με τη **Μονάδα Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη (Ε.Π.Α.Α.) του Υπουργείου Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας της Κυπριακής Δημοκρατίας**, η παρούσα διοργάνωση εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο διακρατικής συνεργασίας Ελλάδας - Κύπρου, συμβάλλοντας στην ανταλλαγή καλών πρακτικών και την προώθηση κοινών δράσεων στον τομέα της εκπαίδευσης για την αειφόρο ανάπτυξη.

Το 3^ο Συνέδριο πραγματοποιείται σε υβριδική μορφή με συμμετοχές από Ελλάδα, Κύπρο, Ιρλανδία, Ισπανία, Πορτογαλία και Ρουμανία. Περιλαμβάνει δέκα (10) Θεματικές Ενότητες, εκατόν ογδόντα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

τρεις (183) παρουσιάσεις εργασιών, τέσσερα (4) εξειδικευμένα εκπαιδευτικά εργαστήρια, ένα (1) στρογγυλό τραπέζι, καθώς και πέντε (5) προσκεκλημένες ομιλίες από διακεκριμένους επιστήμονες της Ελλάδας και του διεθνούς ακαδημαϊκού χώρου.

Εκ μέρους της Οργανωτικής Επιτροπής του Συνεδρίου

Θοδωρής Μαρδίρης

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

1. Εκπαίδευση για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη - Από τη Θεωρία στην Πράξη: Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) ως εκπαιδευτικό εργαλείο. Ολιστική προσέγγιση και διαθεματική ενσωμάτωση των ΣΒΑ - Σύνδεση διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων (μαθηματικά, γλώσσα, φυσικές επιστήμες, τέχνες) με τη βιώσιμη ανάπτυξη. Εφαρμογή βιωματικών και συνεργατικών μεθόδων μάθησης. Μεθοδολογίες και δείκτες για την εκτίμηση της επίδρασης των εκπαιδευτικών πρακτικών στη βιώσιμη ανάπτυξη. Παραδείγματα, προσεγγίσεις και καλές πρακτικές στα σχολεία, σε υποστηρικτικές δομές και πανεπιστημιακά ιδρύματα.

2. Καινοτομία στην Εκπαίδευση και οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης: Καινοτόμες παιδαγωγικές πρακτικές για την υποστήριξη των ΣΒΑ. Δημιουργία και διαχείριση εκπαιδευτικού υλικού με τη βοήθεια της Τεχνητής Νοημοσύνης (Artificial Intelligence, AI). Καινοτόμα έργα μαθητών/τριών με στόχο κοινωνικές αλλαγές. Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και Εξ αποστάσεως μάθηση με γνώμονα τη βιωσιμότητα. Χρήση εικονικής πραγματικότητας (Virtual Reality, VR) και παιχνιδιών για την ευαισθητοποίηση γύρω από τους ΣΒΑ. Συνεργατική και διερευνητική μάθηση. Science, Technology, Engineering, Mathematics (STEM), Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics (STEAM) και βιώσιμη ανάπτυξη.

3. Ενεργοί Πολίτες του Κόσμου για την Αειφορία, ο ρόλος της Εκπαίδευσης: Σύνδεση της Πολιτείας με τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Διαθεματικές και Διεπιστημονικές στρατηγικές διδασκαλίας για την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της συμμετοχής στα κοινά. Ο ρόλος της εκπαίδευσης στη διαμόρφωση ενεργών πολιτών με αξίες ισότητας, δημοκρατίας, ειρήνης και αλληλεγγύης. Παιδαγωγικές της απελευθέρωσης και της κοινωνικής δράσης - συμμετοχική μάθηση και δημοκρατική αγωγή. Ψηφιακή πολιτεότητα και υπεύθυνη χρήση των ΜΜΕ. Καλλιέργεια δεξιοτήτων ανάλυσης και διαλόγου στους/τις μαθητές/τριες.

4. Κλιματική Κρίση, η Απάντηση της Εκπαίδευσης: Ο ρόλος της εκπαίδευσης στην προσαρμογή και τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής. Εκπαιδευτικά προγράμματα για την κλιματική αλλαγή. Περιβαλλοντική εκπαίδευση/αγωγή μέσα και έξω από την τάξη. Από τη γνώση στη δράση - πράσινες πρακτικές στα σχολεία. Κλιματική Δικαιοσύνη. Σχολεία μηδενικού αποτυπώματος άνθρακα - Πράσινες πρωτοβουλίες στην εκπαιδευτική κοινότητα.

5. Πολιτισμός, Τέχνη και Βιώσιμη Ανάπτυξη - Δημιουργική Μάθηση για έναν Καλύτερο Κόσμο: Η τέχνη ως εργαλείο ευαισθητοποίησης για τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης. Πολιτισμική κληρονομιά και βιωσιμότητα. Θεατρική παιδεία, μουσική και εικαστικά για την κοινωνική αλλαγή. Καλλιτεχνικές δράσεις για την καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης.

6. Διά Βίου Μάθηση και Εκπαίδευση Ενηλίκων - Σχεδιασμός για έναν Δίκαιο Κόσμο: Συνεχιζόμενη επαγγελματική ανάπτυξη για εκπαιδευτικούς σε θέματα βιωσιμότητας. Στρατηγικές ενίσχυσης των δεξιοτήτων και αξιών των εκπαιδευτικών για την επιτυχημένη ενσωμάτωση των 17 ΣΒΑ στη σχολική μονάδα. Δημιουργία πόρων και εργαλείων για υποστήριξη των εκπαιδευτικών. Στρατηγικές και παραδείγματα αύξησης της ευαισθητοποίησης των πολιτών σχετικά με τους ΣΒΑ. Συνεργασίες Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) με σχολεία και τοπικές κοινωνίες. Επιστήμη των πολιτών.

7. Ισότητα των Φύλων και Ένταξη - Η Παιδεία ενάντια στις Διακρίσεις: Διαθεματικές και διεπιστημονικές προσεγγίσεις με έμφαση στη διασφάλιση της ισότητας και της δικαιοσύνης για την επίτευξη των ΣΒΑ μέσω της εκπαίδευσης. Ενδυνάμωση ευάλωτων ομάδων. Εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ισότητα. Ο ρόλος της εκπαίδευσης στην εξάλειψη των κοινωνικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων. Προκλήσεις, διακρίσεις και ενίσχυση της ισότητας στην εκπαιδευτική διαδικασία. Πολιτισμική ποικιλομορφία και διαπολιτισμική εκπαίδευση.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

8. Τοπικές Δράσεις – Παγκόσμιες Συνδέσεις, η Δύναμη της Κοινωνικής Εκπαίδευσης στη Βιώσιμη Ανάπτυξη: Σχολεία ως κόμβοι κοινωνικής δράσης. Δίκτυα σχολείων και συνεργασίες σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο. Συνεργασίες μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων/δομών, οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, επιχειρήσεων και κυβερνήσεων για την υποστήριξη των ΣΒΑ. Εμπλοκή γονέων και τοπικών φορέων στη βιώσιμη μάθηση. Ενθάρρυνση συμμετοχής μαθητών/τριών σε κοινωνικές δράσεις μέσω σχολικών πρωτοβουλιών. Δημιουργία κουλτούρας κοινωνικής ευθύνης στις σχολικές κοινότητες.

9. Οικονομία, Εκπαίδευση, Επιχειρηματικότητα και Υπεύθυνες Επιλογές: Παραδείγματα επιτυχημένων νεανικών πρωτοβουλιών για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Εκπαίδευση στη βιώσιμη επιχειρηματικότητα. Μαθητικές επιχειρήσεις με κοινωνικό αντίκτυπο. Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την πράσινη και την κυκλική οικονομία. Ο ρόλος της εκπαίδευσης στη διαμόρφωση υπεύθυνων καταναλωτών. Εργαστήρια για την κατανόηση της οικονομικής βιωσιμότητας. Επαγγελματική κατάρτιση για πράσινες θέσεις εργασίας. Στρατηγικές για τη δημιουργία συνεκτικών και ανθεκτικών κοινωνιών.

10. Αναλυτικά Προγράμματα και Πολιτικές Εκπαίδευσης για τους 17 ΣΒΑ: Ανασχεδιασμός του αναλυτικού προγράμματος για την Αειφορία. Καταπολέμηση της εκπαιδευτικής ανισότητας σε απομακρυσμένες ή μειονεκτικές περιοχές. Εργαλεία για την προαγωγή της ευημερίας των μαθητών/τριών στις σχολικές κοινότητες. Προετοιμασία των μαθητών/τριών για έναν κόσμο που αλλάζει συνεχώς, δεξιότητες και καινοτομία. Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση για βιώσιμες καριέρες. Η σημασία της προσβασιμότητας και της ποιότητας στην εκπαίδευση.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ	26
Integrating Global Citizenship Education in Eight European Countries: Opportunities and Challenges from the GET Project.....	27
Αειφόρος μετασχηματισμός του σχολείου με βάση την Ολιστική Σχολική Προσέγγιση: Το παράδειγμα της Κύπρου	28
Σχολικοί Κήποι: Πολυσχιδή Περιβάλλοντα Μάθησης για την Εκπαίδευση Ενεργών Πολιτών	29
Εκπαίδευση για τη Δημοκρατία και τις Αξίες της Κοινωνικής Συνοχής: Ο Δρόμος προς την Αειφορία	30
Η Εκπαίδευση για την Αειφορία στην εποχή των διαδοχικών κρίσεων: Το παράδειγμα του Διεθνούς Μεταπτυχιακού Προγράμματος "One Health Education for Global Sustainability"	32
B. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ	33
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1.....	34
Διερευνώντας τις αντιλήψεις προπτυχιακών φοιτητριών Παιδαγωγικού Τμήματος για τις πρακτικές της κυκλικής οικονομίας	35
Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην Προσχολική Ηλικία μέσω της Δημιουργίας Σχολικού Λαχανόκηπου: Μια Βιωματική Προσέγγιση Μάθησης.....	36
Λογοτεχνία και Ποιοτική Μάθηση	37
STEM και Βιώσιμη Ανάπτυξη στην Πράξη: Δημιουργία Υδροπονικού Συστήματος μέσω 3D Εκτύπωσης και Διεπιστημονικής Συνεργασίας.....	38
Κυκλική Οικονομία στην Πράξη: Επαναχρησιμοποίηση Υλικών ως Εκπαιδευτικό Εργαλείο Βιώσιμης Ανάπτυξης	39
Εκπαιδύοντας εκπαιδευτικούς για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Μια μελέτη περίπτωσης εφαρμογής των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης για το περιβάλλον και ενδυνάμωσης δεξιοτήτων αξιολόγησης προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση.	40
«Ανακαλύπτοντας τους 17 Στόχους για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στα σχολικά εγχειρίδια. Η επαφή ενός Ινδιάνου με τον ποταμό Τριπόταμο Βέροιας. Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση διαμέσου της Λογοτεχνίας - Μια διαθεματική προσέγγιση».....	41
«Οι Δρόμοι του Νερού - Η Λίμνη της Καστοριάς»: Βιωματική προσέγγιση ενός λιμναίου οικοσυστήματος με την αξιοποίηση της ψηφιακής τεχνολογίας.....	42

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Συνεργασία Νηπιαγωγών και Εκπαιδευτικών Αγγλικής σε δράσεις ενίσχυσης της ενεργού πολιτεότητας - Υποστήριξη της πολυγλωσσίας και της γλωσσομάθειας στο Νηπιαγωγείο.....	44
Μικρά παιδιά, Μεγάλες Αλλαγές: Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Αναστοχασμός στην Προσχολική Ηλικία.....	45
Ενσωμάτωση των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης μέσω της εργαστηριακής διδασκαλίας του διδακτικού αντικειμένου της Χημείας στο Γυμνάσιο	46
Εκπαιδευτικές Δράσεις για την Προώθηση του Στόχου Βιώσιμης Ανάπτυξης 7 «Φτηνή και Καθαρή Ενέργεια»	47
«Διερεύνηση των γνώσεων, αντιλήψεων και στάσεων των Εκπ/κών Α/βάθμιας Εκπ/σης σχετικά με την ενσωμάτωση των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης στην εκπαιδευτική πράξη: Η περίπτωση των Δημοτικών Σχολείων και Νηπιαγωγείων της Δυτικής Μακεδονίας!»	48
«Διαδρομές στην τοπική ιστορία: Η Βυζαντινή Καστοριά ως πεδίο βιωματικής μάθησης μέσω της μεθοδολογίας της Ιστοριογραμμής-Storyline».....	50
Ενδυναμώνοντας την Περιβαλλοντική Υπευθυνότητα μέσω της Κυκλικής Οικονομίας: «Όταν οι Μαθητές Οραματίζονται - Βραβευμένη Δράση για τον 12 ^ο Στόχο Βιώσιμης Ανάπτυξης»	51
«Μαθητές σε Κλίμα Δράσης»	53
Η συμβολή των προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης του Ο.Φ.Υ.Π.Ε.Κ.Α. στους στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Η περίπτωση του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου.....	54
Une classe, mille cultures: Γαλλικά και Πολιτείοτητα σε Δράση - Διαθεματική προσέγγιση με άξονα τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης.....	55
«Οι δράσεις του 13 ^{ου} Γυμνασίου Ηρακλείου... στον δρόμο της Εκπαίδευσης για την Αειφορία» ..	56
Τα θαυμαστά οφέλη του σχολικού λαχανόκηπου.....	58
Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Ψηφιακές Τεχνολογίες: Μελέτη δυνητικών πηγών ρύπανσης σε τοπικά οικοσυστήματα από μαθητές/τριες, ως μελλοντικοί οικολογικοί υπεύθυνοι πολίτες.....	59
Παρατηρώ, Προστατεύω, Μοιράζομαι - Τα Πουλιά Της Λίμνης Μας: Μία Εκστρατεία Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης Σε Προστατευόμενη Περιοχή NATURA 2000	60
Ξαναβάφοντας το μέλλον - ένα πρωτότυπο πρόγραμμα ανακύκλωσης χρωμάτων κηρομπογιάς στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.....	62
Απορριμματοχώρα: Ένα επιτραπέζιο εκπαιδευτικό παιχνίδι για τα αστικά στερεά απόβλητα	63
Αυθεντική Αξιολόγηση και Συμπεριληπτική Εκπαίδευση Μέσω Βιωματικής Μάθησης.....	64

From Textbook to Action: A CLIL Environmental Project for Language Learning, Empathy, and Active Citizenship in Greek High Schools	65
Εκπαιδευτική Δράση με Άξονα τη Βιώσιμη Ανάπτυξη: «Αειφόρος Περίπατος στη Γειτονιά μας» ..	66
Το Πέρασμα από τη Βιομηχανική Επανάσταση στη Βιώσιμη Ανάπτυξη - Η περίπτωση της Σύρου ..	67
Make the Change: Educating for a Sustainable Future	68
Αειφόρα σχολεία για αειφόρες κοινωνίες: ένα σχέδιο eTwinning	69
“SUSTAIN”: Διαθεματική Προσέγγιση και Διεθνής Συνεργασία για την Αειφόρο Ανάπτυξη και την Ενεργό Πολιτειότητα στην Εκπαίδευση	70
Προς έναν υγιεινό τρόπο ζωής.....	72
Δρώντας Ενεργά στο Μουσείο.....	73
Τα επιτραπέζια Παιχνίδια ως Εργαλείο Εκπαίδευσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στην Προσχολική Ηλικία	74
Η συμβολή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στην υλοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης στην προσχολική εκπαίδευσή: το παράδειγμα «Ενεργοί Πολίτες»	75
Προσεγγίζοντας την Αειφορία: Λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου-Αιτωλικού, ένα υφ-υπεράλμυρο οικο-αλικο-σύστημα με πολλαπλές αξίες-χρήσεις και πολύτιμους φυσικούς πόρους	76
Βιώσιμη Ανάπτυξη και Φυσική Αγωγή: Διδακτική Παρέμβαση για την Ποιοτική Εκπαίδευση στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	78
Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Εκπαίδευση Αξιών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με στόχο την Αειφορία: Προτάσεις Εκπαιδευτικών για το τυπικό και άτυπο σχολικό πλαίσιο στο Ελληνικό Σχολείο	80
«Πες μου γιατί δεν μπορώ να αγοράζω ό,τι θέλω» Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα για τη βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση στο 3 ^ο Νηπιαγωγείο Σιάτιστας	82
Διδακτική Αγγλικής Γλώσσας και Εκπαίδευση για την Αειφορία/Βιώσιμη Ανάπτυξη: Μία Βιβλιογραφική Ανασκόπηση των Διεθνών Τάσεων (2020-2025)	83
Η Ολιστική Σχολική Προσέγγιση για τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης μέσω του προγράμματος Οικολογικά Σχολεία στην Ελλάδα.....	85
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2.....	87
Οι ωκεανοί εκπέμπουν SOS! Ποιος θα τους σώσει;	88
«Η Τεχνητή Νοημοσύνη ως Προστιθέμενη Αξία στην Επίτευξη του 4ου Στόχου Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Προσχολική Εκπαίδευση»	89

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο
 «Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
 για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Ο Πόλος Εκπαιδευτικής Καινοτομίας Τ.Π.Ε. Πτολεμαΐδας ως μοχλός εκπαιδευτικού μετασχηματισμού: Αποτίμηση δράσεων και ανάλυση αντίκτυπου στην εκπαιδευτική κοινότητα (Σχολικό Έτος 2024-2025).....	91
Συνδυάζοντας Φιλαναγνωσία και Ρομποτική στη STEM Εκπαίδευση: Μια Διεπιστημονική Προσέγγιση	92
e-Φροντίδα: Η ρομποτική στην υπηρεσία της Τρίτης Ηλικίας	93
Γλωσσική Μάθηση και Περιβαλλοντική Ευαισθητοποίηση: Η Κλιματική Αλλαγή ως Θεματικός Άξονας στα Αγγλικά.....	94
«Οδεύοντας προς μια ποιοτική εκπαίδευση. Η μέθοδος της ανεστραμμένης τάξης μέσα από ένα παράδειγμα διδασκαλίας στην Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή της ΣΤ΄ Δημοτικού με θέμα: Λαοί και πολιτισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης».....	95
«Οδεύοντας προς μία ποιοτική εκπαίδευση: Σχεδιασμός και Εφαρμογή Διδακτικών Δραστηριοτήτων σε μία Διδακτική Ενότητα στη Γλώσσα Α΄ Δημοτικού σύμφωνα με το μοντέλο των Πολυγραμματισμών»	96
Από τη Θεσσαλονίκη στην Κωνσταντινούπολη: Διαδραστική εκπαιδευτική διαδρομή με τη βοήθεια του ArcGIS στο πλαίσιο των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης	97
Καινοτομία στην Εκπαίδευση και οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης: Χρήση εργαλείων Τεχνητής Νοημοσύνης, Εικονικής Πραγματικότητας, Ψηφιακών Παιχνιδιών και Προσομοιώσεων στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού έργου eTwinning: Environmental STEMgineers ως εκπαιδευτικές πρακτικές STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) και μέθοδοι συνεργατικής και διερευνητικής μάθησης για τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης	98
Μάθηση μέσω Παιχνιδιού και Τεχνητή Νοημοσύνη στην Εκπαίδευση για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη: Δύο Επιτραπέζια Περιβαλλοντικά Παιχνίδια	100
Ο βαθμός αποδοχής της τεχνητής νοημοσύνης από τους εκπαιδευτικούς: παραδείγματα και προκλήσεις	101
Πρωθώντας τη βιώσιμη ανάπτυξη με τη χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης στο νηπιαγωγείο ...	102
Δημιουργικότητα και ενσυναίσθηση στο επίκεντρο της σχολικής τάξης: Μία διδακτική προσέγγιση για το φαινόμενο της λειψυδρίας - «Το ταξίδι της σταγόνας».....	103
«Ο Χορός της Γης»: Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για το φαινόμενο του σεισμού για μαθητές/μαθήτριες νηπιαγωγείου με το BeeBot.....	105
Δημιουργία Εκπαιδευτικής Εφαρμογής στο Roblox για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: «Η Περίπτωση της Λίμνης Κερκίνης»	106
Μηχανική μάθηση (MM) και υπολογιστική σκέψη	107

Εκπαίδευση και Τεχνητή Νοημοσύνη: Μία διαθεματική προσέγγιση της διδασκαλίας της Γεωλογίας, της Ιλιάδας του Ομήρου και των Αρχαίων Ελληνικών στη Β' Γυμνασίου. Η περίπτωση της αρχαίας Ελίκης.....	108
Vocational Training and Sustainable Development	109
Φιλαναγνωσία και STEAM για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη: Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα στην Α' Δημοτικού	110
Τεχνητή νοημοσύνη και εκπαίδευση για την αειφορία	111
XR στην Εκπαίδευση για την Αειφορία: Καινοτόμες Διαδρομές για Ισότιμη Πρόσβαση και Ενεργή Συμμετοχή	112
Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη μέσα από τη διαθεματική προσέγγιση της εκπαίδευσης STEAM και τη χρήση επιμέρους εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης, εκπαιδευτικής ρομποτικής, επαυξημένης πραγματικότητας και ψηφιακών ανοιχτών τεχνολογιών στο αειφόρο νηπιαγωγείο.....	113
Μείωση του Οικολογικού Αποτυπώματος Σχολικής Μονάδας με τη χρήση του Διαδικτύου των Πραγμάτων.....	114
Artful Minds, Creative Spirits: Μία συνεργασία για το πλαίσιο των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης στην προσχολική ηλικία	115
Η «Οδύσσεια» των μαθητών για ένα ασφαλές διαδικτυακό ταξίδι	117
Ενεργός Πολίτης: δημιουργία προσβάσιμων και συμπεριληπτικών χώρων για άτομα με αναπηρία	118
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3	119
Η ενσωμάτωση των 17 ΣΒΑ στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση: Η περίπτωση του μαθήματος «Εκπαίδευση και Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης» του ΚΠΜΣ «Ταυτότητα, Εκπαίδευση και Ικανότητες για Δημοκρατικό Πολιτισμό»	120
Φιλοσοφική θεώρηση της πολιτειότητας: η περίπτωση της πλατωνικής αλληγορίας του σπηλαίου	122
Το Μπαζάρ της Αειφορίας - Ένα παράδειγμα Συλλογικής Δράσης για το Σχολείο και την Κοινότητα	123
«Η Πολιτειότητα Ξεκινά στο Σχολείο: Όραμα για την Κοινωνία του Αύριο» «Ενεργοί Πολίτες: Οραματιζόμαστε τον Τόπο μας Σε Δέκα Χρόνια Από Τώρα».....	124
Η Σχολική Εφημερίδα ως Εργαλείο Έκφρασης, Έρευνας και Συνεργασίας για την Αειφορία: μια μελέτη περίπτωσης	125

Μία Μετασχηματιστική Παρέμβαση για την Καλλιέργεια Πολιτειότητας και Δικαιωμάτων: Η Ελευθερία ως Βάση Θεσμικής Δικαιοσύνης	126
Η Κλιματική Κρίση, η Κοινωνική Μεταβολή και οι Οικονομικές Προκλήσεις: Ο Ρόλος της Εκπαίδευσης στην Καλλιέργεια και Ενδυνάμωση Ενεργών Πολιτών.....	127
Η συμβολή εφαρμογών εικονικής και επαυξημένης πραγματικότητας στην περιβαλλοντική εκπαίδευση και στον τουρισμό.....	128
Από τη Δράμα στην Καστοριά: Ένα βιωματικό ταξίδι πολιτισμού με οδηγό την ψηφιακή εφαρμογή DRAMAZE	130
Peaceful (Co)Existence in Kindergarten: A Holistic Ecosystemic Approach to Active Citizenship ..	131
Η Επιστήμη των Πολιτών ως μέσο ευαισθητοποίησης για την προστασία των άγριων ορχοειδών. Περίπτωση μελέτης: Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου	132
Η Εκπαίδευση ως Καταλύτης Βιώσιμης Ανάπτυξης: Ένα Συστημικό Μοντέλο Τοπικής Ενδυνάμωσης	134
Μαθαίνοντας στο Τοπίο: Το Γεωπάρκο Βίκου-Αώου ως Εργαλείο Εκπαίδευσης για την Αειφορία και την Πολιτειότητα	135
Αναζητώντας προσεγγίσεις για την ενθάρρυνση της ενεργού πολιτειότητας	136
Η θέση της φιλοζωίας στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα και στην καλλιέργεια της ιδιότητας του πολίτη	137
Μιλώντας για το Ολοκαύτωμα στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: The Crocus και Butterfly project	138
Ο ρόλος των εκθέσεων και της ερμηνείας περιβάλλοντος στη συμπεριληπτική εκπαίδευση - Η περίπτωση μελέτης των Μνημειακών ελαιώνων στο Ιόνιο «ΒΙΟΜΝΗΜΕΣ»	139
Πολίτες σε Αποστολή: Ένα επιτραπέζιο παιχνίδι γνώσεων και δράσεων για την εκπαίδευση στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης	140
«Οι μαθητές αναλαμβάνουν δράση: Μία Διδακτική Προσέγγιση για την Ενεργό Πολιτειότητα στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση»	141
Αντιλήψεις φοιτητών Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης για την Ανάπτυξη των Φυτών και η Συμβολή του Πανεπιστημίου στη διαμόρφωση αυτών	142
Καλλιεργώντας Πολίτες του Κόσμου: Ο Σχολικός Κήπος ως Εργαλείο Εκπαίδευσης για την Αειφορία.....	143
Η ανανοηματοδότηση των σχολικών περιβαλλοντικών προγραμμάτων με βάση τις αρχές της περιβαλλοντικής δικαιοσύνης και τη δυναμική του νεολαιίστικου μαθητικού κινήματος: «Τα	

ρέματα Πικροδάφνης, Τραχώνων και Λαγκαδίων των περιοχών Αγίου Δημητρίου και Αλίμου», στο 1 ^ο Εργαστηριακό Κέντρο Αγίου Δημητρίου για το σχολικό έτος 2024-2025.....	145
Μπορώ να κάνω τον κόσμο καλύτερο!	147
Ενεργοποιώντας τη Σχολική Κοινότητα για την Κοινωνική Ανθεκτικότητα: Η Περίπτωση της Πρόληψης Δασικών Πυρκαγιών.....	148
Μαθητές ως Ενεργοί Πολίτες στην Ψηφιακή Εποχή: Διερευνώντας τη Χρήση και Κατάχρηση του Διαδικτύου μέσω Συμμετοχικής Έρευνας.....	149
Μαθητικές κοινότητες: Λειτουργία και ανάδειξη δεκαπενταμελούς Μαθητικού Συμβουλίου πέρα από τα «καθιερωμένα».....	151
Μια διαθεματική, βιωματική διδακτική παρέμβαση «Δρω ως ενεργός πολίτης: Πώς προλαμβάνω τις επιπτώσεις της πλημμύρας στην κοινότητά μου».....	152
Σώζουμε τον πλανήτη - Podcast.....	153
Ταξίδι στον χώρο και στον χρόνο, στη Σκέψη και στη Δράση: Μια τοπική κοινωνία που Μαθαίνει Ενεργά, Δημιουργικά και Διά Βίου... για τη Συνοχή και την Αειφόρο Ανάπτυξή της	154
Erasmus+ MILES: Ψευδείς Ειδήσεις και Παραπληροφόρηση στα Μέσα Επικοινωνίας και ο Ρόλος της Κριτικής Σκέψης - Μία Μαθητοκεντρική και Συν-σχεδιαστική Προσέγγιση	155
Από την αποταμίευση στην Βιώσιμη Ανάπτυξη στο Νηπιαγωγείο: Μία διδακτική πρακτική δημιουργίας κουλτούρας Αειφορίας και μέριμνας για την φτώχεια	157
Τι αντίκτυπο έχουν τα προγράμματα του Κέντρου Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία Ελευθερίου Κορδελιού σε μαθητές/μαθήτριες και εκπαιδευτικούς;	158
Η τέχνη της αγκιμαχίας (debate) για τη κλιματική αλλαγή μέσω της Τεχνητής Νοημοσύνης: μία μικροδιδασκαλία για την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών	160
Αντιλήψεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης νομού Αιτωλοακαρνανίας για ζητήματα κρίσεων σε επίπεδο σχολικής μονάδας.....	161
Αειφόρα Μαθήματα Ζωής διαμορφώνουν την παιδική ταυτότητα: η περίπτωση του πρώτου «Σχολείου του Δάσους» στην Κύπρο	162
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 4	163
«Κλιματική κρίση και ενεργειακοί μετασχηματισμοί για μια βιώσιμη ανάπτυξη: Προτάσεις εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων από το πεδίο των Σπουδών στις Βιώσιμες Μεταβάσεις».....	164
«Νερό: Πολύτιμο και Αόρατο» - Μια βιωματική προσέγγιση της εκπαίδευσης για τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων στο Δημοτικό Σχολείο	165
Μικρά βήματα για πιο κυκλικές σχολικές κοινότητες.....	166

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Οι κλιματικές ζώνες σε κίνδυνο - Η γη στέλνει μήνυμα	167
Kids4Nature: Συμμετοχική εκπαιδευτική παρέμβαση για την περιβαλλοντική ενδυνάμωση των σχολικών κοινοτήτων - Μια μελέτη περίπτωσης στο 4ο Δημοτικό Σχολείο Θέρμης	168
Πράσινες Γωνιές στο Σχολείο: Καλλωπισμός Παρτεριών ως Πράξη Περιβαλλοντικής Ευθύνης και Εκπαίδευσης για το Κλίμα.....	169
«Οικολογικό Άγχος και Εκπαίδευση για την Αειφορία: Ο Ρόλος των Πανεπιστημιακών Μαθημάτων στη Διαχείριση της Κλιματικής Κρίσης και της Ψυχικής Υγείας Φοιτητών/τριών»	170
«Στηρίζοντας το Μέλλον μέσα από την Εκπαίδευση: Η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ανοίγει τον δρόμο προς τους 17 Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης»	171
Ο τόπος μας αλλάζει; Η κλιματική αλλαγή	173
Η ανάδειξη της αξίας του εκπαιδευτικού προγράμματος «Σχολικός λαχανόκηπος» μέσα από τη διδακτική τεχνική του World Cafe	174
Κλιματική Αλλαγή κι Εκπαίδευση: Χτίζοντας τη Γενιά του Αύριο.....	175
Επιστημονικός Αλφαριθμητισμός Μαθητών στον Βιοκλιματικό Σχεδιασμό και τις Στρατηγικές της Αειφορίας στην Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική στην Ελλάδα.....	176
Καλλιεργώντας τη Βιωσιμότητα: Περιβαλλοντική δράση στο ΕΝ.Ε.Ε.ΓΥ.-Λ. Μεσολογγίου στο πλαίσιο των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης	177
Overgrazing Effects On Protected And Xenophilous Plant Species In Southeastern Romania's Natural Grasslands: Implications For Conservation And Non-Formal Environmental Education...	178
Από την αποκατάσταση μιας χωματερής σε έναν χώρο περιβαλλοντικής ενημέρωσης, αναψυχής και αθλητισμού - Δράσεις ενημέρωσης του Φορέα Διαχείρισης Στερέων Αποβλήτων, ΦοΔΣΑ ...	179
Ανάπτυξη διδακτικής ακολουθίας για τις Λύσεις που Βασίζονται στην Φύση: Από τον σχεδιασμό στην πιλοτική εφαρμογή.....	181
Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, ως εργαλείο διαχείρισης της γεωπολιτιστικής κληρονομιάς - Η διαλεκτική των παραγόντων του τοπίου στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και στην Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία	183
Καμπάνια Δράσης για το Κλίμα: Η εμπειρία του Δάσους Κουρί, ένα δάσος εκπαιδεύει για το κλίμα	184
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 5	186
Una passa. Ο μαύρος χρυσός της Ζακύνθου στο μυθιστόρημα «Περίπλους» του Διονύση Ρώμα και τα θεατρικά έργα «Ο Φιλάργυρος» της Ελισάβετ Μουτζάν Μαρτινέγκου και Λίνα Δράκα του Τιμολέοντος Αμπελά	187

Από την Τέχνη στο Αύριο: Εκπαίδευση, Βιωσιμότητα και Επαγγελματικοί Ρόλοι στο Δημοτικό Σχολείο	188
Αρχαίο δράμα, σύγχρονα μαθήματα: Καλλιεργώντας ενεργούς πολίτες μέσα από τη θεατρική αγωγή και την πολιτιστική κληρονομιά	189
«Ο Κινηματογράφος ως Εργαλείο Εκπαίδευσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη: Η Δράση “FAMU για Παιδιά” στο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Σερρών»	190
Τα Χάλκινα Αερόφωνα της Μακεδονίας - Σχέδια μαθήματος για την Β΄ & Γ΄ Γυμνασίου - Ενσωμάτωση της Ζωντανής Κληρονομιάς στη Διδασκαλία: Διδάσκοντας και Μαθαίνοντας με τη Ζωντανή Κληρονομιά	191
«Στο μουσείο δίχως φλας - Εναλλακτική διαχείριση τουριστικού κεφαλαίου»	193
«Παίζοντας Φυσικά και... Αειφορικά». Θέτοντας ζητήματα αειφορίας με πολυεπιστημονικό και παιγνιώδη τρόπο «επί τραπέζης»	194
Προσεγγίσεις για τη Διδασκαλία του Ελληνικού Δημοτικού Τραγουδιού: Προτάσεις από την Εφαρμογή ενός Προγράμματος Παρέμβασης στη Σχολική Τάξη	195
Το Περιβάλλον ως Έμπνευση στη Ζωγραφική	196
Ζωντανεύοντας τους ήρωες της Αρχαίας Τραγωδίας: Μια καινοτόμος ψηφιακή δημιουργία	197
Η σημασία της τέχνης στην εκπαίδευση	199
Η τέχνη ως κοινωνική πρακτική και εργαλείο οικολογικής συνείδησης: μια κοινωνιολογική προσέγγιση στην εικαστική εκπαίδευση στη φύση	200
Η συμβολή των νέων τεχνολογιών στο μάθημα της θεατρικής αγωγής	201
«Ο Δάφνις και η Χλόη στη χώρα των ερώτων»: Η τέχνη ως εργαλείο περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και βιωματικής μάθησης για την προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος»	202
Διερεύνηση της έννοιας της συν-δημιουργίας στον αλιευτικό τουρισμό. Μια πανελλήνια ποιοτική έρευνα	203
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 6	205
Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία στο Θερινό Σχολείο «Χτίζοντας γέφυρες» του Γράμμου: Προς μία βαθύτερη σύνδεση με τον φυσικό κόσμο	206
Αμοργούπολη: Ένα επιτραπέζιο παιχνίδι βιωματικής μάθησης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη χρήση νέων τεχνολογιών	208
Η Επαγγελματική Ανάπτυξη των Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σε Θέματα Βιωσιμότητας: Μία Επισκόπηση της Διεθνούς Βιβλιογραφίας	209

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η Διασύνδεση των Φυσικών Επιστημών, του Περιβάλλοντος και της Υγείας μέσα από ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον ενεργό πολίτη.....	210
Από τη θεωρία στην πράξη: ενίσχυση της συνείδησης για τη βιωσιμότητα σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας	211
«Οι δυνατότητες του σύγχρονου Σχολείου στην αντιμετώπιση του τραύματος που φέρουν οι μαθητές: μία ολιστική προσέγγιση»	213
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 7.....	214
Ομοφοβία στη διαφορετικότητα: ο εξοστρακισμός της καβαφικής ερωτικής ποίησης από τα σχολικά εγχειρίδια - πρόταση ένταξής της	215
Η καταπολέμηση των κοινωνικών στερεοτύπων μέσω εκπαιδευτικών μηχανισμών. Η ποιότητα στην εκπαίδευση με στόχο την ισότητα, τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ενεργό πολιτειότητα.	216
Διδακτικό σενάριο στην Έκφραση - Έκθεση της Γ' Λυκείου για τα έμφυλα στερεότυπα στον χώρο εργασίας.....	217
Η Προσχολική Εκπαίδευση Ως Εργαλείο Καταπολέμησης Κοινωνικών Στερεοτύπων Και Προκαταλήψεων Μέσω Της Ισότητας Των Φύλων	218
Το Σχολικό σύστημα της Προώθησης Θετικής Συμπεριφοράς ως μία αποτελεσματική εφαρμογή πρόληψης και έγκαιρης παρέμβασης σε μαθητές που παρουσιάζουν προβλήματα συμπεριφοράς, βίας, επιθετικότητας και εκφοβισμού	219
Ανοίγοντας Νέους Δρόμους και Προοπτικές για τις Γυναίκες και τα Κορίτσια στην Πράσινη Μετάβαση: Η Περίπτωση του Erasmus+ “ELeVATE”	220
Διδάσκοντας την Ισότητα και τον Σεβασμό μέσα από τη Λογοτεχνία στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	222
Ενδυνάμωση και ένταξη ασυνόδευτων εφήβων προσφύγων μέσω της εκπαίδευσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη: πολιτισμός, περιβάλλον, αθλητισμός.....	223
Η θεραπεία υποβοηθούμενη από το άλογο ως μη τυπικό περιβάλλον μάθησης για παιδιά με διαταραχή αυτιστικού φάσματος (δαφ): στάσεις και εμπειρίες γονέων.....	224
Πολυαισθητηριακές Προσεγγίσεις στη Συμπεριληπτική Εκπαίδευση!.....	225
«Συμπερίληψη στην Πράξη: Εκπαιδευτική Παρέμβαση για την Καλλιέργεια Ενσυναίσθησης και Συνεργασίας σε Μαθητές Δημοτικού»	226
«Η αθλητική φανέλα ως μέσο κοινωνικό-εκπαιδευτικής συμπερίληψης για μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΠΕ) με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες (ΕΕΑ): μία κριτική προσέγγιση».....	227

Ο ρόλος των τοπικών κοινωνιών στη διατήρηση του αποθέματος βιόσφαιρας	228
Η συμβολή της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην Καλλιέργεια Περιβαλλοντικής Συνείδησης, στην Ανάπτυξη Δεξιοτήτων και στη Συμπερίληψη παιδιών με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος: Απόψεις Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης	229
Ο Δείκτης για την ισότητα στην εκπαίδευση (indicator for equity in education) στο πλαίσιο της Νέας Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής (2020-2030)	231
Αποκωδικοποιώντας τον ψηφιακό σεξισμό: Μία εκπαιδευτική παρέμβαση στο Γυμνάσιο με στόχο την κριτική ανάγνωση των σεξιστικών μηνυμάτων σε βάρος των γυναικών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης	232
Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Ειδική Αγωγή: Η περίπτωση της συνεργασίας του Ειδικού Δημοτικού Σχολείου Ραφήνας με τον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (Ο.ΦΥ.ΠΕ.Κ.Α.)	233
«Διαμορφώνοντας τη Συμπερίληψη: Βιωματικές Προσεγγίσεις για την Εξάλειψη των Στερεοτύπων στην Εκπαίδευση»	235
Η Χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης για την Ενδυνάμωση Ευάλωτων Μαθητών και την Άρση των Εκπαιδευτικών Ανισοτήτων	236
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 8	237
Ένα σχολείο για όλους: Συμπεριληπτικός σχεδιασμός και βιώσιμη εκπαίδευση - Το παράδειγμα του MISFITS	238
Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Παγκόσμιες Συνεργασίες: Το Πρόγραμμα “International Joint Classes” ως Καλή Πρακτική για την Εκπαίδευση στην Αειφορία	239
Habitat Project: Βιώνοντας τη φύση στον τόπο μας (πολιτιστικό και σχολικό δίκτυο)	240
Αειφόρες ρίζες, Δημόσιοι Καρποί: Σχολική και Τοπική κοινότητα σε συλλογικό χώρο και χρόνο	242
Η αξιολόγηση του ρόλου της γονικής εμπλοκής στην προσχολική ηλικία. Αντιλήψεις φοιτητών και φοιτητριών για τη σπουδαιότητα του ρόλου της γονικής εμπλοκής στην προσχολική ανάπτυξη και φροντίδα. Μελέτη περίπτωσης.	243
«Έλα μαζί μας»: Εφαρμόζοντας τους 17 Στόχους στο σχολείο	244
Η Τέχνη ως Μέσο Ευαισθητοποίησης για την Ψηφιακή Πολιτεότητα: Μια Ευρωπαϊκή Συνεργασία	245
Εκπαίδευση και βιώσιμη ανάπτυξη μέσω του Τοπικού Θεματικού Δικτύου: «Γεωπάрко Κεφαλονιάς και Ιθάκης: Φύση και Πολιτισμός»	247

Περπατητικές διαδρομές, καταγραφή και ανάδειξη βιοποικιλότητας της ορεινής Λευκάδας στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής ερμηνείας και της Βιώσιμης Ανάπτυξης	249
Ενεργοί Μαθητές, Δυναμικές Κοινότητες: Ο καταλυτικός ρόλος των Πανελληνίων Μαθητικών Συνεδρίων στη Βιώσιμη Ανάπτυξη	251
Έρευνα και προτάσεις για ασφαλείς καθημερινές μετακινήσεις στη γειτονιά μας.....	253
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 9	254
Innovation Culture and Maritime Companies.....	255
«Σπέρνοντας Ιδέες, Θερίζοντας Αειφορία: Μαθητική Επιχειρηματικότητα Σε Ένα Ακριτικό Δημοτικό Σχολείο»	256
“Θρανία RELOADED”	257
Βιώσιμη Ανάπτυξη και Περιβαλλοντική Πολιτική: Η Διαχείριση Αποβλήτων μέσα από τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης	258
Η συμβολή της εκπαίδευσης στη διαμόρφωση υπεύθυνων καταναλωτών	260
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 10	261
It’s Global Education Time, GET Project: Μελέτη σχετικά με τις ευκαιρίες και τις προκλήσεις της εφαρμογής των στρατηγικών για την Παγκόσμια Πολιτειότητα και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (και των συναφών στρατηγικών και πολιτικών) στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα	262
Η διδασκαλία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο Δημοτικό Σχολείο	264
Technology-Enhanced Language Learning	265
Οι 17 ΣΒΑ στα νέα Προγράμματα Σπουδών Θρησκευτικών	267
Θέματα μετανάστευσης στο νέο πρόγραμμα σπουδών της Ιστορίας και της Γεωγραφίας του Γυμνασίου στο πλαίσιο του προγράμματος GET	268
Ερευνώντας την έμφυλη ισότητα στο νέο πρόγραμμα σπουδών της Ιστορίας του Γυμνασίου στο πλαίσιο του προγράμματος GET	270
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ	271
Μειώνω, Επαναχρησιμοποιώ, Ανακυκλώνω: Δημιουργώ για να Προστατεύσω - Εργαστήριο ανακυκλωμένου χαρτιού και φυσικών χρωστικών μέσα από την τέχνη και τη βιωσιμότητα	272
«Παγκόσμιες Κοινωνικές Ανισότητες».....	273
Βιωματικό Εργαστήριο «Από τη Γνώση στη Δράση - Κλιματική Αλλαγή»	274
Βιωματικό Εργαστήριο «Φτερά για Όλους – Ταξίδι στην Ισότητα»	275

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ	276
Επαναπροσδιορίζοντας την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση κάτω από το πρίσμα της Κριτικής Παιδαγωγικής.....	277
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ	278

A. ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο
«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Integrating Global Citizenship Education in Eight European Countries: Opportunities and Challenges from the GET Project

La Salette Coelho¹, Mella Cusack²

¹International research co-coordinator, GET project, Polytechnic Institute of Viana do Castelo
(Portugal)

lasaletecoelho@ese.ipv.pt

²International research co-coordinator, GET project, A Partnership with Africa (Ireland)

mella.cusack@gmail.com

Abstract

The *Global Education Time* (GET) project, co-funded by the European Commission, seeks to strengthen the capacity of formal education systems across eight European countries - Bulgaria, Czech Republic, Greece, Ireland, Italy, Poland, Portugal, and Spain - to foster in students and teachers a shared sense of responsibility for both local and global sustainable development. The project specifically addresses four key global challenges: climate change, gender inequalities, global inequalities, and migration. It does so through the integration of Global Citizenship Education (GCE) approaches within schools. GET activities are structured around six interconnected components designed to effectively embed GCE in formal education: (1) development of teaching and learning materials; (2) comprehensive training and ongoing support for teachers; (3) campaign to disseminate educational resources; (4) active engagement of students, learners and community; (5) advocacy actions directed at educational authorities, grounded in research evidence; and (6) the design and implementation of school-based GCE assessment and evaluation systems. A key finding from the previous EU-funded project *Get Up and Goals!* identified a significant gap: the lack of structured dialogue between educational authorities and other key stakeholders responsible for GCE implementation. In response, one of GET's central objectives is to foster greater knowledge-sharing and collaboration between educational authorities and civil society organisations in the participating countries. To achieve this, the project undertook national research focused on two main areas: (i) identifying opportunities and challenges in the implementation of GCE strategies and related public policies, and (ii) mapping the national curricula to assess where and how GCE can be integrated. This presentation, led by members of the international coordination research team, will present key findings from the national research processes. It will offer a comparative overview of how GCE is currently reflected in education policies and curricula across the eight countries, highlighting both common trends and country-specific dynamics.

Keywords: global citizenship education, sustainable development, education policy, curriculum development, comparative research

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Αειφόρος μετασχηματισμός του σχολείου με βάση την Ολιστική Σχολική

Προσέγγιση: Το παράδειγμα της Κύπρου

Δρ. Αραβέλλα Ζαχαρίου

Προϊσταμένη Μονάδας Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΠΑΑ),
Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας της Κύπρου

Η έννοια της Ολιστικής Σχολικής Προσέγγισης (ΟΣΠ) ως έννοια και ως πλαίσιο εφαρμογής στην Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ) είναι δυναμική με βασικά δομικά της συστατικά τον ενιαίο, συστημικό και συνολικό μετασχηματισμό των σχολείων προς την αειφορία. Αν και η θεμελίωσή της ανάγεται στις αρχές της δεκαετίας του 2000, εν τούτοις η σημασία και η αναγκαιότητά της, στις μέρες μας, είναι πιο επίκαιρη από ποτέ. Η όξυνση των παγκόσμιων προκλήσεων και ο εντεινόμενος διάλογος και προβληματισμός αναφορικά με το ποιο τελικά είναι το πλαίσιο μέσα από το οποίο το σχολείο μπορεί να δημιουργήσει κουλτούρα αειφορίας, επαναφέρουν δυναμικά την έννοια τόσο σε επίπεδο πολιτικής όσο και σε επίπεδο επιστήμης και έρευνας, αναγνωρίζοντας ότι η αλλαγή της κοινωνίας με όρους αειφορίας ξεκινά μέσα από το σχολείο, όχι ως εκπαιδευτικό οργανισμό, αλλά ως κοινότητα μάθησης για την αειφορία.

Η Κύπρος εισήγαγε την ΟΣΠ στα σχολεία το 2010, μέσα από τον σχεδιασμό και την υλοποίηση από το κάθε σχολείο της Αειφόρου Περιβαλλοντικής Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Παρά το οργανωμένο πλαίσιο εφαρμογής της και τις δομές υποστήριξής της, διαπιστώνεται η ανάγκη ανασχεδιασμού και αναθεώρησης του συγκεκριμένου πλαισίου, έτσι ώστε αυτό να είναι πιο ευέλικτο, λειτουργικό και να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις ενός σχολείου που στοχεύει στην ποιότητα και στην ποιοτική εκπαίδευση.

Στη βάση των πιο πάνω σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι να παρουσιάσει και να επεξηγήσει το νέο αναθεωρημένο συστημικό πλαίσιο για την ΕΑΑ και την ΟΣΠ, το οποίο συνιστά μία ολοκληρωμένη μεταρρυθμιστική προσπάθεια για τον αειφόρο μετασχηματισμό των σχολείων και εντάσσεται στο πλαίσιο της αναθεωρημένης Εθνικής Στρατηγικής της Κύπρου για την ΕΑΑ και την Πράσινη Μετάβαση 2030. Το νέο συστημικό πλαίσιο αποτελεί τμήμα του Ευρωπαϊκού Προγράμματος SUSEDI το οποίο στοχεύει στον ολιστικό αειφόρο μετασχηματισμό των οργανισμών. Η διαμόρφωσή του στηρίζεται στην ανάλυση δεδομένων που συλλέχθηκαν μέσω δευτερογενούς και πρωτογενούς έρευνας, όπως επίσης λαμβάνει υπόψη την προϋπάρχουσα γνώση, τα κενά, τις παραλείψεις και τις προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί στην Κύπρο κατά την δεκαπενταετή εφαρμογή της ΟΣΠ στην ΕΑΑ.

Συγκεκριμένα πρόκειται να παρουσιασθεί και να επεξηγηθεί το αναθεωρημένο συστημικό πλαίσιο στη βάση των τριών πυλώνων, των διαστάσεων και των συνιστωσών που το συνθέτουν, όπως επίσης και να συζητηθεί το πλαίσιο πιστοποίησής του, ως του μηχανισμού αποτύπωσης της πορείας μετασχηματισμού των σχολείων σε οργανισμούς μάθησης για την αειφορία.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Σχολικοί Κήποι: Πολυσχιδή Περιβάλλοντα Μάθησης για την Εκπαίδευση Ενεργών Πολιτών

Κωνσταντίνος Κορφιάτης

Καθηγητής Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης,
Τμήμα Επιστημών της Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κύπρου,
Συντονιστής Ερευνητικής Ομάδας Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία
korfiati@ucy.ac.cy

Περίληψη

Ο σχολικός κήπος αποτελεί ένα πολυσχιδές μαθησιακό περιβάλλον που εξυπηρετεί ουσιαστικά τους στόχους της σύγχρονης Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και της Εκπαίδευσης για την Αειφορία. Ενσωματώνει τις αρχές της συμμετοχής, της δράσης και της δημοκρατίας, καλλιεργώντας στους μαθητές την ικανότητα να κατανοούν, να αξιολογούν κριτικά και να δρουν υπεύθυνα σε ζητήματα που αφορούν το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον. Μέσω της εμπλοκής τους σε ένα πραγματικό σύστημα παραγωγής, οι μαθητές δεν περιορίζονται στη θεωρητική γνώση, αλλά αναπτύσσουν στάσεις και αξίες όπως η υπευθυνότητα, η συνεργασία, ο σεβασμός και η κοινωνική ευαισθησία. Η εμπειρική μάθηση ενισχύει την αυτονομία και την ικανότητα λήψης αποφάσεων - βασικά στοιχεία για την οικοδόμηση της ενεργούς πολιτότητας.

Ωστόσο, η εκπαιδευτική αξία εξαρτάται από το επίπεδο συμμετοχής των μαθητών. Σε αρκετές περιπτώσεις, παρατηρείται διακοσμητικός ρόλος των μαθητών, με αποτέλεσμα ο κήπος να λειτουργεί μόνο συμβολικά και να μην επιτυγχάνει τίποτα περισσότερο από την αισθητική, ίσως, βελτίωση της σχολικής αυλής. Μπορεί όμως ο σχολικός κήπος να είναι ένα πραγματικό έργο, το οποίο να υλοποιείται με την πραγματική συμμετοχή των μαθητών και να παράγει πραγματικά «παραδοτέα» (τρόφιμα). Μπορεί, ακόμα περισσότερο, να είναι ένα κοινωνικό πρόγραμμα το οποίο να μετασχηματίζει τη σχέση του σχολείου με την κοινότητα, τη σχέση των ανθρώπων με την παραγωγή και την κατανάλωση της τροφής τους και τις κοινωνικές σχέσεις της κοινότητας.

Η επιτυχία των προγραμμάτων σχολικών κήπων δεν εξαρτάται μόνο από την ύπαρξή των κήπων, αλλά από τον τρόπο με τον οποίο υλοποιούνται. Απαιτείται ουσιαστική συμμετοχή των μαθητών, κατανόηση του κοινωνικού και πολιτισμικού πλαισίου, επαρκής υποστήριξη και σαφής κατανομή ρόλων. Όταν ο σχολικός κήπος λειτουργεί ως αυθεντικό μαθησιακό και κοινωνικό πεδίο, μπορεί να αποτελέσει μοχλό εκπαιδευτικού και κοινοτικού μετασχηματισμού. Μέσα από τέτοιες δράσεις ενισχύεται όχι μόνο η περιβαλλοντική συνείδηση, αλλά και η ικανότητα των νέων να γίνονται ενεργοί και υπεύθυνοι πολίτες, ικανοί να συμβάλλουν ουσιαστικά στη βιώσιμη ανάπτυξη του τόπου τους.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Εκπαίδευση για τη Δημοκρατία και τις Αξίες της Κοινωνικής Συνοχής:

Ο Δρόμος προς την Αειφορία

Στέφανος Παρασκευόπουλος

Ομότιμος Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας,
πρώην Αντιπρύτανης Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

pstefano1@gmail.com

Η εκπαίδευση για τη δημοκρατία και τις αξίες της κοινωνικής συνοχής αποτελεί κρίσιμη συνιστώσα για τη διαμόρφωση πολιτών ικανών να στηρίξουν βιώσιμες και ανθεκτικές δημοκρατίες. Η σύγχρονη βιβλιογραφία αναδεικνύει ότι το σχολείο καλείται να λειτουργήσει ως μικρογραφία της δημοκρατικής κοινωνίας, όχι μόνο μεταδίδοντας γνώσεις αλλά παρέχοντας εμπειρίες που καλλιεργούν τη συμμετοχή, τον αμοιβαίο σεβασμό, τον διάλογο και την ανεκτικότητα.

Ερευνητικά δεδομένα επιβεβαιώνουν ότι η δημοκρατική πρακτική μέσα στην τάξη, όπως η ανάληψη πρωτοβουλιών, οι συλλογικές αποφάσεις και οι ομαδικές εργασίες, ενισχύει τις κοινωνικές και πολιτικές δεξιότητες των μαθητών και προωθεί την κοινωνική συνοχή - στοιχείο απαραίτητο για τον περιορισμό των ανισοτήτων και της κοινωνικής αποξένωσης.

Η ενσωμάτωση της εκπαίδευσης για τη δημοκρατία στα σχολικά προγράμματα καλύπτει όχι μόνο τη γνωστική διάσταση της πολιτειότητας αλλά και την ανάπτυξη δεξιοτήτων διαλόγου, συνεργασίας και σεβασμού στη διαφορετικότητα. Χαρακτηριστικές είναι οι προσεγγίσεις της συμμετοχικής μάθησης, των δημοκρατικών κοινοτήτων διερεύνησης και των προσομοιώσεων δημοκρατικών διαδικασιών, που εμπλέκουν ενεργά τους μαθητές στη λήψη αποφάσεων και την επίλυση προβλημάτων. Οι εκπαιδευτικές πρακτικές αυτές συμβάλλουν στη διαμόρφωση αισθήματος κοινωνικής ευθύνης και ενεργούς πολιτειότητας, ειδικά σε πολυπολιτισμικά και κοινωνικά ποικίλα περιβάλλοντα.

Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα αυτών των προσπαθειών εξαρτάται από τη συστηματική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, την ενίσχυση της συλλογικότητας στις σχολικές μονάδες και τη στήριξη της δημοκρατικής κουλτούρας ακόμα και στις ηγετικές δομές του σχολικού χώρου.

Η σύνδεση αυτών των αρχών με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (κυρίως τον Στόχο 4 για Ποιοτική Εκπαίδευση και τον Στόχο 16 για Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυρούς Θεσμούς) διασφαλίζει ότι η εκπαιδευτική διαδικασία λειτουργεί ως μοχλός κοινωνικής αλλαγής, ενδυναμώνοντας τους αυριανούς πολίτες να συμμετέχουν ενεργά στη διατήρηση μίας ενωμένης και αειφόρου κοινωνίας.

Συνοψίζοντας, η εκπαίδευση για τη δημοκρατία και την κοινωνική συνοχή αποτελεί επένδυση στη δημοκρατική ωρίμανση της κοινωνίας. Χωρίς αυτήν, η δυνατότητα οικοδόμησης κοινωνιών με συνοχή, ανθεκτικότητα και δικαιοσύνη, που είναι απαραίτητες για την υλοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης, θα παραμένει περιορισμένη και ευάλωτη.

Λέξεις-κλειδιά: Δημοκρατική εκπαίδευση, Κοινωνική συνοχή, Ενεργός πολιτειότητα, Βιώσιμη ανάπτυξη

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Fuentes-Moreno, C., Sabariego-Puig, M. & Ambros-Pallarés, (2020) A. Developing social and civic competence in secondary education through the implementation and evaluation of teaching units and educational environments. *Humanities and Social Sciences Communications*, 7, 39. <https://doi.org/10.1057/s41599-020-0530-4>

McMurray Alan (2012). Building bridging social capital in a divided society: The role of participatory citizenship education, *Citizenship and Social Justice*.

Zaphir, L. (2017). Democratic communities of inquiry: Creating opportunities to develop citizenship. *Educational Philosophy and Theory*, 50(4), 359–368. <https://doi.org/10.1080/00131857.2017.1364156>

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η Εκπαίδευση για την Αειφορία στην εποχή των διαδοχικών κρίσεων: Το παράδειγμα του Διεθνούς Μεταπτυχιακού Προγράμματος "One Health Education for Global Sustainability"

Αικατερίνη Πλακίτση

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Μέλος του Συμβουλίου Διοίκησης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Διευθύντρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Επιστήμες του Περιβάλλοντος,

της Υγείας και της Αγωγής: Εκπαίδευση για την Αειφορία»

kplakits@uoi.gr

Στην μετά-COVID εποχή, υπό το βάρος διαδοχικών παγκόσμιων κρίσεων - υγειονομικών, περιβαλλοντικών, κοινωνικών και οικονομικών - καθίσταται επιτακτική η ανάγκη για δυναμικές και καινοτόμες παρεμβάσεις στην Εκπαίδευση για την Αειφορία. Το κοινό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα με το George Mason University, Virginia, US, "*One Health Education for Global Sustainability*" έρχεται να απαντήσει σε αυτή την πρόκληση, διαμορφώνοντας έναν νέο χάρτη στην ανώτατη εκπαίδευση με διεθνή προσανατολισμό και διεπιστημονικό χαρακτήρα.

Το πρόγραμμα συνδέει καίρια θέματα όπως η κλιματική αλλαγή, η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και η βιώσιμη ανάπτυξη, μέσα από το πρίσμα της ενιαίας υγείας (*One Health*), η οποία αναγνωρίζει τη βαθιά αλληλεξάρτηση ανάμεσα στην υγεία των ανθρώπων, των ζώων και των οικοσυστημάτων. Μέσα από μικτές τάξεις, στις οποίες συναντώνται επαγγελματίες από τον χώρο της υγείας, του περιβάλλοντος και της εκπαίδευσης, προάγεται η διαθεματικότητα, η συνεργασία και η δημιουργική αλληλεπίδραση.

Η εκπαιδευτική προσέγγιση περιλαμβάνει μαθήματα αιχμής, όπως:

- Η αειφορία στον πλανήτη
- Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ
- Η μελέτη των οικοσυστημάτων και των αλληλεπιδράσεων για τον περιορισμό των νόσων
- Η σημασία και διαχείριση του μικροβιώματος για την προαγωγή της υγείας
- Η εκπαίδευση και ενεργοποίηση κοινοτήτων σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο

Το πρόγραμμα ευθυγραμμίζεται με τους βασικούς άξονες της αειφορίας όπως αποτυπώνονται στη διοίκηση (διακυβέρνηση), την εκπαίδευση, την έρευνα, την κοινωνική δράση, τις λειτουργίες, τις βιωματικές εμπειρίες και τη λογοδοσία. Παράλληλα, ενσωματώνει τις πέντε διαστάσεις της αειφορίας που ορίζουν τη λειτουργία κάθε εκπαιδευτικού ιδρύματος και σχολικής μονάδας: περιβαλλοντική, κοινωνική, οικονομική, ακαδημαϊκή και θεσμική.

Με όραμα τη βιώσιμη ανάπτυξη και την παγκόσμια υγεία, το μεταπτυχιακό αυτό πρόγραμμα συμβάλλει ενεργά στην ενίσχυση της Εκπαίδευσης για την Αειφορία και στη δημιουργία υπεύθυνων, ενσυνείδητων, ενεργών επαγγελματιών - πολιτών του αύριο.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

B. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο
«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1

1. Εκπαίδευση για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη - Από τη Θεωρία στην Πράξη: Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) ως εκπαιδευτικό εργαλείο. Ολιστική προσέγγιση και διαθεματική ενσωμάτωση των ΣΒΑ - Σύνδεση διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων (μαθηματικά, γλώσσα, φυσικές επιστήμες, τέχνες) με τη βιώσιμη ανάπτυξη. Εφαρμογή βιωματικών και συνεργατικών μεθόδων μάθησης. Μεθοδολογίες και δείκτες για την εκτίμηση της επίδρασης των εκπαιδευτικών πρακτικών στη βιώσιμη ανάπτυξη. Παραδείγματα, προσεγγίσεις και καλές πρακτικές στα σχολεία, σε υποστηρικτικές δομές και πανεπιστημιακά ιδρύματα.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Διερευνώντας τις αντιλήψεις προπτυχιακών φοιτητριών Παιδαγωγικού Τμήματος για τις πρακτικές της κυκλικής οικονομίας

Μαρία Ανδρονίκου¹, Στέλλα Πέτρου²

¹Προπτυχιακή Φοιτήτρια, Τμήμα Επιστημών της Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κύπρου

mandro01@ucy.ac.cy

²Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό, Τμήμα Επιστημών της Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κύπρου

petrou.stella@ucy.ac.cy

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει τις αντιλήψεις προπτυχιακών φοιτητριών του Παιδαγωγικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Κύπρου, αναφορικά με τις πρακτικές της κυκλικής οικονομίας, με βασικό στόχο την αξιολόγηση του επιπέδου κατανόησης, ευαισθητοποίησης και πρόθεσης εφαρμογής τους. Το θεωρητικό πλαίσιο της έρευνας βασίζεται στην έννοια της κυκλικής οικονομίας, η οποία αποτελεί ένα καινοτόμο μοντέλο βιώσιμης ανάπτυξης, με πρώτιστο στόχο την ελαχιστοποίηση της σπατάλης πόρων και την ενίσχυση της αποδοτικής διαχείρισής τους. Επιπλέον, η εργασία εστιάζει στις εννέα στρατηγικές της κυκλικής οικονομίας, γνωστές και ως «9Rs»: αρνούμαι, επανεξετάζω, μειώνω, επαναχρησιμοποιώ, επιδιορθώνω, επισκευάζω, ανακατασκευάζω, βρίσκω νέα χρήση, ανακυκλώνω, αναλύοντας τόσο το περιεχόμενό τους, τους τρόπους εφαρμογής τους όσο και τα πρακτικά τους οφέλη - οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά. Παράλληλα, γίνεται αναφορά σε πρακτικές εφαρμογής των στρατηγικών αυτών όχι μόνο στην Κύπρο αλλά και σε διεθνές επίπεδο. Η ερευνητική προσέγγιση υιοθετεί ποσοτική μεθοδολογία και περιλαμβάνει τη συλλογή δεδομένων μέσω ερωτηματολογίων πριν και μετά από στοχευμένη διδακτική παρέμβαση, η οποία είχε ως στόχο την ενίσχυση του γνωστικού υπόβαθρου και των στάσεων των φοιτητριών σε σχέση με την κυκλική οικονομία. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν σημαντική θετική μεταβολή στις γνώσεις, τις αντιλήψεις, τις στάσεις και τις προθέσεις υιοθέτησης των σχετικών πρακτικών από τις συμμετέχουσες, επιβεβαιώνοντας τη σημασία της εκπαιδευτικής παρέμβασης. Έτσι, η μελέτη αναδεικνύει την ανάγκη ενσωμάτωσης της εκπαίδευσης για τη βιωσιμότητα στην ανώτατη εκπαίδευση και υπογραμμίζει τη σημασία των παιδαγωγικών προσεγγίσεων που πρέπει να ενισχύουν την περιβαλλοντική συνείδηση και την υπεύθυνη κατανάλωση των εκπαιδευόμενων. Συνεπώς, η εργασία συμβάλλει στην κατανόηση της σχέσης μεταξύ περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και βιώσιμης ανάπτυξης στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής πράξης.

Λέξεις-κλειδιά: περιβαλλοντική εκπαίδευση, εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη, πρακτικές της κυκλικής οικονομίας, τριτοβάθμια εκπαίδευση, διδακτική παρέμβαση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην Προσχολική Ηλικία μέσω της Δημιουργίας Σχολικού Λαχανόκηπου: Μια Βιωματική Προσέγγιση Μάθησης

Ανδριάννα Βασιλοπούλου

Εκπαιδευτικός - Σχολή Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου

vasilopoulou@impanagiotopoulou.gr

Περίληψη

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση στην προσχολική ηλικία διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση στάσεων και αξιών που σχετίζονται με τη φροντίδα και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Σε αυτή την ευαίσθητη αναπτυξιακή περίοδο, τα παιδιά αποκτούν δεξιότητες και συνήθειες που τα συνοδεύουν σε όλη τους τη ζωή. Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο να περιγράψει μία βιωματική διδακτική προσέγγιση, βασισμένη στη δημιουργία και αξιοποίηση ενός σχολικού λαχανόκηπου. Μέσα από τη φροντίδα του κήπου, τα παιδιά ηλικίας 4–5 ετών ήρθαν σε επαφή με βασικές περιβαλλοντικές έννοιες όπως η εποχικότητα, η καλλιέργεια, η διατροφική αυτάρκεια και η κυκλική οικονομία. Το πρόγραμμα ενίσχυσε τη μάθηση μέσω της παρατήρησης, της συμμετοχής και της αισθητηριακής εμπλοκής, τρόποι ιδιαίτερα αποτελεσματικοί στη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα. Η συμμετοχή των παιδιών στη φύτευση, περιποίηση και συγκομιδή των φυτών ανέδειξε τη σημασία της βιωματικής εμπειρίας στην κατανόηση αφηρημένων εννοιών όπως η αειφορία και η περιβαλλοντική υπευθυνότητα. Τα ευρήματα της δράσης ενισχύουν την ανάγκη ύπαρξης αντίστοιχων δράσεων καθώς τα οφέλη για τα παιδιά είναι ανεκτίμητα.

Λέξεις-κλειδιά: περιβαλλοντική εκπαίδευση, προσχολική ηλικία, βιωματική μάθηση, λαχανόκηπος, αειφορία

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λογοτεχνία και Ποιοτική Μάθηση

Ελένη Γερακιώτη¹, Μαρίνα Καραβοκύρη², Μαρία Ράπου³

¹Δασκάλα, 10^ο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Καστοριάς
gerakiotieleni@gmail.com

²Δασκάλα, Δημοτικό Σχολείο Χιλιμοδίου
marinakaravokiri@gmail.com

³Δασκάλα, 10^ο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Καστοριάς
mredrose82@gmail.com

Περίληψη

Στο πλαίσιο του συνεδρίου για τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης και συγκεκριμένα τον Στόχο 4 «Ποιοτική Εκπαίδευση», παρουσιάζεται μία διδακτική πρόταση που υλοποιήθηκε στο 10^ο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Καστοριάς σε συνεργασία με το Δημοτικό Σχολείο Χιλιμοδίου Κορινθίας, με βασικό άξονα τη λογοτεχνία ως εργαλείο ανάπτυξης γλωσσικών και κοινωνικών δεξιοτήτων. Η παρέμβαση βασίστηκε στο λογοτεχνικό βιβλίο «Μαμά, χάρισέ μου λίγο ουρανό» της κυρίας Σοφίας Γραμμόζη-Σωπίκη, το οποίο θίγει με ευαισθησία δύο σημαντικά κοινωνικά ζητήματα: τη μετανάστευση και τη δωρεά οργάνων. Μέσα από την επεξεργασία του βιβλίου οι μαθητές/τριες ήρθαν σε επαφή με έννοιες όπως η διαφορετικότητα, η αλληλεγγύη, η απώλεια και η προσφορά, ενισχύοντας την ενσυναίσθησή τους και την ικανότητα να σέβονται τον Άλλον. Πρόκειται για μία προσέγγιση, η οποία προωθεί την ενσυναίσθηση, τη διαπολιτισμική κατανόηση και τον ενεργό προβληματισμό γύρω από ηθικά και κοινωνικά ζητήματα, υπηρετώντας ουσιαστικά τον Στόχο της Ποιοτικής Εκπαίδευσης που δεν περιορίζεται στη μετάδοση γνώσεων, αλλά καλλιεργεί ολόπλευρα τον μαθητή. Ταυτόχρονα, η διδασκαλία περιελάμβανε δραστηριότητες κατανόησης κειμένου, γραμματικής, εμπλουτισμού λεξιλογίου, καθώς και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου σύμφωνα με το Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών. Οι μαθητές/τριες συμμετείχαν ενεργά σε δημιουργικές ασκήσεις, όπως θεατρικό παιχνίδι, εικαστικές δραστηριότητες και γραφή προσωπικών κειμένων, προσεγγίζοντας τη γλώσσα με βιωματικό και ουσιαστικό τρόπο. Η συγκεκριμένη δράση ανέδειξε τη δυνατότητα της λογοτεχνίας να λειτουργεί ως φορέας αξιών και εργαλείο για μία σύγχρονη, ποιοτική και συμπεριληπτική εκπαίδευση στο Δημοτικό Σχολείο. Μέσα από την προσέγγιση αυτή, η εκπαιδευτική διαδικασία δεν περιορίστηκε στη γλωσσική μάθηση, αλλά συνέβαλε και στη διαμόρφωση συνειδητοποιημένων, υπεύθυνων και ευαισθητοποιημένων πολιτών του αύριο.

Λέξεις-κλειδιά: πρωτοβάθμια εκπαίδευση, μετανάστευση, ποιοτική μάθηση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

STEM και Βιώσιμη Ανάπτυξη στην Πράξη:
Δημιουργία Υδροπονικού Συστήματος μέσω 3D Εκτύπωσης και
Διεπιστημονικής Συνεργασίας

Ξενοφών Γκέκας¹, Αναστασία Καυκά²

¹Εκπαιδευτικός, Μηχανολόγος ΠΕ82, ΕΠΑΛ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ
xenofon.gkekas@gmail.com

²Εκπαιδευτικός, Γεωπόνος, ΠΕ88.01, ΠΕΠΑΛ ΚΡΥΑΣ ΒΡΥΣΗΣ
kafka.an@gmail.com

Περίληψη

Στο σχολείο μας υλοποιήθηκε μία καινοτόμος εκπαιδευτική δράση με στόχο τη συνεργασία των τομέων Γεωπονίας και Μηχανολογίας στο πλαίσιο της εκπαίδευσης STEM και της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι μαθητές συνεργάστηκαν για τον ψηφιακό σχεδιασμό ενός λειτουργικού συστήματος υδροπονίας αξιοποιώντας την πλατφόρμα Tinkercad για τη σχεδίαση. Η κατασκευή έγινε μέσω τρισδιάστατης εκτύπωσης (3D printing), ώστε να προκύψει ένα ολοκληρωμένο μοντέλο. Το έργο συνδύασε τεχνολογικές δεξιότητες, γνώσεις γεωπονίας και πρακτικές πράσινης καινοτομίας. Ενίσχυσε τη δημιουργικότητα, τη συνεργατική και διερευνητική μάθηση, αλλά και την κριτική σκέψη των μαθητών απέναντι σε σύγχρονες περιβαλλοντικές προκλήσεις. Η δράση εντάσσεται θεματικά στην ενότητα «Εκπαίδευση για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη - Από τη Θεωρία στην Πράξη», καθώς συνδέει διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα με τη βιώσιμη ανάπτυξη. Εφαρμόζει βιωματικές και συνεργατικές μεθόδους μάθησης. Επίσης αξιοποιεί τις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών, την τρισδιάστατη εκτύπωση και τη STEM προσέγγιση ως μέσα για την προώθηση λύσεων βιώσιμης καλλιέργειας. Συμβάλλει έμπρακτα στην επίτευξη των Στόχων 2 (Μηδενική Πείνα), 4 (Ποιοτική Εκπαίδευση), 9 (Βιομηχανία, Καινοτομία και Υποδομές) και 12 (Υπεύθυνη Κατανάλωση και Παραγωγή). Παράλληλα, ενθαρρύνει τη δημιουργία ανοικτού εκπαιδευτικού υλικού, καθώς τα παραγόμενα σχέδια διατίθενται ελεύθερα σε κάθε ενδιαφερόμενο. Επίσης δρομολογούνται συνέργειες με άλλα σχολεία και τοπικούς φορείς για την αξιοποίηση και περαιτέρω ανάπτυξη του συστήματος. Το εγχείρημα αναδεικνύει τον ρόλο της επαγγελματικής εκπαίδευσης ως μοχλού καινοτομίας και κοινωνικής αλλαγής προς ένα πιο βιώσιμο μέλλον.

Λέξεις-κλειδιά: υδροπονία, Tinkercad, τρισδιάστατη εκτύπωση, STEM, βιώσιμη ανάπτυξη

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Κυκλική Οικονομία στην Πράξη: Επαναχρησιμοποίηση Υλικών ως Εκπαιδευτικό Εργαλείο Βιώσιμης Ανάπτυξης

Ξενοφών Γκέκας

Εκπαιδευτικός, Μηχανολόγος ΠΕ82, ΕΠΑΛ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ

xenofon.gkekas@gmail.com

Περίληψη

Η δράση υλοποιήθηκε στο Πρότυπο ΕΠΑΛ Κρύας Βρύσης και αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα εκπαιδευτικής πρακτικής που συνδέει τη θεωρία της βιώσιμης ανάπτυξης με την πράξη, αξιοποιώντας τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) ως βασικό εκπαιδευτικό εργαλείο. Η αύξηση του μαθητικού δυναμικού και η μετατροπή του σχολείου σε Πρότυπο ΕΠΑΛ, σε συνδυασμό με την εισαγωγή σύγχρονου εξοπλισμού, δημιούργησαν νέες ανάγκες για εργονομικούς χώρους διδασκαλίας και συνεργασίας. Στο πλαίσιο αυτών των αλλαγών, οι μαθητές του Τμήματος Μηχανολόγων, με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού τους, ανέπτυξαν ένα ολιστικό σχέδιο δράσης, βασισμένο στις αρχές της κυκλικής οικονομίας και της υπεύθυνης κατανάλωσης. Η διαδικασία ξεκίνησε με τη χαρτογράφηση των αναγκών του σχολείου και την αποθήκη, όπου εντοπίστηκαν υλικά προς απόρριψη, όπως παλιά θρανία, φθαρμένες καρέκλες, ξύλινες πόρτες και πίνακες. Αντί να απορριφθούν, τα υλικά αυτά αποτέλεσαν τον πυρήνα ενός συνεργατικού έργου επαναχρησιμοποίησης, το οποίο περιλάμβανε αξιοποίηση γνώσεων από το μηχανολογικό σχέδιο, από τα στοιχεία μηχανών και τα μαθηματικά. Μέσα από βιωματικές και συνεργατικές μεθόδους, οι μαθητές σχεδίασαν και κατασκεύασαν πάγκους εργασίας, πάγκους υπολογιστών και παγκάκια, προσδίδοντας νέα αξία σε αντικείμενα που θεωρούνταν άχρηστα. Η συγκεκριμένη πρωτοβουλία συνδέεται άμεσα με τον Στόχο 12 των ΣΒΑ «Υπεύθυνη Κατανάλωση και Παραγωγή», προωθώντας την αντίληψη ότι τίποτα δεν χρειάζεται να πετάγεται, ενώ παράλληλα καλλιεργεί τη δημιουργικότητα, τη συνεργασία και την υπευθυνότητα. Επιπλέον, ενσωματώνει τον Στόχο 4 «Ποιοτική Εκπαίδευση», καθώς παρέχει στους μαθητές δεξιότητες ζωής και επαγγελματικής κατάρτισης, και τον Στόχο 13 «Δράση για το Κλίμα», περιορίζοντας την παραγωγή αποβλήτων και το περιβαλλοντικό αποτύπωμα του σχολείου. Η δράση ενδυναμώνει την ενεργή συμμετοχή των μαθητών, συνδέοντας ΣΒΑ με την επαγγελματική εκπαίδευση και δημιουργώντας κουλτούρα βιωσιμότητας μέσα από διαθεματική μάθηση και υπεύθυνες πρακτικές.

Λέξεις-κλειδιά: βιώσιμη ανάπτυξη, κυκλική οικονομία, επαναχρησιμοποίηση υλικών, βιωματική μάθηση, καινοτομία

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Εκπαιδεύοντας εκπαιδευτικούς για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Μια μελέτη περίπτωσης εφαρμογής των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης για το περιβάλλον και ενδυνάμωσης δεξιοτήτων αξιολόγησης προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Σοφία Γκόρια

Μέλος Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής -
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
sgkoria@uth.gr

Περίληψη

Η παρούσα εργασία εστιάζει στη χρήση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) των σχετικών με το περιβάλλον ως εκπαιδευτικό εργαλείο στο πλαίσιο ενός μεταπτυχιακού προγράμματος για την αειφόρο ανάπτυξη και την εκπαίδευση. Μέσα από τη μελέτη περίπτωσης ενός μεταπτυχιακού μαθήματος, αναδεικνύεται μία καλή πρακτική που στοχεύει στην καλλιέργεια δεξιοτήτων αξιολόγησης προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΠΕ) από ενήλικες εκπαιδευόμενους. Σκοπός είναι οι εκπαιδευόμενοι να είναι σε θέση να επιλέγουν και να ενσωματώνουν κατάλληλα προγράμματα ΠΕ στη διδακτική πράξη, ενισχύοντας τη διαμόρφωση στάσεων, αξιών και ενεργού πολιτειότητας των μαθητών/τριών απέναντι σε κρίσιμα περιβαλλοντικά ζητήματα. Η έρευνα βασίστηκε σε μικτή μεθοδολογική προσέγγιση με ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα από 30 μεταπτυχιακούς φοιτητές/τριες διαφόρων ειδικοτήτων. Μέσω ανοικτών και κλειστών ερωτήσεων, εξετάστηκαν οι απόψεις τους σχετικά με την επιλογή και τον σχεδιασμό ΠΕ προγραμμάτων, βάσει κατάλληλων αξιολογικών κριτηρίων. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν τη σημασία της γνώσης του θεσμικού πλαισίου (εγκύκλιοι, αναλυτικά προγράμματα, ΦΕΚ) ως βάση για την ασφαλή επιλογή και εφαρμογή κατάλληλων προγραμμάτων ΠΕ. Τέλος, τονίζεται ότι η σύνδεση θεωρίας και πράξης μέσω βιωματικών και συνεργατικών μεθόδων κατάρτισης ενισχύει την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και την καλλιέργεια δεξιοτήτων σχετικών με την εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η πρακτική αυτή προβάλλεται ως αποτελεσματική προσέγγιση για την ενδυνάμωση του ρόλου των εκπαιδευτικών στην εκπαίδευση με στόχο ένα βιώσιμο μέλλον.

Λέξεις-κλειδιά: Βιώσιμη Ανάπτυξη, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών, Ενεργός Πολιτειότητα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

**«Ανακαλύπτοντας τους 17 Στόχους για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στα σχολικά
εγχειρίδια. Η επαφή ενός Ινδιάνου με τον ποταμό Τριπόταμο Βέροιας.
Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση διαμέσου της Λογοτεχνίας - Μια διαθεματική
προσέγγιση»**

Αναστασία Γρηγοριάδου¹, Αναστασία Ρούσου²

¹ΠΕ03, Γραφείο Σχολικών Δραστηριοτήτων ΔΔΕ Ημαθίας

agrigoriadou7@gmail.com

²ΠΕ02, ΔΔΕ Ημαθίας

tasoularousou@hotmail.com

Περίληψη

Με ποιον τρόπο μπορεί ένα λογοτεχνικό κείμενο ενσωματωμένο στο σχολικό βιβλίο των κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Β΄ Γυμνασίου να αποτελέσει εφαλτήριο ανάδειξης της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης στο σχολικό περιβάλλον; Πώς δύναται να συνδεθεί ένας αρχηγός των Ινδιάνων από το Σιάτλ με τη ροή του ποταμού Τριποτάμου Βεροίας και την Αειφόρο Ανάπτυξη; Πώς μπορούν να μεταγγιστούν στους μαθητές οι 17 Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών μέσα από την εκπαίδευση για τη Λογοτεχνία και το Περιβάλλον; Case study ενός κειμένου χρονολογημένου στα 1855 του Σιάτλ, αρχηγού μίας φυλής των Ινδιάνων, στον Πρόεδρο των Ηνωμένων Πολιτειών Φραγκλίνο Πήρς, ο οποίος ζητά από τους Ινδιάνους να πουλήσουν τη γη τους στην Αμερικανική κυβέρνηση, με στόχο την ευαισθητοποίηση των μαθητών αναφορικά με την προστασία του Περιβάλλοντος: διαθεματική προσέγγιση και συμφυρμός δύο διαφορετικών επιστημών, της Φιλολογίας και του Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων με βασικό πυλώνα την απόκτηση περιβαλλοντικής συνείδησης από την πλευρά τους, εδραίωση του ενδιαφέροντος των μαθητών για το περιβάλλον, εγκόλπωση στάσεων και αξιών σε σχέση με την επίλυση περιβαλλοντικών προβλημάτων, ανάληψη πρωτοβουλιών και δράσεων γύρω, από και μέσα στο περιβάλλον.

Λέξεις-κλειδιά: Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Βιώσιμη Ανάπτυξη, Αειφορία, Λογοτεχνία, Ελληνική Γλώσσα, Διαθεματικότητα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Οι Δρόμοι του Νερού - Η Λίμνη της Καστοριάς»: Βιωματική προσέγγιση ενός λιμναίου οικοσυστήματος με την αξιοποίηση της ψηφιακής τεχνολογίας

**Μαγδαληνή Γρηγορίου¹, Αναστασία Ατζέμη², Αναστάσιος Βασιλείου³, Κωνσταντίνα Λιόλιου⁴,
Αθανάσιος Ευαγγέλου⁵**

¹Εκπαιδευτικός, ΠΕ04.04, Κέντρο Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία Καστοριάς
kpekast1@otenet.gr

²Εκπαιδευτικός, ΠΕ70, Κέντρο Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία Καστοριάς
kpekast1@otenet.gr

³Εκπαιδευτικός, ΠΕ88.01, Κέντρο Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία Καστοριάς
kpekast1@otenet.gr

⁴Εκπαιδευτικός, ΠΕ70, Κέντρο Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία Καστοριάς
kpekast1@otenet.gr

⁵Εκπαιδευτικός, ΠΕ86, Κέντρο Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία Καστοριάς
kpekast1@otenet.gr

Περίληψη

«Οι Δρόμοι του Νερού - Η Λίμνη της Καστοριάς» είναι ο τίτλος προγράμματος περιβαλλοντικής εκπαίδευσης του Κέντρου Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία (Κ.Ε.Π.Ε.Α.) Καστοριάς, που αποβλέπει στην ανάδειξη της βιοποικιλότητας, των οικοσυστημικών λειτουργιών και των αξιών των υδροτόπων, καθώς και στη βιωματική προσέγγιση του λιμναίου περιβάλλοντος της Καστοριάς από μαθητικές ομάδες. Η εργασία εστιάζει στην παρουσίαση και στην αξιολόγηση μίας διαδραστικής εφαρμογής επαυξημένης πραγματικότητας βάσει τοποθεσίας (interactive, location-based Augmented Reality - AR application), που αξιοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος περιβαλλοντικής εκπαίδευσης «Οι Δρόμοι του Νερού - Η Λίμνη της Καστοριάς» και αναπτύχθηκε επιδιώκοντας την ενίσχυση των βιωματικών εμπειριών των μαθητών/τριών στην παραλίμνια περιοχή. Η εφαρμογή επαυξημένης πραγματικότητας απευθύνεται σε μαθητές/τριες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός της υποστηρίχθηκε από το μοντέλο ADDIE (Ανάλυση, Σχεδιασμός, Ανάπτυξη, Εφαρμογή, Αξιολόγηση - Analysis, Design, Development, Implementation, Evaluation). Ως κύρια σημεία αναφοράς κατά την ανάπτυξη της εκπαιδευτικής δραστηριότητας και της ψηφιακής εφαρμογής επιλέχθηκαν: α) ο ουσιαστικός ρόλος της εκπαίδευσης και της ευαισθητοποίησης για την ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας και τη διασφάλιση των φυσικών οικοτόπων άγριας ζωής, β) ο 4^{ος} Στόχος Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών («Ποιοτική Εκπαίδευση») και ειδικότερα ο υποστόχος 4.7, που προάγει την απόκτηση των απαραίτητων γνώσεων και δεξιοτήτων για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω, μεταξύ άλλων, της εκπαίδευσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη και τον βιώσιμο τρόπο ζωής και γ) ο 15^{ος} Στόχος Βιώσιμης Ανάπτυξης της Ατζέντας 2030 των Ηνωμένων Εθνών («Ζωή στη Στεριά») και ο υποστόχος 15.1, που προωθεί τη διατήρηση, την αποκατάσταση και τη βιώσιμη διαχείριση των χερσαίων οικοσυστημάτων, των οικοσυστημάτων εσωτερικών υδάτων και των υπηρεσιών τους, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις διεθνείς συμφωνίες. Η εφαρμογή επαυξημένης πραγματικότητας αξιολογήθηκε μέσω ερωτηματολογίων, προσαρμοσμένων για εφαρμογές AR, που διαμοιράστηκαν σε 87 μαθητές/τριες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

πλειονότητα των μαθητών/τριών εξέφρασε την ικανοποίησή της από την οργάνωση και το περιεχόμενο της εκπαιδευτικής δραστηριότητας και της ψηφιακής εφαρμογής. Η περιγραφική στατιστική ανάλυση των δεδομένων των ερωτηματολογίων ανέδειξε υψηλές βαθμολογίες στο σύνολο των αξιολογούμενων παραγόντων: πρόκληση (challenge), ευκολία χρήσης (ease of use), χρησιμότητα - γνώση (usefulness - knowledge), αλληλεπίδραση - συνεργασία (interaction - collaboration), βιωματική - πλαίσιοθετημένη μάθηση (experiential - situated learning) και πρόθεση επαναχρησιμοποίησης (intention to reuse). Μέσω διερεύνησης των υποθετικών συσχετίσεων μεταξύ των παραγόντων, προκύπτει ότι η πρόκληση του ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών έχει θετική και σημαντική επίδραση στην επιτυχή αξιοποίηση της ψηφιακής εφαρμογής επαυξημένης πραγματικότητας, ενώ η πρόθεση επαναχρησιμοποίησης επηρεάζεται θετικά από τους υπόλοιπους παράγοντες. Αξιόλογη κρίνεται, επίσης, η συμβολή της βιωματικής - πλαίσιοθετημένης μάθησης ως θετικού προγνωστικού παράγοντα της χρησιμότητας - γνώσης, της αλληλεπίδρασης - συνεργασίας και της πρόθεσης επαναχρησιμοποίησης της ψηφιακής εφαρμογής επαυξημένης πραγματικότητας, πόρισμα που επισημαίνει την ουσιαστική συμβολή των βιωματικών και αυθεντικών εμπειριών στην εκπαίδευση για το περιβάλλον και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη, περιβαλλοντική εκπαίδευση, Λίμνη Ορεστιάδα - Λίμνη της Καστοριάς, ψηφιακές εφαρμογές επαυξημένης πραγματικότητας βάσει τοποθεσίας

Συνεργασία Νηπιαγωγών και Εκπαιδευτικών Αγγλικής σε δράσεις ενίσχυσης της ενεργού πολιτειότητας - Υποστήριξη της πολυγλωσσίας και της γλωσσομάθειας στο Νηπιαγωγείο

Ανδριανή Δρίβα

Δρ. ΠΤΔΕ - Σύμβουλος Εκπαίδευσης Νηπιαγωγών, ΔΠΘ - Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Έβρου

driva.adria@gmail.com

Περίληψη

Η παρούσα εργασία προτείνει την υλοποίηση συνεργατικού προγράμματος μεταξύ Νηπιαγωγών και Εκπαιδευτικών Αγγλικής, το οποίο αποσκοπεί στην καλλιέργεια της ενεργού πολιτειότητας στο Νηπιαγωγείο, μέσω της υποστήριξης της πολυγλωσσίας και της γλωσσομάθειας. Η πρόταση κατατέθηκε τον Απρίλιο του 2025 στα Νηπιαγωγεία του Έβρου, στοχεύοντας στην εφαρμογή της κατά το επόμενο σχολικό έτος. Το παιδαγωγικό πλαίσιο του προγράμματος εστιάζει στην αναγνώριση της γλωσσικής ποικιλίας ως αναπόσπαστου στοιχείου της ανθρώπινης ταυτότητας και πολιτισμικής κληρονομιάς, ενισχύοντας παράλληλα τη γλωσσική αυτοπεποίθηση των παιδιών. Μέσα από παιχνίδια και διαθεματικές δραστηριότητες, τα παιδιά έρχονται σε επαφή με γλώσσες που μιλούν ή μιλούσαν μέλη της οικογένειάς τους ή της ευρύτερης σχολικής κοινότητας. Οι προτεινόμενες δράσεις περιλαμβάνουν τη δημιουργία γλωσσικού χάρτη, τη συλλογή και παρουσίαση λέξεων και φράσεων από διαφορετικές γλωσσικές ποικιλίες, θεατρικά δρώμενα πολυγλωσσίας, βιωματικά παιχνίδια συνεργασίας, καθώς και τη χρήση λογοτεχνικών έργων ως πολιτισμικών γεφυρών. Το πρόγραμμα αποσκοπεί στην καλλιέργεια στάσεων σεβασμού απέναντι σε λιγότερο ορατές ή περιθωριοποιημένες γλώσσες, στην αποδόμηση γλωσσικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων και στη σύνδεση της γλώσσας με την πολιτειότητα και τη διαπολιτισμική συνείδηση ήδη από την προσχολική ηλικία. Εν τέλει, προωθεί ένα σχολείο ανοιχτό στη διαφορετικότητα, ευαίσθητο στις ανάγκες της κοινωνίας και προσανατολισμένο στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Λέξεις-κλειδιά: πολυγλωσσία, ενεργός πολιτειότητα, γλωσσική ποικιλία, προσχολική εκπαίδευση, διαπολιτισμική αγωγή

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Μικρά παιδιά, Μεγάλες Αλλαγές: Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Αναστοχασμός στην Προσχολική Ηλικία

Ελένη Δρούγκα¹, Ισαβέλλα Λιάτσου²

¹ΠΕ60, Νηπιαγωγός, Αρσάκειο Νηπιαγωγείο Ιωαννίνων

elenadroug@yahoo.gr

²ΠΕ60, Νηπιαγωγός, Αρσάκειο Νηπιαγωγείο Ιωαννίνων

isavellaliatsou@yahoo.gr

Περίληψη

Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει ένα σύνολο εκπαιδευτικών δράσεων που υλοποιήθηκαν στο νηπιαγωγείο, με στόχο την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των παιδιών και την προώθηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ). Μέσα από πολυτροπικές και βιωματικές δραστηριότητες, τα παιδιά ήρθαν σε επαφή με θεματικές όπως η προστασία του περιβάλλοντος, η ανακύκλωση, η εξοικονόμηση πόρων και η οικολογική συνείδηση. Οι δράσεις περιλάμβαναν επεξεργασία και εικονογράφηση περιβαλλοντικών παραμυθιών, δραματοποίηση ιστοριών, θεατρικό παιχνίδι, STEAM κατασκευές, ζωγραφική, κατασκευές με ανακυκλώσιμα υλικά, δημιουργία πρωτότυπων ιστοριών μέσω της Τεχνητής Νοημοσύνης και χρήση κινητικών και επιτραπέζιων παιχνιδιών με οικολογικό περιεχόμενο. Ιδιαίτερα σημαντική ήταν η συμμετοχή των παιδιών σε δράση καθαρισμού της περιοχής, συνοδευόμενη από ενημέρωση πολιτών σχετικά με την ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος και την υπεύθυνη στάση απέναντι στον δημόσιο χώρο. Η ένταξη των δράσεων στο καθημερινό πρόγραμμα έγινε με τρόπο οργανικό και παιγνιώδη, ενισχύοντας τη δημιουργικότητα, τη συνεργασία και την ενσυναίσθηση των παιδιών. Ο αναστοχασμός των εκπαιδευτικών και των παιδιών κατά τη διάρκεια και μετά την υλοποίηση των δράσεων ανέδειξε τη σημασία της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης ήδη από την προσχολική ηλικία. Η εμπειρία αυτή επιβεβαίωσε ότι ακόμη και τα μικρά παιδιά μπορούν να γίνουν φορείς αλλαγής, όταν ενεργοποιηθούν με σεβασμό και νόημα. Το νηπιαγωγείο, ως χώρος πρώτης κοινωνικοποίησης και μάθησης, μπορεί να διαμορφώσει τις βάσεις για έναν πιο βιώσιμο και συνειδητοποιημένο κόσμο.

Λέξεις-κλειδιά: περιβαλλοντική εκπαίδευση, προσχολική ηλικία, Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ), βιωματική προσέγγιση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Ενσωμάτωση των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης μέσω της εργαστηριακής διδασκαλίας του διδακτικού αντικειμένου της Χημείας στο Γυμνάσιο

Νικόλαος Ζήκος¹, Αθανάσιος Μπαζιώτης²

¹Δρ. Χημικός, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης, Διευθυντής Σχολικής Μονάδας

nzikoschem@gmail.com

²Δρ. Χημικός, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης, Απόφοιτος Ε.Σ.Δ.Δ.Α.

baziotisthanasis@gmail.com

Περίληψη

Η διδασκαλία του διδακτικού αντικειμένου της Χημείας στη βαθμίδα του Γυμνασίου συνιστά θεμελιώδη συνιστώσα για την ενσωμάτωση των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) του ΟΗΕ, συμβάλλοντας ουσιαστικά στη διαμόρφωση των μαθητών/τριών του σήμερα σε επιστημονικά εγγράμματους και κοινωνικά υπεύθυνους ενεργούς πολίτες (UNESCO, 2017). Η Χημεία ανήκει στον κλάδο των φυσικών επιστημών και προσφέρει εννοιολογικά και μεθοδολογικά εργαλεία για την ερμηνεία κρίσιμων παγκόσμιων ζητημάτων, όπως η προαγωγή της υγείας (ΣΒΑ 3), η πρόσβαση σε καθαρό νερό (ΣΒΑ 6), η βιώσιμη ενέργεια (ΣΒΑ 7), η υπεύθυνη παραγωγή και κατανάλωση (ΣΒΑ 12) και η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής (ΣΒΑ 13) (Burmeister et al., 2012). Η ανάλυση εννοιών όπως η χημική ρύπανση, οι μηχανισμοί αποδόμησης τοξικών ενώσεων, η διαχείριση πρώτων υλών και αποβλήτων, η ανακύκλωση - επαναχρησιμοποίηση υλικών (κυκλική οικονομία) και η αξιολόγηση της ενεργειακής αποδοτικότητας χημικών αντιδράσεων παρέχει στους μαθητές/τριες δυνατότητες ερμηνείας της πολυεπίπεδης σχέσης επιστήμης - τεχνολογίας - κοινωνίας - περιβάλλοντος (Venville & Dawson, 2010). Μέσα από διερευνητική, συνεργατική και πειραματική μάθηση (μέσω του εργαστηριακού μέρους του διδακτικού αντικειμένου της Χημείας) ενσωματώνονται οι αρχές της Πράσινης Χημείας και προάγεται η ανάπτυξη γνωστικών, μεταγνωστικών αλλά και ηθικών δεξιοτήτων. Η χημική εκπαίδευση στοχεύει όχι μόνο στη μετάδοση επιστημονικών γνώσεων, αλλά και στην ενίσχυση της ικανότητας λήψης τεκμηριωμένων αποφάσεων για ζητήματα που άπτονται της βιωσιμότητας. Ο/Η μαθητής/τρια μετατρέπεται σε ενεργό υποκείμενο μάθησης και κοινωνικής παρέμβασης, ικανό να αποτιμά τις επιπτώσεις της τεχνολογικής προόδου και να συνεισφέρει στην επίλυση προβλημάτων τοπικής αλλά και παγκόσμιας εμβέλειας. Μέσω της επιστήμης της Χημείας, η σχολική μονάδα προάγει την εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη, ενισχύοντας αξίες, στάσεις και συμπεριφορές απαραίτητες για τη διαμόρφωση ενός περιβαλλοντικά υπεύθυνου και κοινωνικά δίκαιου μέλλοντος. Προς αυτή την κατεύθυνση συμβάλλουν τα Νέα Προγράμματα Σπουδών της Χημείας για το Γυμνάσιο αλλά και τα Νέα Σχολικά Εγχειρίδια.

Λέξεις-κλειδιά: χημεία, βιώσιμη ανάπτυξη, διερευνητική μάθηση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Εκπαιδευτικές Δράσεις για την Προώθηση του Στόχου Βιώσιμης Ανάπτυξης 7

«Φτηνή και Καθαρή Ενέργεια»

Διονύσιος Ζούγκρας¹, Ηλίας Φλάμπουρας-Νιέτος², Αικατερίνη Καμπάση³

¹Καθηγητής Φυσικής Αγωγής - Ιόνιο Πανεπιστήμιο

zougras77@yahoo.gr

²Διευθυντής 1^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ζακύνθου - Ιόνιο Πανεπιστήμιο

hflabouras@yahoo.gr

³Καθηγήτρια Πανεπιστημίου - Ιόνιο Πανεπιστήμιο

kkabassi@ionio.gr

Περίληψη

Στο πλαίσιο αυτής της εργασίας, εξετάζουμε πώς η πρωτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να αποτελέσει βασικό πυλώνα για την υλοποίηση του Στόχου Βιώσιμης Ανάπτυξης 7, που αφορά στη φτηνή και καθαρή ενέργεια. Σχεδιάσαμε και θα παρουσιάσουμε ένα σχέδιο διδασκαλίας που προτείνεται για εφαρμογή στις τελευταίες τάξεις της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, με σκοπό να ενισχύσει την ευαισθητοποίηση των παιδιών για τη βιωσιμότητα και τη συμβολή στον Στόχο Βιώσιμης Ανάπτυξης 7 του ΟΗΕ. Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης αντικατοπτρίζει τη συναίνεση της παγκόσμιας κοινότητας ότι η οικονομική ευημερία, η κοινωνική δικαιοσύνη και η διατήρηση του περιβάλλοντος είναι αναπόσπαστα στοιχεία μίας βιώσιμης και ισορροπημένης κοινωνίας. Η εκπαίδευση αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης. Συμβάλλει ουσιαστικά στην ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και διαμόρφωση αειφόρων συμπεριφορών σε παγκόσμιο επίπεδο. Μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων, οι μαθητές εξοικειώνονται με τις τεχνολογίες ανανεώσιμης ενέργειας και κατανοούν τη σημασία της ενεργειακής απόδοσης. Η ενδυνάμωση των παιδιών συνδέεται άρρηκτα με την ικανότητά τους να λαμβάνουν αειφόρες αποφάσεις. Ενδυναμώνοντας τα παιδιά, τα καθιστούμε ενεργούς παράγοντες στη διαμόρφωση ενός βιώσιμου περιβάλλοντος. Στο δημοτικό η εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη μπορεί να ενισχυθεί υιοθετώντας μία ολιστική προσέγγιση. Στην παρούσα εργασία σχεδιάσαμε δύο δράσεις: το Ενεργειακό Σαββατοκύριακο, με στόχο την κινητοποίηση των μαθητών για τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης στην καθημερινή τους ζωή, και μία δεύτερη για την Απολιγνιτοποίηση και Βιώσιμη Ενέργεια στην Κοζάνη καθώς είναι ένα θέμα που αφορά τους μαθητές της περιοχής και είναι μία καλή ευκαιρία για δράση στο πεδίο. Συνοψίζοντας η εργασία μας αναδεικνύει τη στρατηγική σχεδίασης και υλοποίησης δράσεων για την προώθηση της βιωσιμότητας και προσφέρει ολοκληρωμένη εικόνα της προσέγγισης για την προώθηση της βιώσιμης ενέργειας μέσω της εκπαίδευσης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Λέξεις-κλειδιά: βιώσιμη ανάπτυξη, πρωτοβάθμια εκπαίδευση, φτηνή και καθαρή ενέργεια

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

**«Διερεύνηση των γνώσεων, αντιλήψεων και στάσεων των Εκπ/κών
Α/βάθμιας Εκπ/σης σχετικά με την ενσωμάτωση των 17 Στόχων Βιώσιμης
Ανάπτυξης στην εκπαιδευτική πράξη: Η περίπτωση των Δημοτικών Σχολείων
και Νηπιαγωγείων της Δυτικής Μακεδονίας!»**

Αλίκη Καζταρίδου¹, Κωνσταντία Βαϊρινού²

¹Επόπτρια Ποιότητας της Εκπαίδευσης ΔΠΕ Καστοριάς

alidikaztaridou@gmail.com

²Επόπτρια Ποιότητας της Εκπαίδευσης ΔΠΕ Φλώρινας

vairinou@sch.gr

Περίληψη

Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, που εφαρμόζεται από το 2023, υιοθετεί μία σύγχρονη εκπαιδευτική προσέγγιση που ευθυγραμμίζεται σε μεγάλο βαθμό με το πνεύμα και το περιεχόμενο των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ. Βασική του επιδίωξη είναι η ανάπτυξη ολιστικών δεξιοτήτων ζωής στους/στις μαθητές/τριες και η ενίσχυση του ρόλου των εκπαιδευτικών ως φορέων κοινωνικής και περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης. Παράλληλα, ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινότητας, προάγοντας τη διαμόρφωση ενεργών και υπεύθυνων πολιτών. Επιπλέον, επιδιώκεται η καλλιέργεια ενσυναίσθησης, ηθικής σκέψης και δημιουργικής επίλυσης προβλημάτων, μέσα από διεπιστημονικές και βιωματικές πρακτικές μάθησης. Το νέο πρόγραμμα δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ένταξη της περιβαλλοντικής και κοινωνικής διάστασης της βιωσιμότητας σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα και ενισχύει τη δημοκρατική συμμετοχή των μαθητών/τριών. Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα εργασία εξετάζει τις γνώσεις, τις αντιλήψεις και τις στάσεις των εκπαιδευτικών που υπηρετούν σε Δημοτικά Σχολεία και Νηπιαγωγεία της Δυτικής Μακεδονίας, αναφορικά με την ενσωμάτωση των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η έρευνα αξιοποιεί ποσοτική μεθοδολογία, μέσω της διάθεσης ανώνυμου δομημένου ερωτηματολογίου σε εκπαιδευτικούς Νηπιαγωγείων και Δημοτικών Σχολείων της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Μέσα από τη χρήση ερωτηματολογίου, εξετάζεται τόσο το γνωστικό υπόβαθρο των εκπαιδευτικών όσο και ο βαθμός εμπλοκής τους σε δράσεις, προγράμματα και πρωτοβουλίες που συνδέονται με τους ΣΒΑ. Επιπλέον, αποτυπώνονται οι κύριες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στην προσπάθεια εφαρμογής των ΣΒΑ στην τάξη, καθώς και οι προτάσεις τους για την ενίσχυση της εφαρμογής των στόχων στο εκπαιδευτικό πλαίσιο. Τα ευρήματα της μελέτης αναμένεται να συμβάλουν ουσιαστικά στην κατανόηση της υφιστάμενης κατάστασης στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και να προσφέρουν χρήσιμα δεδομένα για τη διαμόρφωση στοχευμένων παρεμβάσεων υποστήριξης του εκπαιδευτικού έργου. Τέλος, η εργασία επιδιώκει να αναδείξει τον ρόλο της συνεχιζόμενης επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και της θεσμικής ενίσχυσης της εκπαίδευσης βιώσιμης ανάπτυξης ως αναγκαίες προϋποθέσεις για την επίτευξη των ΣΒΑ στο ελληνικό σχολείο.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: Εκπαίδευση για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης, γνώσεις, στάσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών, εκπαιδευτική πράξη

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Διαδρομές στην τοπική ιστορία: Η Βυζαντινή Καστοριά ως πεδίο βιωματικής μάθησης μέσω της μεθοδολογίας της Ιστοριογραμμής-Storyline»

Αλίκη Καζταρίδου¹, Μαρία Μουστάκα², Ιφιγένεια Ηλιοπούλου³

¹Επόπτρια Ποιότητας της Εκπαίδευσης ΔΠΕ Καστοριάς

alidikaztaridou@gmail.com

²Δ/ντρια Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας Καστοριάς

mariamoustaka@sch.gr

³Επικουρη Καθηγήτρια στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου

ifiliop7@gmail.com

Περίληψη

Η εργασία προτείνει τη διδακτική αξιοποίηση της ιστορικής και πολιτιστικής ταυτότητας της Βυζαντινής Καστοριάς μέσα από τη μεθοδολογία της ιστοριογραμμής, ως βιωματικής και παιδαγωγικά σύγχρονης προσέγγισης για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) στην εκπαίδευση. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στους ΣΒΑ 4 (ποιοτική εκπαίδευση), ΣΒΑ 11 (βιώσιμες πόλεις και κοινότητες) και ΣΒΑ 16 (ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί), καθώς η ιστορία μίας τοπικής κοινότητας όπως η Καστοριά μπορεί να λειτουργήσει ως ισχυρό παράδειγμα διαγενεακής συνέχειας, πολιτισμικής συνοχής και συλλογικής μνήμης. Η ιστοριογραμμή εφαρμόζεται σε σενάριο που αφορά τη ζωή και τη λειτουργία της πόλης κατά τον 11^ο-14^ο αιώνα, με έμφαση στην καθημερινότητα, τους ναούς, τους κατοίκους και την κοινωνική οργάνωση αλλά και την πτώση της Καστοριάς το 1385, όπως διασώζεται μέσα από τη λαϊκή αφήγηση του «πλάνου». Το σενάριο αξιοποιεί όλα τα στάδια της ιστοριογραμμής: εισαγωγή, σκηνικό, παρουσίαση χαρακτήρων, ανάπλαση της καθημερινής ζωής, ανάδειξη κρίσιμου γεγονότος, αποκορύφωση και αναστοχασμός. Η διδακτική πρόταση συνδυάζει ποικίλες μορφές μάθησης: δημιουργία ρόλων, δραματοποίηση, μελέτη και κατανόηση πρωτογενών πηγών (επιγραφών, παραδόσεων, εικόνων), χρήση διαθεματικών συνδέσεων (π.χ. με γεωγραφία και τέχνη) και τοπική διερεύνηση. Οι μαθητές εμπλέκονται συναισθηματικά, βιώνουν την ιστορία ως προσωπική εμπειρία και συνδέουν το παρελθόν με σύγχρονες αξίες όπως η ανεκτικότητα, η δικαιοσύνη, η πολιτισμική συνέχεια, η κοινότητα, η ειρηνική συνύπαρξη. Μέσα από αυτή την προσέγγιση, η τοπική ιστορία γίνεται εργαλείο διαπολιτισμικής και κοινωνικής αγωγής, προωθώντας τη συμμετοχή των μαθητών σε μία ιστορική αφήγηση που σχετίζεται με τον τόπο τους. Η χρήση της ιστοριογραμμής ενισχύει την ενεργή μάθηση, τη συναισθηματική εμπλοκή και την ανάπτυξη ενσυναίσθησης. Παράλληλα, συνδέεται με τις αρχές της εκπαίδευσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη και της δημιουργικής αφήγησης στην ιστορική εκπαίδευση.

Λέξεις-κλειδιά: Ιστοριογραμμή/Storyline, Βυζαντινή Καστοριά, Εκπαίδευση για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, Τοπική Ιστορία, Βιωματική Μάθηση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Ενδυναμώνοντας την Περιβαλλοντική Υπευθυνότητα μέσω της Κυκλικής Οικονομίας: «Όταν οι Μαθητές Οραματίζονται - Βραβευμένη Δράση για τον 12^ο Στόχο Βιώσιμης Ανάπτυξης»

Γιώργος Καθαράκης¹, Ελένη Δαργέντα², Μελίνα Ντούμα³

¹Δρ. Πληροφορικής, Μεταδιδάκτωρ σε εφαρμογές ΑΙ ΠΕ03 - Μαθηματικός, Βαρβάκειο Πρότυπο Γυμνάσιο

gkatharakis@uniwa.gr

²Δ.Ε.Α. Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, ΠΕ05 - Γαλλικών, Βαρβάκειο Πρότυπο Γυμνάσιο

lenadarg@gmail.com

³Μαθήτρια Γ' Τάξης Γυμνασίου, Βαρβάκειο Πρότυπο Γυμνάσιο

melina.ntouma@gmail.com

Περίληψη

Η προώθηση υπεύθυνων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής συνιστά θεμελιώδη άξονα της Εκπαίδευσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, ευθυγραμμιζόμενη πλήρως με τον 12^ο Στόχο Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDG 12) του ΟΗΕ. Στο πλαίσιο αυτό, στο Βαρβάκειο Πρότυπο Γυμνάσιο σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε μία καινοτόμος εκπαιδευτική δράση με στόχο την εμβάθυνση στην έννοια της κυκλικής οικονομίας. Οι μαθητές/τριες συμμετείχαν ενεργά σε βιωματικές δραστηριότητες, διερευνώντας τις βασικές αρχές του κυκλικού μοντέλου - μείωση (reduce), επαναχρησιμοποίηση (reuse), ανακύκλωση (recycle) - μέσα από διαδικασίες δημιουργικής μάθησης, ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες, προάγοντας την κριτική τους σκέψη. Η δράση ενίσχυσε την περιβαλλοντική τους συνείδηση και καλλιέργησε δεξιότητες που προάγουν τη βιώσιμη στάση ζωής. Η εν λόγω εκπαιδευτική δράση κορυφώθηκε με τη δυναμική συμμετοχή των μαθητών/τριών στο 9^ο Μαθητικό Συμπόσιο Γυμνασίων Αττικής του Δικτύου ASPnet της UNESCO, ένα διασχολικό φόρουμ διαλόγου και ανταλλαγής απόψεων. Εκεί, οι συμμετέχοντες είχαν την ευκαιρία να παρουσιάσουν τις ιδέες και τις εμπειρίες τους, να ανταλλάξουν επιχειρήματα και καλές πρακτικές με συνομηλίκους τους από άλλα σχολεία, ενισχύοντας ουσιαστικά τις δεξιότητες γόνιμων κριτικών επιχειρημάτων και δημοκρατικού διαλόγου. Η εμπειρία αυτή αποτέλεσε ένα γόνιμο πεδίο καλλιέργειας της ενεργού συμμετοχής και της διαπολιτισμικής κατανόησης, σε ένα περιβάλλον αλληλοσεβασμού και συνεργασίας. Ως επιστέγασμα της δράσης, δημιουργήθηκε ένα πρωτότυπο βίντεο μικρού μήκους, στο οποίο αποτυπώθηκαν, με ευρηματικότητα και ευαισθησία, οι ποικίλες προσεγγίσεις στο ζήτημα της κυκλικής οικονομίας. Το έργο αυτό διακρίθηκε πανελλαδικά κατά το σχολικό έτος 2024–2025, αποσπώντας το Πρώτο Βραβείο στην Κατηγορία Βίντεο του διαγωνισμού της Ελληνικής Εταιρίας Περιβάλλοντος και Πολιτισμού με τίτλο «Το κλίμα αλλάζει... Αλλάζω ζωή!». Η διάκριση αυτή ανέδειξε τη δύναμη της μαθητικής φωνής ως μοχλό περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και δημιουργικής έκφρασης. Η παρούσα δράση αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο η εκπαιδευτική πράξη, μέσα από διαθεματικότητα, τεχνολογική αξιοποίηση και ενεργή συμμετοχή, μπορεί να αποτελέσει εφελκυστικό για την υλοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης στις σχολικές μονάδες.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: κυκλική οικονομία, μείωση (reduce), επαναχρησιμοποίηση (reuse), ανακύκλωση (recycle), βιώσιμη ανάπτυξη

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Μαθητές σε Κλίμα Δράσης»

Θεόδωρος Καρτσούκης
Δάσκαλος, 9^ο Δημοτικό Σχολείο Λιβαδειάς
kartsoykis@hotmail.com

Περίληψη

Η εκπαίδευση καλείται σήμερα να απαντήσει σε παγκόσμιες προκλήσεις, όπως η κλιματική αλλαγή, καλλιεργώντας στους μαθητές στάσεις και δεξιότητες ενεργών πολιτών. Στο πλαίσιο της Εκπαίδευσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, υλοποιήθηκε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Η Δική μας Πράσινη Αποστολή: Ανακυκλώνουμε - Ενημερώνουμε - Εμπνέουμε!», με στόχο την ενίσχυση της κατανόησης των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης και ιδιαίτερα της υπεύθυνης κατανάλωσης και της δράσης για το κλίμα (ΣΒΑ 12 και 13). Μέσα από βιωματικές, διαθεματικές και συνεργατικές προσεγγίσεις, οι μαθητές διερεύνησαν ζητήματα που αφορούν την ανακύκλωση πλαστικών και τη σύνδεσή τους με την κλιματική αλλαγή, ενημερώθηκαν για τις περιβαλλοντικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ενίσχυσαν την κατανόηση της έννοιας της αειφορίας. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στη σύνδεση σχολείου και τοπικής κοινωνίας, ενισχύοντας τη σχολική κοινότητα ως φορέα περιβαλλοντικής ευθύνης και κοινωνικής αλλαγής. Μέσα από την αξιοποίηση των ΤΠΕ, της τέχνης και της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας, το σχολείο λειτούργησε ως εργαστήριο πράσινων πρωτοβουλιών, καλλιεργώντας στάσεις και δεξιότητες που συνδέονται με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης. Οι μαθητές ανέλαβαν δράση εντός και εκτός σχολείου, υλοποιώντας καμπάνια ενημέρωσης ενάντια στη χρήση πλαστικής σακούλας. Η διάχυση των προϊόντων και των μηνυμάτων του προγράμματος στην τοπική κοινότητα συνέβαλε στην ανάδειξη του σχολείου ως φορέα πράσινης αλλαγής και κοινωνικής ευθύνης. Η εμπειρία αυτή αποδεικνύει ότι η σύνδεση γνώσης και δράσης μπορεί να δημιουργήσει μαθησιακά περιβάλλοντα που ενδυναμώνουν τη φωνή των παιδιών και ενισχύουν τη συμμετοχή τους στη συλλογική προσπάθεια για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης. Η παρούσα εργασία παρουσιάζει τη μεθοδολογία, τα εργαλεία και τα αποτελέσματα του προγράμματος, προτείνοντας έναν εκπαιδευτικό σχεδιασμό που ανταποκρίνεται στις σύγχρονες περιβαλλοντικές προκλήσεις και ενδυναμώνει τους μαθητές να γίνουν φορείς αλλαγής σε ένα κόσμο που αλλάζει.

Λέξεις-κλειδιά: ανακύκλωση, πλαστικά, αειφορία, βιωματική μάθηση, περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η συμβολή των προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης του Ο.ΦΥ.ΠΕ.Κ.Α. στους στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Η περίπτωση του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου

Αναστασία Κολοκοτσά

Γεωπόνος, Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (Ο.ΦΥ.ΠΕ.Κ.Α.)
a.kolokotsa@necca.gov.gr

Περίληψη

Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και η διατήρηση της βιοποικιλότητας επιτυγχάνεται σε μεγάλο βαθμό και από την υπεύθυνη συμπεριφορά των πολιτών. Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) του ΟΗΕ λειτουργούν ως κατευθυντήριες αρχές για τις κοινωνίες παγκοσμίως. Σε αυτό το πλαίσιο, η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (Π.Ε.) διαδραματίζει καίριο ρόλο, καθώς καλλιεργεί στάσεις, γνώσεις και δεξιότητες απαραίτητες για την επίτευξη αυτών των στόχων. Στο πλαίσιο αυτό έχουν αναπτυχθεί προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για την ενημέρωση των τοπικών κοινωνιών στις Προστατευόμενες Περιοχές (Π.Π.) της Ελλάδας. Το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου (Ε.Θ.Π.Ζ.) αποτελεί ένα χώρο έντονης αλληλεπίδρασης της ανθρώπινης δραστηριότητας και της προστασίας των φυσικών τύπων οικοτόπων, και κυρίως των θέσεων ωτοκίας της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* που αποτελεί και τον κύριο προστατευτέο οργανισμό της περιοχής. Η παρούσα εργασία παρουσιάζει αναλυτικά το πρόγραμμα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Π.Ε.) στο Ε.Θ.Π.Ζ., όπως καθορίστηκε και προσαρμόστηκε στις ανάγκες διαχείρισης της Π.Π. από το 2006 έως και σήμερα. Από την ανάλυση προκύπτει πως καθ' όλη την περίοδο μέσω των προγραμμάτων του Ο.ΦΥ.ΠΕ.Κ.Α. ενισχύθηκε η ενεργή συμμετοχή των μαθητών σε πραγματικά προβλήματα της περιοχής τους, ενθαρρύνθηκε η αλλαγή στάσεων και πρακτικών στην καθημερινή τους ζωή, ενώ αυτά ενσωματώνουν διαθεματική και διεπιστημονική προσέγγιση, εναρμονιζόμενα με το νέο μοντέλο εκπαίδευσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (Ε.Β.Α.). Συνεπώς, τα προγράμματα Π.Ε. δεν είναι απλώς μία εναλλακτική μορφή μάθησης, αλλά μία αναγκαία εκπαιδευτική στρατηγική για τη διαμόρφωση υπεύθυνων πολιτών και κοινωνιών στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Λέξεις-κλειδιά: προστατευόμενες περιοχές, περιβαλλοντική εκπαίδευση για υπεύθυνους πολίτες, βιωματική μάθηση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Une classe, mille cultures: Γαλλικά και Πολιτειότητα σε Δράση - Διαθεματική προσέγγιση με άξονα τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης

Μαρία Κοντοχριστοπούλου¹, Χριστίνα Διπλάρη²

¹Εκπαιδευτικός ΠΕ05, 1^ο Γυμνάσιο Κορίνθου

maria.kontochrist@yahoo.gr

²Σύμβουλος Εκπαίδευσης ΠΕ05 Αχαΐας

cdiplari@yahoo.gr

Περίληψη

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, το εκπαιδευτικό περιβάλλον έχει μεταβληθεί σημαντικά, ανταποκρινόμενο στις νέες κοινωνικές και πολιτισμικές προκλήσεις. Η παρουσία πολλαπλών γλωσσών και πολιτισμών στις ευρωπαϊκές κοινωνίες απαιτεί την υιοθέτηση καινοτόμων μεθόδων στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών, με έμφαση στη διαπολιτισμική κατανόηση. Ο εκπαιδευτικός καλείται να παίξει ενεργό ρόλο όχι μόνο στην επιλογή των κατάλληλων διδακτικών πρακτικών αλλά και στη διαχείριση και ανάδειξη του πολιτισμικού πλούτου της τάξης. Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο της Ευρώπης προωθούν την ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων, θεμελιώδους σημασίας για την προώθηση δημοκρατικών αξιών και τη δημιουργία μίας κοινωνίας βασισμένης στην αλληλεγγύη και την ισότητα. Η παρούσα εισήγηση βασίστηκε σε καινοτόμα διδακτική πρακτική του μαθήματος της γαλλικής γλώσσας που προτείνεται να εφαρμοστεί στην Γ' τάξη του Γυμνασίου, συνδέοντας τη γλωσσική εκπαίδευση με την ενεργό πολιτειότητα και τους δεκαεπτά Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης. Αφόρμηση αποτέλεσε το πρόγραμμα σπουδών «Δράσεις Ενεργού Πολίτη» που καλούνται να υλοποιήσουν οι σχολικές μονάδες από το σχολικό έτος 2024-2025. Μέσω αυτής της διδακτικής πρότασης, που βασίζεται στην ανάπτυξη πολυγραμματισμών και που αξιοποιεί την ομαδοσυνεργατική μέθοδο καθώς και μεθόδους ενεργητικής - ανακαλυπτικής μάθησης, δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές να ανακαλύψουν διαφορετικούς πολιτισμούς, να ενισχύσουν την ανεκτικότητα και να διαμορφώσουν δημοκρατική συνείδηση.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη, βιωματική μάθηση, γαλλικά, ενεργός πολίτης, δευτεροβάθμια εκπαίδευση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Οι δράσεις του 13^{ου} Γυμνασίου Ηρακλείου... στον δρόμο της Εκπαίδευσης για την Αειφορία»

Γαρυφαλιά Κουζούλογλου¹, Ελευθερία Παχιαδάκη², Όλγα Ρήγα³, Ιωάννα Σμυρνάκη⁴,
Μαρία Σφακιανάκη⁵

¹Μαθηματικός Ειδικής Αγωγής, 13^ο Γυμνάσιο Ηρακλείου
lkouzyologloy@gmail.com

²Εκπαιδευτικός Αγγλικής Γλώσσας, 13^ο Γυμνάσιο Ηρακλείου
elpachiadaki@gmail.com

³Φυσικός, 13^ο Γυμνάσιο Ηρακλείου
olgariga@sch.gr

⁴Εκπαιδευτικός Γαλλικής Γλώσσας, 13^ο Γυμνάσιο Ηρακλείου
giannasmyrnaki@gmail.com

⁵Γεωπόνος, Δ/ντρια 13^{ου} Γυμνασίου Ηρακλείου
marsfakia@gmail.com

Περίληψη

Η Εκπαίδευση για την Αειφορία αποτελεί αδιαμφισβήτητα ουσιαστική απάντηση στην περιβαλλοντική κρίση, ενισχύοντας την ανάγκη για αλλαγή συμπεριφορών προς όφελος του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής. Το 13^ο Γυμνάσιο Ηρακλείου, με όραμα την παιδαγωγική και μαθησιακή του ανανέωση, επιδιώκει να επαναπροσδιορίσει την εκπαιδευτική του ταυτότητα, ανταποκρινόμενο στις απαιτήσεις και τις προκλήσεις της σύγχρονης εποχής. Η δημιουργική συνεργασία εκπαιδευτικών διαφορετικών ειδικοτήτων οδήγησε στην υλοποίηση ουσιαστικών δράσεων εντός της σχολικής κοινότητας. Οι δράσεις αυτές στόχευαν στην ενίσχυση της γνώσης και της ευαισθητοποίησης των μαθητών, μέσα από μία ολιστική προσέγγιση και μεθόδους διερευνητικής μάθησης. Πραγματοποιήθηκαν βιωματικές δραστηριότητες τόσο μέσα στην τάξη όσο και στο πεδίο, σε συνεργασία με πανεπιστημιακά ιδρύματα, επιστημονικούς και κοινωνικούς φορείς. Παράλληλα, οργανώθηκαν εκπαιδευτικές επισκέψεις σε χώρους ιστορικής, ερευνητικής, επιστημονικής και περιβαλλοντικής σημασίας, καθώς και ευρωπαϊκές δράσεις και προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων. Το σχολείο παρενέβη ενεργά σε τοπικό επίπεδο, μέσα από δράσεις σε πάρκο της περιοχής, συμμετοχή σε πρωτοβουλίες της αυτοδιοίκησης, όπως γαστρονομικός διαγωνισμός, Run Greece, δημιουργία podcast, εκπαίδευση για την αντιμετώπιση φυσικών κινδύνων και καταστροφών κ.ά. Οι μαθητές συνεργάστηκαν με άλλα σχολεία, επικοινωνήσαν, ανέλαβαν πρωτοβουλίες και συμμετείχαν ενεργά σε δράσεις με πολλούς φορείς. Για τη διάχυση των αποτελεσμάτων, παρουσιάστηκαν εργασίες των μαθητών σε ανοιχτή εκδήλωση, με θεματικές όπως η συμπερίληψη, η σχολική διαμεσολάβηση, η πρόληψη του σχολικού εκφοβισμού, η ανακύκλωση και το νερό. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στη σύνδεση όλων των δράσεων με τους 17 στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ, μία διαδικασία που ήδη ξεκίνησε και πρόκειται να συνεχιστεί δυναμικά ενισχύοντας την εφαρμογή των αρχών της βιωσιμότητας και της κοινωνικής ευθύνης σε κάθε εκπαιδευτική πρωτοβουλία. Τέλος, από την ανάλυση, ταξινόμηση και αξιολόγηση των ερωτηματολογίων που συμπληρώθηκαν από εκπαιδευτικούς, μαθητές και γονείς, προέκυψε ότι τέτοιες πρακτικές μπορούν να ανταποκριθούν στην πολυπλοκότητα της σύγχρονης

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

πραγματικότητας και να συμβάλλουν ουσιαστικά στην καλλιέργεια αξιών και συμπεριφορών, προετοιμάζοντας τους μαθητές να συμμετέχουν στη διαμόρφωση ενός βιώσιμου σχολείου.

Λέξεις-κλειδιά: ενεργός συμμετοχή, συνεργασία, εξωστρέφεια, συμπερίληψη, αειφόρο σχολείο

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Τα θαυμαστά οφέλη του σχολικού λαχανόκηπου

Κωνσταντίνος Κωστάλης
Διευθυντής Γυμνασίου Λιαπάδων
k.kostalis@gmail.com

Περίληψη

Ο σχολικός λαχανόκηπος του Γυμνασίου Λιαπάδων αποτελεί ένα ζωντανό παράδειγμα εκπαίδευσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη, καθώς συνδέει τη θεωρία με την πράξη και ενεργοποιεί τους μαθητές ως υπεύθυνους πολίτες. Στον λαχανόκηπο, οι μαθητές συμμετέχουν σε όλες τις φάσεις καλλιέργειας, από τη σπορά έως τη συγκομιδή, αναπτύσσοντας δεξιότητες συνεργασίας, υπευθυνότητας και φροντίδας, αλλά και κριτική σκέψη και επίλυση προβλημάτων. Η χρήση φυσικών σπόρων, η αποφυγή χημικών λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων και η εφαρμογή κομποστοποίησης ενισχύουν την περιβαλλοντική ευαισθησία και προάγουν τη βιολογική γεωργία, συμβάλλοντας στους Στόχους 12 (υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή) και 15 (ζωή στη στεριά). Στο πλαίσιο του μαθήματος δεξιοτήτων, οι μαθητές ετοιμάζουν σαλάτες με τη δική τους συγκομιδή και τις καταναλώνουν στο σχολείο, ενισχύοντας τη διατροφική παιδεία και την υιοθέτηση υγιεινών συνηθειών (Στόχος 3: καλή υγεία και ευημερία). Επιπλέον, μέρος των προϊόντων δίνεται στους μαθητές για το σπίτι τους, ενώ άλλο μέρος προσφέρεται στο Κοινωνικό Παντοπωλείο, ενισχύοντας την αλληλεγγύη και την κοινωνική συνοχή (Στόχοι 2 και 10). Η πρακτική αυτή καλλιεργεί στους μαθητές την έννοια της κοινωνικής προσφοράς και τη σημασία του ενεργού πολίτη. Παράλληλα, ενισχύεται η σύνδεση του σχολείου με την τοπική κοινότητα και δημιουργείται ένα πρότυπο βιωματικής μάθησης, όπου η εκπαίδευση συνδέεται με πραγματικές δράσεις και καθημερινές ανάγκες. Μέσα από τη φροντίδα του κήπου, οι μαθητές αποκτούν γνώσεις βιολογίας, φυσικών επιστημών και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, ενώ παράλληλα καλλιεργούν αξίες όπως η συνεργασία, η αλληλεγγύη και ο σεβασμός στη φύση. Ο σχολικός λαχανόκηπος του Γυμνασίου Λιαπάδων αποδεικνύει ότι το σχολείο μπορεί να γίνει εργαστήριο βιώσιμης ανάπτυξης, διαμορφώνοντας νέους με οικολογική συνείδηση και κοινωνική ευθύνη.

Λέξεις-κλειδιά: σχολικός λαχανόκηπος, βιώσιμη ανάπτυξη, συνεργατική μάθηση, υγιεινή διατροφή, κοινωνική προσφορά

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Ψηφιακές Τεχνολογίες: Μελέτη δυνητικών πηγών ρύπανσης σε τοπικά οικοσυστήματα από μαθητές/τριες, ως μελλοντικοί οικολογικά υπεύθυνοι πολίτες

Δημήτριος Λάζαρης

Διδάκτωρ Φυσιολογίας, Βιολόγος, 2^ο Πειραματικό Λύκειο Λευκάδας

dlazaris@yahoo.com

Περίληψη

Στο πλαίσιο αυτού του διδακτικού σεναρίου, οι μαθητές/τριες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν την ευκαιρία να εξετάσουν κριτικά τη συμβολή του τουρισμού στη ρύπανση των οικοσυστημάτων της περιοχής τους. Το σενάριο βασίζεται στη μέθοδο Care-Know-Do προωθώντας την οικολογική ενσυναίσθηση της κριτικής σκέψης και της ενεργού ιδιότητας του πολίτη. Οι μαθητές/τριες συμμετέχουν σε βιωματικές μαθησιακές δραστηριότητες που συνδυάζουν παρατήρηση στο πεδίο, ανάλυση γεωχωρικών δεδομένων και αλληλεπίδραση με την κοινότητα, συμπεριλαμβανομένων ερωτηματολογίων. Η παρούσα εκπαιδευτική παρέμβαση ευθυγραμμίζεται με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) 12, 14 και 15, εστιάζοντας στη διεπιστημονική μάθηση, την περιβαλλοντική ευθύνη και την ανάπτυξη δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων. Οι ψηφιακές πλατφόρμες αξιοποιούνται στο διδακτικό σενάριο για την ενίσχυση της συνεργασίας και της διερεύνησης ενθαρρύνοντας το μαθητικό δυναμικό να αναλάβει ενεργό ρόλο ως παράγοντας αλλαγής. Τα ευρήματα αναδεικνύουν τις δυνατότητες του συνδυασμού περιβαλλοντικού γραμματισμού και της ψηφιακής ικανότητας σε πρωτοβουλίες βιωσιμότητας.

Λέξεις-κλειδιά: Ψηφιακά Εργαλεία, Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs), Μέθοδος Care-Know-Do, τουρισμός, ρύπανση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Παρατηρώ, Προστατεύω, Μοιράζομαι - Τα Πουλιά Της Λίμνης Μας:
Μία Εκστρατεία Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης Σε Προστατευόμενη
Περιοχή NATURA 2000

Κωνσταντίνα-Θεολογία Μαρδίρη¹, Ελένη Βαλωμένου²

¹Εκπαιδευτικός ΠΕ60 - Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια, ΔΠΜΣ «Νέες Τεχνολογίες για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη», Ιόνιο Πανεπιστήμιο
konmard@gmail.com

²Εκπαιδευτικός ΠΕ60 - Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια, ΔΠΜΣ «Νέες Τεχνολογίες για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη», Ιόνιο Πανεπιστήμιο
evalomenou@yahoo.gr

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αφορά στον σχεδιασμό εκστρατείας ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης με τίτλο «Παρατηρώ, Προστατεύω, Μοιράζομαι - Τα Πουλιά της Λίμνης μας», με σκοπό την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση νέων σε προστατευόμενες περιοχές. Η εκστρατεία εστιάζει στη Λίμνη Καστοριάς, η οποία έχει χαρακτηριστεί ως Τόπος Κοινοτικής Σημασίας (SCI) και Ζώνη Ειδικής Προστασίας για τα Πουλιά (SPA), ενταγμένη στο Δίκτυο NATURA 2000. Ομάδα στόχο αποτελούν νεαροί αθλητές ενός Κωπηλατικού Ομίλου της Καστοριάς (12–20 ετών), οι οποίοι αλληλεπιδρούν καθημερινά με το φυσικό οικοσύστημα. Η εκπαιδευτική παρέμβαση προτείνεται να πραγματοποιηθεί σε τρεις φάσεις: (1) ενημέρωση και εκπαίδευση, (2) παρατήρηση και καταγραφή ειδών και (3) διάχυση στην τοπική κοινότητα. Για την υλοποίηση θα αξιοποιηθούν ψηφιακά εργαλεία, όπως οι πλατφόρμες eBird, Padlet, Genially, Canva, Google Forms, Linktree και QR codes, σε συνδυασμό με έντυπο εκπαιδευτικό υλικό, όπως οδηγοί παρατήρησης και φυλλάδια με οδηγίες συμβίωσης. Επιπρόσθετα, θα ενσωματωθούν επιλεγμένες εκπαιδευτικές πηγές από το Κ.Ε.ΠΕ.Α. Καστοριάς, ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα και την εμβέλεια της παρέμβασης. Η εκστρατεία επιδιώκει να ενσωματώσει πρακτικές της επιστήμης των πολιτών (citizen science), με σκοπό την ενίσχυση της οικολογικής συνείδησης, την εξοικείωση με την τοπική орνιθοπανίδα και την ενεργοποίηση των συμμετεχόντων σε δράσεις προστασίας της βιοποικιλότητας. Ο σχεδιασμός βασίζεται στις αρχές βιωματικής και συνεργατικής μάθησης και εντάσσεται στο πλαίσιο της Εκπαίδευσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, συνεισφέροντας στους Στόχους 4, 13 και 15 της Ατζέντας 2030. Η αξιολόγηση της δράσης προτείνεται να βασιστεί σε pre-test και post-test, ημιδομημένες συνεντεύξεις και εργαλεία αναστοχαστικής καταγραφής. Τέλος, η βιωσιμότητα και οι προεκτάσεις της εκστρατείας αποτυπώνονται στη δυνατότητα δημιουργίας μόνιμου παρατηρητηρίου, στη διεύρυνση της συμμετοχής της τοπικής εκπαιδευτικής κοινότητας και άλλων φορέων της περιοχής, καθώς και στη συνεργασία μεταξύ επιστημονικών φορέων, τοπικών κοινοτήτων και πολιτικών αρχών για την υλοποίηση αποτελεσματικών στρατηγικών διατήρησης.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη, ορνιθοπανίδα, citizen science, βιωματική μάθηση, NATURA 2000

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Ξαναβάφοντας το μέλλον - ένα πρωτότυπο πρόγραμμα ανακύκλωσης χρωμάτων κηρομπογιάς στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Θεοδώρα Μπαλάφα¹, Γαρουφαλιά Βλαχάβα², Γιάννης Πάτρας³

¹ΠΕ70 - Δασκάλα, Δημοτικό Σχολείο Κορησού

dbalafa@yahoo.gr

²ΠΕ70 - Δασκάλα 2^ο Δημοτικό Σχολείο Τυρνάβου

fil.dim03@gmail.com

³Διευθυντής, Δημοτικό Σχολείο Κορησού

jpatras@yahoo.gr

Περίληψη

Ο τρόπος που η ανθρωπότητα συμπεριφέρεται, εξαντλώντας τους φυσικούς πόρους και υποβαθμίζοντας τις παραγωγικές δομές της, οδηγεί σε ένα μη βιώσιμο μοντέλο το οποίο η εκπαίδευση καλείται να αλλάξει (Vouzaakis & Μακράκης, 2019). Βασικό ζητούμενο είναι η οικοδόμηση της εκπαίδευσης πάνω στους τέσσερις βασικούς πυλώνες της Αειφόρου Ανάπτυξης (περιβάλλον, οικονομία, πολιτισμός, κοινωνία) και η κατανόηση της άρρηκτης και πολυτροπικής σχέσης που συνδέει αυτές τις έννοιες (Κωστούλα-Μακράκη, 2008). Έτσι είναι εφικτή η δημιουργία ενός εκπαιδευτικού πλαισίου που θα επιτρέπει στους εκπαιδευόμενους να μετέχουν ενεργά, να αναστοχάζονται κριτικά και μέσα από διαλογικά και βιωματικά πλαίσια μάθησης να συνειδητοποιούν την υπόστασή τους ως παγκόσμιοι πολίτες (Banks, 2008), αλλά και να κατορθώνουν να αναθεωρούν τις καθημερινές τους πρακτικές και αποφάσεις υπό το πρίσμα μίας ενεργητικής ενσυναίσθησης απέναντι στην κοινωνία και τον πλανήτη (Βασιλειάδης, 2015). Σε ένα τέτοιο εκπαιδευτικό περιβάλλον, μπορούν οι εκπαιδευόμενοι να λειτουργήσουν ελεύθερα στον χώρο στον οποίο ζουν και κινούνται, να καταγράψουν προβληματισμούς πάνω στα διάφορα κοινωνικοοικονομικά και περιβαλλοντικά ζητήματα που εντοπίζονται στην περιοχή και να δράσουν, καλλιεργώντας την έννοια του ενεργού πολίτη (Ζαχαρίου κ. συν., 2008). Υπό το πρίσμα αυτό, οι μαθητές του Δημοτικού Σχολείου Κορησού, συνεργάστηκαν με το 2^ο Δημοτικό Σχολείο Τυρνάβου και εκπόνησαν τη σχολική χρονιά 2024-2025 ένα πρωτότυπο πρόγραμμα ανακύκλωσης χρωμάτων κηρομπογιάς. Αρχικά κατανόησαν πως οι κηρομπογιές δεν είναι βιοδιασπώμενες και δεν υπάρχει πρόβλεψη για την αποκομιδή τους. Έτσι, συνέλεξαν ανακυκλώσιμες συσκευασίες τις οποίες αφού διαμόρφωσαν κατάλληλα, προώθησαν μαζί με τα ενημερωτικά έντυπα που ετοίμασαν στα νηπιαγωγεία και τους παιδικούς σταθμούς των αντίστοιχων Δήμων προκειμένου να συλλεχθούν εκεί φθαρμένες κηρομπογιές. Στη συνέχεια ανακύκλωσαν τις κηρομπογιές που μαζεύτηκαν λιώνοντάς τις και δημιούργησαν νέα χρώματα τα οποία διέθεσαν στις παιδιατρικές κλινικές του Νοσοκομείου Καστοριάς και Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Λάρισας αντίστοιχα. Η δράση αυτή πέρα από τη γνώση που προσέφερε στους μαθητές, επιβραβεύτηκε με την 1^η θέση στον 8^ο Πανελλήνιο Διαγωνισμό Bravo Schools.

Λέξεις-κλειδιά: αειφόρο σχολείο, βιώσιμη εκπαίδευση, ανακύκλωση, βιωματική μάθηση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Απορριμματοχώρα: Ένα επιτραπέζιο εκπαιδευτικό παιχνίδι για τα αστικά στερεά απόβλητα

Ιωάννης Μπάσδος

Τεχνικός Γεωλόγος - Εθνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο της Ισπανίας (UNED)

ioabasdos@las-palmas.uned.es

Περίληψη

Το επιτραπέζιο εκπαιδευτικό παιχνίδι «Απορριμματοχώρα» δημιουργήθηκε ως εκπαιδευτικό εργαλείο για τη διδασκαλία στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Στόχος του είναι η ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών αναφορικά με την παραγωγή των Αστικών Στερεών Αποβλήτων και τις επιπτώσεις τους στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον, καθώς και η εξοικείωσή τους με τις βασικές αρχές ορθής διαχείρισης, επεξεργασίας, ανακύκλωσης και απόθεσης των εν λόγω αποβλήτων, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά τους. Πρόκειται για ένα εκπαιδευτικό παιχνίδι τύχης (ταμπλό με διαδρομές, ζάρια, πιόνια και κάρτες εντολών) και γνώσεων (κάρτες ερωτήσεων - απαντήσεων), που ενθαρρύνει την ανάπτυξη κοινωνικών, συναισθηματικών, γνωστικών και επιχειρηματικών δεξιοτήτων με παιγνιώδη και βιωματικό τρόπο. Οι παίκτες/τριες κινούνται σε ταμπλό - χάρτη που απεικονίζει την πόλη της Καστοριάς, ακολουθώντας μία εκ των δύο διαθέσιμων διαδρομών. Ανάλογα με το πεδίο στο οποίο καταλήγουν, καλούνται είτε να εκτελέσουν εντολές (μπλε ή κίτρινες κάρτες), είτε να απαντήσουν σε ερωτήσεις σχετικές με τα Αστικά Στερεά Απόβλητα (πράσινες κάρτες). Η ορθή απάντηση επιβραβεύεται με μία λευκή «κάρτα κάδου απορριμμάτων», η οποία αναγράφει χρηματικό αντίτιμο που εξαργυρώνεται στην Τοπική Μονάδα Διαχείρισης Απορριμμάτων στο πέρας της διαδρομής. Οι μπλε και κίτρινες κάρτες τύχης (επιχειρηματικής δραστηριότητας και συμπτώσεων της καθημερινότητας αντίστοιχα) διασφαλίζουν την ομαλή εξέλιξη του παιχνιδιού, ενώ οι κάρτες γνώσεων (πράσινες και λευκές) εστιάζουν στον εκπαιδευτικό του χαρακτήρα ενισχύοντας την εκπαιδευτική διαδικασία με βιωματικό και ψυχαγωγικό τρόπο.

Λέξεις-κλειδιά: βιώσιμη εκπαίδευση, πρωτοβάθμια εκπαίδευση, επιτραπέζιο παιχνίδι, διαχείριση αστικών απορριμμάτων, ανακύκλωση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Αυθεντική Αξιολόγηση και Συμπεριληπτική Εκπαίδευση Μέσω Βιωματικής Μάθησης

Πασχαλίνα Μυλωνά¹, Κλεοπάτρα Γκόλα²

¹Μηχανικός Πληροφορικής

Lina-mylona1@hotmail.com

²Υποψήφια Διδάκτορας Τμήμα Πληροφορικής - Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

c.gkola@uowm.gr

Περίληψη

Η αυξανόμενη εμφάνιση περιστατικών κοινωνικού αποκλεισμού και διακρίσεων εις βάρος μαθητών με ιδιαίτερα μαθησιακά χαρακτηριστικά στην καθημερινότητα στο σχολικό περιβάλλον αναδεικνύει την ανάγκη για σχεδιασμό εκπαιδευτικών παρεμβάσεων που ενισχύουν τη συμπερίληψη και προάγουν την αποδοχή της διαφορετικότητας. Η παρούσα αυθεντική αξιολόγηση αξιοποιεί στοιχεία βιωματικής μάθησης ως βασικούς άξονες σύγχρονων παιδαγωγικών προσεγγίσεων, προωθώντας τη συνεργασία, τη δημιουργική έκφραση και την ενεργή συμμετοχή όλων των μαθητών, ανεξαρτήτως μαθησιακού προφίλ. Η δράση απευθύνεται σε μαθητές Στ' τάξης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και εστιάζει στην εφαρμογή γνώσεων και δεξιοτήτων σε πραγματικές συνθήκες. Οι μαθητές συμμετέχουν σε μία σειρά δραστηριοτήτων, ξεκινώντας με την καλλιέργεια σιταριού σε γλάστρες, παρακολουθώντας ολόκληρη τη διαδικασία από τη σπορά έως την κατανάλωση. Στη συνέχεια από τη συγκομιδή του άχυρου κατασκευάζουν μαξιλάρια συγκεκριμένων διαστάσεων και επεξεργάζονται το σιτάρι ώστε να παρασκευάσουν χειροποίητο ψωμί. Ακολουθεί ο σχεδιασμός γεωμετρικών σχημάτων στο προαύλιο και ο υπολογισμός του κόστους υλικών με χρήση αριθμομηχανής, με σκοπό την κατασκευή δύο ομαδικών παιχνιδιών, ένα παιχνίδι ισορροπίας και ένα στόχου, χρησιμοποιώντας ως βασικό στοιχείο το μαξιλάρι που δημιούργησαν. Η αξιολόγηση πραγματοποιείται με ρουμπρίκα αντικειμενικών κριτηρίων καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Η δράση ολοκληρώνεται με τη υλοποίηση ενός ψηφιακού παραμυθιού από τους ίδιους τους μαθητές, στο οποίο αποτυπώνεται η προσωπική τους εμπειρία, καθώς και με την παρουσίαση των αποτελεσμάτων ενώπιον των γονέων τους. Το κεντρικό μήνυμα της παρουσίασης είναι: «Όλοι μαζί τα καταφέρνουμε», υπογραμμίζοντας την αξία της συνεργασίας, της αποδοχής και της προσπάθειας κάθε παιδιού, αναδεικνύοντας ταυτόχρονα τον ρόλο των γονέων ως καταλυτικό παράγοντα στην ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση της σχολικής κοινότητας προς μία συμπεριληπτική κουλτούρα.

Λέξεις-κλειδιά: αυθεντική αξιολόγηση, βιωματική μάθηση, συμπερίληψη, πρωτοβάθμια εκπαίδευση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

From Textbook to Action: A CLIL Environmental Project for Language Learning, Empathy, and Active Citizenship in Greek High Schools

Vasiliki Pappa¹, Olga Lantavou²

¹Educational Consultant for English Language Teachers (PE06)

vasilikipappa6@gmail.com

²EFL Teacher - 4th General Lyceum of Kalamata

olialant@gmail.com

Abstract

This paper presents a CLIL-based project carried out in a Greek upper-secondary school, designed to expand a textbook task (Unit 5, p. 59) into a multidimensional environmental education initiative. Students worked in groups to research endangered species and present NGOs working for their protection, such as ARCTUROS. Through structured debates in English, they argued for the symbolic adoption of a rescued bear and took collective action. The project applied all four CLIL pillars - Content, Communication, Cognition, and Culture - encouraging authentic language use and creative thinking while linking learning to the Sustainable Development Goals (SDGs 4, 13, and 15). Learner participation fostered collaboration, empathy, and civic awareness. The action is being institutionalized as an annual school practice, rotating focus on a new endangered species each year, with potential for further voluntary engagement at the local level.

Keywords: CLIL, education for sustainable development, creativity, active citizenship, environmental education, digital tools

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Εκπαιδευτική Δράση με Άξονα τη Βιώσιμη Ανάπτυξη:

«Αειφόρος Περίπατος στη Γειτονιά μας»

Γεωργία Γ. Πεχλιβανίδου¹, Ευθύμιος Παπαδημητρίου², Σταύρος Ιμβριώτης³

¹Μαθηματικός - Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, 2^ο ΓΕΛ Σταυρούπολης

gpechliv@hotmail.com

²Φιλολόγος, Μ.Ε.Δ., Διευθυντής 2^{ου} ΓΕΛ Σταυρούπολης

papadef@gmail.com

³Μαθηματικός - Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, 2^ο ΓΕΛ Σταυρούπολης

algestana@hotmail.com

Περίληψη

Η παρούσα εργασία περιγράφει μία εκπαιδευτική δράση που υλοποιήθηκε στο 2ο Γενικό Λύκειο Σταυρούπολης, με θεματικό άξονα τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ και τίτλο «Αειφόρος Περίπατος στη γειτονιά μας». Η δράση εντάχθηκε στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής και κοινωνικής εκπαίδευσης και στόχευε στην καλλιέργεια περιβαλλοντικής, πολιτιστικής και ιστορικής συνείδησης στους μαθητές. Το πρόγραμμα περιλάμβανε μία σειρά δραστηριοτήτων που πραγματοποιήθηκαν πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τον επιτόπιο περίπατο στην οδό Μίκη Θεοδωράκη (πρώην οδό Λαγκαδά). Κατά την υλοποίηση αξιοποιήθηκαν οι αρχές της βιωματικής και συνεργατικής μάθησης με διαθεματική προσέγγιση, καθώς και σύγχρονες παιδαγωγικές πρακτικές, όπως η διερευνητική μάθηση και η παιχνιδοποιημένη διδασκαλία. Επιπλέον, έγινε χρήση ψηφιακών μέσων, ενισχύοντας την ενεργή συμμετοχή των μαθητών. Η εκπαιδευτική δράση επεδίωξε τη σύνδεση του παρελθόντος με το παρόν και την κατανόηση της αλληλεξάρτησης κοινωνικών, πολιτισμικών και περιβαλλοντικών παραγόντων στη διαμόρφωση του αστικού τοπίου. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν σημαντική ενίσχυση δεξιοτήτων όπως η παρατηρητικότητα, η κριτική σκέψη, η ομαδική συνεργασία και η ικανότητα λήψης αποφάσεων, επιβεβαιώνοντας την αποτελεσματικότητα του προγράμματος ως εργαλείο αειφόρου εκπαίδευσης.

Λέξεις-κλειδιά: βιωματική μάθηση, εκπαιδευτικός περίπατος, ιστορία Σταυρούπολης, πολιτισμική κληρονομιά

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Το Πέρασμα από τη Βιομηχανική Επανάσταση στη Βιώσιμη Ανάπτυξη - Η περίπτωση της Σύρου

Όλγα Πλυτά¹, Χαρίκλεια Μινώτου²

¹Δασκάλα ΠΕ70, ΔΠΕ Κυκλάδων

olgaplyta73@gmail.com

²Ιόνιο Πανεπιστήμιο - Διδάσκουσα στο ΜΠΣ του Ιονίου Πανεπιστημίου

charmini@otenet.gr

Περίληψη

Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ προσφέρουν ένα παγκόσμιο πλαίσιο δράσης με κυριότερη πρόκληση έναν δικαιότερο, περιβαλλοντικά υπεύθυνο και συμπεριληπτικό κόσμο. Η εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση, τόσο παιδιών όσο και ενηλίκων, αποτελεί σημείο αναφοράς για την καλλιέργεια ενεργών πολιτών, ικανών να συμμετέχουν συνειδητά στη διαμόρφωση βιώσιμων κοινοτήτων. Ειδικότερα, ο Στόχος 11 «Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες» αποκτά ξεχωριστή σημασία στο νησί της Σύρου, στο οποίο συντελείται από τα τέλη του προηγούμενου αιώνα το πέρασμα από το βιομηχανικό παρελθόν του σε ένα αειφόρο μέλλον. Η Ερμούπολη, πόλη με ένδοξο βιομηχανικό παρελθόν, διατηρεί ζωντανή την παράδοσή της μέσω του Βιομηχανικού Μουσείου Σύρου και αποτελεί ζωντανό μουσείο με επιβλητικά βιομηχανικά κτίρια, άλλα ερειπωμένα κι άλλα αξιοποιημένα από ιδιωτικές πρωτοβουλίες που αναδεικνύουν τη βιομηχανική και πολιτιστική κληρονομιά της πόλης με καινοτόμες προσεγγίσεις. Στην παρούσα έρευνα, η αξιοποίηση εργαλείων στην εκπαίδευση, όπως η βιωματική μάθηση, οι συνεντεύξεις, οι προτεινόμενες διαδρομές και τα podcasts, που δημιουργήθηκαν, διασυνδέει γενιές και ευαισθητοποιεί την τοπική κοινωνία με σεβασμό στην παράδοση. Η δημιουργία υλικού περιβαλλοντικής ερμηνείας και ευαισθητοποίησης, η χρήση νέων ψηφιακών μέσων για την προβολή της Σύρου ως τόπου με πολιτιστική και φυσική ταυτότητα και η αξιολόγηση του υλικού με ποιοτική έρευνα αποτέλεσαν τα κυριότερα εργαλεία για την ανάδειξη της περιοχής. Η Σύρος προσεγγίζει τη βιωσιμότητα με έμφαση και στην κοινωνική ένταξη. Ο προσβάσιμος τουρισμός εξελίσσεται με παρεμβάσεις που διευκολύνουν την πρόσβαση των ΑμεΑ, ενώ το νησί κερδίζει έδαφος ως προορισμός για ψηφιακούς νομάδες, προσφέροντας υποδομές, ποιότητα ζωής και πολιτιστικό πλούτο. Αυτά τα νέα είδη βιώσιμου τουρισμού ενισχύουν την τοπική οικονομία όλες τις εποχές του χρόνου. Στη Σύρο οι περιοχές Natura 2000, η πολιτιστική ταυτότητα και η βιωσιμότητα συναντώνται. Με την ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας μέσω της εκπαίδευσης, της ευαισθητοποίησης και της ενημέρωσης, το νησί μπορεί να αναδειχθεί σε πρότυπο βιώσιμης κοινότητας του 21ου αιώνα.

Λέξεις-κλειδιά: Σύρος, Βιωματική Μάθηση, Ευαισθητοποίηση, Ψηφιακά Μέσα, Βιωσιμότητα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Make the Change: Educating for a Sustainable Future

Alina-Raluca Popov¹, Valentina-Cătălina Holic²

¹Teacher of English - Școala Gimnazială "Otilia Cazimir" Iași

alinapopov78@yahoo.com

²Teacher of Geography - Școala Gimnazială "Otilia Cazimir" Iași

catalinaholic@yahoo.com

Abstract

This paper, presented under the topic Education for Sustainable Development - From Theory to Practice, reports the outcomes of an Erasmus+ group mobility project with 14-year-old students from four European countries, carried out in March 2025 in Romania. Addressing Sustainable Development Goal 11: Sustainable Cities and Communities, the activity led to the development of a project-based learning (PBL) unit with great replication prospects in other learning settings. The successful implementation of this PBL unit lies in the fact that it was able to engage the students in identifying the real-world issue that has direct relevance to them, (the overall lack of awareness among young people regarding how urbanization and urban development impact the environment and the quality of human life). The general aim was to make the students more aware of how their daily choices can contribute to or prevent these negative influences. To frame the question, students explored the driving question: *How can I, as a student, learn and teach others about sustainable cities and communities in an interesting way?* This driving question guided their learning and the creation of final products, stop-motion videos, to share main messages about sustainability. The method integrated national curriculum standards from Geography, Biology, Arts, Literature, Social sciences, History, Technology and ICT with Education for Sustainable Development (ESD) essential concepts, offering a concrete illustration of the manner in which ESD may be embedded into different subjects. This presentation explores interdisciplinary collaboration among teachers to design and implement meaningful learning experiences within international educational contexts.

Keywords: education for sustainable development, project-based learning, awareness, education outside the classroom, sustainable cities and communities

3° Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Αειφόρα σχολεία για αειφόρες κοινωνίες: ένα σχέδιο eTwinning

Σταυρούλα Σούμπαση

Εκπαιδευτικός στο 3^ο ΓΕΛ Ηρακλείου Αττικής

ssoubassi@gmail.com

Περίληψη

Μία σύμπραξη εννέα ευρωπαϊκών σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης διερεύνησε τον στόχο 4.7 Βιώσιμης Ανάπτυξης της UNESCO, που αφορά στη βιώσιμη εκπαίδευση. Από τον Οκτώβριο του 2024 ως το Μάιο του 2025, οι μαθήτριες και οι μαθητές που συμμετείχαν στο σχέδιο eTwinning συνεργάστηκαν κυρίως ασύγχρονα αξιοποιώντας την τεχνητή νοημοσύνη και άλλα ψηφιακά εργαλεία για να μοιραστούν τα οράματά τους για το αειφόρο σχολείο, να ανταλλάξουν απόψεις και εμπειρίες από τη σχολική εκπαίδευση στις χώρες τους, να συναποφασίσουν τους δείκτες αειφορίας των σχολείων τους με βάση το πλαίσιο της UNESCO και να δημιουργήσουν πολυτροπικά κείμενα παρουσίασης του προφίλ αειφορίας των σχολείων των εταίρων. Στο πλαίσιο του ίδιου σχεδίου μία διεθνής ομάδα συμμετείχε στη διά ζώσης προσομοίωση συνεδρίασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Νέων σχετικά με τη βιώσιμη εκπαίδευση. Οι συμμετέχοντες εκπροσώπησαν 20 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης - διαφορετικές από τις δικές τους - και πρότειναν στην ολομέλεια τρόπους εναρμόνισης με το στόχο 4.7 αφού μελέτησαν τις εθνικές εκπαιδευτικές πολιτικές για τη βιώσιμη εκπαίδευση των χωρών που είχαν επιλέξει. Αξιοποιώντας τη διαθεματική και τη μικτή προσέγγιση στη μάθηση, δημιουργήσαμε διαδραστικό χάρτη των σχολείων της σύμπραξης με τα προφίλ αειφορίας τους, διαδραστικό άλμπουμ με προτεινόμενες ψηφιακές εφαρμογές για τη μάθηση και την αειφόρο εκπαίδευση και podcast με συνεντεύξεις από εκπαιδευτικούς και συμβούλους εκπαίδευσης.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη, μικτή μάθηση, συνεργατική μάθηση, διαθεματική προσέγγιση, κριτική σκέψη

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

“SUSTAIN”: Διαθεματική Προσέγγιση και Διεθνής Συνεργασία για την Αειφόρο Ανάπτυξη και την Ενεργό Πολιτειότητα στην Εκπαίδευση

Κωνσταντίνη Στεφάνου¹, Κωνσταντία Ρίζου², Αλεξάνδρα Σταυροπούλου³, Αναστασία Χατζηλαδά⁴

¹Εκπαιδευτικός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ΥΠ.ΑΝ.

constantinastfn@gmail.com

²Εκπαιδευτικός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, Υ.ΠΑΙ.Θ.Α.

konrizoy@gmail.com

³Εκπαιδευτικός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, Υ.ΠΑΙ.Θ.Α.

alexia.stavropoulou21@gmail.com

⁴Εκπαιδευτικός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, Υ.ΠΑΙ.Θ.Α.

xatzilada@gmail.com

Περίληψη

Το έργο “SUSTAIN: Stories Uniting Students Towards Awareness, Imagination, and Nature” αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος eTwinning και υλοποιήθηκε με τη συμμετοχή περίπου 300 παιδιών, ηλικίας 4-12 ετών, και εκπαιδευτικών από 8 σχολεία σε Κύπρο, Ελλάδα, Ισπανία και Ρουμανία. Στις βασικές προτεραιότητες του έργου συγκαταλέγονται η καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης και η προώθηση της κριτικής σκέψης, της δημιουργικότητας και της επικοινωνίας, μέσω της αξιοποίησης και της δημιουργίας παιδικών βιβλίων με οικολογικό περιεχόμενο. Ειδικότερα, το έργο “SUSTAIN” επικεντρώθηκε στη διαθεματική προσέγγιση του Στόχου 15 των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη: Ζωή στη Στεριά (SDG 15), συνδέοντας με δημιουργικό τρόπο διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα. Υιοθετώντας ένα μαθητοκεντρικό και συμπεριληπτικό παιδαγωγικό πλαίσιο, το “SUSTAIN” εφάρμοσε βιωματικές, συνεργατικές και δημιουργικές μεθόδους, που ενισχύουν τη συμμετοχή και τη μάθηση. Με αφετηρία σχετικά παιδικά βιβλία, τα οποία λειτούργησαν ως πυρήνες για την ανάπτυξη κριτικής σκέψης, ενσυναίσθησης και έκφρασης, και μέσα από δραστηριότητες δημιουργικής γραφής και καλλιτεχνικής απεικόνισης, οι μαθητές και οι μαθήτριες εξέφρασαν συναισθήματα και προβληματισμούς για το φυσικό περιβάλλον, αναγνώρισαν την αξία της βιοποικιλότητας και πρότειναν λύσεις για την προστασία των οικοσυστημάτων, τόσο σε τοπικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα συνεργατικά παραγόμενα του έργου, τα οποία προβάλλουν τη συλλογική προσπάθεια και τις περιβαλλοντικές δεσμεύσεις των συμμετεχόντων, περιλαμβάνουν τρία ψηφιακά βιβλία (eBooks), για τη δημιουργία των οποίων αξιοποιήθηκαν οι δυνατότητες σχετικών ψηφιακών εργαλείων. Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει τα στάδια υλοποίησης, τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε και καλές πρακτικές που εφαρμόστηκαν, αναδεικνύοντας πώς η διαθεματική προσέγγιση και η διεθνής συνεργασία συνέβαλαν στην ανάπτυξη περιβαλλοντικού, γλωσσικού, λογοτεχνικού και ψηφιακού γραμματισμού, στην ενίσχυση δεξιοτήτων του 21ου αιώνα και στη διαμόρφωση υπεύθυνων, δημιουργικών και διαπολιτισμικά ενήμερων πολιτών. Το “SUSTAIN” αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα εφαρμογής της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΠΕ/ΕΑΑ) στην πράξη, αξιοποιώντας τη δύναμη της αφήγησης και της ψηφιακής δημιουργίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: Στόχος 15 για την Αειφόρο Ανάπτυξη: Ζωή στη Στεριά, συνεργατικό έργο eTwinning, διαθεματική προσέγγιση, δημιουργική γραφή, οριζόντιες δεξιότητες

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Προς έναν υγιεινό τρόπο ζωής...

Ελευθερία Στουπάκη

ΠΕ60 – Νηπιαγωγός, 1^ο Νηπιαγωγείο Μαρκόπουλου Ωρωπού

elstoupaki@sch.gr

Περίληψη

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση και η θεμελίωση ενός υγιεινού τρόπου ζωής από την προσχολική ηλικία, αποτελούν τη σχολική κουλτούρα μας για τις δραστηριότητες και τις δράσεις μας. Το σχολικό έτος 2024-2025 στο Νηπιαγωγείο μας φυτέψαμε, φροντίσαμε και μοιραστήκαμε λαχανικά όπως, καρότα και πατάτες. Παρατηρήσαμε τους χρόνους που χρειάζονται για να αναπτυχθούν. Το αντίστοιχο έγινε και με τα αρωματικά φυτά: ρίγανη, λεβάντα και δυόσμο. Τα παιδιά έμαθαν βιωματικά και ανέλαβαν την ευθύνη της φροντίδας. Η διαδικασία ενισχύθηκε με τη δημιουργία υγιεινών συνταγών ως φυσική σύνδεση του φυτέματος και της κατανάλωσης. Στο πλαίσιο της καλλιέργειας δεξιοτήτων του νου πραγματοποιήσαμε τις ρουτίνες σκέψης και συγκεκριμένα το διάγραμμα K-W-L-H (Know, Want to know, Learned, How I learned) για την «υγιεινή διατροφή»: Αρχικά καταγράψαμε τις ιδέες των παιδιών σχετικά με τα ερωτήματα: Τι ξέρω; Τι θέλω να μάθω; Αναζητήσαμε στο διαδίκτυο για την Ιατρική και τη διατροφή. Κατά την αναζήτηση, μας απασχόλησε η ρήση του Ιπποκράτη: «Η τροφή σου είναι το φάρμακό σου και το φάρμακό σου είναι η τροφή σου», καθώς και η πυραμίδα της διατροφής. Ως «εργασία» δόθηκε στα παιδιά να συζητήσουν με τον γονέα τους μία υγιεινή συνταγή ή να θυμηθούν κάτι υγιεινό που φάγανε. Στην ολομέλεια αποτυπώσαμε υγιεινές συνταγές που έφεραν ως ιδέες τα παιδιά, μέσα από τη διαδικασία της ιδεοθύελλας. Ταξινομήσαμε τις συνταγές και τις εικονογραφήσαμε ανά ομάδες. Δουλέψαμε ομαδοσυνεργατικά. Σε κάθε δυάδα τα παιδιά συζητούσαν τις ιδέες τους και ζωγράφισαν σχετικά. Ανάλογα με την κάθε σελίδα, η ομάδα είχε κάτι τελείως διαφορετικό από την άλλη. Το βιβλίο το τυπώσαμε και το μοιραστήκαμε, διαδίδοντας τις ιδέες μας. Το αναρτήσαμε και στον Ιστότοπο του Νηπιαγωγείου μας για να είναι προσβάσιμο σε όλους. Κατά τη διαδικασία του αναστοχασμού συνεχίσαμε το αρχικό διάγραμμα K-W-L-H με τις ερωτήσεις: Τι έμαθα; Πώς το έμαθα;

Λέξεις-κλειδιά: υγιεινή διατροφή, παραγωγή - κατανάλωση, ρουτίνες σκέψης για διατροφή

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Δρώντας Ενεργά στο Μουσείο

Φανή Τριπολιτσιώτου

Γεωλόγος, PhD Υπεύθυνη Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Αρσακείων Σχολείων

tripolitsiotou.f@e-arsakeio.gr

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται οι εκπαιδευτικές δράσεις και τα εκπαιδευτικά προγράμματα του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας των Αρσακείων Σχολείων, που στοχεύουν στην καλλιέργεια της έννοιας του ενεργού πολίτη μέσα από τη γνωριμία και την εμβάθυνση των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Η σχεδίαση των εκπαιδευτικών αυτών προγραμμάτων, βασίζεται στις αρχές της σύγχρονης Μουσειοπαιδαγωγικής, δρώντας συμπληρωματικά ως προς το ΑΠΣ της κάθε τάξης συνδυάζοντας τη μη τυπική με την τυπική μάθηση με τη βοήθεια της τεχνολογίας. Οι βιωματικές δράσεις περιλαμβάνουν εκπαιδευτικά προγράμματα, παρουσιάσεις, πειράματα και παιχνίδια με οικολογικό και κοινωνικό προσανατολισμό, κατασκευές SHTEAM, συνεργατικά project με τα σχολεία του Αρσακείου και με σχολεία από άλλες περιοχές καθώς και επιστημονικά προγράμματα με Πανεπιστήμια, ενισχύοντας με τον τρόπο αυτόν, τη σύνδεση της επιστήμης με την κοινωνία. Παράλληλα, το Μουσείο λειτουργώντας ως ζωντανός χώρος μάθησης και προβληματισμού θέτει ως στόχο την ευαισθητοποίηση των μαθητών προκειμένου να δράσουν από τώρα, αλλά κυρίως μελλοντικά, ως φορείς αλλαγής των οικολογικών προβλημάτων. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα αντλούν τη θεματολογία τους από το περιβάλλον και την προστασία του, τους γεώτοπους της Ελλάδας και την ευθύνη μας απέναντί τους, τη βιοποικιλότητα, την κλιματική αλλαγή, τη φροντίδα και την ευθύνη που αναλογεί στον καθένα μας απέναντι στα κατοικίδια ζώα, αλλά και την πανίδα και τη χλωρίδα του πλανήτη γενικότερα. Τα προγράμματα έχουν παρακολουθήσει περισσότεροι από 15.000 μαθητές όλων των βαθμίδων από το προνήπιο έως το Λύκειο. Η διαθεματική και συμμετοχική προσέγγιση, που υιοθετείται από το Μουσείο μας, καλλιεργεί δεξιότητες όπως η κριτική σκέψη, η περιβαλλοντική συνείδηση και η συλλογική δράση. Από την αξιολόγηση των προγραμμάτων αυτών, προκύπτει ότι το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας μπορεί να λειτουργήσει ως πρότυπος φορέας εκπαίδευσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη προωθώντας την ενεργή συμμετοχή των μαθητών σε έναν κόσμο που διαρκώς αλλάζει και για την προστασία του απαιτείται συλλογική δράση και υπευθυνότητα.

Λέξεις-κλειδιά: Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, Ενεργός πολίτης, εκπαιδευτικά προγράμματα, γεωεκπαίδευση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Τα επιτραπέζια Παιχνίδια ως Εργαλείο Εκπαίδευσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στην Προσχολική Ηλικία

Μαρία Τσαπάρα¹, Θαρρενός Μπράτιτσης²

¹Υπ. Διδάκτορας, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
tsaparamaria.2023@gmail.com

²Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
bratitsis@uowm.gr

Περίληψη

Η Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη, σύμφωνα με την UNESCO, επικεντρώνεται στην ισορροπία μεταξύ περιβάλλοντος, κοινωνίας και οικονομίας, με στόχο τη βελτίωση του επιπέδου ζωής. Παράλληλα αποσκοπεί στη διαμόρφωση ενεργών πολιτών που κατανοούν τα περιβαλλοντικά προβλήματα, διαθέτουν κριτική σκέψη και συμμετέχουν ενεργά στη λήψη αποφάσεων για τη δημιουργία ενός βιώσιμου μέλλοντος. Ο ρόλος της προσχολικής εκπαίδευσης είναι κρίσιμος, καθώς μέσα από δραστηριότητες που σχετίζονται με την καθημερινότητα των παιδιών καλλιεργούνται δεξιότητες όπως η συνεργασία, η επικοινωνία και η υπευθυνότητα. Η ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης και η ενίσχυση στάσεων και συμπεριφορών υπέρ του περιβάλλοντος μπορούν να επιτευχθούν μέσω εκπαιδευτικών παρεμβάσεων που εμπλέκουν ενεργά τα παιδιά (Tucker & Izadpanahi, 2017; Hashim et al., 2023). Σε αυτό το πλαίσιο, ο κοινωνικός γραμματισμός διαδραματίζει βασικό ρόλο, ενισχύοντας τη συνειδητοποίηση της κοινωνικής πραγματικότητας και προάγοντας τον σεβασμό, την πολιτισμική ευαισθησία και τη δημοκρατική συμμετοχή (Πεντέρη κ.ά., 2022). Παράλληλα, η εκπαιδευτική αξιοποίηση επιτραπέζιων παιχνιδιών, ως μορφή παιχνιδοποιημένης μάθησης, αναδύεται ως ένα καινοτόμο εργαλείο. Τα επιτραπέζια παιχνίδια προσφέρουν στα παιδιά ευκαιρίες για βιωματική μάθηση και ανάπτυξη πράσινων δεξιοτήτων, στοχεύοντας στους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (Tsapara & Bratitsis, 2021). Η παρούσα βιβλιογραφική ανασκόπηση εξετάζει τον ρόλο των επιτραπέζιων παιχνιδιών, τα οποία συμβάλλουν στην ενδυνάμωση των παιδιών, προάγοντας την κατανόηση σύνθετων κοινωνικών και περιβαλλοντικών ζητημάτων, την ανάληψη πρωτοβουλιών και τη θετική συμβολή στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Μέσα από την ενσωμάτωσή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία, ενισχύουν την καλλιέργεια δεξιοτήτων ζωής και μάθησης, προάγοντας μία ολιστική εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη από την προσχολική ηλικία.

Λέξεις-κλειδιά: Βιώσιμη ανάπτυξη, Προσχολική Εκπαίδευση, Επιτραπέζια παιχνίδια

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η συμβολή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στην υλοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης στην προσχολική εκπαίδευσή: το παράδειγμα «Ενεργοί Πολίτες»

Ελένη Τσιαούση¹, Χριστίνα-Ιωάννα Σχοινά²

¹Προϊσταμένη Ειδικού Νηπιαγωγείου Γιάννουλης, Εκπαιδευτικός ΠΕ60 ΕΑΕ,
Ειδικό Νηπιαγωγείο Γιάννουλης

tsiaousielen@gmail.com

²Σχολική Ψυχολόγος στην ΕΑΕ, Ειδικό Νηπιαγωγείο Γιάννουλης

cschoina@hotmail.com

Περίληψη

Η παρούσα εργασία εξετάζει τη συμβολή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στην υλοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στην προσχολική εκπαίδευση. Ως μελέτη περίπτωσης παρουσιάζεται το πρόγραμμα «Ενεργοί Πολίτες» του Ειδικού Νηπιαγωγείου Γιαννούλης, το οποίο εστιάζει στην καλλιέργεια κοινωνικής υπευθυνότητας, εθελοντισμού και περιβαλλοντικής συνείδησης μέσω βιωματικών δράσεων. Η μεθοδολογία βασίζεται σε ποιοτική ανάλυση περιεχομένου των δραστηριοτήτων, με στόχο τη χαρτογράφηση της σύνδεσής τους με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και την αποτύπωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Οι δράσεις περιλαμβάνουν τη γνωριμία με αδέσποτα ζώα, την προσφορά σε ηλικιωμένους, τη στήριξη παιδιών με σοβαρές ασθένειες, τον καθαρισμό της γειτονιάς και την ευαισθητοποίηση για τον αυτισμό. Τα παιδιά, μέσα από την ενεργό συμμετοχή τους, αναπτύσσουν ενσυναίσθηση, αλληλεγγύη, υπευθυνότητα, αποδοχή της διαφορετικότητας και σεβασμό για το περιβάλλον. Το πρόγραμμα αξιοποιεί τη συνεργασία με την τοπική κοινότητα και την ομαδοσυνεργατική μάθηση, αποτελώντας ένα ολοκληρωμένο παράδειγμα εφαρμογής των αρχών της εκπαίδευσης για την αειφορία στην προσχολική βαθμίδα. Η ανάλυση καταδεικνύει ότι η ενσωμάτωση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης στην καθημερινή σχολική πράξη μπορεί να επιτευχθεί ουσιαστικά μέσω βιωματικών και κοινωνικά προσανατολισμένων δραστηριοτήτων, αναδεικνύοντας την προσχολική εκπαίδευση ως βασικό πυλώνα διαμόρφωσης ενεργών και συνειδητοποιημένων πολιτών.

Λέξεις-κλειδιά: προσχολική εκπαίδευση, εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη, κοινωνική υπευθυνότητα, εθελοντισμός, βιωματική μάθηση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Προσεγγίζοντας την Αειφορία: Λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου-Αιτωλικού, ένα υφ-υπεράλμυρο οικο-αλυκο-σύστημα με πολλαπλές αξίες-χρήσεις και πολύτιμους φυσικούς πόρους

Σπυριδούλα Τσιπά¹, Σπυριδούλα Καρέτσου², Νικόλαος Σταμάτης³, Νικόλαος Τσιπάς⁴, Χριστόφορος Καραχρήστος⁵, Γεώργιος Τσιπάς⁶

¹Εκπαιδευτικός ΠΕ70, Μ.Εδ., Ph.D., Διευθύντρια Δημοτικού Σχολείου Κεφαλόβρυσου Αιτωλικού
iristsipa66@gmail.com

²Εκπαιδευτικός Πληροφορικής ΠΕ86, Υποδιευθύντρια 2^{ου} Ημερήσιου ΓΕΛ Αργινίου
spykaretsou@gmail.com

³Χημικός ΠΕ04-02, Μ.Σc., Ph.D., Σύμβουλος Εκπαίδευσης Φυσικών Επιστημών Αιτωλοακαρνανίας, Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αιτωλοακαρνανίας
nstamati@sch.gr

⁴Αναπληρωτής εκπαιδευτικός Πληροφορικής ΠΕ86, Μ.Εδ., ΕΝΕΓΥΛ Μεσολογγίου-Αργινίου
ntsipa01@gmail.com

⁵Αναπληρωτής εκπαιδευτικός Πληροφορικής ΠΕ86, Μ.Εδ., Ημερήσιου ΓΕΛ Αιτωλικού
karachristos.x@gmail.com

⁶Βιολόγος ΠΕ04-04, Δ.Εδ., Ph.D., Ρ.Δoc., Διευθυντής 2^{ου} Ημερήσιου ΓΕΛ Αργινίου
tsipasgeo@gmail.com

Περίληψη

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, με τη διαρκή μεταβαλλόμενη οικονομική και κοινωνική της πραγματικότητα και με μία ποικιλία κρίσεων που την απειλούν, η ανθρωπότητα έχει αναζητήσει ένα διαφορετικό μοντέλο επιβίωσης βασισμένο στην αειφορία, το οποίο προωθείται από την Ατζέντα 2030, η οποία χτίστηκε γύρω από 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ). Η εργασία πραγματεύεται τη διαχείριση φυσικών - βιολογικών πόρων, εστιάζει στη βιώσιμη κατανάλωση και μεθόδους παραγωγής (ΣΒΑ 12), στη βιώσιμη χρήση των φυσικών οικοσυστημάτων (ΣΒΑ 14 & ΣΒΑ 15) με ιδιαίτερη έμφαση στον υποστόχο (15.1) για την ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας - προστασία των υδροβιοτόπων και στον στόχο (ΣΒΑ 4) για τη προαγωγή της ποιοτικής εκπαίδευσης. Αντικείμενο της μελέτης αποτέλεσαν η διεπιστημονική ανάδειξη των πολλαπλών αξιών και χρήσεων του υφ-υπεράλμυρου οικοσυστήματος του Δέλτα Αχελώου-λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου-Αιτωλικού, ως υδροβιότοπος, ως παραγωγικό μοντέλο ιχθυερών, ως αλυκή και ως ιαματικός πόρος. Στο έργο αναδεικνύονται και στοιχεία της υλικής και της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής του Μεσολογγίου-Αιτωλικού για τους δρόμους του νερού, του αλατιού και της παραδοσιακής αλιείας. Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο του project και της βιβλιογραφικής έρευνας, από ομάδα μαθητών/τριών της Α' τάξης του 2^{ου} Ημερήσιου Γενικού Λυκείου Αργινίου στο πλαίσιο υλοποίησης περιβαλλοντικού προγράμματος, στοχεύοντας στην ανάδειξη της πολιτεότητας κατά το σχολικό έτος 2024-2025. Το project ως πρακτική, προάγει την ομαδοσυνεργατική - βιωματική μάθηση, τη διεπιστημονικότητα, απαιτεί συνέργεια, διασύνδεση και αναγωγή στο κοινωνικό - πολιτισμικό περιβάλλον, είναι συμβατή με τη φιλοσοφία της νέας εκπαιδευτικής πολιτικής και συνιστά μία μαθησιακή προσέγγιση και καλές πρακτικές για ζητήματα αειφορίας στη γενική και ειδική πρωτο/δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: βιώσιμη ανάπτυξη, λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου-Αιτωλικού, φυσικοί-βιολογικοί-αλιευτικοί-ιαματικοί πόροι, project, διεπιστημονικότητα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Βιώσιμη Ανάπτυξη και Φυσική Αγωγή: Διδακτική Παρέμβαση για την Ποιοτική Εκπαίδευση στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

**Ηλίας Φλάμπουρας Νιέτος¹, Διονύσιος Ζούγκρας², Αικατερίνη Καμπάση³, Ήλια Φλάμπουρα
Νιέτου⁴**

¹Διευθυντής 1^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ζακύνθου - Ιόνιο Πανεπιστήμιο

hflabouras@yahoo.gr

²Καθηγητής Φυσικής Αγωγής - Ιόνιο Πανεπιστήμιο

zougras77@yahoo.gr

³Καθηγήτρια Πανεπιστημίου - Ιόνιο Πανεπιστήμιο

kkabassi@ionio.gr

⁴Μεταπτυχιακή φοιτήτρια - Πάντειο Πανεπιστήμιο

ilianietou@gmail.com

Περίληψη

Η εργασία αυτή παρουσιάζει τον σχεδιασμό, την εφαρμογή και την αξιολόγηση μίας διδακτικής παρέμβασης στη Φυσική Αγωγή (ΦΑ), με στόχο την ενσωμάτωση του Στόχου 4 των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) - «Ποιοτική Εκπαίδευση» - στο πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και της Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Η παρέμβαση απευθύνεται σε μαθητές της ΣΤ΄ τάξης του Δημοτικού και επιδιώκει να συνδέσει τη σωματική δραστηριότητα με τη βιωσιμότητα, την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και την ολιστική μάθηση. Αξιοποιώντας το πλαίσιο στόχων SMART, η παρέμβαση στοχεύει στην ανάπτυξη κινητικών, γνωστικών και κοινωνικών δεξιοτήτων μέσω παιγνιδιών, διαθεματικών και βιωματικών δραστηριοτήτων, όπως η βιώσιμη αθλητική ημέρα, η ποδηλασία για το περιβάλλον, η γιόγκα με περιβαλλοντικό στοχασμό, ο σχολικός λαχανόκηπος και τα μαθήματα στη φύση με δραστηριότητες προσανατολισμού. Η χρήση ψηφιακών εργαλείων, διαδραστικού υλικού και καινοτόμων τεχνολογιών (π.χ. fitness trackers, πλατφόρμες μάθησης, εικονικές προσομοιώσεις) συνέβαλε στην ενίσχυση του ενδιαφέροντος και της συμμετοχής των μαθητών. Η αξιολόγηση της παρέμβασης βασίστηκε σε μικτές μεθοδολογίες (ποσοτικές και ποιοτικές), περιλαμβάνοντας ερωτηματολόγια, ομάδες εστίασης, αρχεία δραστηριότητας και παρατήρηση συμμετοχών. Τα ευρήματα κατέδειξαν σημαντική αύξηση των γνώσεων και στάσεων των μαθητών σε θέματα περιβαλλοντικής διαχείρισης, βιώσιμης διαβίωσης και υγιεινής ζωής. Οι μαθητές ανέπτυξαν θετική στάση απέναντι στη σωματική άσκηση, αύξησαν τη συμμετοχή σε οικολογικές δράσεις και εμφάνισαν βελτιωμένες συμπεριφορές εντός και εκτός σχολικού περιβάλλοντος. Η παρούσα εργασία τεκμηριώνει την αξία της ενσωμάτωσης των ΣΒΑ στη ΦΑ ως μέσο προώθησης της ποιοτικής, συμμετοχικής και βιωματικής εκπαίδευσης. Προτείνεται η συστηματική ένταξη της βιωσιμότητας στο αναλυτικό πρόγραμμα της ΦΑ, η ενίσχυση της διαθεματικής προσέγγισης και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε στρατηγικές περιβαλλοντικής αγωγής μέσω σωματικής δραστηριότητας. Τέλος, επισημαίνεται ο ρόλος της ΦΑ ως εργαλείο διαμόρφωσης περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένων και ενεργών πολιτών.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: βιώσιμη ανάπτυξη, ποιοτική εκπαίδευση, φυσική αγωγή, πρωτοβάθμια εκπαίδευση, διδακτική παρέμβαση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Εκπαίδευση Αξιών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με στόχο την Αειφορία: Προτάσεις Εκπαιδευτικών για το τυπικό και άτυπο σχολικό πλαίσιο στο Ελληνικό Σχολείο

Ιωάννης Χαντζόγλου¹, Σοφοκλής Δρίτσας², Στέφανος Παρασκευόπουλος³, Στεριανή Ματσιώρη⁴

¹Απόφοιτος ΔΠΜΣ «Εκπαίδευση για την Αειφορία και το Περιβάλλον», Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας -
Εκπαιδευτικός ΠΕ88.01

giannishan@hotmail.gr

²Ε.ΔΙ.Π., Τμήμα Γεωπονίας, Ιχθυολογίας και Υδάτινου Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
dritsas@uth.gr

³Ομότιμος Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
pstefano@uth.gr

⁴Καθηγήτρια, Τμήμα Γεωπονίας, Ιχθυολογίας και Υδάτινου Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
steriani@uth.gr

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα εξετάζει τις προτάσεις Ελλήνων εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για την ενίσχυση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και της εκπαίδευσης αξιών, στο πλαίσιο των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης, μέσα από τυπικές και άτυπες εκπαιδευτικές διαδικασίες. Ο ερευνητικός σχεδιασμός βασίστηκε σε ποιοτική μέθοδο έρευνας, και συγκεκριμένα στην προσέγγιση της φαινομενολογίας. Για τη συλλογή των δεδομένων, πραγματοποιήθηκε σκόπιμη δειγματοληψία κριτηρίων, χρησιμοποιώντας ημιδομημένες συνεντεύξεις σε δεκαέξι εκπαιδευτικούς, οι οποίοι υπηρετούν σε διαφορετικά Γυμνάσια και Λύκεια της χώρας και έχουν εμπειρία στην υλοποίηση Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με την τεχνική της ποιοτικής θεματικής ανάλυσης, ενώ στη συνέχεια εφαρμόστηκε ποσοτική αποτύπωση συχνότητας. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι, όσον αφορά το άτυπο σχολικό πλαίσιο, οι ισότιμες συζητήσεις με τους μαθητές, η αναδιαμόρφωση του σχολικού περιβάλλοντος και οι σχολικές επισκέψεις στα Κ.Ε.Π.Ε.Α., καθίστανται σημαντικοί παράγοντες για την αποτελεσματικότητα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και εκπαίδευσης αξιών στους μαθητές. Όσον αφορά το τυπικό πλαίσιο του σχολείου και το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών (ΑΠΣ), οι εκπαιδευτικοί προτείνουν την εμπλοκή φυσικών, ανθρωπιστικών, καλλιτεχνικών και θρησκευτικών μαθημάτων με τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές αξίες. Παράλληλα, αναδεικνύουν τις νέες δυνατότητες που δημιουργούνται με το υποχρεωτικό μάθημα «Εργαστήρια Δεξιοτήτων», το οποίο μπορεί να αξιοποιηθεί για την ενίσχυση της εκπαίδευσης για την αειφορία. Επιπρόσθετα, μέσα από τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών της έρευνας, επισημαίνεται η αξία της εκπαίδευσης έξω από την τάξη και της παιχνιδοποίησης της μάθησης. Συμπερασματικά, ο συνδυασμός τυπικών και άτυπων εκπαιδευτικών πρακτικών και η εφαρμογή τους στην καθημερινή σχολική πράξη, αποτελεί στρατηγική - κλειδί για την εμπάθυση στην περιβαλλοντική εκπαίδευση, τη βιωματική εκπαίδευση αξιών και την ολιστική προσέγγιση στην εκπαίδευση για την αειφορία. Τα ευρήματα υπογραμμίζουν την αναγκαιότητα νέων εκπαιδευτικών πολιτικών που θα κατευθύνονται προς την ενίσχυση αυτών των πρακτικών, οι οποίες μπορούν να μετατρέψουν τα σχολεία σε κόμβους αειφορίας.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: δευτεροβάθμια εκπαίδευση, εκπαίδευση για την αειφορία, περιβαλλοντική εκπαίδευση, εκπαίδευση αξιών, στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Πες μου γιατί δεν μπορώ να αγοράζω ό,τι θέλω»

Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα για τη βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση στο 3^ο

Νηπιαγωγείο Σιάτιστας

Νικολέτα Χαρούμενου

Νηπιαγωγός, ΠΕ60 - Υ.ΠΑΙ.Θ.Α.

nikoleta_77@hotmail.com

Περίληψη

Στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Ημέρας Αποταμίευσης και του Παγκόσμιου Στόχου Βιώσιμης Ανάπτυξης 12 «Υπεύθυνη Παραγωγή και Κατανάλωση», το νηπιαγωγείο μας υλοποίησε ένα διαθεματικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα διάρκειας δύο εβδομάδων. Οι στόχοι του εκπαιδευτικού μας προγράμματος επικεντρώθηκαν στην κατανόηση από τα παιδιά των βασικών εννοιών της βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης, στην ευαισθητοποίησή τους γύρω από τις περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες της υπερκατανάλωσης και της σπατάλης πόρων, καθώς και στην ανάπτυξη της ικανότητάς τους να αξιολογούν προϊόντα και υπηρεσίες με βιώσιμα κριτήρια. Ενισχύθηκε η κριτική τους σκέψη και η καλλιέργεια δεξιοτήτων για τη λήψη τεκμηριωμένων αποφάσεων που οδηγούν σε πιο υπεύθυνες καταναλωτικές συμπεριφορές. Παράλληλα, τα παιδιά ενθαρρύνθηκαν να κατανοήσουν και να εφαρμόσουν βασικές αρχές της κυκλικής οικονομίας και να υιοθετήσουν στάσεις που προάγουν την υπεύθυνη κατανάλωση με σεβασμό προς το περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους. Μέσα από βιωματικές δραστηριότητες και συνεργατική μάθηση, τα παιδιά ήρθαν σε επαφή με βασικές έννοιες της οικονομίας, της αποταμίευσης και της σχέσης ανάμεσα στην κατανάλωση και το περιβάλλον. Η προσέγγιση του θέματος έγινε με δημιουργικό και παιγνιώδη τρόπο, αξιοποιώντας την παρατήρηση, τον διάλογο, τον πειραματισμό και την ενεργή συμμετοχή. Τα παιδιά κλήθηκαν να αναστοχαστούν πάνω στις καταναλωτικές τους συνήθειες και να προβληματιστούν γύρω από τις έννοιες της υπερκατανάλωσης, της ανακύκλωσης, της επαναχρησιμοποίησης και της κυκλικής οικονομίας. Παράλληλα, δόθηκε έμφαση στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της ικανότητας λήψης τεκμηριωμένων αποφάσεων για ένα πιο βιώσιμο μέλλον. Η συμμετοχή των οικογενειών, η διασχολική συνεργασία μέσω του ευρωπαϊκού προγράμματος eTwinning και η σύνδεση με την τοπική κοινότητα συνέβαλαν καθοριστικά στην επιτυχία του προγράμματος. Η δράση αυτή αποτέλεσε μέρος της ευρύτερης προσπάθειας του σχολείου μας να ενσωματώσει τους 17 Παγκόσμιους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης και τις δράσεις ενεργού πολίτη στην εκπαιδευτική διαδικασία, προσφέροντας στα παιδιά εμπειρίες ουσιαστικής μάθησης που συνδέονται με την καθημερινότητά τους και ενισχύουν τον ρόλο τους ως μελλοντικοί υπεύθυνοι πολίτες.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη, εκπαίδευση για τη βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση, παγκόσμιος στόχος βιώσιμης ανάπτυξης στο νηπιαγωγείο

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Διδακτική Αγγλικής Γλώσσας και Εκπαίδευση για την Αειφορία/Βιώσιμη Ανάπτυξη: Μία Βιβλιογραφική Ανασκόπηση των Διεθνών Τάσεων (2020- 2025)

Δήμητρα Χατζή¹, Αικατερίνη Πλακίτση²

¹Εκπαιδευτικός ΠΕ06 Αγγλικής Γλώσσας, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια, ΔΠΜΣ «Επιστήμες του Περιβάλλοντος, της Υγείας και της Αγωγής: Εκπαίδευση για την Αειφορία»,

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

chatzidimitra85@gmail.com

²Καθηγήτρια Διδακτικής Φυσικών Επιστημών, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Μέλος του Συμβουλίου Διοίκησης, Δ/ντρια ΔΠΜΣ «Επιστήμες του Περιβάλλοντος, της Υγείας και της Αγωγής:

Εκπαίδευση για την Αειφορία», Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

kplakits@uoi.gr

Περίληψη

Η παρούσα βιβλιογραφική ανασκόπηση εστιάζει στη διασύνδεση της Διδακτικής της Αγγλικής Γλώσσας ως ξένης ή δεύτερης γλώσσας (English Language Teaching - ELT) με τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) στο πλαίσιο της Εκπαίδευσης για την Αειφορία/Βιώσιμη Ανάπτυξη (ΕΒΑ) - Education for Sustainable Development (ESD). Η μελέτη καλύπτει την περίοδο 2020-2025 και αποσκοπεί στην αποτύπωση πρόσφατων θεωρητικών και διδακτικών προσεγγίσεων που επιχειρούν να συνδέσουν την ELT με τις αρχές της βιωσιμότητας. Το υλικό συγκεντρώθηκε μέσω αναζήτησης στις διεθνείς βάσεις δεδομένων ERIC και Scopus με κριτήρια επιλογής τη χρονική επικαιρότητα, την επιστημονική εγκυρότητα και τη θεματική συνάφεια. Τελικά, αναλύθηκαν 30 έγκριτα άρθρα από ποικίλα ερευνητικά και γεωγραφικά πλαίσια. Τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι η ELT μεταβαίνει από μία παραδοσιακή επικοινωνιακή προσέγγιση σε ένα δυναμικό, κριτικό και μετασχηματιστικό παιδαγωγικό πεδίο. Θεματικές όπως η κοινωνική δικαιοσύνη, η οικολογική δικαιοσύνη, τα ανθρώπινα δικαιώματα και η παγκόσμια πολιτειότητα εντάσσονται πλέον σε διδακτικά υλικά, μεθοδολογίες και αναλυτικά προγράμματα. Έμφαση δίνεται σε πρακτικές όπως η οικοκριτική η γλωσσική επίγνωση, η διεπιστημονική σύνδεση των ΣΒΑ με τη γλωσσική διδασκαλία και η ενίσχυση της βιωματικής και συνεργατικής μάθησης. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά εμπόδια όπως η έλλειψη επιμόρφωσης εκπαιδευτικών, η περιορισμένη θεσμική στήριξη και η δυσκαμψία των αναλυτικών προγραμμάτων. Η ELT, δεδομένης της παγκόσμιας εμβέλειάς της, μπορεί να λειτουργήσει ως καταλύτης για τη βιώσιμη εκπαίδευση και την κοινωνική αλλαγή. Η παρούσα μελέτη καταλήγει με την πρόταση για περαιτέρω έρευνες που θα εξετάζουν την αποτελεσματικότητα των βιώσιμων παρεμβάσεων στην πράξη, τη φωνή των μαθητών στο πλαίσιο της ΕΒΑ και τον ρόλο των ψηφιακών εργαλείων στην ενσωμάτωση των ΣΒΑ στην ξενόγλωσση εκπαίδευση. Συνολικά, τα ευρήματα συμβάλλουν στον εξελισσόμενο διεθνή διάλογο για τη βιώσιμη εκπαίδευση προσφέροντας πρακτικές προτάσεις και συστάσεις για ερευνητές, εκπαιδευτικούς και υπεύθυνους χάραξης πολιτικής που επιδιώκουν την εναρμόνιση της ELT με τους 17 στόχους της Ατζέντας 2030.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: Διδακτική Αγγλικής Γλώσσας, Εκπαίδευση για την Αειφορία, Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης, Ατζέντα 2030, Οικοκριτική γλωσσική επίγνωση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η Ολιστική Σχολική Προσέγγιση για τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης μέσω του προγράμματος Οικολογικά Σχολεία στην Ελλάδα

**Μαρία Χατζηνικολάου¹, Λευτέρης Στεργιανόπουλος², Χριστιάννα Νάτσικα³, Χριστίνα Θεοδωρίκα⁴,
Βαρβάρα Βορύλλα⁵, Στεριανή Ματσιώρη⁶, Καφένια Μπότσογλου⁷**

¹Υπεύθυνη Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης, Υποψήφια
Διδάκτωρ, Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Π.Θ.

mariach@eepf.gr

²Συντονιστής Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης

lefteris@eepf.gr

³Συντονίστρια Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης

christiana@eepf.gr

⁴Συντονίστρια Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης

christina@eepf.gr

⁵Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου, Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης, Εκπαιδευτικός,

veravorylla@sch.gr

⁶Καθηγήτρια, Τμήμα Γεωπονίας Ιχθυολογίας και Υδάτινου Περιβάλλοντος, Π.Θ.

steriani@uth.gr

⁷Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Π.Θ.

kmpotso@uth.gr

Περίληψη

Η υλοποίηση των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) στο σχολικό πλαίσιο προϋποθέτει τη συστηματική ενσωμάτωσή τους σε όλες τις διαστάσεις της σχολικής ζωής. Η Ολιστική Σχολική Προσέγγιση (Whole School/Institution Approach) αποτελεί διεθνώς αναγνωρισμένη μεθοδολογία για την αειφόρο εκπαίδευση, καθώς προάγει τη συνεργασία όλης της σχολικής κοινότητας, τη διασύνδεση του αναλυτικού προγράμματος με τις πρακτικές λειτουργίες της σχολικής μονάδας, την αυτοαξιολόγηση και την ανάληψη δράσης στην τοπική κοινωνία (UNESCO, 2017· & Scott, 2013). Το διεθνές πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Οικολογικά Σχολεία», το οποίο συντονίζεται στην Ελλάδα από την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης, υιοθετεί πλήρως τη μεθοδολογία αυτή (ΕΕΠΦ, 2022). Μέσω της μεθοδολογίας των «Επτά Βημάτων» και της μαθητοκεντρικής λειτουργίας, ενεργοποιεί τη συμμετοχή εκπαιδευτικών, μαθητών/τριών, γονέων και τοπικών φορέων στη διαμόρφωση ενός σχολείου που ενσωματώνει τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης τόσο στη διδασκαλία όσο και στην καθημερινή πρακτική (Sterling, 2011). Στην ελληνική εμπειρία, σχολεία που εφαρμόζουν το πρόγραμμα εντάσσουν θεματικές όπως η κλιματική αλλαγή, η κατανάλωση, η βιοποικιλότητα κ.ά., στο σύνολο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ενώ υιοθετούν περιβαλλοντικά υπεύθυνες πρακτικές (π.χ. εξοικονόμηση ενέργειας, ανακύκλωση, πράσινες αυλές) (OECD, 2018). Η διαδικασία αξιολόγησης και η επιβράβευση με την Πράσινη Σημαία του Οικολογικού Σχολείου λειτουργούν ως κίνητρο συνεχούς βελτίωσης (Henderson & Tilbury, 2004). Η παρούσα εισήγηση αναδεικνύει τη μεθοδολογία της Ολιστικής Σχολικής Προσέγγισης ως έναν κατεξοχήν οδηγό έμπρακτης συμβολής στην υλοποίηση των ΣΒΑ στην εκπαίδευση, ενισχύοντας την περιβαλλοντική

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

ευαισθητοποίηση και τη δημοκρατική συμμετοχή, και διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες με οικολογική και κοινωνική συνείδηση.

Λέξεις-κλειδιά: Εκπαίδευση για την Αειφορία, Ολιστική Σχολική Προσέγγιση, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2

2. Καινοτομία στην Εκπαίδευση και οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης: Καινοτόμες παιδαγωγικές πρακτικές για την υποστήριξη των ΣΒΑ. Δημιουργία και διαχείριση εκπαιδευτικού υλικού με τη βοήθεια της Τεχνητής Νοημοσύνης (Artificial Intelligence, AI). Καινοτόμα έργα μαθητών/τριών με στόχο κοινωνικές αλλαγές. Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και Εξ αποστάσεως μάθηση με γνώμονα τη βιωσιμότητα. Χρήση εικονικής πραγματικότητας (Virtual Reality, VR) και παιχνιδιών για την ευαισθητοποίηση γύρω από τους ΣΒΑ. Συνεργατική και διερευνητική μάθηση. Science, Technology, Engineering, Mathematics (STEM), Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics (STEAM) και βιώσιμη ανάπτυξη.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Οι ωκεανοί εκπέμπουν SOS! Ποιος θα τους σώσει;

Αγαθή Ασλανίδου

M.Ed., Δασκάλα ΠΕ 70, Διευθύντρια στο 18° Δ.Σ. Καβάλας

agaslanid@gmail.com

Περίληψη

Η ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών ως προς τον 14° στόχο (Προστατεύουμε και χρησιμοποιούμε με βιώσιμο τρόπο τους ωκεανούς, τις θάλασσες και τους θαλάσσιους πόρους για βιώσιμη ανάπτυξη) από τους συνολικά 17 στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ στην Εκπαίδευση, αποτέλεσε τον σκοπό δημιουργίας της παρούσας διδακτικής πρότασης. Συγκεκριμένα, οι επιδιώξεις του διδακτικού σεναρίου που απευθύνεται στους μαθητές/τριες της ΣΤ΄ τάξης, είναι να γνωρίσουν ποιοι είναι οι θαλάσσιοι πόροι, να εξερευνήσουν τη σημασία τους, να αποτυπώσουν τη σημερινή πραγματικότητα ως προς την εκμετάλλευσή τους από τον άνθρωπο, να επισημάνουν τις επιπτώσεις από την υπερεκμετάλλευσή τους, να προτείνουν πρακτικές για τη βιώσιμη διαχείρισή τους και να αφυπνίσουν - ενημερώσουν την τοπική κοινότητα για αυτές. Το σενάριο υλοποιείται στα εργαστήρια δεξιοτήτων, στο πλαίσιο των δράσεων ενίσχυσης της ενεργούς πολιτεότητας των μαθητών/τριών και διαθεματικά στη Γλώσσα, στη Φυσική και στην Πληροφορική. Χρησιμοποιείται η μέθοδος project και η παρέμβαση ολοκληρώνεται σε 6 εβδομάδες. Οι μαθητές/τριες εργάζονται ομαδοσυνεργατικά, εντοπίζουν με τη χρήση των μηχανών αναζήτησης και διαχειρίζονται πληροφορίες και υλικό για τους θαλάσσιους πόρους, παίρνουν συνεντεύξεις διά ζώσης (στο Ινστιτούτο Αλιευτικών Ερευνών στην Καβάλα) και διαδικτυακά από ειδικούς σχετικά με τους κινδύνους από τη μη βιώσιμη διαχείρισή τους και την καταστροφή τους από τον άνθρωπο, αναλύουν μελέτες περίπτωσης επιτυχημένης διαχείρισης θαλάσσιων πόρων, υλοποιούν εθελοντικές δράσεις (κάθαρσμός ακτών), δημιουργούν πολυμεσικές παρουσιάσεις, αφίσες και βίντεο με εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης για να ενημερώσουν την κοινότητα προβάλλοντας τις προτάσεις τους για τη βιώσιμη διαχείρισή τους. Μέσα από τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες καλλιεργείται η συνεργατική μάθηση, η κριτική και δημιουργική σκέψη, η συνεργασία, αναπτύσσονται δεξιότητες επικοινωνίας, έρευνας, ο πληροφοριακός και ψηφιακός εγγραμματοςμός, η ατομική και κοινωνική ευθύνη, δημιουργούνται ευκαιρίες σύνδεσης του ατόμου με την κοινότητα. Η διδακτική παρέμβαση συμβάλλει ώστε οι μαθητές/τριες να αποκτήσουν περιβαλλοντική συνείδηση, να αντιληφθούν την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, να γίνουν υπεύθυνοι πολίτες, που συνεισφέρουν ενεργά και ουσιαστικά στην κοινωνία.

Λέξεις-κλειδιά: θαλάσσιοι πόροι, πρακτικές βιώσιμης διαχείρισης, κριτική και δημιουργική σκέψη, συνεργασία

3° Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Η Τεχνητή Νοημοσύνη ως Προστιθέμενη Αξία στην Επίτευξη του 4ου Στόχου Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Προσχολική Εκπαίδευση»

**Μαρία Βέργου¹, Μαρία Κουκούλη², Θεοδώρα Κουτζιακουτζίδου³, Άννα-Καλλιόπη
Μαυρογιώργου⁴, Χαρίκλεια Τσίλη⁵, Δήμητρα Χατζή⁶, Ασημίνα Χριστογιάννη⁷**

¹M.Ed., Εκπαιδευτικός ΠΕ60, 33^ο Πειραματικό Νηπιαγωγείο Ιωαννίνων,
Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ιωαννίνων
marver12@gmail.com

²M.Ed., Εκπαιδευτικός ΠΕ60, 33^ο Πειραματικό Νηπιαγωγείο Ιωαννίνων,
Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ιωαννίνων
mariakoukouli@yahoo.gr

³Ph.D., M.Ed., Εκπαιδευτικός ΠΕ60, 33^ο Πειραματικό Νηπιαγωγείο Ιωαννίνων,
Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ιωαννίνων
dora.span@gmail.com

⁴M.Ed., Εκπαιδευτικός ΠΕ60, 33^ο Πειραματικό Νηπιαγωγείο Ιωαννίνων,
Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ιωαννίνων
annamavrogiorgou@gmail.com

⁵M.Ed., Εκπαιδευτικός ΠΕ60, 33^ο Πειραματικό Νηπιαγωγείο Ιωαννίνων,
Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ιωαννίνων
xaratsili@hotmail.com

⁶Εκπαιδευτικός ΠΕ06 Αγγλικής Γλώσσας & Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια,
Δ.Π.Μ.Σ. «Επιστήμες του Περιβάλλοντος, της Υγείας και της Αγωγής: Εκπαίδευση για την Αειφορία»,
33^ο Πειραματικό Νηπιαγωγείο Ιωαννίνων,
Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ιωαννίνων
chatzidimitra85@gmail.com

⁷Εκπαιδευτικός ΠΕ60, 33^ο Πειραματικό Νηπιαγωγείο Ιωαννίνων,
Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ιωαννίνων
minaxristogianni@gmail.com

Περίληψη

Ο 4ος Στόχος Βιώσιμης Ανάπτυξης εστιάζει στη διασφάλιση ποιοτικής εκπαίδευσης για όλους/ες, με κοινωνική δικαιοσύνη και χωρίς αποκλεισμούς. Η ποιοτική προσχολική εκπαίδευση θέτει τα θεμέλια για τη γνωστική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών, επηρεάζοντας τη μελλοντική τους σχολική πορεία. Στο πλαίσιο αυτό, είναι απαραίτητο να εντάσσονται στην προσχολική εκπαίδευση καινοτόμες προσεγγίσεις που ανταποκρίνονται στις σύγχρονες ανάγκες, ενισχύοντας την ποιότητα της μάθησης και αξιοποιώντας νέες δυνατότητες όπως αυτές που προσφέρει η Τεχνητή Νοημοσύνη (Artificial Intelligence, AI). Η AI όταν αξιοποιείται με παιδαγωγικά υπεύθυνο τρόπο, μπορεί να εμπλουτίσει ουσιαστικά την εκπαιδευτική διαδικασία, καλλιεργώντας στα παιδιά γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις ζωής. Κατά το σχολικό έτος 2024–2025, στο 33ο Πειραματικό Νηπιαγωγείο Ιωαννίνων, υλοποιήθηκε δράση με στόχο τη διερεύνηση της αξιοποίησης της AI στην τάξη ως εργαλείο που ενισχύει τη μαθησιακή διαδικασία με τρόπο ευχάριστο και δημιουργικό. Η δράση περιλάμβανε αρχική και τελική καταγραφή των γνώσεων – αντιλήψεων - απόψεων των

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

παιδιών για την AI, εφαρμογή εργαλείων όπως τα Autodraw, TokkingHeads, ChatGPT, Suno και Animated Drawings, καθώς και η αποτύπωση των απόψεων των γονέων. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στο γεγονός ότι μετά από κάθε δραστηριότητα ακολουθούσε πάντα συζήτηση, σχολιασμός και κριτική επεξεργασία του ψηφιακού υλικού, ενισχύοντας τη στοχαστική διάσταση της μάθησης. Τα αποτελέσματα της στατιστικής επεξεργασίας των απαντήσεων των παιδιών έδειξαν σημαντική πρόοδο στην κατανόηση των δυνατοτήτων της AI μέσα από παιγνιώδεις και δημιουργικές δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχαν με ενθουσιασμό. Παράλληλα, οι γονείς, αν και θετικοί σε γενικές γραμμές, εξέφρασαν προβληματισμούς σχετικά με την έκθεση των παιδιών στις οθόνες και την επίδραση της AI στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της δημιουργικότητάς τους. Η συνολική εμπειρία ανέδειξε την AI ως προστιθέμενη αξία στην ποιοτική εκπαίδευση, συμβάλλοντας στην επίτευξη του 4ου Στόχου με σύγχρονα, ελκυστικά και παιδαγωγικά μέσα.

Λέξεις-κλειδιά: ποιοτική εκπαίδευση, ποιοτική προσχολική εκπαίδευση, τεχνητή νοημοσύνη, προστιθέμενη αξία

Ο Πόλος Εκπαιδευτικής Καινοτομίας Τ.Π.Ε. Πτολεμαΐδας ως μοχλός εκπαιδευτικού μετασχηματισμού: Αποτίμηση δράσεων και ανάλυση αντίκτυπου στην εκπαιδευτική κοινότητα (Σχολικό Έτος 2024-2025)

Χαράλαμπος Ζαραφίδης¹, Πολυξένη Βασιλειάδου²

¹Εκπαιδευτικός Πληροφορικής ΠΕ86, Μ.Σc., Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Κοζάνης με διάθεση στον ΠΕΚΤΠΕ Πτολεμαΐδας της Π.Δ.Ε. Δυτικής Μακεδονίας

ch.zarafidis@sch.gr

²Εκπαιδευτικός Πληροφορικής ΠΕ86, Μ.Σc., Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Κοζάνης με διάθεση στον ΠΕΚΤΠΕ Πτολεμαΐδας της Π.Δ.Ε. Δυτικής Μακεδονίας

xeniav@sch.gr

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αποτιμά το πολυεπίπεδο έργο του Πόλου Εκπαιδευτικής Καινοτομίας Τ.Π.Ε. (ΠΕΚΤΠΕ) Πτολεμαΐδας της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης Δυτικής Μακεδονίας για το σχολικό έτος 2024-2025. Σκοπός της μελέτης είναι η ανάλυση των χαρακτηριστικών των δράσεων που υλοποιήθηκαν και η διερεύνηση του αντίκτυπού τους στη σχολική κοινότητα, με άξονα τη σύνδεσή τους με τον 4ο Στόχο Βιώσιμης Ανάπτυξης (Ποιοτική Εκπαίδευση). Κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους, υλοποιήθηκε ένας σημαντικός αριθμός δράσεων εστιάζοντας σε τομείς όπως η εκπαιδευτική ρομποτική, ο προγραμματισμός, το STEM και οι ασφαλείς ψηφιακές δεξιότητες, προσεγγίζοντας περισσότερους/ες από 1.200 μαθητές/τριες και εκπαιδευτικούς από δεκάδες σχολικές μονάδες της περιοχής. Η μεθοδολογία της αποτίμησης βασίστηκε στη στατιστική ανάλυση ποσοτικών δεδομένων συμμετοχής, καθώς και στην επεξεργασία ερωτηματολογίων ανατροφοδότησης που συμπληρώθηκαν από τους/ις συμμετέχοντες/ουσες (636 μαθητές/τριες και 89 εκπαιδευτικοί). Τα αποτελέσματα της έρευνας καταδεικνύουν την υψηλή αποδοχή και τον θετικό αντίκτυπο των προγραμμάτων. Η ανατροφοδότηση αναδεικνύει τον ενθουσιασμό των μαθητών/τριών, τον υψηλό βαθμό ικανοποίησης των εκπαιδευτικών και την ουσιαστική συμβολή των δράσεων στην καλλιέργεια σύγχρονων δεξιοτήτων, όπως η κριτική σκέψη, η συνεργασία και η επίλυση προβλημάτων. Συμπερασματικά, ο ΠΕΚΤΠΕ Πτολεμαΐδας αποτελεί έναν δυναμικό μοχλό προώθησης της καινοτομίας στην εκπαίδευση και διαμόρφωσης ενεργών πολιτών καθώς και ενίσχυσης των ψηφιακών δεξιοτήτων εκπαιδευτικών και μαθητών/τριών, ευθυγραμμισμένο με τις αρχές της αειφορίας και της ψηφιακής μετάβασης στην εκπαίδευση.

Λέξεις-κλειδιά: Πόλος Εκπαιδευτικής Καινοτομίας Τ.Π.Ε. στην Εκπαίδευση, Αποτίμηση Δράσεων, Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης, Εκπαιδευτική Ρομποτική, STEM

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Συνδυάζοντας Φιλαναγνωσία και Ρομποτική στη STEM Εκπαίδευση: Μια Διεπιστημονική Προσέγγιση

Λαμπρινή Ζαφείρη¹, Βαλεντίνα Κατσιμάρδου²

¹Εκπαιδευτικός ΠΕ86 - Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Αιτωλοακαρνανίας
izafiri@gmail.com

²Εκπαιδευτικός ΠΕ70 - Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Αιτωλοακαρνανίας
valentina31183@gmail.com

Περίληψη

Ο συνδυασμός φιλαναγνωσίας και εκπαιδευτικής ρομποτικής αποτελεί μία καινοτόμο διδακτική πρακτική που ενισχύει τη δημιουργικότητα, τη φαντασία και τις δεξιότητες του 21ου αιώνα, προωθώντας τη διαθεματική και βιωματική μάθηση. Η φιλαναγνωσία συμβάλλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη της γλωσσικής έκφρασης, της κριτικής σκέψης και της ενσυναίσθησης, ενώ ενισχύει τη συναισθηματική νοημοσύνη και την αυτοπεποίθηση των μαθητών, καλλιεργώντας παράλληλα τη διάθεση για διά βίου μάθηση. Από την άλλη, η ρομποτική εισάγει τους μαθητές στον κόσμο της τεχνολογίας και της επίλυσης προβλημάτων, ενδυναμώνοντας τη δημιουργικότητα, τη συνεργασία, την ομαδικότητα και τις πρακτικές δεξιότητες, καθώς και τη σύνδεση της θεωρίας με την πράξη. Η παρούσα εργασία παρουσιάζει μία πρωτοπόρα εκπαιδευτική δράση που υλοποιήθηκε από μαθητές της Στ' Δημοτικού κατά το σχολικό έτος 2024-2025 και εντάσσει τη φιλαναγνωσία, τη δημιουργική γραφή και τη ρομποτική στο πλαίσιο της εκπαίδευσης στις Επιστήμες, την Τεχνολογία, τη Μηχανική και τα Μαθηματικά (Science, Technology, Engineering, Mathematics - STEM). Η δράση βασίζεται στη σύνδεση της αφήγησης και του προγραμματισμού ρομποτικών κατασκευών, προσφέροντας στους μαθητές τη δυνατότητα να «ζωντανέψουν» ιστορίες που δημιουργούν, ενισχύοντας τη φαντασία και την τεχνολογική σκέψη τους. Το έργο ευθυγραμμίζεται πλήρως με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (Sustainable Development Goals - SDGs) του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, με έμφαση στον στόχο για ποιοτική εκπαίδευση για όλους, αναδεικνύοντας τη σημασία και την αποτελεσματικότητα διεπιστημονικών και καινοτόμων προσεγγίσεων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Λέξεις-κλειδιά: φιλαναγνωσία, ρομποτική, STEM, βιωματική μάθηση, πρωτοβάθμια εκπαίδευση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

ε-Φροντίδα: Η ρομποτική στην υπηρεσία της Τρίτης Ηλικίας

Μαρία Ηλιοπούλου

Εκπαιδευτικός ΠΕ86 Πληροφορικής - 11^ο Δημοτικό Σχολείο Καβάλας

mar.ilio@yahoo.gr

Περίληψη

Η δράση “ε-Φροντίδα” αποτελεί καινοτόμο εκπαιδευτική παρέμβαση που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων της Ε΄ και της ΣΤ΄ Δημοτικού, με στόχο τη διασύνδεση της Εκπαιδευτικής Ρομποτικής με την κοινωνική ευαισθητοποίηση. Μέσα από τον σχεδιασμό και την υλοποίηση ενός λειτουργικού «έξυπνου» συστήματος υποστήριξης ηλικιωμένων, οι μαθητές εργάστηκαν σε ομάδες αξιοποιώντας αισθητήρες του kit S1 (με βάση το Arduino UNO) και το περιβάλλον προγραμματισμού Mind+, ώστε να ενεργοποιούν αντίστοιχες ρομποτικές κατασκευές από LEGO WeDo 2.0. Το ολοκληρωμένο σύστημα περιλάμβανε: αισθητήρα αφής που ενεργοποιούσε ακουστικά βιβλία για άτομα με μειωμένη όραση, κουμπί έκτακτης ανάγκης που κινούσε ασθενοφόρο ρομπότ, αισθητήρα κίνησης που ενεργοποιούσε όχημα άμεσης επέμβασης τύπου ΔΙΑΣ, και αισθητήρα θερμοκρασίας που πυροδοτούσε ρομποτικό πυροσβεστικό όχημα σε περίπτωση πυρκαγιάς. Η δράση εντάχθηκε στις «Δράσεις Ενεργού Πολίτη» και συνδέθηκε με θεματικές της Πληροφορικής και της Αγωγής του Πολίτη. Η προσέγγιση στηρίχθηκε στο κατασκευαστικό μοντέλο μάθησης (constructionism) του Papert, όπου η γνώση δομείται μέσα από τη δημιουργία, τον πειραματισμό και τον αναστοχασμό, καθώς και στη διερευνητική προσέγγιση μάθησης. Οι μαθητές ανέλαβαν τον ρόλο μικρών ερευνητών και σχεδιαστών λύσεων, ανέπτυξαν δεξιότητες συνεργασίας, τεχνολογικής δημιουργικότητας και ενσυναίσθησης απέναντι στις ανάγκες της Τρίτης Ηλικίας. Παράλληλα, η δράση συνδέθηκε με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης: Στόχος 3 (Καλή υγεία και ευημερία), 9 (Καινοτομία και υποδομές), 10 (Μείωση ανισοτήτων), 16 (Ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί) και 17 (Συνεργασία για τους στόχους), αναδεικνύοντας την Εκπαιδευτική Ρομποτική όχι μόνο ως εργαλείο μάθησης Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), αλλά και ως όχημα ανάπτυξης του σύγχρονου ενεργού πολίτη.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαιδευτική ρομποτική, Arduino, κοινωνική ευαισθησία, βιωματική μάθηση, πρωτοβάθμια εκπαίδευση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Γλωσσική Μάθηση και Περιβαλλοντική Ευαισθητοποίηση: Η Κλιματική Αλλαγή ως Θεματικός Άξονας στα Αγγλικά

Βασιλική Κιόρα¹, Γεωργία Κούβελα², Μαρία Μπαρούφα³

¹Εκπαιδευτικός ΠΕ06, Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

vkiora@gmail.com

²Εκπαιδευτικός ΠΕ06, Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

kouvego@gmail.com

³Εκπαιδευτικός ΠΕ06, Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

mariamparoufa@gmail.com

Περίληψη

Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει ένα διδακτικό σενάριο που εντάσσει την κλιματική αλλαγή ως θεματικό άξονα στο πλαίσιο της διδασκαλίας της Αγγλικής γλώσσας στην Ε' τάξη του Δημοτικού. Το σενάριο έχει διάρκεια δύο έως τριών διδακτικών ωρών, βασίζεται στην Ενότητα 5 Ready for Action του σχολικού εγχειριδίου και είναι πλήρως εναρμονισμένο με τα νέα Προγράμματα Σπουδών, τα οποία προωθούν τη διαθεματική και βιωματική προσέγγιση της γνώσης. Στόχος είναι η ενίσχυση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και της ενεργού συμμετοχής των μαθητών/τριών μέσω παιδαγωγικά διαφοροποιημένων δραστηριοτήτων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην αξιοποίηση εργαλείων Τεχνητής Νοημοσύνης (Artificial Intelligence - AI), τα οποία υποστηρίζουν τόσο τον σχεδιασμό του μαθήματος από τους/τις εκπαιδευτικούς όσο και τη δημιουργική εμπλοκή των μαθητών/τριών. Οι μαθητές εργάζονται συνεργατικά, καλλιεργούν γλωσσικές δεξιότητες στα Αγγλικά, ενισχύουν τον ψηφιακό και πληροφοριακό τους γραμματισμό και αναπτύσσουν την κριτική τους σκέψη. Η εφαρμογή του σεναρίου μπορεί να επεκταθεί και σε άλλα γνωστικά αντικείμενα ή να ενταχθεί σε ευρωπαϊκά προγράμματα, όπως το eTwinning, προωθώντας τη διεπιστημονική καινοτομία στη σχολική τάξη.

Λέξεις-κλειδιά: κλιματική αλλαγή, διδασκαλία Αγγλικών, τεχνητή νοημοσύνη, ψηφιακές δεξιότητες, περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Οδεύοντας προς μια ποιοτική εκπαίδευση. Η μέθοδος της ανεστραμμένης τάξης μέσα από ένα παράδειγμα διδασκαλίας στην Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή της ΣΤ΄ Δημοτικού με θέμα: Λαοί και πολιτισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης»

Λάζαρος Κωστανάσιος
Επόπτης Ποιότητας της Εκπαίδευσης ΔΠΕ Ιωαννίνων
kostanasio@gmail.com

Περίληψη

Η μέθοδος της ανεστραμμένης τάξης αναστρέφει την παραδοσιακή διδασκαλία. Οι μαθητές μελετούν το θεωρητικό υλικό στο σπίτι (βίντεο, άρθρα), ενώ στην τάξη εφαρμόζουν τις γνώσεις με δραστηριότητες, συνεργασία και επίλυση προβλημάτων, ενισχύοντας την κατανόηση και την ενεργή συμμετοχή στη μάθηση. Το παρόν σχέδιο μαθήματος πραγματοποιήθηκε στη ΣΤ΄ τάξη του 4ου Δημοτικού Σχολείου Ανατολής Ιωαννίνων, στο πλαίσιο του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, με αντικείμενο την ενότητα «Λαοί και Πολιτισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης» του σχολικού εγχειριδίου. Οι μαθητές εργάστηκαν με τη μέθοδο της ανεστραμμένης τάξης, έχοντας την ευκαιρία να προετοιμαστούν εκ των προτέρων μέσα από ψηφιακό υλικό ή σύντομες πληροφορίες που ανά ομάδα θα αναζητούσαν σε έντυπο ή ηλεκτρονικό υλικό σχετικά με τον πολιτισμό, τις γλώσσες και τις παραδόσεις - έθιμα των λαών της ΕΕ. Έτσι, κατά τη διάρκεια της διδακτικής ώρας, επικεντρώθηκαν σε διαδραστικές δραστηριότητες, συζητήσεις και συνεργατικές εργασίες, αναπτύσσοντας την κριτική τους σκέψη και ενισχύοντας την ενεργή συμμετοχή τους στη μαθησιακή διαδικασία. Για την υλοποίηση του μαθήματος, ταυτόχρονα αξιοποιήθηκε η διαφοροποιημένη διδασκαλία, ώστε να καλυφθούν οι μαθησιακές ανάγκες όλων των μαθητών. Ανάλογα με τις προτιμήσεις και τις δεξιότητές τους, οι μαθητές εργάστηκαν σε ομάδες, χρησιμοποιώντας διαφορετικά μέσα και συνθέτοντας διαφορετικές δραστηριότητες, όπως ανάλυση πολυμεσικού υλικού, μελέτη του υλικού που συγκέντρωσαν μέσω της ανεστραμμένης διδασκαλίας, σύνθεση αφίσας, χάρτη - μακέτας, ημερολογίου και δημιουργία μενού. Στη συνέχεια στην ολομέλεια, οι μαθητές παρουσίασαν τις εργασίες τους, ανταλλάσσοντας ιδέες και εμπλουτίζοντας τις γνώσεις τους μέσα από τη συζήτηση και την ανατροφοδότηση από τους συμμαθητές και την εκπαιδευτικό. Η διαδικασία αυτή ενίσχυσε την κριτική σκέψη και την αυτοπεποίθησή τους, ενώ παράλληλα συνέβαλε στη βαθύτερη κατανόηση του θέματος. Τέλος για την εμπέδωση της νέας γνώσης, οι μαθητές ανέλαβαν ατομική εργασία στο σπίτι, δημιουργώντας μία φανταστική ιστορία στο πλαίσιο της δραστηριότητας «Ευρωπαϊκή Παραμυθοσαλάτα». Μέσα από αυτή τη δραστηριότητα, οι μαθητές ανέπτυξαν τη δημιουργικότητά τους, ανακάλεσαν στοιχεία της κοινής ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς και αντιλήφθηκαν τη δυναμική της πολιτισμικής αλληλεπίδρασης.

Λέξεις-κλειδιά: πολιτισμική ποικιλομορφία, ανεστραμμένη τάξη, διαφοροποιημένη διδασκαλία, διαδραστικές δραστηριότητες, Ευρωπαϊκή Παιδεία

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

**«Οδεύοντας προς μία ποιοτική εκπαίδευση: Σχεδιασμός και Εφαρμογή
Διδακτικών Δραστηριοτήτων σε μία Διδακτική Ενότητα στη Γλώσσα Α΄
Δημοτικού σύμφωνα με το μοντέλο των Πολυγραμματισμών»**

Αριστέα-Ραφέλα Κωστανάσιου

Φοιτήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
aristeakostanasiou1@gmail.com

Περίληψη

Οι πολυγραμματισμοί αποτελούν μία σύγχρονη διδακτική προσέγγιση που αναγνωρίζει τη γλώσσα ως πολυτροπικό και κοινωνικοπολιτισμικό φαινόμενο. Σύμφωνα με πρόσφατες μελέτες, η αξιοποίηση πολυτροπικών κειμένων στη διδασκαλία της γλώσσας ενισχύει την κριτική σκέψη, τη δημιουργικότητα και τη γλωσσική ευχέρεια των μαθητών. Η παρούσα εργασία αποσκοπεί στην παρουσίαση του σχεδιασμού και της εφαρμογής διδακτικών δραστηριοτήτων στο πλαίσιο της πρακτικής άσκησης στο μάθημα «Διδακτική της Γλώσσας II». Οι δραστηριότητες σχεδιάστηκαν με γνώμονα τις αρχές των πολυγραμματισμών, εστιάζοντας στη διδασκαλία της αφηγηματικής δομής και στην ενίσχυση της γλωσσικής επίγνωσης των μαθητών μέσω πολυτροπικών προσεγγίσεων. Το εκπαιδευτικό σενάριο υλοποιήθηκε σε μαθητές Α΄ Δημοτικού και περιλάμβανε δραστηριότητες που προωθούσαν την κατανόηση και παραγωγή αφηγηματικών κειμένων. Ακολουθήθηκε ένα σταδιακό διδακτικό πλαίσιο που περιλάμβανε: (α) τοποθετημένη πρακτική, όπου οι μαθητές ανέσυραν προϋπάρχουσες εμπειρίες σχετικές με την αφήγηση, (β) ανοιχτή διδασκαλία, στην οποία αναλύθηκαν η μακροδομή και η μικροδομή της αφήγησης, (γ) κριτική πλαισίωση, κατά την οποία εξετάστηκε η σκοπιμότητα των αφηγηματικών επιλογών και (δ) μετασχηματισμένη πρακτική, όπου οι μαθητές δημιούργησαν δικές τους ιστορίες εφαρμόζοντας τα διδαγμένα στοιχεία. Το σενάριο ακολούθησε μία σταδιακή διδακτική προσέγγιση, ξεκινώντας από την αναγνώριση της αφηγηματικής δομής (αρχή, μέση, τέλος), την κατανόηση των συναισθημάτων των χαρακτήρων και την παραγωγή πρωτότυπων ιστοριών από τους μαθητές. Η πρακτική εφαρμογή ανέδειξε τη σημασία της ενεργής συμμετοχής των μαθητών και της σύνδεσης της διδασκαλίας με τις προσωπικές τους εμπειρίες. Ωστόσο, η περιορισμένη διάρκεια της διδακτικής παρέμβασης επέφερε προκλήσεις στην ολοκλήρωση όλων των σταδίων του σεναρίου, γεγονός που υποδεικνύει την ανάγκη για προσαρμογή του σχεδιασμού στις πραγματικές συνθήκες της σχολικής τάξης. Συμπερασματικά, η εμπειρία της πρακτικής άσκησης υπήρξε πολύτιμη, καθώς επέτρεψε την ανάπτυξη διδακτικών δεξιοτήτων, την κατανόηση των αναγκών των μαθητών και τη διαμόρφωση αναστοχαστικών προσεγγίσεων στη διδασκαλία.

Λέξεις-κλειδιά: πολυγραμματισμοί, αφήγηση, πρακτική άσκηση, διδακτική γλώσσα, πρωτοβάθμια εκπαίδευση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Από τη Θεσσαλονίκη στην Κωνσταντινούπολη: Διαδραστική εκπαιδευτική διαδρομή με τη βοήθεια του ArcGIS στο πλαίσιο των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης

Λεμονιά Λάσκαρη¹, Ευγενία Τσιουπλή²

¹Χημικός, ΠΕ04.02, 1^ο Πρότυπο ΓΕΛ «Μανόλης Ανδρόνικος»

lemilaskari@yahoo.gr

²Φιλολόγος, ΠΕ02, 1^ο Πρότυπο ΓΕΛ «Μανόλης Ανδρόνικος»

evtsioupli@gmail.com

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη παρουσιάζει ένα Καινοτόμο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα που αποτελεί παράδειγμα βέλτιστης πρακτικής στο πλαίσιο των Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, καθώς και ευρύτερων διδακτικών μεθόδων. Το πρόγραμμα αξιοποιεί ψηφιακά μέσα με στόχο την προαγωγή των πολυγραμματισμών και της βιωματικής μάθησης. Επικεντρώνεται στη διαχρονική ιστορική, πολιτισμική και γεωγραφική σχέση μεταξύ των πόλεων Θεσσαλονίκης και Κωνσταντινούπολης, εστιάζοντας στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) 14 (Ζωή στο Νερό), 15 (Ζωή στη Στεριά) και 17 (Συνεργασία για τους Στόχους). Οι μαθητές/τριες, αξιοποιώντας το λογισμικό γεωγραφικής χαρτογράφησης ArcGIS, σχεδίασαν έναν διαδραστικό χάρτη, με τρεις διαδρομές, μία για κάθε Στόχο. Σε αυτές περιλαμβάνονται σημεία με ιδιαίτερο περιβαλλοντικό, ιστορικό και πολιτισμικό ενδιαφέρον, όπως οι δύο Ναοί της Αγίας Σοφίας, ο ποταμός Έβρος, οι καλλιέργειες σουσαμιού, καθώς και η θαλάσσια βιοποικιλότητα του Αιγαίου και του Μαρμαρά. Μέσω της συμμετοχής τους, ανέπτυξαν δεξιότητες ψηφιακού γραμματισμού, γεωγραφικής ανάλυσης και δημιουργικής παρουσίασης, με έμφαση στην υλοποίηση των ΣΒΑ 14, 15 και 17. Από παιδαγωγικής σκοπιάς, το Πρόγραμμα ενίσχυσε τη βιωματική μάθηση, καθώς οι μαθητές/τριες συμμετείχαν ενεργά στη συλλογή πληροφοριών, στην ανάλυση δεδομένων και στη σύνθεση του διαδραστικού χάρτη. Η εμπλοκή αυτή συνέβαλε στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης και στη σύνδεση θεωρίας και πράξης. Παράλληλα, η ενασχόληση με θέματα όπως η κλιματική αλλαγή, η πολιτιστική διατήρηση και η συνεργασία προώθησε την κοινωνική ευαισθητοποίηση, με τον ΣΒΑ 17 να λειτουργεί ως θεμέλιο για τη συνεργασία μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων φορέων. Συνολικά, το πρόγραμμα αναδεικνύει τη δυναμική των ψηφιακών μέσων στην εκπαιδευτική διαδικασία, προσφέροντας μία ολοκληρωμένη προσέγγιση που συνδυάζει τεχνολογία, περιβαλλοντική και πολιτιστική εκπαίδευση, καθιστώντας το έργο πρότυπο καλής πρακτικής για τη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα.

Λέξεις-κλειδιά: Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Ψηφιακά Μέσα, ArcGIS, Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης, Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Καινοτομία στην Εκπαίδευση και οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης: Χρήση εργαλείων Τεχνητής Νοημοσύνης, Εικονικής Πραγματικότητας, Ψηφιακών Παιχνιδιών και Προσομοιώσεων στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού έργου eTwinning: Environmental STEMgineers ως εκπαιδευτικές πρακτικές STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) και μέθοδοι συνεργατικής και διερευνητικής μάθησης για τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης

Αγλαΐα Μαντζανά

M.A. in English Teaching Methodology, Καθηγήτρια Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας,
Προπονήτρια Ρομποτικής, Πρέσβειρα Scientix
8^ο Δημοτικό Σχολείο Χαϊδαρίου
mantzanaaglaia@gmail.com

Περίληψη

Οι εκπαιδευτικές πρακτικές του Ευρωπαϊκού έργου eTwinning “Environmental STEMgineers” ενσωματώνουν τις προτεραιότητες των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) μέσω καινοτόμων προσεγγίσεων και διεθνών συνεργασιών. Η αξιοποίηση προσομοιώσεων παρέχει τη δυνατότητα σχεδιασμού σεναρίων για την εξέταση θεμάτων όπως η κλιματική αλλαγή, η κατάσταση «καθαρού μηδέν» (net zero), το φαινόμενο του θερμοκηπίου (ΣΒΑ 13), η προστασία της υποθαλάσσιας ζωής (ΣΒΑ 14) και της βιοποικιλότητας (ΣΒΑ 15). Η χρήση Ψηφιακών Παιχνιδιών και Τεχνητής Νοημοσύνης (TN) ενισχύει τη συμπερίληψη, την ισότητα στην εκπαίδευση (ΣΒΑ 4) και την καινοτομία στην επίλυση κοινωνικών προβλημάτων (ΣΒΑ 9). Η Διερευνητική και Συνεργατική Μάθηση προάγεται μέσω της επαφής των μαθητών με παγκόσμιες προκλήσεις, αναπτύσσοντας κριτική σκέψη και κοινωνική υπευθυνότητα (ΣΒΑ 10: Μείωση των ανισοτήτων, ΣΒΑ 16: Ειρήνη και δικαιοσύνη). Οι STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) προσεγγίσεις συνδυάζουν επιστήμη και τέχνη για την προώθηση βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης (ΣΒΑ 12), καθώς και βιώσιμων πόλεων (ΣΒΑ 11). Οι μαθητές εξερευνούν πραγματικά περιβαλλοντικά προβλήματα μέσω εικονικών σεναρίων, της χρήσης εργαλείων τρισδιάστατης σχεδίασης, Podcast, και του σχεδιασμού ψηφιακών βιβλίων και δωματίου διαφυγής (escape room), προάγοντας τη διερευνητική σκέψη και την επίλυση προβλημάτων. Η χρήση τεχνολογίας, η Τεχνητή Νοημοσύνη και εργαλεία WEB 2.0 και WEB 3.0, επιτρέπουν την εξατομικευμένη μάθηση, την αξιολόγηση και την ανάπτυξη δημιουργικών εφαρμογών. Η Εικονική Πραγματικότητα, μέσω της δημιουργίας ψηφιακής έκθεσης, τα Ψηφιακά Παιχνίδια και οι Προσομοιώσεις μετατρέπουν την εκπαιδευτική εμπειρία σε ελκυστική διαδικασία παιχνιδιού, γνώσης και μεταγνώσης, καθώς οι μαθητές εξασκούνται στην επίγνωση της μαθησιακής διαδικασίας. Οι προσεγγίσεις STEAM καθιστούν προσιτές επιστημονικές έννοιες, όπως τα αέρια του θερμοκηπίου, χρησιμοποιώντας την τέχνη με την κατασκευή αφίσας για την προώθηση της επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης υλικών, τη διαδικασία σχεδιασμού

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

μηχανικής και τρισδιάστατης σχεδίασης σύγχρονης χωματερής, και την αξιοποίηση υπολογιστικών προγραμμάτων για την ανάλυση δεδομένων.

Λέξεις-κλειδιά: ψηφιακές εφαρμογές, κλιματική αλλαγή, αέρια του θερμοκηπίου, STEAM, εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Μάθηση μέσω Παιχνιδιού και Τεχνητή Νοημοσύνη στην Εκπαίδευση για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη: Δύο Επιτραπέζια Περιβαλλοντικά Παιχνίδια

Κωνσταντίνα - Θεολογία Μαρδίρη¹, Πέτρος Παπαδάκης²

¹Εκπαιδευτικός ΠΕ60 - Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Ιόνιου Πανεπιστημίου

konmard@gmail.com

²Εκπαιδευτικός ΠΕ04.01 - Μεταπτυχιακός Φοιτητής Ιόνιου Πανεπιστημίου

env.ntes2415@ionio.gr

Περίληψη

Η ανάγκη για ενεργούς, περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένους και ψηφιακά εγγράμματους πολίτες σε έναν κόσμο που αλλάζει ραγδαία, καθιστά επιτακτική την αναζήτηση καινοτόμων προσεγγίσεων στην εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η Μάθηση μέσω Παιχνιδιού και η Τεχνητή Νοημοσύνη (TN) αποτελούν δύο σύγχρονα εκπαιδευτικά εργαλεία που μπορούν να ενισχύσουν τη βιωματική μάθηση και να κινητοποιήσουν τους μαθητές στο πλαίσιο των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ). Η παρούσα εργασία παρουσιάζει δύο επιτραπέζια περιβαλλοντικά παιχνίδια, για διαφορετικές βαθμίδες εκπαίδευσης, που ενσωματώνουν τη χρήση AI Chatbots ως ψηφιακών βοηθών της μαθησιακής διαδικασίας. Το πρώτο παιχνίδι, με τίτλο «Φιδάκι Ανακύκλωσης - Σώσε τη Γη!», απευθύνεται σε μαθητές Νηπιαγωγείου και δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του θεματικού κύκλου «Φροντίζω το περιβάλλον» των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων. Κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού, τα παιδιά συνεργάζονται σε ομάδες, αναλαμβάνουν ρόλους και αλληλεπιδρούν με το ChatGPT, το οποίο δρα ως ψηφιακός βοηθός, υποστηρίζοντας την πορεία τους και θέτοντας ερωτήσεις σχετικές με την ανακύκλωση. Μέσα από βιωματική μάθηση, το παιχνίδι ενισχύει δεξιότητες συνεργασίας και υπευθυνότητας, καλλιεργώντας παράλληλα τον περιβαλλοντικό γραμματισμό των μαθητών. Το δεύτερο παιχνίδι, «Το Φιδάκι της Κλιματικής Αλλαγής», απευθύνεται σε μαθητές Λυκείου και αναπτύχθηκε σε ψηφιακή μορφή με τη χρήση της πλατφόρμας Genially. Στο παιχνίδι έχει ενσωματωθεί ο ψηφιακός βοηθός τεχνητής νοημοσύνης «ClimAI», ο οποίος σχεδιάστηκε μέσω του Microsoft Copilot Studio. Ο «ClimAI» λειτουργεί ως διαμεσολαβητής στη μαθησιακή διαδικασία, διατυπώνοντας ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, παρέχοντας καθοδήγηση, παράλληλα ενισχύοντας τη μαθησιακή εμπλοκή και την κριτική σκέψη. Στο τέλος του παιχνιδιού, ο ψηφιακός βοηθός δημιουργεί αναφορά που καταγράφει τις γνωστικές αδυναμίες των μαθητών, παρέχοντας στον εκπαιδευτικό χρήσιμα στοιχεία για τον σχεδιασμό στοχευμένων διδακτικών παρεμβάσεων. Η παρούσα εργασία αναδεικνύει τη χρήση των AI chatbots σε παιγνιώδη περιβάλλοντα και πώς αυτή μπορεί να ενισχύσει την ενεργή, βιωματική και συνεργατική μάθηση, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση ψηφιακά εγγράμματων και περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένων πολιτών.

Λέξεις-κλειδιά: game-based learning, τεχνητή νοημοσύνη, chatbots, επιτραπέζια παιχνίδια, στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Ο βαθμός αποδοχής της τεχνητής νοημοσύνης από τους εκπαιδευτικούς: παραδείγματα και προκλήσεις

Ευγενία Μαρνέρη¹, Βασιλική Καραμέρου², Δημήτριος Ι. Βέργαδος³, Άννα Βαρδιάμπαση⁴

¹Εκπαιδευτικός, Διευθύντρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Καστοριάς

eugemarneri@yahoo.gr

²Ειδικό Επιστημονικό Προσωπικό, Τμήμα Πληροφορικής με Εφαρμογές στη Βιοϊατρική,
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

vkaramerou@uth.gr

³Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Πληροφορικής, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

dvergados@uowm.gr

⁴Ειδικευόμενη Ιατρός στο Γενικό Ογκολογικό Νοσοκομείο Κηφισιάς

annavardiampasi@yahoo.gr

Περίληψη

Στην εκπαίδευση, η Τεχνητή Νοημοσύνη (ΤΝ) καθίσταται όλο και πιο διαδεδομένη και επηρεάζει τη διαχείριση της μάθησης και τις διδακτικές στρατηγικές. Ωστόσο, η αποδοχή της εξαρτάται από τη στάση, την εξειδίκευση και την εμπειρία των εκπαιδευτικών όχι μόνο απέναντι σε αυτήν, αλλά και στη χρήση της τεχνολογίας. Στο πλαίσιο αυτό, ο σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσει τον βαθμό αποδοχής της ΤΝ από τους εκπαιδευτικούς και να εντοπίσει τα σημαντικότερα εμπόδια που παρακωλύουν την ένταξή της στην εκπαιδευτική διαδικασία. Για την επίτευξη του στόχου πραγματοποιήθηκε ανασκόπηση της βιβλιογραφίας. Ορίστηκαν διάφορα κριτήρια ένταξης και αποκλεισμού, ώστε να επιλεγούν τα κατάλληλα άρθρα για εξαγωγή συμπερασμάτων πάνω στο εξεταζόμενο θέμα. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι, παρά τα πλεονεκτήματα, υπάρχουν εμπόδια που παρεμποδίζουν την υιοθέτησή της. Ορισμένοι εκπαιδευτικοί εκφράζουν ανησυχίες σχετικά με ηθικά διλήμματα, την αξιοπιστία των αλγορίθμων και την απουσία του ανθρώπινου παράγοντα. Επιπλέον, η ανεπαρκής επιμόρφωση και εκπαίδευση οδηγεί σε δισταγμό και αμηχανία στη χρήση τους. Παρά τις γενικά θετικές απόψεις, τονίζεται η ανάγκη για περισσότερους πόρους, σαφή παιδαγωγικά πλαίσια και πολιτικές που να ρυθμίζουν τη χρήση της στην τάξη. Για να ενσωματωθεί επιτυχώς πρέπει να ενισχυθούν τόσο ο ψηφιακός γραμματισμός των εκπαιδευτικών όσο και η ηθική χρήση της τεχνολογίας. Συνολικά, η αποδοχή της προϋποθέτει κατάλληλη εκπαίδευση, τεχνική υποστήριξη και διασφάλιση ότι θα παραμείνει εργαλείο ενίσχυσης της διδασκαλίας και όχι υποκατάστατο των εκπαιδευτικών.

Λέξεις-κλειδιά: Τεχνητή Νοημοσύνη, Τεχνολογία Πληροφορίας και Επικοινωνίας, αντιλήψεις εκπαιδευτικών

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Πρωθώντας τη βιώσιμη ανάπτυξη με τη χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης στο νηπιαγωγείο

Μαρία Μήνογλου

Εκπαιδευτικός ΠΕ60 - Διευθύντρια 4^{ου} Νηπιαγωγείου Ξάνθης

minogloumaria@gmail.com

Περίληψη

Η παρούσα εργασία διερευνά τη σύνδεση της Βιώσιμης Ανάπτυξης με τις δυνατότητες που προσφέρει η Τεχνητή Νοημοσύνη (TN) στο πλαίσιο της προσχολικής εκπαίδευσης. Αναδεικνύεται ο καθοριστικός ρόλος του νηπιαγωγείου στη διαμόρφωση στάσεων και αξιών που ευνοούν τη βιωσιμότητα, ενώ ταυτόχρονα αναλύεται πώς η TN μπορεί να ενισχύσει τη διδακτική διαδικασία με παιδαγωγικά υπεύθυνο τρόπο. Παρουσιάζονται σύγχρονα εργαλεία TN - όπως γλωσσικά μοντέλα, ρομπότ, δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου και εφαρμογές εικονικής/επαυξημένης πραγματικότητας - που μπορούν να υποστηρίξουν τη βιωματική μάθηση και την κατανόηση εννοιών σχετικών με τη βιώσιμη ανάπτυξη, μέσα από το παιχνίδι, τη δημιουργικότητα και την ενεργή συμμετοχή. Επιπρόσθετα, παρουσιάζει τις προκλήσεις που θα χρειαστεί να αντιμετωπιστούν. Η εργασία καταδεικνύει πώς η τεχνολογία, όταν αξιοποιείται μεθοδικά και αναπτυξιακά κατάλληλα, μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και την οικολογική συνείδηση από τα πρώτα χρόνια της σχολικής ζωής.

Λέξεις-κλειδιά: βιώσιμη ανάπτυξη, τεχνητή νοημοσύνη, νηπιαγωγείο, προσχολική εκπαίδευση, ψηφιακά εργαλεία

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Δημιουργικότητα και ενσυναίσθηση στο επίκεντρο της σχολικής τάξης: Μία διδακτική προσέγγιση για το φαινόμενο της λειψυδρίας - «Το ταξίδι της σταγόνας»

Αργυρώ Μουντάκη¹, Γιώργος Καθαράκης², Ελένη Δαργέντα³, Χρυσούλα Στεφανίδη⁴

¹Δρ. Φιλολογίας, Συγγραφέας, ΠΕ02 - Φιλολόγος & ΠΕ07 - Γερμανικών, Βαρβάκειο Πρότυπο Γυμνάσιο
amountaki@yahoo.gr

²Δρ. Πληροφορικής, Μεταδιδάκτωρ σε εφαρμογές ΑΙ ΠΕ03 - Μαθηματικός, Βαρβάκειο Πρότυπο Γυμνάσιο
gkatharakis@uniwa.gr

³Δ.Ε.Α. Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, ΠΕ05 - Γαλλικών, Βαρβάκειο Πρότυπο Γυμνάσιο
lenadarg@gmail.com

⁴ΜΦΑ στις «Πλαστικές Τέχνες και Επιστήμες της Τέχνης», ΠΕ08 - Εικαστικός, Βαρβάκειο Πρότυπο Γυμνάσιο
xrisaste75@gmail.com

Περίληψη

Η διασφάλιση της διαθεσιμότητας και της ορθής διαχείρισης του νερού αποτελεί έναν από τους έξι (6) πρώτους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) του ΟΗΕ για το 2030. Οι αναδυόμενες προκλήσεις που απορρέουν από την κλιματική αλλαγή, την άνιση κατανομή των υδάτινων πόρων και τη μη βιώσιμη χρήση τους, συνιστούν πολιτικές διαχείρισης, ιδίως σε χώρες με ήδη περιορισμένες υποδομές και αυξημένες ανάγκες. Η έλλειψη νερού δεν αποτελεί μόνο περιβαλλοντικό πρόβλημα, αλλά επηρεάζει άμεσα την καθημερινή ζωή, επιβαρύνοντας την υγεία και ενισχύοντας κοινωνικές ανισότητες. Στο πλαίσιο αυτό, η εκπαίδευση μπορεί και οφείλει να λειτουργεί ως καταλύτης για την ανάληψη δράσης, μέσω της καλλιέργειας οικολογικής συνείδησης και κοινωνικής ευθύνης. Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει μία καινοτόμο διδακτική πρόταση που υλοποιήθηκε στο Βαρβάκειο Πρότυπο Γυμνάσιο κατά τα σχολικά έτη 2024–2025 με στόχο την ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών για το φαινόμενο της λειψυδρίας. Μέσω μίας στοχευμένης διαθεματικής προσέγγισης οι μαθητές/τριες της ομάδας UNESCO, ενεπλάκησαν σε μία δημιουργική διαδικασία διερεύνησης, ανακαλυπτικής μάθησης, εξερεύνησης και αφήγησης. Αξιοποιώντας ήπιες δεξιότητες όπως ενσυναίσθηση, δημιουργικότητα και συνεργασία και χρησιμοποιώντας τεχνικές δημιουργικής γραφής και δημιουργίας σεναρίου, «έδωσαν φωνή», μέσω σύγχρονων ψηφιακών εργαλείων ΑΙ, σε έμψυχα και άψυχα όντα που υποφέρουν από έλλειψη νερού. Το αποτέλεσμα του παραπάνω εγχειρήματος ήταν ένα ψηφιακό αφήγημα με τίτλο «Το ταξίδι της σταγόνας», το οποίο παρουσιάστηκε και προβλήθηκε στο 10^ο Συμπόσιο ASPnet UNESCO σχολείων Αττικής, αναδεικνύοντας τις επιπτώσεις της λειψυδρίας, καλώντας συνάμα το κοινό σε αφύπνιση, εγρήγορση και αλλαγή στάσεων. Η παρούσα εφαρμοσμένη διδακτική προσέγγιση λειτούργησε ως καταλύτης για την παιδαγωγική και μαθησιακή ανάπτυξη των μαθητών/τριών, ενισχύοντας κριτικές, κοινωνικές, συναισθηματικές και ψηφιακές δεξιότητες. Έτσι ενδυναμώθηκε η μαθητική φωνή, προάγοντας την ικανότητα των παιδιών να λειτουργούν ως συνειδητοποιημένοι και υπεύθυνοι φορείς περιβαλλοντικής αλλαγής. Η εμπειρία αυτή ανέδειξε έμπρακτα τον ρόλο της εκπαίδευσης ως θεμελιώδη μοχλό για την προώθηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ).

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: λειψυδρία, δημιουργική γραφή, τεχνητή νοημοσύνη (AI), ψηφιακά εργαλεία, βιώσιμη ανάπτυξη, σενάριο

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Ο Χορός της Γης»: Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για το φαινόμενο του σεισμού για μαθητές/μαθήτριες νηπιαγωγείου με το BeeBot

Ιωάννα Νικολοπούλου

Νηπιαγωγός ΠΕ60, Κέντρο Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία Λιθακιάς Ζακύνθου

ioannanikolo@gmail.com

Περίληψη

Η Ελλάδα είναι η πιο σεισμογενής χώρα στην Ευρώπη και η έκτη σε παγκόσμιο επίπεδο. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Ο Χορός της Γης», σχεδιάστηκε σε συνεργασία με τον ΟΑΣΠ και υλοποιήθηκε πιλοτικά από το Κ.Ε.ΠΕ.Α. Λιθακιάς Ζακύνθου στα νηπιαγωγεία κατά το σχολικό έτος 2024-2025. Έχει ως στόχο την ενημέρωση, την ευαισθητοποίηση και την προετοιμασία των παιδιών και των εκπαιδευτικών για την περίπτωση σεισμού, μέσα από παιγνιώδεις και βιωματικές δραστηριότητες. Το πρόγραμμα προσεγγίζει τη θεματική της φυσικής καταστροφής ως ευκαιρία ανάπτυξης δεξιοτήτων ζωής, καλλιέργειας της προσωπικής και συλλογικής ευθύνης και ενδυνάμωσης της αντίληψης για την ασφάλεια, την αλληλεγγύη και τη φροντίδα του εαυτού και των άλλων. Η υλοποίηση εντάσσεται στο πλαίσιο των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ), με έμφαση στον Στόχο 11 (Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες) και στον Στόχο 4 (Ποιοτική Εκπαίδευση). Μέσα από καινοτόμες μεθοδολογίες όπως STEAM δραστηριότητες με τη χρήση του BeeBot, τα παιχνίδια ρόλων, οι προσομοιώσεις και η ομαδική εργασία, τα παιδιά ενθαρρύνονται να αναπτύξουν κριτική σκέψη, ενσυναίσθηση και συνεργατικές δεξιότητες. Το πρόγραμμα επιδιώκει να διαμορφώσει τα θεμέλια ενός ενεργού και υπεύθυνου πολίτη, από την προσχολική ηλικία, μέσα από την ενδυνάμωση της αντίληψης για τον ρόλο του ατόμου και της κοινότητας στην πρόληψη και στην αντιμετώπιση φυσικών κινδύνων, προάγοντας ταυτόχρονα την έννοια της αειφορίας σε έναν διαρκώς μεταβαλλόμενο κόσμο.

Λέξεις-κλειδιά: Εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη, Προσχολική ηλικία, Σεισμός, STEAM, BeeBot

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Δημιουργία Εκπαιδευτικής Εφαρμογής στο Roblox για την Περιβαλλοντική

Εκπαίδευση: «Η Περίπτωση της Λίμνης Κερκίνης»

Πέτρος Νουβάκης¹, Αικατερίνη Καμπάση²

¹Εκπαιδευτικός ΠΕ86, 6^ο Γυμνάσιο Δράμας

nouvakis@sch.gr

²Καθηγήτρια Πανεπιστημίου, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

kkabassi@ionio.gr

Περίληψη

Η παρούσα εργασία απαντά στην πρόκληση για ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση (ΣΒΑ 4), παρουσιάζοντας το "Kerkini1": ένα καινοτόμο παιδαγωγικό εργαλείο στην πλατφόρμα Roblox, που μετατρέπει τη θεωρία της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης σε πράξη. Η επιλογή αυτής της πλατφόρμας έγινε συνειδητά για τη συμπεριληπτικότητα που προσφέρει: η δωρεάν πρόσβαση και οι χαμηλές τεχνικές απαιτήσεις αίρουν οικονομικά και τεχνολογικά εμπόδια, επιτρέποντας τη συμμετοχή όλων των μαθητών. Το παιχνίδι αποτελεί μία ολοκληρωμένη τρισδιάστατη προσομοίωση της λίμνης Κερκίνης με γεωγραφική ακρίβεια, στοχεύοντας στην ενίσχυση της κατανόησης των οικοσυστημάτων, των προστατευόμενων ειδών και της σημασίας του υγροτόπου. Η εμπειρία ενισχύεται με αυθεντικούς ήχους περιβάλλοντος από πραγματικές ηχογραφήσεις πτηνών και τρισδιάστατα μοντέλα βιοποικιλότητας, στοχεύοντας στη μέγιστη δυνατή εμπύθιση. Οι μαθητές, μέσω της βιωματικής και διερευνητικής μάθησης, εξερευνούν ελεύθερα το περιβάλλον με διάφορα μέσα μεταφοράς (αυτοκίνητα, άλογα, βάρκα). Αυτή η προσέγγιση αξιοποιεί τις ψηφιακές τεχνολογίες και τα παιχνίδια για την ευαισθητοποίηση γύρω από τους ΣΒΑ 14 (Ζωή κάτω από το νερό) και 15 (Ζωή στη στεριά). Η εκπαιδευτική αρχιτεκτονική περιλαμβάνει 17 μη-γραμμικές αποστολές που καλύπτουν ανακάλυψη βιοποικιλότητας, διαχείριση φράγματος, αλληλεπίδραση με τοπικούς φορείς και περιηγητική διαδρομή δέκα σταθμών. Οι διάλογοι με διαδραστικούς χαρακτήρες (NPCs) δεν παρέχουν έτοιμες απαντήσεις, αλλά θέτουν ηθικά διλήμματα περιβαλλοντικής διαχείρισης (όπως παράνομη αλιεία), καλλιεργώντας περιβαλλοντική συνείδηση, ηθική στάση και κριτική σκέψη που συμβάλλουν στη διαμόρφωση ενεργών πολιτών. Η εμπειρία κορυφώνεται με μία τελική τελετή, όπου η απονομή εξατομικευμένης βεβαίωσης συμμετοχής ενισχύει το αίσθημα του επιτεύγματος. Το "Kerkini1" αξιοποιεί τις νέες τεχνολογίες και τα παιχνίδια για την καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης, συμβάλλοντας στις ανάγκες της σύγχρονης Εκπαίδευσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Λέξεις-κλειδιά: Περιβαλλοντική εκπαίδευση, Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης, Roblox, Serious games, Λίμνη Κερκίνη

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Μηχανική μάθηση (MM) και υπολογιστική σκέψη

Χρυσούλα Ξιχή¹, Παναγιώτα Σκλήρη², Γεωργία Καρούντζου³

¹Εκπαιδευτικός ΠΕ86

chrysa_xixi@yahoo.gr

²Διευθύντρια 1^{ου} Γυμνασίου Άργους

pennyskliri@gmail.com

³Διευθύντρια Α/θμιας Εκπ/σης Αρκαδίας

georgiakaarountzou@yahoo.gr

Περίληψη

Η μηχανική μάθηση (MM) συνιστά πλέον θεμελιώδες στοιχείο της σύγχρονης καθημερινότητας, επηρεάζοντας ποικίλες πτυχές της ανθρώπινης δραστηριότητας. Η εκπαίδευση καλείται να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της κοινωνίας της γνώσης, ενσωματώνοντας τεχνολογικά περιεχόμενα ήδη από τις πρώτες σχολικές βαθμίδες. Η διδασκαλία βασικών αρχών της MM συμβάλλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη της υπολογιστικής σκέψης, της αναλυτικής ικανότητας και της κατανόησης των τεχνολογικών συστημάτων που διαμορφώνουν τη σύγχρονη πραγματικότητα. Οι μαθητές/τριες δεν είναι απλώς καταναλωτές τεχνολογίας, αλλά κατανοούν πώς λειτουργούν τα συστήματα MM, μαθαίνοντας να τα χρησιμοποιούν με επίγνωση και ηθική σκέψη. Παράλληλα, η MM δύναται να αξιοποιηθεί ως διδακτικό εργαλείο στο πλαίσιο της Εκπαίδευσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, παρέχοντας στους μαθητές ευκαιρίες ανάλυσης και ερμηνείας περιβαλλοντικών και κοινωνικών δεδομένων. Μέσω διαθεματικών και βιωματικών προσεγγίσεων, η MM προάγει την καλλιέργεια δεξιοτήτων του 21ου αιώνα, ενισχύει την ψηφιακή και περιβαλλοντική παιδεία, και συμβάλλει στη διαμόρφωση ενεργών, υπεύθυνων και κριτικά σκεπτόμενων πολιτών.

Λέξεις-κλειδιά: μηχανική μάθηση (MM), ψηφιακή και περιβαλλοντική παιδεία, καλλιέργεια δεξιοτήτων 21^{ου} αιώνα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Εκπαίδευση και Τεχνητή Νοημοσύνη:
Μία διαθεματική προσέγγιση της διδασκαλίας της Γεωλογίας, της Ιλιάδας
του Ομήρου και των Αρχαίων Ελληνικών στη Β' Γυμνασίου.
Η περίπτωση της αρχαίας Ελίκης.

Κωνσταντίνος Παπανικολάου
Εκπαιδευτικός ΠΕ70/ΠΕ02 στο 1^ο Δημοτικό Σχολείο Κρόκου Κοζάνης
kpapan2005@hotmail.com

Περίληψη

Μετά τη δυναμική είσοδο της Τεχνητής Νοημοσύνης (Τ.Ν.) στον σύγχρονο κόσμο, η εκπαίδευση καλείται να προσαρμοστεί και να βαδίσει σε νέο βηματισμό. Με την αξιοποίηση ήδη υπαρχόντων διδακτικών μεθόδων, όπως η διαθεματική προσέγγιση διδασκαλίας, η εφαρμογή της οποίας διευρύνθηκε τα τελευταία χρόνια και προωθήθηκε μέσα από τα νέα Αναλυτικά Προγράμματα (Α.Π.), αλλά και σύγχρονων εργαλείων, όπως το διαδίκτυο, η διδακτική διαδικασία απέκτησε μία νέα δυναμική. Παρότι η είσοδος της Τ.Ν. στη ζωή μας κινείται σε αχαρτογράφητα νερά, φαίνεται ότι η αξιοποίησή της στην εκπαίδευση θα συμβάλει στην ενίσχυση καινοτόμων παιδαγωγικών πρακτικών, διευκολύνοντας τη διαθεματική προσέγγιση και την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (Σ.Β.Α.) του Ο.Η.Ε. Στην παρούσα εργασία προτείνεται μία διαθεματική διδακτική προσέγγιση για το μάθημα της Γεωλογίας στη Β' Γυμνασίου, με κεντρικό άξονα την επίδραση των σεισμών στη ζωή μας αξιοποιώντας την περίπτωση της αρχαίας Ελίκης. Η προσέγγιση συνδυάζει τη διδασκαλία της Γεωλογίας, της Ιλιάδας του Ομήρου από νεοελληνική απόδοση, της αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας, της Ιστορίας, με τις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) και τις δυνατότητες της Τ.Ν. Οι μαθητές και οι μαθήτριες εμπλέκονται σε δραστηριότητες διερευνητικής και συνεργατικής μάθησης, αναλύοντας ιστορικές πηγές με υποστήριξη Τ.Ν. και κατασκευάζοντας αφηγήσεις βασισμένες σε επιστημονικά δεδομένα. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, ευαισθητοποιούνται για κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα, ιδιαίτερα σε σχέση με τον 11^ο Σ.Β.Α. (Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες). Η διδακτική αυτή πρακτική ενισχύει τον επιστημονικό εγγραμματισμό και προάγει τη σύνδεση της τεχνολογίας με τη βιώσιμη ανάπτυξη, δίνοντας έμφαση στον ρόλο της εκπαίδευσης ως φορέα κοινωνικής αλλαγής. Η παρούσα εισήγηση εντάσσεται στη 2^η Θεματική του Συνεδρίου για τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση και σχετίζεται άμεσα με τον 4^ο Στόχο που έχει θέσει ο Ο.Η.Ε. και που επικεντρώνεται στη διασφάλιση ποιοτικής εκπαίδευσης, με κοινωνική δικαιοσύνη και προώθηση των ευκαιριών για όλους τους μαθητές, χωρίς αποκλεισμούς.

Λέξεις-κλειδιά: Τεχνητή νοημοσύνη, Γεωλογία, σεισμοί, αρχαία Ελίκη, διαθεματική εκπαίδευση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο
«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Vocational Training and Sustainable Development

Georgios Sotiropoulos¹, Eleni Didaskalou², Fragiskos Bersimis³, Georgios Kosyvas⁴

¹PhD Candidate, University of Piraeus, Greece

geosotiropoulos@unipi.gr

²Associate Professor, University of Piraeus, Greece

edidask@unipi.gr

³Assistant Professor, University of Western Macedonia, Greece

fbersimis@uowm.gr

⁴Education advisor, Directorate of Secondary Education, B Athens, Greece

gkosyvas@gmail.com

Abstract

Climate change is one of the most pressing global challenges, and it is therefore crucial that people receive education on sustainable development in order to develop the beliefs, attitudes, behaviors, and knowledge necessary to live in ways that benefit society, the economy, and the environment. Within the European Union, education and training systems are expected to take action to address these issues. Education for Sustainable Development (ESD) encourages the development of the skills required to tackle the problems associated with sustainable development. In this regard, the principles of ESD should be integrated into Vocational Education and Training (VET) programs. This research investigates the extent to which the educational method influences the environmental perception and attitudes of new mechanical technicians within the context of their vocational training. The sample consisted of adult trainees from Higher Vocational Training Schools (SAEKs), who were divided into two groups: one trained through traditional teaching methods, and the other using innovative tools such as Information and Communication Technologies (ICT). The results indicate that trainees who attended courses supported by ICT developed a significantly stronger “green” professional culture. This approach enhanced their understanding of the necessity to reduce emissions, ensure the proper functioning of catalytic converters, and the importance of collecting refrigerants (Freon), while also highlighting their impact on the greenhouse effect, acid rain, and ozone depletion. Furthermore, participants developed a deeper appreciation of the need to transition to cleaner technologies, such as electric motors, linking their technical skills with the principles of sustainable and long-term development. The use of ICT tools not only strengthened environmental awareness and the connection between their professional role and the green economy but also led them to reconsider how they perceive their profession, attributing to it an additional environmental dimension, which is directly aligned with the United Nations Sustainable Development Goals.

Keywords: Education for Sustainable Development, Vocational Education & Training, ICT educational tools

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Φιλαναγνωσία και STEAM για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη: Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα στην Α΄ Δημοτικού

Μαίρη Σουκαλοπούλου¹, Σταυρούλα Ελευθεριάδου²

¹Εκπαιδευτικός ΠΕ70, 10^ο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Καστοριάς

mariasoukalopoulou@hotmail.com

²Εκπαιδευτικός ΠΕ70, 10^ο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Καστοριάς

stauroula_el@hotmail.com

Περίληψη

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που ενσωματώνει τη φιλαναγνωσία στην εκπαιδευτική προσέγγιση STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics) με στόχο την ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση των μαθητριών/μαθητών σε θέματα βιώσιμης ανάπτυξης. Το πρόγραμμα σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε σε μαθητές και μαθήτριες της πρώτης τάξης του δημοτικού σχολείου για την ενίσχυση της δημιουργικότητας, της κριτικής σκέψης και της συνεργασίας (Perignat & Katz-Buonincontro, 2019, Hunter-Doniger, 2021). Αφετηρία του προγράμματος αποτελεί η επεξεργασία λογοτεχνικών και επιστημονικών βιβλίων με θεματολογία σχετική με το περιβάλλον, την κοινωνική δικαιοσύνη και τις ανθρώπινες αξίες. Πιο συγκεκριμένα, οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης που υπηρετήθηκαν ήταν: Στόχος 4 - ποιοτική εκπαίδευση, Στόχος 6 - καθαρό νερό και αποχέτευση, Στόχος 10 - λιγότερες ανισότητες, Στόχος 14 - ζωή στο νερό και Στόχος 15 - ζωή στη στεριά. Κάθε βιβλίο αποτέλεσε το έναυσμα ώστε οι μικρές μαθήτριες και οι μικροί μαθητές να ερευνήσουν επιστημονικά φαινόμενα που σχετίζονται με το περιεχόμενο των βιβλίων, να προτείνουν τεχνολογικές λύσεις σε προβλήματα που εντοπίζουν, να σχεδιάσουν και να κατασκευάσουν πρωτότυπα μοντέλα, να αναλύσουν μαθηματικά δεδομένα και να εκφραστούν καλλιτεχνικά. Τα αποτελέσματα ενός σύντομου ερωτηματολογίου καταδεικνύουν θετικές επιδράσεις του προγράμματος στις στάσεις των παιδιών απέναντι στο βιβλίο και την εκπαίδευση STEAM (Peng-Wei Hsiao et al., 2021). Παράλληλα, τα παιδιά φάνηκε να εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους γύρω από βασικές έννοιες των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Συνεπώς, το πρόγραμμα ανέδειξε τη δυνατότητα ουσιαστικής διασύνδεσης της εκπαίδευσης STEAM και της εκπαίδευσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη ήδη από τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού, με εργαλείο τη φιλαναγνωσία.

Λέξεις-κλειδιά: φιλαναγνωσία, STEAM, πρωτοβάθμια εκπαίδευση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Τεχνητή νοημοσύνη και εκπαίδευση για την αειφορία

Μαρία Σταθούλη

Σύμβουλος Εκπαίδευσης ΠΕ60

maistathouli@yahoo.gr

Περίληψη

Η βιώσιμη ανάπτυξη απασχολεί τη διεθνή κοινότητα τις τελευταίες δεκαετίες, καθώς οι χώρες σε παγκόσμιο επίπεδο έχουν δεσμευτεί να υλοποιήσουν δράσεις που να σχετίζονται με τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης. Προτείνεται να έχουν προσανατολισμό σε έννοιες όπως περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, οικονομική βιωσιμότητα, κοινωνική δικαιοσύνη. Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) όπως και οι 169 υποστόχοι τους υιοθετήθηκαν τον Σεπτέμβριο του 2015 αποσκοπώντας στην καθολική εφαρμογή τους και υλοποίηση μέχρι το 2030. Σύμμαχος προς αυτή την κατεύθυνση είναι η Τεχνητή Νοημοσύνη, καθώς ο συνδυασμός της με την εκπαίδευση για την αειφορία αποτελεί ένα δυναμικό αναδυόμενο πεδίο γεμάτο προκλήσεις αλλά και προοπτικές. Η τεχνητή νοημοσύνη αποτελεί αντικείμενο προβληματισμού στην εποχή μας και ως παρακλάδι της επιστήμης των υπολογιστών εγείρει ερωτήματα, αναφορικά με την εφαρμογή της στην καθημερινή ζωή και δη στην εκπαίδευση. Τους εμπλεκόμενους στη μαθησιακή διαδικασία, προβληματίζει ο ρόλος που παίζει με την εισαγωγή της στην εκπαίδευση, ώστε αυτή να είναι περισσότερο αποτελεσματική και να διεγείρει το ενδιαφέρον των μαθητών. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η χρήση της από κριτικά σκεπτόμενους μαθητές και εκπαιδευτικούς, που να διασφαλίζουν τη λειτουργία τους προς όφελος της διδακτικής πράξης. Σκοπός του παρόντος πονήματος είναι να γίνει απόπειρα διερεύνησης των τρόπων αξιοποίησης της ΤΝ στη σχολική τάξη, αναδεικνύοντας παιδαγωγικά και ηθικά διλήμματα. Επιπροσθέτως θα επιχειρηθεί να εισαχθεί ο αναγνώστης στα είδη της νοημοσύνης, να εστιάσει περισσότερο στην τεχνητή νοημοσύνη και στην εφαρμογή της στην προσχολική εκπαίδευση σε ένα σχολικό πλαίσιο που θα δίνει έμφαση στην αειφορία. Για τον λόγο αυτό επιλέχθηκε η μεθοδολογία της βιβλιογραφικής ανασκόπησης, καθώς μέσω αυτής είναι περισσότερο προσβάσιμη η μελέτη των πηγών και η συγκριτική θεώρησή τους για το υπό διερεύνηση θέμα. Το κεντρικό ερευνητικό ερώτημα που θα μας απασχολήσει, είναι κατά πόσο η Τεχνητή Νοημοσύνη μπορεί να αξιοποιηθεί παιδαγωγικά στο πλαίσιο της εκπαίδευσης για την αειφορία στην προσχολική εκπαίδευση.

Λέξεις-κλειδιά: τεχνητή νοημοσύνη, αειφορία, σχολείο

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

XR στην Εκπαίδευση για την Αειφορία: Καινοτόμες Διαδρομές για Ισότητα

Πρόσβαση και Ενεργή Συμμετοχή

Δρ. Χαράλαμπος Συργιάννης¹, Δρ. Σταύρος Πιτσικάλης², MEd. Μιχαήλ Κοντός³

¹Εκπαιδευτικός - Προϊστάμενος Κ.Ε.ΠΕ.Α. Πεταλούδων Ρόδου

c.syrgiannis@aegean.gr

²Ε.ΔΙ.Π. Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού του
Πανεπιστημίου Αιγαίου

spitsikalis@aegean.gr

³Εκπαιδευτικός - Καθηγητής Φυσικής Αγωγής

kontosmichail3@gmail.com

Περίληψη

Η εργασία διερευνά τη δυναμική της Εκτεταμένης Πραγματικότητας (XR-Extended Reality) ως εργαλείο παιδαγωγικής καινοτομίας με κοινωνικοεκπαιδευτικό αντίκτυπο στην προώθηση της Εκπαίδευσης για την Αειφορία, εστιάζοντας στη διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης και της ενεργού συμμετοχής όλων των μαθητών. Παρουσιάζονται ευρήματα μίας ερευνητικής παρέμβασης που πραγματοποιήθηκε σε σχολικό περιβάλλον, όπου μαθητές και μαθήτριες συμμετείχαν σε βιωματική εμπειρία εικονικού περιβαλλοντικού μονοπατιού με τεχνολογίες XR. Η συλλογή δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσα από ψηφιακά ερωτηματολόγια και παρατήρηση των ερευνητών, αποτυπώνοντας μαθησιακές, κοινωνικές και συναισθηματικές επιδράσεις της εμπειρίας. Η ανάλυση των δεδομένων πριν και μετά τις παρεμβάσεις αναδεικνύει θετική μετατόπιση στη στάση, τη συναισθηματική εμπλοκή και τη μαθησιακή εμπειρία των μαθητών. Πριν την παρέμβαση, οι μαθητές ανέφεραν υψηλό ενδιαφέρον για τις XR τεχνολογίες και τα περιβαλλοντικά θέματα, όμως η εμπειρία τους ήταν περιορισμένη. Μετά την παρέμβαση των «Εικονικών Μονοπατιών», οι περισσότεροι μαθητές δήλωσαν ενθουσιασμένοι, ένιωσαν ότι συμμετείχαν ενεργά, ενίσχυσαν τις δεξιότητές τους στο κινητικό και τεχνολογικό γραμματισμό και δήλωσαν πως κατανόησαν καλύτερα έννοιες σχετικές με τη φύση και την αειφορία. Η εμπειρία χαρακτηρίστηκε ως ρεαλιστική, διασκεδαστική και παιδαγωγικά ωφέλιμη. Οι απαντήσεις των μαθητών και των μαθητριών δείχνουν ότι η Εκτεταμένη Πραγματικότητα - XR μπορεί να ενισχύσει την περιβαλλοντική ενσυναίσθηση, την ενεργή συμμετοχή και την εσωτερική παρακίνηση, αποτελώντας πολύτιμο εργαλείο για βιωματική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση. Τέλος, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάγκη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και στην ανάπτυξη ανοικτού και προσβάσιμου ψηφιακού περιεχομένου, ώστε η τεχνολογία να αποτελέσει μοχλό εκπαιδευτικής συμπερίληψης και περιβαλλοντικής δράσης.

Λέξεις-κλειδιά: Εκτεταμένη Πραγματικότητα (XR), Εκπαίδευση για την Αειφορία, ισότιμη πρόσβαση, περιβαλλοντική συνείδηση, εκπαιδευτική καινοτομία

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

**Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την
Ισότητα και τη Δικαιοσύνη μέσα από τη διαθεματική προσέγγιση της
εκπαίδευσης STEAM και τη χρήση επιμέρους εφαρμογών τεχνητής
νοημοσύνης, εκπαιδευτικής ρομποτικής, επαυξημένης πραγματικότητας και
ψηφιακών ανοιχτών τεχνολογιών στο αειφόρο νηπιαγωγείο**

Μαρία Τοπολιάτη¹, Αικατερίνη Πλακίτση²

¹Νηπιαγωγός/Υποψήφια Διδάκτορας - Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

m.topoliati@uoi.gr

²Καθηγήτρια - Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

kplakits@uoi.gr

Περίληψη

Η εργασία αυτή εστιάζεται στην υλοποίηση ερευνητικής εκπαιδευτικής παρέμβασης σε μαθητές προσχολικής ηλικίας. Το περιεχόμενό της αφορά στην καλλιέργεια της ενεργούς πολιτεότητας των παιδιών μέσα από τη διαθεματική προσέγγιση της εκπαίδευσης STEAM και επικεντρώνεται στην καινοτόμο χρήση εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης, εκπαιδευτικής ρομποτικής, επαυξημένης πραγματικότητας και τρισδιάστατης σχεδίασης στη μαθησιακή διαδικασία. Βασιζόμενοι στη μεθοδολογία της θεωρίας της δραστηριότητας και την πεποίθηση ότι η μάθηση αποτελεί προϊόν αλληλεπίδρασης, η παρούσα εκπαιδευτική δράση επιδιώκει την «ανοικτότητα» του σχολείου. Στο πλαίσιο αυτό, επιδιώκεται η προαγωγή της μάθησης μέσα από την εφαρμογή τυπικής, μη τυπικής και άτυπης μορφής εκπαίδευσης, κατά την οποία η αλληλεπίδραση με το κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον της τοπικής και ευρύτερης κοινότητας, αξιοποιείται ως πρωταρχική πηγή γνώσης. Στη φάση του σχεδιασμού και της διεξαγωγής του προγράμματος υλοποιείται έρευνα δράσης. Στο εμπειρικό μέρος, χρησιμοποιείται ως διαμεσολαβητικό εργαλείο για την προσέγγιση της ενεργούς πολιτεότητας των μαθητών η κοινωνικοπολιτισμική προσέγγιση στη διδακτική της εκπαίδευσης STEAM. Επιπρόσθετα, με έναυσμα τη συμμετοχή του σχολείου στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα “Nature-Based Solutions (NBSWorld)” ενθαρρύνεται η προσπάθεια των μαθητών για μετασχηματισμό του σχολείου σε «ζωντανό εργαστήριο» και κόμβο καινοτομίας για την πράσινη μετάβαση. Κατά τη διάρκεια και την περάτωση των οργανωμένων και αναδυόμενων δραστηριοτήτων συνδυάζονται ποιοτικές και ποσοτικές μέθοδοι συλλογής δεδομένων. Η έρευνα ολοκληρώνεται με τη διαδικασία συνολικής αποτίμησης και διάχυσης των επιτυχημένων μαθησιακών αποτελεσμάτων της παιδαγωγικής και διδακτικής δράσης από τους ίδιους τους μαθητές και την εκπαιδευτικό.

Λέξεις-κλειδιά: Ενεργός Πολιτεότητα στο Νηπιαγωγείο, Εκπαίδευση STEAM, Τεχνητή Νοημοσύνη, Εκπαιδευτική Ρομποτική, Ψηφιακές Ανοιχτές Τεχνολογίες

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Μείωση του Οικολογικού Αποτυπώματος Σχολικής Μονάδας με τη χρήση του Διαδικτύου των Πραγμάτων

Νικόλαος Τουμανίδης¹, Αριστοτέλης Γκιόλμας²

¹Υποψήφιος Διδάκτορας ΠΤΔΕ ΑΠΘ

ntouman@eled.auth.gr

²Επίκουρος Καθηγητής ΠΤΔΕ ΑΠΘ

agkiolm@eled.auth.gr

Περίληψη

Μία από τις τεχνολογικές επαναστάσεις του καιρού μας είναι το Διαδίκτυο των Πραγμάτων (Internet of Things), η διασύνδεση δηλαδή έξυπνων αντικειμένων καθημερινής χρήσης. Στην παρούσα εργασία θα περιγράψουμε μεθοδολογίες χρήσης του Διαδικτύου των Πραγμάτων για τη μείωση του οικολογικού αποτυπώματος σχολικής μονάδας. Πιο συγκεκριμένα θα περιγράψουμε το πώς μπορούμε να αποφύγουμε το άσκοπο άναμμα των φώτων στις αίθουσες καθώς και το άσκοπο άνοιγμα των παραθύρων για την αποτελεσματικότερη λειτουργία της κεντρικής θέρμανσης. Επίσης θα περιγράψουμε το πώς μπορούμε να ποτίσουμε τον σχολικό κήπο αποτελεσματικά και χωρίς σπατάλη νερού. Και στα τρία σενάρια μείωσης του οικολογικού αποτυπώματος αναλύονται οι προς επίτευξη στόχοι (αφού πρώτα οι μαθητές αποκτήσουν τις απαιτούμενες γνώσεις Φυσικών Επιστημών) και σχεδιάζονται και υλοποιούνται διατάξεις με τη χρήση της μικροϋπολογιστικής πλατφόρμας Arduino και κατάλληλων αισθητήρων. Με τη χρήση των τεχνολογιών αυτών το σχολείο καθίσταται έξυπνο και αειφόρο. Πρέπει να επισημανθεί ότι εκκρεμεί η εφαρμογή των σεναρίων σε τάξη.

Λέξεις-κλειδιά: μείωση οικολογικού αποτυπώματος, διαδίκτυο των πραγμάτων, Arduino, αισθητήρες, έξυπνο και αειφόρο σχολείο

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Artful Minds, Creative Spirits: Μία συνεργασία για το πλαίσιο των 17 Στόχων

Βιώσιμης Ανάπτυξης στην προσχολική ηλικία

Μαρία Τσαπάρα¹, Αγγελική Λιάπη², Ανθή Αρκουλή³, Αντωνία Κωνιού⁴,
Κωνσταντίνα Παπαδόγκωνα⁵, Βίκυ Κωνσταντοπούλου⁶, Βασιλική Ηλιάδου⁷, Κατερίνα Ρεντζέπη⁸,
Πηνελόπη Γεωργαντή⁹, Άννα Νινιράκη¹⁰, Φλώρα Νίνου¹¹, Ελένη Σπαντιδάκη¹², Ελίζα Ιωαννίδου¹³,
Βάνα Αρχοντή¹⁴, Αθηνά Τσαμπανάκη¹⁵, Ελένη Ρουντζεράκη¹⁶, Στέλλα Πελτέκη¹⁷

¹Μ.Sc., Υπ. Διδ. ΠΔΜ, Νηπιαγωγός, 2ο Ν/Γ Περάματος
tsaparamaria.2023@gmail.com

²Μ.Sc., Μ.Ed., Νηπιαγωγός, 2ο Ν/Γ Λυκόβρυσης
angeliki.liapi@gmail.com

³Μ.Sc., Νηπιαγωγός, Ν/Γ Νέας Πεντέλης
anarkouli@gmail.com

⁴Μ.Ed., Νηπιαγωγός, 68ο Ν/Γ Ηρακλείου Κρήτης
antkoniou@gmail.com

⁵Μ.Ed., Προϊσταμένη Νηπιαγωγός, 22ο Ν/Γ Κερατσινίου
kon.papadogona@gmail.com

⁶Μ.Ed., Νηπιαγωγός ΕΑΕ, 2ο Ν/Γ Περάματος
vickykonstantopoulou75@gmail.com

⁷Νηπιαγωγός, 2ο Ν/Γ Μεσσήνης
vilyiliadou@gmail.com

⁸Νηπιαγωγός, Προϊσταμένη 2ου Ν/Γ Περάματος
katerinarentzepe@gmail.com

⁹Νηπιαγωγός, 2ο Ν/Γ Περάματος
penelopegeorganti@gmail.com

¹⁰Νηπιαγωγός, Προϊσταμένη 68ου Ν/Γ Ηρακλείου Κρήτης
annaninirakh@gmail.com

¹¹Μ.Ed., Νηπιαγωγός ΕΑΕ, 2ο Ν/Γ Περάματος
floraninou9@gmail.com

¹²Νηπιαγωγός, Προϊσταμένη 2ου Ν/Γ Λυκόβρυσης
elreth79@gmail.com

¹³Μ.Ed., Νηπιαγωγός ΕΑΕ, 2ο Ν/Γ Περάματος
elvdm@gmail.com

¹⁴Νηπιαγωγός, 2ο Ν/Γ Περάματος
banaarxonti@gmail.com

¹⁵Νηπιαγωγός, 68ο Ν/Γ Ηρακλείου Κρήτης
athinatsambanaki@gmail.com

¹⁶Εκπαιδευτικός Αγγλικής γλώσσας, 68ο Ν/Γ Ηρακλείου Κρήτης
el.routzeraki@gmail.com

¹⁷Νηπιαγωγός, 68ο Ν/Γ Ηρακλείου Κρήτης

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Περίληψη

Το ευρωπαϊκό έργο eTwinning “Artful Minds, Creative Spirits” αποτελεί μία καινοτόμο παιδαγωγική σύμπραξη που εστιάζει στην ενδυνάμωση των παιδιών προσχολικής ηλικίας ως ενεργών, υπεύθυνων και δημιουργικών παγκόσμιων πολιτών. Με τη συμμετοχή 8 σχολείων, 11 τάξεων, 20 εκπαιδευτικών και άνω των 200 μαθητών/τριών, διαμορφώθηκε μία πολυπολιτισμική μαθησιακή κοινότητα όπου τα παιδιά είχαν τη δυνατότητα να συνδεθούν, να συνεργαστούν και να δημιουργήσουν. Η εκπαιδευτική προσέγγιση του έργου βασίστηκε στη διεπιστημονική μεθοδολογία με την τέχνη να αποτελεί το κεντρικό μέσο παιδαγωγικής προσέγγισης. Το έργο συνδύασε την καλλιτεχνική έκφραση με την κριτική σκέψη, την επιστημονική παρατήρηση και τη βιωματική μάθηση. Τα παιδιά διερεύνησαν περιβαλλοντικά και κοινωνικά ζητήματα, όπως η κλιματική αλλαγή, η ειρήνη, η ευημερία μέσω επιστημονικής και καλλιτεχνικής διερεύνησης, χρησιμοποιώντας ψηφιακά εργαλεία. Η τέχνη λειτούργησε τόσο ως αντικείμενο όσο και ως εργαλείο διερεύνησης θεμάτων όπως η ισότητα, η κλιματική αλλαγή, η υγεία και η ποιοτική εκπαίδευση, ενισχύοντας την πολύπλευρη ανάπτυξη των παιδιών. Τα παιδιά εμπνεόμενα από διεθνείς καλλιτέχνες συμμετείχαν σε συλλογικά έργα, ενώ σε συνδυασμό με τις αρχές της προσέγγισης Reggio Emilia και της παιδαγωγικής Freinet, καλλιέργησαν δεξιότητες όπως η παρατηρητικότητα, η ενσυναίσθηση και η δημοκρατική συμμετοχή. Το έργο συνέβαλε στην καλλιέργεια ενός παιδοκεντρικού, πολυγλωσσικού και διαπολιτισμικού μαθησιακού περιβάλλοντος, προάγοντας την ολιστική ανάπτυξη του παιδιού και προωθώντας τη βιωσιμότητα και την κοινωνική δικαιοσύνη από την πρώιμη παιδική ηλικία, με τελικό στόχο τη διαμόρφωση συνειδητοποιημένων, δημιουργικών και ενεργών πολιτών του κόσμου.

Λέξεις-κλειδιά: Συνεργασία, Τέχνη, Νηπιαγωγείο, ΣΒΑ, Συμπερίληψη

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η «Οδύσσεια» των μαθητών για ένα ασφαλές διαδικτυακό ταξίδι

Μαγδαληνή Τσιότσικα

Εκπαιδευτικός ΠΕ71 - Δ/νση Πρωτοβάθμιας Β' Αθήνας

magdatsiotsika@gmail.com

Περίληψη

Η διευρυμένη χρήση του διαδικτύου και η είσοδος των νέων τεχνολογιών στην καθημερινή εκπαιδευτική πράξη, εγείρει νέες εκπαιδευτικές ανάγκες στο σχολικό συγκείμενο, προκειμένου να διασφαλιστεί η ποιότητα της πρόσβασης των μαθητών στον σύγχρονο διαδικτυακό κόσμο. Το διαδίκτυο αποτελεί πλέον το πιο συχνά χρησιμοποιούμενο μέσο, προς αναζήτηση πληροφοριών, εφαρμογών ή παιχνιδιών, με δεδομένα που είναι εύκολα και άμεσα προσβάσιμα στους μαθητές, που όμως μπορούν να αντιμετωπίσουν πιθανούς κινδύνους. Η ενημέρωση και η ασφαλής πλοήγηση στο διαδίκτυο αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της κείμενης πραγματικότητας, ενώ ταυτόχρονα εκπαιδευτικοί και γονείς αφουγκραζόμενοι τους κινδύνους είναι απαραίτητο να λάβουν μέρος στην προσπάθεια αυτή. Το ηλεκτρονικό ψάρεμα, οι διαδικτυακές απάτες, ο διαδικτυακός εκφοβισμός ακόμα και η αόρατη απειλή του εθισμού, θέτουν αναπόφευκτα το σχολείο και τους εκπαιδευτικούς στο επίκεντρο της προσπάθειας για την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των μαθητών. Στην παρούσα εργασία θα παρουσιαστεί η συμμετοχή του 2ου Δημοτικού Σχολείου Μεταμόρφωσης στο διαδικτυακό πρόγραμμα του Πανεπιστημίου Κρήτης «Οδυσσέας 2025»: Ασφαλής και δημιουργική πλοήγηση στο διαδίκτυο. Ο εκπαιδευτικός της τάξης μαζί με την εκπαιδευτικό του τμήματος ένταξης και τους μαθητές της Ε' τάξης, γνώρισαν τις δυνατότητες της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κάνοντας τηλεδιασκέψεις με μαθητές δύο σχολείων της Χίου, διαφορετικούς τόπους, κουλτούρες και πολιτισμό, ενώ μέσα από την ομαδοσυνεργατική προσπάθεια έμαθαν να ανησυχούν για τους διαδικτυακούς κινδύνους, να αναζητούν λύσεις και να δημιουργούν ηλεκτρονικά σενάρια μέσα από πρότυπα και σύγχρονα ψηφιακά εργαλεία. Η αλληλεπίδραση μεταξύ μαθητών και των εκπαιδευτικών μέσα από βιωματικές εμπειρίες, με τις δυνατότητες που προσφέρει το διαδίκτυο, αποτέλεσαν πρότυπο και έναυσμα για αντίστοιχες μελλοντικές προσπάθειες και συμμετοχές.

Λέξεις-κλειδιά: ασφαλής πλοήγηση στο διαδίκτυο, κίνδυνοι στο διαδίκτυο, εξ αποστάσεως εκπαίδευση, σύγχρονα ψηφιακά εργαλεία

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Ενεργός Πολίτης: δημιουργία προσβάσιμων και συμπεριληπτικών χώρων για άτομα με αναπηρία

Ευαγγελία Χαριτοπούλου¹, Θεοδώρα Γκέλη²

Εκπαιδευτικός Δ/βάθμιας - 2ο ΓΕΛ Πετρούπολης

charitopouloue@yahoo.gr

Εκπαιδευτικός Δ/βάθμιας - 2ο ΓΕΛ Πετρούπολης

theodoragkeli@gmail.com

Περίληψη

Το παρόν project εντάσσεται στη θεματική ενότητα «Καινοτομία στην Εκπαίδευση και οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης» και αξιοποιεί σύγχρονες παιδαγωγικές προσεγγίσεις και εργαλεία Τεχνητής Νοημοσύνης (Artificial Intelligence - AI), στοχεύοντας στην καλλιέργεια της κοινωνικής ευαισθησίας και την προώθηση της συμπερίληψης. Στο πλαίσιο του ενδοσχολικού προγράμματος «Ενεργός Πολίτης», μαθητές και μαθήτριες της Β΄ Λυκείου συμμετείχαν σε καινοτόμες δράσεις με σκοπό την ανάδειξη της σημασίας της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία και τη διασφάλιση της ισότιμης συμμετοχής τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή. Δύο βιωματικές παρεμβάσεις αποτέλεσαν τον βασικό κορμό της δράσης: η πρώτη αφορούσε την επίσκεψη ατόμου με οπτική αναπηρία, και του σκύλου - οδηγού του, ενώ η δεύτερη ήταν μία περιήγηση στην πόλη με άτομο σε αναπηρικό αμαξίδιο. Μέσα από την άμεση αλληλεπίδραση με τα εμπλεκόμενα πρόσωπα, οι μαθητές κατέγραψαν προκλήσεις του αστικού περιβάλλοντος και πρότειναν λύσεις, ενισχύοντας την ενσυναίσθηση, τη συνεργασία και τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες. Η εκπαιδευτική αυτή διαδικασία λειτούργησε ως μοχλός προσωπικής ανάπτυξης και κοινωνικής ευθύνης, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση ενεργών και συνειδητοποιημένων πολιτών. Το έργο τεκμηριώθηκε και προβλήθηκε μέσω του ιστολογίου [Social Bridges for All](#), αναδεικνύοντας τη δύναμη της εκπαιδευτικής καινοτομίας στην υποστήριξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης και στην οικοδόμηση μίας συμπεριληπτικής κοινωνίας.

Λέξεις-κλειδιά: προσβασιμότητα, συμπερίληψη, αναπηρία, βιωματική μάθηση, ενεργός πολίτης

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3

3. Ενεργοί Πολίτες του Κόσμου για την Αειφορία, ο ρόλος της Εκπαίδευσης: Σύνδεση της Πολιτειότητας με τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Διαθεματικές και Διεπιστημονικές στρατηγικές διδασκαλίας για την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της συμμετοχής στα κοινά. Ο ρόλος της εκπαίδευσης στη διαμόρφωση ενεργών πολιτών με αξίες ισότητας, δημοκρατίας, ειρήνης και αλληλεγγύης. Παιδαγωγικές της απελευθέρωσης και της κοινωνικής δράσης - συμμετοχική μάθηση και δημοκρατική αγωγή. Ψηφιακή πολιτειότητα και υπεύθυνη χρήση των ΜΜΕ. Καλλιέργεια δεξιοτήτων ανάλυσης και διαλόγου στους/τις μαθητές/τριες.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η ενσωμάτωση των 17 ΣΒΑ στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση: Η περίπτωση του μαθήματος «Εκπαίδευση και Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης» του ΚΠΜΣ «Ταυτότητα, Εκπαίδευση και Ικανότητες για Δημοκρατικό Πολιτισμό»

Ξανθή Αλμπανάκη¹, π. Ευάγγελος Μαρκαντώνης²

¹Δρ. Θεολογίας, Σύμβουλος Εκπαίδευσης Θεολόγων Κ. Μακεδονίας

xalbanaki@gmail.com

²Χημικός - Δρ. Θεολογίας, Επιστημ. Συνεργάτης Παιδαγωγικού Εργαστηρίου Θρησκευτικής Εκπαίδευσης, Τμ. Θεολογίας Ε.Κ.Π.Α.

fevmark@hotmail.com

Περίληψη

Η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση καλείται σήμερα να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στην προώθηση των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ), προσφέροντας εκπαιδευτικά περιβάλλοντα που καλλιεργούν τη δημοκρατική συνείδηση, τη συμπερίληψη, την κοινωνική ευθύνη και τη βιωσιμότητα (Tilbury, 2011, UNESCO, 2017). Ταυτόχρονα μπορεί να λειτουργήσει ως μοχλός ανασχεδιασμού των προγραμμάτων σπουδών με όρους αειφορίας, ισότητας και προσβασιμότητας (Αδαμόπουλος, 2020, Μιχαηλίδης & Τσαλίκη, 2019), προάγοντας την κοινωνική και επαγγελματική ενδυνάμωση των φοιτητών/τριών ως φορέων βιώσιμης αλλαγής. Στο ελληνικό πλαίσιο, το μεταπτυχιακό μάθημα «Εκπαίδευση και Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης» του Δ.Π.Μ.Σ. «Ταυτότητα, Εκπαίδευση και Ικανότητες για Δημοκρατικό Πολιτισμό» του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, σε συνεργασία με το European Wergeland Centre, συνιστά την πρώτη και μοναδική συστηματική πανεπιστημιακή προσπάθεια ενσωμάτωσης των ΣΒΑ στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει τα αποτελέσματα ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου του μαθήματος «Εκπαίδευση και Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης», με στόχο την αποτύπωση της διδακτικής και παιδαγωγικής αξιοποίησης των ΣΒΑ. Το μάθημα περιλαμβάνει θεματικές όπως η Εκπαίδευση για την Αειφορία, η Ψηφιακή Πολιτειότητα, Διαστάσεις Δημοκρατικού Πολιτισμού στη σχολική κοινότητα και η διασύνδεση των 17 ΣΒΑ με το Πλαίσιο Ικανοτήτων για τον Δημοκρατικό Πολιτισμό του Συμβουλίου της Ευρώπης (Council of Europe, 2018). Οι φοιτητές/τριες ενθαρρύνονται να σχεδιάσουν βιωματικά διδακτικά σενάρια και να αναστοχαστούν πάνω στον ρόλο του/της εκπαιδευτικού ως φορέα αλλαγής, με πρακτικές εφαρμογές σε ποικίλα μαθησιακά περιβάλλοντα. Τα ευρήματα αναδεικνύουν τη δυναμική της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην ενίσχυση της ποιότητας, της ισότητας και της προσβασιμότητας στην εκπαίδευση (Αδαμόπουλος, 2020), στην καλλιέργεια δεξιοτήτων ενεργού πολιτειότητας και στον ανασχεδιασμό του αναλυτικού προγράμματος με όρους αειφορίας και κοινωνικής δικαιοσύνης (Μιχαηλίδης & Τσαλίκη, 2019, Sachs et al., 2022). Η εμπειρική τεκμηρίωση της μελέτης επιβεβαιώνει ότι η ενσωμάτωση των ΣΒΑ σε πανεπιστημιακό επίπεδο συνιστά αναγκαία και στρατηγική επιλογή για την εκπαίδευση του αύριο.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης, ενεργός πολιτειότητα, αειφορία, αναλυτικά προγράμματα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Φιλοσοφική θεώρηση της πολιτειότητας: η περίπτωση της πλατωνικής αλληγορίας του σπηλαίου

Κρυστάλλω Βλάχου

Εκπαιδευτικός - 3^ο ΓΕΛ Κοζάνης

kryvlachou@gmail.com

Περίληψη

Ο ρόλος της Εκπαίδευσης στη διαμόρφωση ενεργών πολιτών με αξίες ισότητας, δημοκρατίας, ειρήνης και αλληλεγγύης είναι νευραλγικός. Η κουλτούρα κοινωνικής ευθύνης και δράσης προϋποθέτει πρωτίστως την ανάπτυξη κριτικής σκέψης και την καλλιέργεια δεξιοτήτων ανάλυσης και διαλόγου στους/τις μαθητές/τριες. Ήρθε, όμως, η ώρα να αναρωτηθεί η Εκπαίδευση «Τι είδους πολίτες θέλει να δημιουργήσει και ποια αντίληψη για την πολιτειότητα προωθεί». Θέλει, σύμφωνα με τον Westheimer (2008), τον υπάκουο πολίτη, τον συμμετοχικό ή τον κοινωνικά δικαιοπολιτικό πολίτη που ασκεί κριτική στις αιτίες των κοινωνικών προβλημάτων, αναζητά συστημική αλλαγή και κοινωνική δικαιοσύνη και εν τέλει εμπλέκεται σε κινηματικές δράσεις, αναδεικνύοντας ανισότητες και αποκλεισμούς; Η έννοια του «καλού πολίτη» παρουσιάζεται ως ουδέτερη, ενώ είναι βαθιά ιδεολογικά φορτισμένη. Η εκπαίδευση για την πολιτειότητα πρέπει να καλλιεργεί την πολιτική κριτική σκέψη, να δημιουργεί χώρους αντιπαράθεσης και διαφωνίας, να συνδέεται με κοινωνικές πρακτικές και πραγματικά προβλήματα. Η πολιτειότητα δεν αποτελεί στείο μάθημα απομνημόνευσης κανόνων κοινωνικής και πολιτικής αγωγής. Καλλιεργείται διαθεματικά και διεπιστημονικά με κάθε ευκαιρία. Μία τέτοια ευκαιρία, ανάμεσα σε πολυάριθμες, δίνει και το μάθημα της φιλοσοφίας στο Λύκειο. Συγκεκριμένα, η αλληγορία του σπηλαίου του Πλάτωνα, ένα από τα πιο εμβληματικά φιλοσοφικά κείμενα, προσφέρει ένα μάθημα ζωής, ένα μάθημα κριτικής εμβάθυνσης, υπεύθυνης συμμετοχής του πολίτη στη δημόσια ζωή. Αναδεικνύει την ανάγκη του πολίτη να αμφισβητεί τα δεδομένα, να αναζητά την αλήθεια πέρα από φαινόμενα και προπαγάνδα και να μην επαναπαύεται σε επιφανειακές πληροφορίες. Η έξοδος από το σπήλαιο συμβολίζει την πνευματική απελευθέρωση και την πορεία προς τη γνώση και την αυτοσυνειδησία. Ένας πολίτης που γνωρίζει τον εαυτό του και κατανοεί τον κόσμο, μπορεί να συμμετέχει πιο υπεύθυνα και ώριμα στα κοινά. Η αλληγορία καταδεικνύει πώς η άγνοια μπορεί να συντηρεί την εξουσία, και αντίστροφα, πώς η γνώση απελευθερώνει. Αυτό δίνει στο μάθημα πολιτική διάσταση: οι πολίτες δεν πρέπει να είναι παθητικοί δέκτες αλλά ενεργοί ελεγκτές της εξουσίας, με γνώση και κρίση.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση, πολιτειότητα, κριτική σκέψη, πλατωνική αλληγορία του σπηλαίου, αναζήτηση αλήθειας

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Το Μπαζάρ της Αειφορίας - Ένα παράδειγμα Συλλογικής Δράσης για το Σχολείο και την Κοινότητα

Φανή Βόικου

Εκπαιδευτικός ΠΕ70, Δημοτικό Σχολείο Καλής
voikou@gmail.com

Περίληψη

Η δράση, που εντάσσεται στην ενότητα «Ενεργοί Πολίτες του Κόσμου για την Αειφορία - Ο Ρόλος της Εκπαίδευσης», ξεκίνησε από την επιθυμία των μαθητών και μαθητριών της Γ' τάξης του Δημοτικού Σχολείου Καλής να οργανώσουν το δικό τους μπαζάρ. Το κλίμα της τάξης, που ενθάρρυνε την αυτενέργεια και την ανάληψη πρωτοβουλιών, καθιστούσε φυσική μία τέτοια ιδέα. Τα παιδιά ένωσαν την ανάγκη να δημιουργήσουν κάτι δικό τους, με ξεκάθαρο στόχο να προσφέρουν «κάτι καλό για τους άλλους». Κατά τη συζήτηση για τη μορφή αυτής της προσπάθειας, και με αφορμή την εισαγωγή του μαθήματος του Ενεργού Πολίτη, η εκπαιδευτικός τους, με την ενθάρρυνση και την υποστήριξή της, χωρίς να παρεμβαίνει άμεσα στη διαδικασία, άνοιξε τον ορίζοντά τους προς έναν περιβαλλοντικό προσανατολισμό. Η ιδέα της επαναχρησιμοποίησης παιχνιδιών και άλλων αντικειμένων, αγκαλιάζοντας έτσι τις αρχές της κυκλικής οικονομίας, τους ενθουσίασε. Πολύ σύντομα ανέλαβαν δράση: μοίρασαν ρόλους, ετοίμασαν τον χώρο, έφτιαξαν προσκλήσεις και αφίσες, ενημέρωσαν όλη τη σχολική κοινότητα. Τα παιδιά συνέλεξαν πολλά αντικείμενα για το μπαζάρ, κυρίως παιχνίδια και άλλα πράγματα που δεν χρειάζονταν πια. Παράλληλα, πολλά άτομα από την τοπική κοινωνία προσέφεραν κι εκείνα αντικείμενα προς πώληση, στηρίζοντας έμπρακτα την προσπάθεια. Διαχειρίστηκαν τα έσοδα με μεγάλη υπευθυνότητα και, μετά από συνεννόηση με τον Διευθυντή της Παιδιατρικής Κλινικής του Νοσοκομείου Έδεσσας, αγοράστηκαν καινούργια σεντόνια για το τμήμα - μία ουσιαστική πράξη προσφοράς. Η συγκεκριμένη ενέργεια ενέπνευσε τη Β' τάξη να διοργανώσει το δικό της μπαζάρ βιβλίου, ενώ η Α' τάξη προσέφερε υλικό προς πώληση. Γονείς, εκπαιδευτικοί, η υπεύθυνη καθαριότητας και μέλη της τοπικής κοινωνίας συνέβαλαν ενεργά, κάνοντας το σχολείο μας μία ζωντανή κοινότητα δράσης. Μέσα από όλα αυτά, καλλιεργήθηκαν δεξιότητες του 21ου αιώνα και η όλη προσπάθεια συνδέθηκε άμεσα με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης 3, 4, 11, 12 και 17.

Λέξεις-κλειδιά: ενεργός πολίτης, μαθητική πρωτοβουλία, κυκλική οικονομία

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Η Πολιτειότητα Ξεκινά στο Σχολείο: Όραμα για την Κοινωνία του Αύριο»

«Ενεργοί Πολίτες: Οραματιζόμαστε τον Τόπο μας Σε Δέκα Χρόνια Από Τώρα»

Ηλιάνα Βόλτση¹, Γιώργος Μασλάρης², Carla Blasco Aguirre³, Πασχαλιά Κυριάκου⁴

¹ΠΕ70 Δασκάλων

liiana.volt@gmail.com

²ΠΕ70 Δασκάλων

maslaris@sch.gr

³ΠΕ08 - Καλλιτεχνικών

carlablascosculptor@gmail.com

⁴ΠΕ70 Δασκάλων

paschaliakyr@gmail.com

Περίληψη

Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζεται ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που υλοποιήθηκε βασισμένο στο πλαίσιο του μαθήματος «Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή» στη ΣΤ΄ τάξη και εστιάζει στην έννοια της πολιτειότητας και τον ρόλο του ενεργού πολίτη. Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε στο 10^ο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Καστοριάς, που δημιούργησε ένα ευρύτερο δίκτυο εκπαιδευτικών μονάδων που εδρεύουν σε περιοχές που εμφανίζουν αυξημένους δείκτες υπογεννητικότητας και ανεργίας, όπως η Καστοριά, η Φλώρινα, τα Γρεβενά και το Τριεθνές του Έβρου. Κεντρικός στόχος της δράσης ήταν η σύνδεση της θεωρίας με την πράξη και η ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση των μαθητών ως μέρος της κοινωνικής εξέλιξης και ροής. Οι μαθητές μελέτησαν βασικές έννοιες που σχετίζονται με τη δομή και τη λειτουργία της διοίκησης του ελληνικού κράτους, τόσο σε κεντρικό όσο και σε αποκεντρωμένο επίπεδο, ενώ διερεύνησαν τι σημαίνει να είσαι πολιτικός ή πολιτικό πρόσωπο σήμερα. Με την υποστήριξη των νέων τεχνολογιών, ανέλαβαν τον ρόλο του «δημοσιογράφου», σχεδίασαν και απηύθυναν ερωτήσεις προς πολιτικά πρόσωπα, αγγίζοντας ζητήματα που αφορούν τη σχολική και κοινωνική τους πραγματικότητα: έλλειψη υποδομών, ανισότητες, ευκαιρίες στον τόπο τους, σε ένα πλαίσιο δημιουργικής και διαλογικής ανταλλαγής απόψεων, θέτοντας προβληματισμούς που πηγάζουν από τα προσωπικά τους βιώματα και την καθημερινότητά τους. Η συζήτηση κορυφώθηκε με το ερώτημα: «Θα μπορούμε, άραγε, σε 10 χρόνια από τώρα, να παραμείνουμε και να δημιουργήσουμε στον τόπο μας;». Μέσα από συνεργασία, στοχασμό και αλληλεπίδραση, οι μαθητές βίωσαν την πολιτειότητα ως μία δυναμική διαδικασία συμμετοχής και κοινωνικής ευθύνης, αναλαμβάνοντας ενεργό ρόλο στη δημοκρατική ζωή. Στην κρίσιμη ερώτηση οι μαθητές απάντησαν με σκέψη, φαντασία και κυρίως με ευθύνη. Η πολιτειότητα δεν ξεκινά από την κάλπη, αλλά από τα μαθητικά θρανία και τις σχολικές τάξεις.

Λέξεις-κλειδιά: ενεργός πολίτης, συμμετοχή, πολιτειότητα, κοινωνική ευθύνη

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η Σχολική Εφημερίδα ως Εργαλείο Έκφρασης, Έρευνας και Συνεργασίας για την Αειφορία: μια μελέτη περίπτωσης

Βαρβάρα Βορύλλα¹, Μιχαήλ Χατζησταυρίδης²

¹Εκπαιδευτικός ΠΕ06 Αγγλικής Γλώσσας (Μ.Εδ., Ph.D.c), Διευθύντρια 1^{ου} Δημοτικού Σχολείου Παιανίας

veravorylla@sch.gr

²Εκπαιδευτικός ΠΕ86 Πληροφορικής (Μ.Σc.), 1ο Δημοτικό Σχολείο Παιανίας

michatz@sch.gr

Περίληψη

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει τη σχολική εφημερίδα ως ένα πολυδύναμο εργαλείο βιωματικής μάθησης που συμβάλλει ουσιαστικά στην προώθηση της αειφορίας και της ενεργού πολιτεότητας. Στόχος της είναι η ανάδειξη της εφημερίδας, μέσα από τη μελέτη περίπτωσης της σχολικής εφημερίδας του 1^{ου} Δημοτικού Σχολείου Παιανίας, ως πεδίου έρευνας, δημιουργικής έκφρασης, συνεργασίας και μιντιακού γραμματισμού, ενισχύοντας τον ρόλο των μαθητών/τριών ως ενεργών πολιτών. Μέσα από την εμπλοκή μαθητών κυρίως της Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης, δημιουργήθηκε μία δυναμική μαθητική κοινότητα που συνεργάστηκε σε όλα τα στάδια παραγωγής της εφημερίδας: από την αναζήτηση θεμάτων και τη συγγραφή άρθρων, έως τη γραφιστική επιμέλεια και τη χρήση ψηφιακών εργαλείων όπως το Canva, τα Google Docs και η ηλεκτρονική τάξη (eClass). Οι θεματικές που αναπτύχθηκαν περιλάμβαναν περιβαλλοντικά ζητήματα, τεχνητή νοημοσύνη, ειρήνη, κοινωνική δικαιοσύνη, σχολικό εκφοβισμό και υγεία, ενισχύοντας τον διαθεματικό χαρακτήρα της δράσης. Η εφημερίδα λειτούργησε παράλληλα ως πεδίο άτυπης έρευνας, μέσα από ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις και δημοσκοπήσεις που σχεδίασαν οι ίδιοι οι μαθητές, καλλιεργώντας κριτική σκέψη και επιστημονική προσέγγιση. Επιπλέον, η συνεργασία μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών διαφορετικών ειδικοτήτων ανέδειξε τη σημασία της διεπιστημονικότητας στην εκπαιδευτική πράξη. Τέλος, ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην καλλιέργεια του μιντιακού γραμματισμού, μέσω της ανάλυσης πηγών, της παραγωγής αυθεντικού περιεχομένου και της ενσυνείδητης χρήσης της τεχνολογίας. Η σχολική εφημερίδα, ως μικρογραφία της δημοκρατικής κοινωνίας, έδωσε βήμα στους μαθητές να ασκηθούν στον δημόσιο λόγο, να συνδιαμορφώσουν απόψεις και να αναλάβουν ενεργό ρόλο στην αειφορική μετάβαση του σχολείου τους. Η προσπάθεια βραβεύτηκε με το 2^ο Βραβείο σε Πανελλήνιο Διαγωνισμό Σχολικής Εφημερίδας.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση για την αειφορία, σχολική εφημερίδα, συνεργατική μάθηση, μιντιακός γραμματισμός, δεξιότητες

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Μία Μετασχηματιστική Παρέμβαση για την Καλλιέργεια Πολιτειότητας και Δικαιωμάτων: Η Ελευθερία ως Βάση Θεσμικής Δικαιοσύνης

Παναγιώτα Γερονικολού
Διευθύντρια 1^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ορχομενού
panger030@gmail.com

Περίληψη

Η κατανόηση της δημοκρατίας ως δυναμικής κοινωνικής σχέσης και όχι ως στατικού πολιτεύματος συνιστά θεμελιώδη παιδαγωγική πρόκληση στη σύγχρονη εκπαίδευση. Ειδικά η έννοια της ελευθερίας συχνά προσεγγίζεται αποσπασματικά, αποσυνδεδεμένη από τις αξίες που τη συγκροτούν: τη θεσμική δικαιοσύνη, τα οικουμενικά δικαιώματα και την ισότητα. Η παρούσα εργασία παρουσιάζει μία μετασχηματιστική εκπαιδευτική παρέμβαση με τίτλο «Κωδικός Ελευθερίας 3Δ: Δημοκρατία, Δικαιοσύνη, Δικαιώματα», εμπνευσμένη από τον 16ο Στόχο Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ), που στοχεύει στην προώθηση της ειρήνης και της ισχυρής θεσμικής κουλτούρας. Η παρέμβαση βασίστηκε σε πορίσματα έρευνας δράσης σε μαθητές/τριες πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, τα οποία αποκάλυψαν ελλιπή κατανόηση των δημοκρατικών αρχών και εννοιών. Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε με διαθεματική, βιωματική και συμμετοχική προσέγγιση, εμπνευσμένη από τη θεωρία του μετασχηματισμού, ενισχύοντας τη συναισθηματική, ηθική και διαλεκτική διάσταση της μάθησης. Μέσα από debate, προσομοιώσεις, επίλυση προβλημάτων, καλλιτεχνικές δράσεις, δημιουργία podcast και άλλες καινοτόμες δραστηριότητες, οι μαθητές/τριες ανέπτυξαν κριτική σκέψη, ενσυναίσθηση και αίσθημα ευθύνης. Η αποτίμηση έδειξε ουσιαστική μετατόπιση αντιλήψεων, με την ελευθερία να συνδέεται πια με τη συλλογικότητα, τη θεσμική νομιμότητα και τη βιώσιμη κοινωνική συνοχή. Η μελέτη αναδεικνύει τον ρόλο του σχολείου ως μικροκοινωνικού εργαστηρίου δημοκρατίας, όπου η πολιτειότητα δεν διδάσκεται μόνο, αλλά βιώνεται. Η εμπειρία αυτή τεκμηριώνει τη δύναμη της εκπαίδευσης να διαμορφώνει ελεύθερους, δημοκρατικά ευαίσθητους και κοινωνικά υπεύθυνους πολίτες.

Λέξεις-κλειδιά: πολιτειότητα, ελευθερία, θεσμική δικαιοσύνη, μετασχηματιστική μάθηση, 16ος ΣΒΑ

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η Κλιματική Κρίση, η Κοινωνική Μεταβολή και οι Οικονομικές Προκλήσεις:

Ο Ρόλος της Εκπαίδευσης στην Καλλιέργεια και Ενδυνάμωση Ενεργών Πολιτών

Μαρουλία Γλύπτη¹, Ευάγγελος Ι. Μπεκιάρης²

¹Διευθύντρια - Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στις Κοινωνικές Επιστήμες, Υ.ΠΑΙ.Θ.Α.

glmarylou@yahoo.gr

²Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στα Οικονομικά, Υ.ΠΑΙ.Θ.Α.

elfsog@hotmail.com

Περίληψη

Η κλιματική αλλαγή αποτελεί μία σύνθετη κρίση που ενισχύει τις κοινωνικές ανισότητες, επιβαρύνει τις τοπικές κοινωνίες και δοκιμάζει τη σταθερότητα των οικονομιών σε παγκόσμιο επίπεδο. Απέναντι σε αυτές τις προκλήσεις, η εκπαίδευση καλείται να ξεπεράσει τον παραδοσιακό της ρόλο, δημιουργώντας εμπειρίες που συνδυάζουν γνώση, συμμετοχή και κριτική σκέψη. Στο πλαίσιο αυτό, σχεδιάστηκε ένα διεπιστημονικό εργαστήριο για μαθητές Λυκείου που τους διευκολύνει να κατανοήσουν τις κοινωνικές και οικονομικές διαστάσεις της κλιματικής αλλαγής και να αναπτύξουν δεξιότητες συμμετοχής στη διαμόρφωση λύσεων. Βασίζεται στην παραδοχή ότι οι επιπτώσεις δεν είναι ίδιες για όλους, αλλά πλήττουν περισσότερο όσους έχουν λιγότερους πόρους. Παράλληλα, η μετάβαση σε βιώσιμες πρακτικές απαιτεί γνώσεις, υπεύθυνη στάση και ικανότητα συνεργασίας. Οι μαθητές εξερευνούν πώς οι περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές πτυχές συνδέονται και επηρεάζουν τη ζωή τους. Στόχος είναι η ευαισθητοποίηση γύρω από ζητήματα ισότητας και βιωσιμότητας, η καλλιέργεια συνεργασίας και η ενθάρρυνση σχεδιασμού δράσεων για το σχολείο ή τη γειτονιά. Η μεθοδολογία περιλαμβάνει τρία στάδια: παρουσίαση εννοιών, βιωματικές δραστηριότητες (παιχνίδια ρόλων, μελέτες περίπτωσης) και ομαδικό σχεδιασμό πρωτοβουλιών. Η βασική θεματική ενότητα, επικεντρώνεται στην κατασκευή ανθεκτικών καταφυγίων με φυσικά υλικά, όπως κλαδιά, φύλλα, πέτρες και χώμα. Οι μαθητές διδάσκονται πώς να δημιουργούν σταθερούς σκελετούς και να αξιοποιούν φυσικούς πόρους για μόνωση και προστασία από αντίξοες συνθήκες. Μέσα από πρακτική εξάσκηση κατανοούν τη σημασία της συνεργασίας και της προσαρμογής στο περιβάλλον, ενώ καλλιεργείται αίσθημα ευθύνης απέναντι στη φύση. Το εργαστήριο συνδέεται επίσης με την αστική καλλιέργεια, τη φροντίδα των ζώων, τη συλλογική μαγειρική και την ανταλλαγή γνώσεων ανάμεσα στις γενιές. Η εκπαίδευση για το κλίμα πρέπει να γεννά εμπειρίες που διαμορφώνουν υπεύθυνους πολίτες με συνείδηση και διάθεση προσφοράς. Έτσι, τα αναμενόμενα οφέλη περιλαμβάνουν πέρα από τα πρακτικά εφόδια, τη βαθύτερη κατανόηση των κοινωνικών και οικονομικών προεκτάσεων, τη βελτίωση δεξιοτήτων συνεργασίας και επίλυσης προβλημάτων, και τέλος την ενίσχυση της διάθεσης για δράση και την καλλιέργεια αισθήματος κοινού σκοπού και αλληλεγγύης.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση για την κλιματική αλλαγή, συμμετοχική μάθηση, αειφορία, κοινωνική δικαιοσύνη, μετασχηματιστική παιδαγωγική

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η συμβολή εφαρμογών εικονικής και επαυξημένης πραγματικότητας στην περιβαλλοντική εκπαίδευση και στον τουρισμό

Αθανάσιος Ευαγγέλου¹, Αλέξανδρος Κλεφτοδήμος², Μαγδαληνή Γρηγορίου³

¹Εκπαιδευτικός, ΠΕ86, Κέντρο Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία Καστοριάς

evagel@sch.gr

²Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Επικοινωνίας και Ψηφιακών Μέσων, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

akleftodimos@g.uowm.gr

³Εκπαιδευτικός, ΠΕ04.04, Κέντρο Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία Καστοριάς

magdalene@sch.gr

Περίληψη

Η αξιοποίηση εφαρμογών εικονικής και επαυξημένης πραγματικότητας (Virtual Reality - VR and Augmented Reality - AR) σε ερευνητικούς και εμπορικούς τομείς διευρύνεται διαρκώς. Στη σύγχρονη εποχή, οι αναφερόμενες εφαρμογές συνεισφέρουν καθοριστικά στην αναβάθμιση της εκπαίδευσης, του τουρισμού, του μάρκετινγκ και των ψυχαγωγικών ψηφιακών παιχνιδιών. Η εργασία αποβλέπει στην παρουσίαση εφαρμογών εικονικής και επαυξημένης πραγματικότητας (VR/AR) που αναπτύχθηκαν με στόχο την περιβαλλοντική εκπαίδευση των μαθητών/τριών και αξιοποιούνται στο πλαίσιο περιβαλλοντικών προγραμμάτων που υλοποιεί το Κέντρο Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία (Κ.Ε.ΠΕ.Α.) Καστοριάς και τον τουρισμό στην κατεύθυνση της προβολής του Δήμου Καστοριάς. Ειδικότερα, οι εφαρμογές εικονικής και επαυξημένης πραγματικότητας που σχεδιάστηκαν για εκπαιδευτικούς σκοπούς ενσωματώνουν τη φυσική και πολιτισμική κληρονομιά της Καστοριάς και επιχειρούν την ενίσχυση της μάθησης σε εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους. Η εργασία επικεντρώνεται στα κριτήρια σχεδιασμού των εφαρμογών, στη θεματική εστίαση, στους μαθησιακούς στόχους, στις βασικές λειτουργίες, καθώς και στα ευρήματα ποσοτικής έρευνας που αποσκοπούσε στην αξιολόγηση της μαθησιακής εμπειρίας και διεξήχθη μέσω ερωτηματολογίων. Τα δεδομένα της έρευνας συλλέχθηκαν από 200 μαθητές/τριες κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 2024-2025. Η περιγραφική στατιστική ανάλυση κατέδειξε ότι οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες, εμπλουτισμένες με εφαρμογές εικονικής και επαυξημένης πραγματικότητας (VR/AR), κέντρισαν το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών. Οι εφαρμογές αξιολογήθηκαν θετικά για τη λειτουργικότητα, τη χρηστικότητα, το ενημερωτικό περιεχόμενο και την ικανοποίηση που παρείχαν. Όσον αφορά τις αντιλήψεις των μαθητών/τριών για την εκπαιδευτική εικονική πραγματικότητα, η μελέτη αποκαλύπτει σε μεγάλο βαθμό τη θετική στάση της πλειονότητάς τους στην υιοθέτηση της συγκεκριμένης εκπαιδευτικής προσέγγισης. Η αξιοποίηση των εφαρμογών εικονικής και επαυξημένης πραγματικότητας στον τουρισμό διερευνά τον αντίκτυπο μίας καθηλωτικής εμπειρίας περιήγησης εικονικής πραγματικότητας (VR) 360° στην πρόθεση των τουριστών να επισκεφθούν αξιοθέατα στην ευρύτερη περιοχή της Καστοριάς. Η αξιολόγηση των εφαρμογών εικονικής και επαυξημένης πραγματικότητας στον τουρισμό πραγματοποιήθηκε μέσω ερωτηματολογίων, προσαρμοσμένων για εφαρμογές VR βάσει βιβλιογραφίας. Τα ερωτηματολόγια περιελάμβαναν ερωτήσεις κλίμακας Likert και απαντήσεις ανοιχτού τύπου. Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων/ουσών βαθμολογήθηκαν με μία πενταβάθμια κλίμακα Likert, που κυμαίνονταν από

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

το 1 (διαφωνώ απόλυτα) έως το 5 (συμφωνώ απόλυτα) και επικεντρωνόταν σε διαφορετικές πτυχές της εμπειρίας VR, όπως η βύθιση, η αντιληπτή ευκολία χρήσης, η τηλε-παρουσία, η αντιληπτική χρησιμότητα, η ηδονική αξία, η διάθεση διάδοσης και προώθησης, η πρόθεση επίσκεψης. Συλλέχθηκαν δεδομένα από 208 κατοίκους και επισκέπτες της Καστοριάς κατά τη διάρκεια του έτους 2024. Η περιγραφική στατιστική ανάλυση των δεδομένων ανέδειξε ότι όλοι οι παράγοντες/πτυχές της εμπειρίας VR αξιολογήθηκαν ιδιαίτερα θετικά.

Λέξεις-κλειδιά: εφαρμογές εικονικής και επαυξημένης πραγματικότητας (VR/AR), περιβαλλοντική εκπαίδευση, τουρισμός

Από τη Δράμα στην Καστοριά:
Ένα βιωματικό ταξίδι πολιτισμού με οδηγό την ψηφιακή εφαρμογή
DRAMAZE

Ελένη Κανταρά¹, Ευβούλη Θωμαΐδου²

¹Εκπαιδευτικός ΠΕ02, 1^ο ΓΕ.Λ. Δράμας

elekantara@yahoo.com

²Εκπαιδευτικός ΠΕ86, 2^ο ΕΠΑ.Λ. Δράμας

evouli.tho@gmail.com

Περίληψη

Πώς μπορεί η πολιτιστική κληρονομιά να ζωντανέψει μέσα από τα μάτια των μαθητών; Αυτό το ερώτημα μάς ενέπνευσε να ξεκινήσουμε το πολιτιστικό μας πρόγραμμα με τίτλο: «Ανακαλύπτοντας την Τοπική Πολιτιστική μας Κληρονομιά», μία διασχολική συνεργασία ανάμεσα στο 1ο ΓΕ.Λ. και το 2ο ΕΠΑ.Λ. Δράμας. Με όχημα τη δημιουργικότητα και στόχο την ανάδειξη της τοπικής ιστορίας, οι μαθητές έγιναν ερευνητές του τόπου τους και συμμετοχοί σε ένα μοναδικό εκπαιδευτικό ταξίδι που τους οδήγησε ως την Καστοριά. Στη Δράμα, οι μαθητές περιηγήθηκαν στην πόλη, συνέλεξαν ιστορικά και λαογραφικά στοιχεία, κατέγραψαν προσωπικές αφηγήσεις, φωτογράφησαν και κατέγραψαν σημεία πολιτιστικού ενδιαφέροντος. Το αποτέλεσμα ήταν η δημιουργία της διαδραστικής ψηφιακής εφαρμογής DRAMAZE - μίας πρωτότυπης εφαρμογής που λειτουργεί ως πολιτιστικός χάρτης και ψηφιακός ξεναγός. Μέσα από το DRAMAZE, ο χρήστης μπορεί να περιηγηθεί σε επιλεγμένα σημεία της Δράμας με τη βοήθεια γεωεντοπισμού, να ακούσει αφηγήσεις, να διαβάσει ιστορικές πληροφορίες, να δει φωτογραφίες και βίντεο. Η δημιουργία και διαχείριση εκπαιδευτικού υλικού υποστηρίχθηκε με τη βοήθεια εργαλείων τεχνητής νοημοσύνης. Η εφαρμογή δίνει ζωή στον αστικό χώρο και τον μετατρέπει σε ένα ανοιχτό, συμμετοχικό μουσείο μνήμης και ταυτότητας. Η επίσκεψή μας στην Καστοριά ενίσχυσε ακόμη περισσότερο τη βιωματική διάσταση του προγράμματος. Οι μαθητές ήρθαν σε επαφή με έναν διαφορετικό αλλά εξίσου πλούσιο πολιτιστικό κόσμο: τα αρχοντικά, οι βυζαντινές εκκλησίες, η λίμνη και τα μουσεία αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης και σύγκρισης με τη δική τους πόλη. Ανέπτυξαν κριτική σκέψη, κατανόηση της πολιτιστικής συνέχειας και προβληματισμό για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Μέσα από αυτήν τη διαδρομή, το σχολείο ενώθηκε με την τοπική κοινωνία, η μάθηση έγινε εμπειρία, και οι μαθητές ένωσαν ενεργοί φορείς του πολιτισμού. Η Δράμα και η Καστοριά δεν είναι απλώς πόλεις. Είναι ζωντανοί οργανισμοί που αφηγούνται ιστορίες - κι εμείς μάθαμε να τις ακούμε και να τις μεταφέρουμε στο αύριο.

Λέξεις-κλειδιά: πολιτιστική κληρονομιά, βιωματική μάθηση, ψηφιακή εφαρμογή, διαθεματικότητα, διασχολική συνεργασία

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Peaceful (Co)Existence in Kindergarten: A Holistic Ecosystemic Approach to Active Citizenship

Evgenia Kazouli-Plaitaki

PhD – Kindergarten Teacher, Lecturer at the Mediterranean College of Athens

natkazouli@hotmail.com

Abstract

In times of multiple and rapidly evolving humanitarian, climate, and broader socio-cultural crises, this paper seeks to highlight the value and methodology of implementing systematic approaches to active citizenship, focusing on cultivating peaceful existence and coexistence within the context of kindergarten education. The methodology followed is rooted in the ecosystemic approach, proposing action at various levels and systems of student engagement: a) at the level of intrapersonal, psycho-emotional development and self-regulation, addressing the theme “living peacefully within myself”, b) in the context of interpersonal coexistence among students, focusing on “living peacefully with others”, c) through the involvement of parents, addressing the theme “living peacefully within the family”, particularly via the organization of an online symposium, d) through community involvement aimed at achieving pedagogical goals of peaceful coexistence, and e) through cultivating a sense of responsibility and care for the natural environment as a means of peaceful “eco-existence” - for example, through developing a school greenhouse and the co-construction of posters and videos against wildfires. Complementary methodological applications throughout this initiative include contemporary student-centered, experiential, democratic, and participatory learning methods, utilizing the arts and digital media, creating interdisciplinary collaboration hubs with key institutions, and promoting community outreach. Ultimately, the concept of peaceful existence and coexistence is approached ontologically, epistemologically and methodologically through an ecosystemically grounded perspective: positioning the child in complex, interrelated processes, beginning from the inner self and expanding outward to broader systems, in a pathway towards active citizenship. An example of good practice is presented through the implementation of this systematic approach in a rural, remote kindergarten in Crete during the 2024–25 school year, involving both general population students and students with special educational needs.

Keywords: peaceful coexistence, active citizenship, kindergarten, ecosystemic approach

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η Επιστήμη των Πολιτών ως μέσο ευαισθητοποίησης για την προστασία των άγριων ορχεοειδών. Περίπτωση μελέτης: Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου

Σοφία Καποτά¹, Χαρίκλεια Μινώτου², Αριστοτέλης Μαρτίνης³, Αριστοτέλης Φίλιππος Σκιαδαρέσης⁴, Κωνσταντίνος Ποϊραζίδης⁵

¹Ιόνιο Πανεπιστήμιο - Τμήμα Περιβάλλοντος, Προπτυχιακή φοιτήτρια
sofiakap8@gmail.com

²Ιόνιο Πανεπιστήμιο - Διδάσκουσα στο Μ.Π.Σ. «Νέες Τεχνολογίες για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη»
charmini@otenet.gr

³Ιόνιο Πανεπιστήμιο - Τμήμα Περιβάλλοντος, Καθηγητής
amartinis@ionio.gr

⁴Ιόνιο Πανεπιστήμιο - Τμήμα Περιβάλλοντος, Προπτυχιακός φοιτητής
filipossk64@gmail.com

⁵Ιόνιο Πανεπιστήμιο - Τμήμα Περιβάλλοντος, Καθηγητής
kpoiraz@ionio.gr

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα εστιάζει στην εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας των πολιτών για περιβαλλοντικά θέματα. Η σύνδεση της Επιστήμης των Πολιτών (ΕτΠ) με την περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι αναμφισβήτητη, καθώς οι συμμετέχοντες δεν προσλαμβάνουν απλώς γνώσεις, αλλά αναλαμβάνουν δράση, αποκτούν κριτική σκέψη, περιβαλλοντική ευθύνη, κατανοούν ευκολότερα την επιστήμη και συμμετέχουν στην επίλυση προβλημάτων. Στο πλαίσιο πτυχιακής εργασίας σχεδιάστηκε πιλοτικό πρόγραμμα με στόχο την ανάδειξη της σημασίας της ΕτΠ για την προαγωγή και ενδυνάμωση της έρευνας σε Προστατευόμενες Περιοχές (ΠΠ). Ειδικότερα, δημιουργήθηκε και εφαρμόστηκε πιλοτικό πρόγραμμα ΕτΠ με αντικείμενο τη μελέτη των άγριων ορχιδεών, που τελούν υπό καθεστώς προστασίας και απαντώνται στις πλαγιές που περιβάλλουν την παραλία ωτοκίας της *Caretta caretta*, Σεκάνια, ζώνη απολύτου προστασίας του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου, όπου επιτρέπεται μόνο η επιστημονική έρευνα. Για τις ανάγκες του προγράμματος χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα καταγραφών και χαρτογραφήσεων στην περιοχή από το ArcMap Pro και βάσει αυτών δημιουργήθηκαν δύο (2) πρωτόκολλα καταγραφής, με διαβαθμισμένη δυσκολία. Το πρώτο απευθύνεται σε άτομα λιγότερο εξοικειωμένα με την αναγνώριση των ειδών και στοχεύει κυρίως στη λήψη φωτογραφιών και συντεταγμένων, βάσει απλουστευμένης κλείδας και εγχειριδίου καθοδήγησης, ώστε στη συνέχεια να πραγματοποιηθεί η τελική αναγνώριση των ειδών από εξειδικευμένους επιστήμονες, ενώ το δεύτερο πρωτόκολλο απευθύνεται σε πιο έμπειρους φυσιολάτρες και ερευνητές με γνώσεις στα είδη των ορχιδεών. Παράλληλα, δημιουργήθηκε οδηγός αναγνώρισης των ορχεοειδών που έχουν καταγραφεί στην περιοχή, ένα φυλλάδιο αναγνώρισης των βιοτόπων και ένα ενημερωτικό φυλλάδιο σχετικά με τον βασικό εξοπλισμό που απαιτείται. Δυνατότητα πρόσβασης στα πρωτόκολλα έχουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι καθώς δημιουργήθηκαν αφίσες με QR, εφόσον έχουν τη σχετική άδεια έρευνας. Τα δύο πρωτόκολλα δοκιμάστηκαν: α. από εθελοντές, β. από σπουδαστές του Τμήματος Περιβάλλοντος του Ιονίου Πανεπιστημίου, αξιολογήθηκαν και πραγματοποιήθηκαν βελτιώσεις. Τα αποτελέσματα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

ήταν αξιόπιστα σε σύνολο συνολικά 35 συμμετεχόντων. Η πρόταση/συμπέρασμα μέσα από την έρευνα αφορά στην επέκταση της γεωγραφικής καταγραφής σε όλη την ΠΠ.

Λέξεις-κλειδιά: Επιστήμη των Πολιτών, Βιωματική Μάθηση, Ορχιδέες, Προστατευόμενες Περιοχές, Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η Εκπαίδευση ως Καταλύτης Βιώσιμης Ανάπτυξης: Ένα Συστημικό Μοντέλο Τοπικής Ενδυνάμωσης

Τάκης Καψάλης

Business Behavior - Επίτιμος - Πρόεδρος του Συνδέσμου Βιώσιμης Ανάπτυξης
kaptakis@yahoo.gr

Περίληψη

Η βιώσιμη ανάπτυξη απαιτεί όχι μόνο στρατηγικές και πόρους, αλλά και τη διαμόρφωση τοπικών κοινωνιών με όραμα, συμμετοχή και συλλογική ηγεσία. Στο άρθρο αυτό παρουσιάζεται ένα συστημικό μοντέλο που αναδεικνύει τον ρόλο της εκπαίδευσης - ενημερωτικής, σχολικής, πανεπιστημιακής και διά βίου - ως βασικό μοχλό για την ενεργοποίηση ηγετικών ομάδων και τη συν-διαμόρφωση τοπικών στρατηγικών βιώσιμης ανάπτυξης. Το μοντέλο ενσωματώνει εξωγενείς και ενδογενείς μεταβλητές όπως η συμμετοχή των πολιτών, η αποτελεσματικότητα των εκπαιδεύσεων, η εμπιστοσύνη στην ηγεσία, και καταλήγει σε έναν Δείκτη Επιτυχίας Βιώσιμης Ανάπτυξης. Μέσω εργαλείων συστημικής δυναμικής (Vensim), διερευνώνται σενάρια και αλληλεπιδράσεις που δείχνουν ότι η εκπαίδευση ενισχύει την ποιότητα του στρατηγικού σχεδίου, την κινητοποίηση της κοινότητας και τη συνοχή του ηγετικού σχήματος. Η προσέγγιση ακολουθεί τη μεθοδολογία *bottom-up*, εστιάζοντας στη δημιουργία κοινού οράματος, τη στοχοθεσία και τον σχεδιασμό δράσεων σε βάθος δεκαετιών. Η εκπαιδευτική ενδυνάμωση δεν προετοιμάζει απλώς πολίτες, αλλά διαμορφώνει φορείς αλλαγής που συγκροτούν συλλογικές δομές διακυβέρνησης. Το μοντέλο εφαρμόζεται ως πλαίσιο σχεδιασμού για κοινότητες που επιδιώκουν κοινωνική συνοχή, περιβαλλοντική δικαιοσύνη και τοπική καινοτομία. Το άρθρο εντάσσεται στο πεδίο της Εκπαίδευσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και συμβάλλει στην κατανόηση του πώς η εκπαίδευση μπορεί να υποστηρίξει έμπρακτα τον Στόχο 11 (Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες) και τον Στόχο 4 (Ποιοτική Εκπαίδευση) των ΣΒΑ, προτείνοντας ένα εφαρμόσιμο και δυναμικό μοντέλο για την ενδυνάμωση τοπικών κοινωνιών.

Λέξεις-κλειδιά: Συστημικό Μοντέλο, Κοινό Όραμα, Συμμετοχικότητας, Bottom up, Τοπική Ηγεσία, εκπαίδευση και Τοπική Ενδυνάμωση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Μαθαίνοντας στο Τοπίο: Το Γεωπάρκο Βίκου-Αώου ως Εργαλείο Εκπαίδευσης για την Αειφορία και την Πολιτειότητα

Γεωργία Κιτσάκη¹, Παναγιώτα Κουτσούκου², Δήμητρα Παπαϊωαννίδου³

¹Ιστορικός, Μ.Α., Διδάκτωρ Κοινωνικής Λαογραφίας, Αναπτυξιακή Ηπείρου Α.Ε.

gkitsaki@yahoo.gr

²Αρχιτέκτονας, Οικομυσείο Ζαγορίου

panaiota.koutsoukou@gmail.com

³Περιβαντολόγος, Μ.Σ., Οικομυσείο Ζαγορίου

dimitrapap.emz@gmail.com

Περίληψη

Το Παγκόσμιο Γεωπάρκο Βίκου-Αώου, αναγνωρισμένο από την UNESCO, αποτελεί έναν ζωντανό παιδαγωγικό τόπο όπου η γεωλογική, πολιτιστική και οικολογική κληρονομιά συνταιριάζουν για να ενισχύσουν την ενεργή πολιτειότητα και την περιβαλλοντική συνείδηση. Το διεπιστημονικό εκπαιδευτικό υλικό που αναπτύχθηκε σε συνεργασία της Δομής Γεωπάρκου με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και άλλους φορείς περιλαμβάνει εισαγωγικές δραστηριότητες, όπως εννοιολογικούς χάρτες και διερεύνηση όρων, βιωματικές εξορμήσεις στο πεδίο - π.χ. στη Σκάλα Βίτσας, στους μοναδικούς γεωτόπους, στις παραδοσιακές ξερολιθιές και την τοπική χλωρίδα - καθώς και εργαλεία αξιολόγησης, όπως συμμετοχικά ημερολόγια και εννοιολογικά διαγράμματα. Μέσα από διαθεματικές προσεγγίσεις και συλλογικές βιωματικές δράσεις, που έχουν ως στόχο την καλλιέργεια της παρατήρησης και της σύνδεσης θεωρίας και πράξης, οι μαθητές συνδέονται άμεσα με τις έννοιες της αειφορίας, της γεωποικιλότητας και της πολιτισμικής ποικιλομορφίας, ενώ αναπτύσσουν κριτική σκέψη και ικανότητα αναστοχασμού. Το πρόγραμμα ευθυγραμμίζεται πλήρως με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης για την Ποιοτική Εκπαίδευση, τις Βιώσιμες Κοινότητες, τη Δράση για το Κλίμα και τη Ζωή στη Στεριά. Μέσα από την άμεση επαφή με το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, οι νέοι αποκτούν τα εφόδια να συμβάλουν στη διαμόρφωση ενός δίκαιου και βιώσιμου κόσμου, μετατρέποντας το Γεωπάρκο από απλό χώρο επίσκεψης σε εφελκυστικό μάθησης, δράσης και συλλογικής πολιτειότητας. Η εμπειρία του Γεωπάρκου Βίκου-Αώου δείχνει ότι η τοπική κληρονομιά μπορεί να αποτελέσει μοχλό εκπαιδευτικής και κοινωνικής αλλαγής. Είναι απαραίτητο να στηριχθούν τέτοιες πρωτοβουλίες και να ενσωματωθούν συστηματικά στη σχολική καθημερινότητα, σε συνεργασία με εκπαιδευτικούς, κοινότητες και φορείς μη τυπικής εκπαίδευσης.

Λέξεις-κλειδιά: Παγκόσμιο Γεωπάρκο Βίκου-Αώου, εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη, βιωματική μάθηση, περιβαλλοντική συνείδηση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Αναζητώντας προσεγγίσεις για την ενθάρρυνση της ενεργού πολιτειότητας

Λουκία Λιθοξοΐδου

Προϊσταμένη Κ.Ε.ΠΕ.Α. Θέρμης

loukialithoxoidou@gmail.com

Περίληψη

Από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του, το Κ.Ε.ΠΕ.Α. Θέρμης έθεσε τη σύνδεσή του με την τοπική κοινωνία ως μία βασική του επιδίωξη. Η υλοποίηση τριών κύκλων εκπαίδευσης ενηλίκων σε περιβαλλοντικά θέματα ήταν μία προσέγγισή του σε αυτή την κατεύθυνση. Παρόλα αυτά η ενημέρωση των κατοίκων των τοπικών κοινοτήτων του Δήμου για ποικίλα ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης έγειρε προβληματισμό σχετικά με την αποτελεσματικότητά της ιδίως σε ό,τι αφορά την ενδυνάμωση των κατοίκων να συμμετέχουν ενεργά στη λήψη αποφάσεων και να διατυπώνουν την άποψή τους. Η παιδαγωγική ομάδα έκρινε ότι χρειάζεται κατάρτιση προκειμένου οι επιμορφώσεις των ενηλίκων να ικανοποιούν την ανάγκη της δημιουργίας υπεύθυνων και ενεργών πολιτών. Για τον λόγο αυτό κατατέθηκε στο Ελληνικό Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών αίτηση ευρωπαϊκού προγράμματος για βραχυχρόνια μετακίνηση του εκπαιδευτικού προσωπικού με τίτλο «Περιβαλλοντική Εκπαίδευση για σκεπτόμενους ενεργούς πολίτες». Η συμμετοχή της παιδαγωγικής ομάδας στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα Erasmus+ αναμένεται να βελτιώσει τον φορέα και να βοηθήσει τους μαθητευόμενους, ώστε να αντιλαμβάνονται τις περίπλοκες αλληλοσυνδέσεις στα περιβαλλοντικά ζητήματα, να εμβαθύνουν στις πράσινες δεξιότητες, να επιλύουν δημιουργικά περιβαλλοντικά προβλήματα, να αναπτύσσουν τις αξίες της ενεργού πολιτειότητας, της δημοκρατίας και της βιώσιμης ανάπτυξης και να αναλαμβάνουν ευθύνη και δράση για περιβαλλοντικά ζητήματα. Το πρόγραμμα είναι σε εξέλιξη. Η πρώτη μετακίνηση ολοκληρώθηκε με την παρακολούθηση του μαθήματος “Creative minds towards an active citizenship and problem solving”, με βασική επιδίωξη την ενσωμάτωση τεχνικών δημιουργικής επίλυσης περιβαλλοντικών ζητημάτων και ενίσχυσης της ενεργού πολιτειότητας στον διδακτικό σχεδιασμό προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Ο εμπλουτισμός των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και των επιμορφωτικών δράσεων του Κ.Ε.ΠΕ.Α. Θέρμης με δραστηριότητες δημιουργικότητας, κριτικής προσέγγισης και συμμετοχής στα κοινά έχει ήδη ξεκινήσει και θα ολοκληρωθεί με τη λήξη του ευρωπαϊκού προγράμματος.

Λέξεις-κλειδιά: ενεργός πολιτειότητα, κριτική σκέψη, εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία, ευρωπαϊκό πρόγραμμα Erasmus+, εκπαίδευση ενηλίκων

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η θέση της φιλοζωίας στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα και στην καλλιέργεια της ιδιότητας του πολίτη

Ευανθία Λουμπρούκου¹, Σταυρούλα Μάλαμα²

¹Εκπαιδευτικός ΠΕ06 - Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση Μεσσηνίας
evaloumproukou@gmail.com

²Εκπαιδευτικός ΠΕ70, Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση Μεσσηνίας
evelinamalama@hotmail.com

Περίληψη

Η φιλοζωία αποτελεί τμήμα των αναλυτικών προγραμμάτων πολλών δυτικών χωρών, ενταγμένη σε μαθήματα που σχετίζονται με την πολιτειότητα και τη διαπολιτισμικότητα. Όπως αναφέρει ο Will Kymlicka στην εργασία του Multicultural Citizenship, η σχέση ανάμεσα στους ανθρώπους και στα ζώα είναι βαθιά πολιτική και όχι απλώς ηθική. Η αποδοχή των ζώων είναι ένα εργαλείο αποδοχής διαφορετικών ταυτοτήτων μέσα σε ένα διαπολιτισμικό περιβάλλον. Σύμφωνα με τη θέση του Charles Taylor, η διαπολιτισμικότητα δεν αποτελεί μία απόρριψη της ένταξης σε μία κοινότητα αλλά αποδοχή ότι υπάρχουν πολλοί διαφορετικοί τρόποι ένταξης και αίσθησης του ανήκειν. Κρίναμε ότι σε ένα σχολείο, όπως το Δημοτικό Σχολείο Θουρίας, όπου υπάρχει μεγάλο ποσοστό Ρομά μαθητών, η καλλιέργεια της φιλοζωίας θα ήταν μία ιδανική μέθοδος ενεργοποίησης όλων των μελών της σχολικής κοινότητας σε έναν κοινό στόχο, γεφυρώνοντας διαφορές, στερεότυπα και προκαταλήψεις. Η έρευνα που διεξήγαμε σε μαθητές και μαθήτριες της Γ' και Δ' δημοτικού, πριν και μετά την εκπόνηση του προγράμματος της φιλοζωίας απέδειξε ότι υπάρχουν μεγάλα περιθώρια προώθησης της ενεργού πολιτειότητας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της συμμετοχής στην κοινότητα μέσα από τη διδασκαλία της φροντίδας των ζώων και της προάσπισης των δικαιωμάτων τους. Επιπλέον, αποτελεί εφελκυστικό για περαιτέρω έρευνα η ένταξη της φιλοζωίας ως ενός αυτόνομου διαθεματικού αντικειμένου ή ως τμήματος ενός ευρύτερου κύκλου σπουδών (κοινωνικές σπουδές, αγωγή του πολίτη, ανθρωπιστικές σπουδές). Από την έρευνά μας προκύπτει η πρόταση για ένταξη προγραμμάτων φιλοζωίας σε προαιρετικές απογευματινές δράσεις με τη συμμετοχή μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας αλλά και εκπροσώπων των τοπικών φορέων.

Λέξεις-κλειδιά: πρωτοβάθμια εκπαίδευση, φιλοζωία, διαπολιτισμικότητα, πολιτειότητα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Μιλώντας για το Ολοκαύτωμα στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση:

The Crocus και Butterfly project

Αικατερίνη Μαρκίδου¹, Παναγιώτα Φραγκουλίδου²

¹Οικονομολόγος - Εκπαιδευτικός, 6ο ΓΕ.Λ. Γλυφάδας

kmarkidou@hotmail.com

²2 Κοινωνιολόγος - Σύμβουλος Εκπαίδευσης ΠΕ78, Α' Δ.Δ.Ε. Αθήνας

gifra7@gmail.com

Περίληψη

Η εισήγηση αποσκοπεί στην παρουσίαση δύο υλοποιούμενων προγραμμάτων σε σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης με θέμα το Ολοκαύτωμα. Το ένα αφορά σε μία πρωτοβουλία του Εκπαιδευτικού Οργανισμού για το Ολοκαύτωμα στην Ιρλανδία (HETI) που παρέχει κίτρινους βολβούς κρίκων για να φυτευτούν το Φθινόπωρο στη μνήμη των ενάμιση εκατομμυρίων Εβραϊόπουλων τα οποία δολοφονήθηκαν, καθώς και των χιλιάδων άλλων παιδιών, θύματα των ναζιστικών θηριωδιών. Οι κρίκοι, που ανθίζουν την Άνοιξη, αντιπροσωπεύουν τα παιδιά που χάθηκαν σε γκέτο, στρατόπεδα συγκέντρωσης και κάνοντας καταναγκαστική εργασία. Έτσι, διατηρείται η ιστορική μνήμη της μαύρης περιόδου της Ευρωπαϊκής ιστορίας και ενθαρρύνεται η μαθητική κοινότητα σε μία βαθύτερη διαδικασία προβληματισμού και μάθησης σχετικά με την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του σεβασμού της διαφορετικότητας. Το δεύτερο καινοτόμο διεθνές Butterfly project αποτελεί ένα παγκόσμιο εγχείρημα που επιδιώκει τα συμμετέχοντα σχολεία να αναρτήσουν συνολικά 1.500.000 πεταλούδες, όσες και τα παιδιά Εβραίων που δολοφονήθηκαν από τους Ναζί. Όλες οι πεταλούδες συγκροτούν ένα παγκόσμιο μνημείο που συμβολίζει τη ζωή. Τα προγράμματα αυτά προάγουν τη δημοκρατική διαπαιδαγώγηση που διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στην προώθηση βασικών αξιών και ενισχύουν τον ρόλο της εκπαίδευσης στη διαμόρφωση ενεργών δημοκρατικών πολιτών. Οι εκπαιδευτικοί μέσω της υλοποίησης αυτών των προγραμμάτων μπορούν να ανακαλύψουν τι μπορούν να κάνουν στην τάξη για να βιώσουν οι μαθητές/μαθήτριες την πολυπλοκότητα της ιστορικής μνήμης του Ολοκαυτώματος και τη σχέση της με τη λήθη, ποιες είναι οι κατάλληλες εκπαιδευτικές μέθοδοι και οι διδακτικές τεχνικές της ενεργητικής μάθησης ώστε να ανακαλείται η ιστορία στο προσκήνιο, ποιος είναι ο ρόλος της τέχνης στην αναπαράσταση του τραύματος και ποια είναι η συμβολή μας στην απονομή της ιστορικής δικαιοσύνης.

Λέξεις-κλειδιά: καινοτόμα προγράμματα, Ολοκαύτωμα, Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, δημοκρατική παιδεία

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Ο ρόλος των εκθέσεων και της ερμηνείας περιβάλλοντος στη συμπεριληπτική εκπαίδευση - Η περίπτωση μελέτης των Μνημειακών ελαιώνων στο Ιόνιο «ΒΙΟΜΝΗΜΕΣ»

Χαρίκλεια Μινώτου¹, Αριστοτέλης Μαρτίνης², Κατερίνα Καμπάση³, Αθανάσιος Μποτώνης⁴

¹Ιόνιο Πανεπιστήμιο - Διδάσκουσα στο Μ.Π.Σ. «Νέες Τεχνολογίες για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη»

charmini@otenet.gr

²Ιόνιο Πανεπιστήμιο - Τμήμα Περιβάλλοντος, Καθηγητής

amartinis@ionio.gr

³Ιόνιο Πανεπιστήμιο - Τμήμα Περιβάλλοντος, Καθηγήτρια

kkabassi@ionio.gr

⁴Ιόνιο Πανεπιστήμιο - Τμήμα Περιβάλλοντος, Ακ. Υπότροφος

Περίληψη

Στο πλαίσιο του Προγράμματος Βιομνήμες δημιουργήθηκε υλικό προβολής και επικοινωνίας για τους Μνημειακούς ελαιώνες (ΜΕ) στα Επτάνησα. Το υλικό περιελάμβανε δραστηριότητες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, βιωματικά εργαστήρια και διαδραστική έκθεση. Η έκθεση απευθυνόταν σε όλες τις ηλικίες, ήταν δίγλωσση (ελληνικά και αγγλικά), είχε τρισδιάστατη μορφή, ήταν φορητή και μπορούσε να φιλοξενηθεί τόσο σε εσωτερικούς όσο και σε εξωτερικούς χώρους αναδεικνύοντας τη σημασία των ΜΕ τόσο για τη διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς όσο και ως σημείο αναφοράς για τη βιοποικιλότητα. Η έκθεση φιλοξενήθηκε στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο όπου την επισκέφθηκαν 1.100 μαθητές όλων των βαθμίδων καθώς και το Ειδικό Σχολείο Ζακύνθου, εκπρόσωποι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, εμπλεκόμενοι του αγροτικού και του τουριστικού κλάδου ενώ φιλοξενήθηκε και σε μεγάλο ξενοδοχείο χωρητικότητας 550 κλινών. Η προσέγγιση της ερμηνείας περιβάλλοντος μέσω αφηγημάτων διευκόλυνε τη μεταφορά πληροφορίας σε όλες τις ηλικίες, την προσαρμογή των διαδραστικών δραστηριοτήτων, τη δυνατότητα να επιλεχθούν ποιες θεματικές ενδιέφεραν τους συμμετέχοντες, ενώ παράλληλα έδινε τη δυνατότητα στον αφηγητή να επιλέξει θεματικές, ροή αφήγησης και χρονική διάρκεια στάσεων. Με συνεντεύξεις σε 12 άτομα διαφορετικών ηλικιών καθώς και σε 6 εμπυχωτές αξιολογήθηκε η πολυλειτουργικότητα της έκθεσης και η ευελιξία παρουσίασης του υλικού. Η έρευνα εστίασε στο αν μεταφέρθηκαν γνώσεις, αν ενεργοποιήθηκε η μνήμη και τα βιώματα που ήδη είχαν οι διαφορετικές ηλικιακές ομάδες, αν υπήρχε διάθεση συμμετοχής στα διαδραστικά, αν ευαισθητοποιήθηκαν και αναγνώρισαν οι συμμετέχοντες τη σημασία των ΜΕ για τη διατήρηση της φυσικής και πολιτισμικής κληρονομιάς, καθώς και αν δήλωσαν πρόθεση να συμβάλλουν σε δράσεις και πρωτοβουλίες για την προστασία και διατήρηση των ΜΕ.

Λέξεις-κλειδιά: Ερμηνεία Περιβάλλοντος, Εκθέσεις, Μνημειακοί Ελαιώνες - ΒΙΟΜΝΗΜΕΣ, Συμπερίληψη, Βιωματική γνώση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Πολίτες σε Αποστολή: Ένα επιτραπέζιο παιχνίδι γνώσεων και δράσεων για την εκπαίδευση στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης

Νικόλαος Νταφόπουλος¹, Ιωάννα Σταθοπούλου²

¹Κοινωνιολόγος (M.Sc., M.A.) - Υποδιευθυντής ΣΜΕΑΕ, Διεύθυνση Δ.Ε. Δ' Αθήνας

nntafo2019@sch.gr, nntafo@hotmail.gr

²Μαθηματικός (Ph.D., M.Sc., M.A.) - Εκπαιδευτικός ΣΜΕΑΕ, Διεύθυνση Δ.Ε. Δ' Αθήνας

istathopo@sch.gr, istathop@gmail.com

Περίληψη

Η εργασία αυτή παρουσιάζει τον σχεδιασμό και την εκπαιδευτική εφαρμογή του επιτραπέζιου παιχνιδιού «Πολίτες σε Αποστολή», ενός καινοτόμου παιδαγωγικού εργαλείου που έχει ως στόχο την ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση μαθητών/τριών σε θέματα που αφορούν στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ). Το παιχνίδι βασίζεται σε τέσσερις ΣΒΑ (Ποιοτική Εκπαίδευση, Ισότητα των Φύλων, Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες, Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί) και έχει διττή δομή, αφού συνδυάζει ερωτήσεις γνώσεων με βιωματικές δράσεις. Στο πρώτο επίπεδο του παιχνιδιού, οι ομάδες απαντούν σε ερωτήσεις γνώσεων με εναλλασσόμενο βαθμό δυσκολίας, προσπαθώντας να συλλέξουν συγκεκριμένο αριθμό καρτών ή πόντων για να περάσουν στο δεύτερο επίπεδο του παιχνιδιού. Εκεί, καλούνται να υλοποιήσουν δημιουργικές και συνεργατικές δράσεις σχετικές με τους αντίστοιχους ΣΒΑ. Στο ταμπλό περιλαμβάνονται επίσης κάρτες ανατροπής, οι οποίες προσθέτουν διαδραστικότητα και στρατηγική διάσταση. Έμφαση δόθηκε στην προσβασιμότητα, καθώς η απόδοση όλων των στοιχείων του παιχνιδιού γίνεται στην Ελληνική Νοηματική Γλώσσα μέσω QR code, ώστε να διασφαλίζεται η καθολική συμμετοχή. Παράλληλα, γίνεται χρήση θεματικών hashtags (#) στις δράσεις που καλούνται να ολοκληρώσουν οι ομάδες για την ενίσχυση της συνδεσιμότητας του περιεχομένου με σύγχρονες ψηφιακές πρακτικές και τη διάχυση των δράσεων μέσω κοινωνικών δικτύων. Η υλοποίηση της πρακτικής αυτής στο σχολικό πλαίσιο ανέδειξε σημαντικά οφέλη σε όλα τα στάδια της δημιουργίας, όπως ενίσχυση της συνεργασίας, κινητοποίηση της ενεργούς συμμετοχής, ανάπτυξη δεξιοτήτων κριτικής σκέψης και κοινωνικής ευθύνης. Η προσέγγιση ευθυγραμμίζεται με τις αρχές της Εκπαίδευσης για την Αειφορία και προάγει την παγκόσμια πολιτεότητα, συνδέοντας τη μάθηση με τη δράση και διαμορφώνοντας πολίτες με επίγνωση και κοινωνική ενσυναίσθηση. Το επιτραπέζιο παιχνίδι «Πολίτες σε Αποστολή» τιμήθηκε με το 1ο Βραβείο στον 5ο Διεθνή Μαθητικό Διαγωνισμό Δημιουργίας Επιτραπέζιου και Ψηφιακού Παιχνιδιού «Το μάθημα... παιχνίδι!» στην κατηγορία «Επιτραπέζιο Παιχνίδι - Ειδική Αγωγή», που διοργανώθηκε από το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου, Οπτικοακουστικών Μέσων και Δημιουργίας (Ε.Κ.Κ.Ο.ΜΕ.Δ.), ενισχύοντας περαιτέρω τη δυναμική και αναγνωρισιμότητά του στην εκπαιδευτική κοινότητα.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη, ενεργός πολιτεότητα, παιγνιώδης μάθηση, επιτραπέζιο παιχνίδι, προσβασιμότητα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Οι μαθητές αναλαμβάνουν δράση: Μία Διδακτική Προσέγγιση για την Ενεργό Πολιτειότητα στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση»

Χριστίνα Ντινολάζου

Βιολόγος, Εκπαιδευτικός Μουσικού Σχολείου Καστοριάς

ntinolazou@hotmail.com

Περίληψη

Η παρούσα εργασία περιγράφει μία εκπαιδευτική παρέμβαση που υλοποιήθηκε με τη Β' τάξη του Μουσικού Γυμνασίου Καστοριάς, με στόχο την ενίσχυση της ενεργού πολιτειότητας και της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης των μαθητών, σύμφωνα με τις αρχές της Εκπαίδευσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (ΕΒΑ). Μέσα από ένα σύνολο βιωματικών και συμμετοχικών δράσεων διάρκειας δέκα (10) διδακτικών ωρών, οι μαθητές κλήθηκαν να κατανοήσουν τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs). Στην ως τώρα σχολική τους ζωή, δεν είχαν την ευκαιρία να μελετήσουν με συστηματικό τρόπο τους Στόχους, τις ανάγκες που οδήγησαν στη θέσπιση τους και προτεινόμενες ενέργειες για την προώθησή τους. Σε πρώτη φάση αφιερώθηκε χρόνος ώστε να καλυφθεί αυτό το κενό. Στη συνέχεια, καθοδηγήθηκαν με μία σειρά στοχευμένων δράσεων ώστε να αναλάβουν πρωτοβουλίες σχετικές με τη διαχείριση των απορριμμάτων στον χώρο της σίτισης του σχολείου, διαπιστώνοντας ότι υπήρχε μία ανάγκη που έπρεπε να καλυφθεί. Δεξιότητες που ενισχύθηκαν με την υλοποίηση της δράσης ήταν: η παραγωγή γραπτού λόγου, η τεκμηριωμένη λήψη αποφάσεων, ο σχεδιασμός και η εφαρμογή λύσεων σε πραγματικά προβλήματα της σχολικής ζωής, η επικοινωνία, η συνεργασία, ο αναστοχασμός. Η εμπειρία έδειξε ότι η εμπλοκή των μαθητών σε τέτοιου είδους μικρής κλίμακας παρεμβάσεις, που δεν απαιτούν μεγάλη δέσμευση από την πλευρά τους, αποτελεί την κατάλληλη αφετηρία για την καλλιέργεια θετικής διάθεσης και στάσης σε ό,τι αφορά την ενεργό συμμετοχή, την ανάπτυξη υπευθυνότητας και συνεργασίας αλλά και την καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης. Οι μαθητές, αξιολογώντας θετικά τα άμεσα αποτελέσματα της κινητοποίησής τους, πρότειναν μελλοντικές δράσεις όπως η διευκόλυνση της διαδικασίας διαλογής των απορριμμάτων σε περισσότερους χώρους του σχολείου αλλά και ο περιορισμός των υλικών που καταλήγουν στους κάδους. Για αυτόν το σκοπό, τέθηκαν νέοι στόχοι, όπως να οργανωθεί με συστηματικό τρόπο η επαναχρησιμοποίηση σχολικών βοηθημάτων και βιβλίων μουσικής, αλλά και ο περιορισμός των συσκευασιών μίας χρήσης για τα τρόφιμα που φέρνουν από το σπίτι.

Λέξεις-κλειδιά: βιωσιμότητα, ανακύκλωση, επαναχρησιμοποίηση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Αντιλήψεις φοιτητών Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης για την Ανάπτυξη των Φυτών και η Συμβολή του Πανεπιστημίου στη διαμόρφωση αυτών

Χρυσούλα Παπαδοπούλου¹, Φανή Τριζώνη², Δήμητρα Τασιάκου³

¹Δασκάλα ΠΕ70 – Δημοτικό Σχολείο Καλλιφωνίου

papadopolouchrysoula5@gmail.com

²Φιλόλογος ΠΕ02 – Ιδιωτική Υπάλληλος

fani_3kala@hotmail.com

³Νηπιαγωγός ΠΕ60 – Ιδιωτική Υπάλληλος

tasiakoumat@yahoo.com

Περίληψη

Η παρούσα εργασία διερευνά τις αντιλήψεις φοιτητών και φοιτητριών του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, σχετικά με την ανάπτυξη των φυτών και εξετάζει τον ρόλο του Πανεπιστημίου στη διαμόρφωση οικολογικής συνείδησης και σχετικού γνωστικού υπόβαθρου. Η έρευνα εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο του φαινομένου της «φυτικής τυφλότητας» (plant blindness), που αναδεικνύει τη μειωμένη συνειδητοποίηση της σημασίας των φυτικών οργανισμών στην καθημερινότητα και στο περιβάλλον. Η παρούσα ποσοτική έρευνα έλαβε χώρα με την αξιοποίηση ερωτηματολογίου, που περιλάμβανε 18 κλειστού τύπου ερωτήσεις. Το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε με την αρωγή της πλατφόρμας Google Forms και διαμοιράστηκε μέσω κοινωνικών δικτύων. Αξιοποιήθηκε η σκόπιμη δειγματοληψία και το συνολικό δείγμα αποτελούνταν από 70 φοιτητές/τριες του Τμήματος. Οι ερωτήσεις ομαδοποιήθηκαν σε τρεις θεματικούς άξονες. Ο πρώτος αφορούσε το επίπεδο γνώσεων για τους φυτικούς οργανισμούς, ο δεύτερος τον βαθμό ενασχόλησης των φοιτητών/τριών με αυτούς και ο τρίτος τη συμβολή του Πανεπιστημίου στην ανάπτυξη σχετικών δεξιοτήτων και στάσεων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι, παρότι οι φοιτητές/τριες εκφράζουν θετική στάση προς τα φυτά, το επίπεδο γνώσεων παραμένει μέτριο και η ενασχόληση με αυτά περιορισμένη. Επιπλέον, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων θεωρεί ανεπαρκή τη σχετική εκπαιδευτική κάλυψη από το Πανεπιστήμιο και εκφράζει την επιθυμία για περισσότερες δράσεις ευαισθητοποίησης και ενσωμάτωσης σχετικού περιεχομένου στο πρόγραμμα σπουδών. Η έρευνα καταδεικνύει την ανάγκη ενίσχυσης των δράσεων ευαισθητοποίησης για την προστασία των φυτών και την περαιτέρω ενασχόληση των φοιτητών/τριών στο πλαίσιο του Πανεπιστημίου, εντός και εκτός προγραμμάτων σπουδών. Τέλος, καταδεικνύεται σημαντική η αναθεώρηση των προγραμμάτων σπουδών σχετικά με την περιβαλλοντική εκπαίδευση σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, με στόχο την ενίσχυση του φυτολογικού εγγραμματισμού και την καλλιέργεια αειφορικής στάσης.

Λέξεις-κλειδιά: φυτική τυφλότητα, περιβαλλοντική εκπαίδευση, αειφορία, φοιτητές, πανεπιστήμιο, ποσοτική έρευνα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Καλλιεργώντας Πολίτες του Κόσμου: Ο Σχολικός Κήπος ως Εργαλείο Εκπαίδευσης για την Αειφορία

Χρυσούλα Παπαδοπούλου¹, Ανδρονίκη Παπαδάκη², Βάγια Λαγού³, Παναγιώτα Μπερνάρα⁴,
Αριστέα Μπαλακώστα⁵, Ευαγγελία Μάνου⁶, Αντωνία-Χρυσούλα Στρατίκη⁷, Ιωάννα Μανώλη⁸

¹Δασκάλα Ειδικής Αγωγής ΠΕ70.50 - Δημοτικό Σχολείο Καλλιφωνίου
papadopolouchrysoula5@gmail.com

²Δασκάλα ΠΕ70 - Δημοτικό Σχολείο Καλλιφωνίου
papadakiadronik@gmail.com

³Δασκάλα Ειδικής Αγωγής ΠΕ70.50 - Δημοτικό Σχολείο Καλλιφωνίου
lagouvagia18@hotmail.com

⁴Δασκάλα ΠΕ70 - Δημοτικό Σχολείο Καλλιφωνίου
giotabernara@gmail.com

⁵Δασκάλα ΠΕ70 - Δημοτικό Σχολείο Καλλιφωνίου
ampalakost@gmail.com

⁶Εκπαιδευτικός ΠΕ06 Αγγλικής Γλώσσας - Δημοτικό Σχολείο Καλλιφωνίου
veni.manou@gmail.com

⁷Δασκάλα ΠΕ70 - Δημοτικό Σχολείο Καλλιφωνίου
soniastratiki@gmail.com

⁸Δασκάλα ΠΕ70 - Δημοτικό Σχολείο Καλλιφωνίου
manolijoanna@gmail.com

Περίληψη

Το προηγούμενο ακαδημαϊκό έτος, υλοποιήθηκε στο Δημοτικό Σχολείο Καλλιφωνίου Καρδίτσας ένα περιβαλλοντικό πρόγραμμα με τίτλο «Φυτεύοντας ένα Αειφόρο Μέλλον». Κύριοι εμπλεκόμενοι του προγράμματος αποτέλεσαν μαθητές/τριες όλων των τάξεων και εκπαιδευτικοί. Βασικός πυλώνας του προγράμματος ήταν η δημιουργία σχολικού κήπου, αξιοσημείωτο παιδαγωγικό εργαλείο για την καλλιέργεια περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, την ενίσχυση της βιωματικής μάθησης και την ανάπτυξη στάσεων ζωής υπέρ της αειφορίας όλων των εμπλεκόμενων. Οι δράσεις σχεδιάστηκαν διαθεματικά και υλοποιήθηκαν με τη μέθοδο project, σε συνεργασία με τοπικούς φορείς, γονείς και ειδικούς επιστήμονες. Η παρέμβαση ενίσχυσε τη σύνδεση των μαθητών με το φυσικό περιβάλλον, ανέπτυξε δεξιότητες υπευθυνότητας και συνεργασίας και ώθησε τη συμμετοχή παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και μη, να εμπλακούν ενεργά και να ικανοποιήσουν την ανάγκη τους για συμμετοχή και ένταξη στην ομάδα. Επιπρόσθετα, οδήγησε στη λειτουργική και αισθητική αναβάθμιση του σχολικού χώρου. Η μάθηση πραγματοποιήθηκε μέσα από την πράξη, με δραστηριότητες όπως καλλιέργειες, δένδροφυτεύσεις και δημιουργία παραδοσιακής πίτας με προϊόντα του κήπου. Επιπλέον, εφαρμόστηκε μη σταθμισμένο ερωτηματολόγιο, το οποίο απάντησαν 31 μαθητές, αποτυπώνοντας τις αντιλήψεις και τα συναισθήματά τους σχετικά με το πρόγραμμα. Η συλλογή αυτών των δεδομένων προσέφερε χρήσιμες ενδείξεις για την παιδαγωγική αξία της δράσης και την απήχυσή της στη μαθητική κοινότητα. Η δράση τεκμηριώθηκε ψηφιακά και διαχύθηκε μέσω του σχολικού ιστολογίου, προωθώντας την εξωστρέφεια της σχολικής μονάδας και ενισχύοντας τον ψηφιακό γραμματισμό. Η εκπαιδευτική εμπειρία κατέδειξε πως η εκπαίδευση για

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

την αειφορία μπορεί να ενσωματωθεί ουσιαστικά στην καθημερινή σχολική πρακτική, καλλιεργώντας ενεργούς, υπεύθυνους και κοινωνικά ευαισθητοποιημένους πολίτες.

Λέξεις-κλειδιά: σχολικός κήπος, βιωματική μάθηση, αειφορία, περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, εκπαίδευση πολιτών

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

**Η ανανοηματοδότηση των σχολικών περιβαλλοντικών προγραμμάτων με
βάση τις αρχές της περιβαλλοντικής δικαιοσύνης και τη δυναμική του
νεολαιίστικου μαθητικού κινήματος: «Τα ρέματα Πικροδάφνης, Τραχώνων
και Λαγκαδίων των περιοχών Αγίου Δημητρίου και Αλίμου», στο 1^ο
Εργαστηριακό Κέντρο Αγίου Δημητρίου για το σχολικό έτος 2024-2025**

Ζαχαρίας Παπαδουλάκης¹, Δημήτριος Κοτσιφάκος²

¹Μηχανολόγος Μηχανικός - Υπεύθυνος Εργαστηρίου 1^{ου} Εργαστηριακού Κέντρου Αγίου Δημητρίου
zrapadou@sch.gr

²Ηλεκτρονικός Μηχανικός - Διευθυντής 1^{ου} Εργαστηριακού Κέντρου Αγίου Δημητρίου
dimkots@sch.gr

Περίληψη

Το περιβαλλοντικό πρόγραμμα με τίτλο «Τα ρέματα Πικροδάφνης, Τραχώνων και Λαγκαδίων των περιοχών Αγίου Δημητρίου και Αλίμου», αποτελεί συνέχεια περσινών παρεμβάσεων (Παπαδουλάκης, Κοτσιφάκος, 2025), και υλοποιήθηκε στο 1^ο Εργαστηριακό Κέντρο Αγίου Δημητρίου κατά τη σχολική χρονιά 2024–2025. Ως αποτέλεσμα αποτέλεσε μία καινοτόμο παιδαγωγική παρέμβαση που ξεπέρασε τα όρια της παραδοσιακής περιβαλλοντικής αγωγής. Εστιάζοντας στη μελέτη τριών ρεμάτων στον αστικό ιστό της Αθήνας, οι συμμετέχοντες/ουσες μαθητές/τριες και εκπαιδευτικοί, ως μία ενιαία και αλληλοτροφοδοτούμενη ομάδα μάθησης, ανέδειξαν τις μορφές περιβαλλοντικής αδικίας που συνδέονται με τη ρύπανση, τον αποκλεισμό και την ιδιωτικοποίηση του δημόσιου φυσικού χώρου στην περιοχή. Η εκπαιδευτική διαδικασία του προγράμματος σχεδιάστηκε στη βάση της συμμετοχής και της ενδυνάμωσης της κοινωνικής παρέμβασης, με σκοπό την οικοδόμηση ενός μαθητικού υποκειμένου με οικολογική και κοινωνική συνείδηση. Το 1ο Εργαστηριακό Κέντρο λειτούργησε ως κύτταρο δημοκρατίας και ενεργού πολίτη, όπου εκπαιδευτικοί και μαθητές/τριες συνδιαμόρφωσαν λόγο και δράση για το περιβάλλον, αναλαμβάνοντας ρόλους υπεράσπισης της βιωσιμότητας, της ισότητας και της περιβαλλοντικής δικαιοσύνης στο τοπικό τους οικοσύστημα. Μέσα από επισκέψεις πεδίου, συναντήσεις με τοπικούς φορείς και χρήση εργαλείων παρατήρησης, οι μαθητές/τριες δεν λειτούργησαν απλώς ως καταναλωτές γνώσης, αλλά ως φορείς αλλαγής, εστιάζοντας στις συνέπειες της ανθρώπινης παρέμβασης και προτείνοντας δράσεις για την προστασία των ρεμάτων. Το πρόγραμμα αξιοποίησε επιστημονικά δεδομένα σχετικά με πολλαπλές μορφές ρύπανσης, φωτίζοντας τις συνέπειες της απουσίας περιβαλλοντικής μέριμνας. Παράλληλα, η μελέτη της επίδρασης των ψηφιακών τεχνολογιών στην περιβαλλοντική επίδοση επιχειρήσεων ανέδειξε την ανάγκη χάραξης πολιτικών που θα συνδέουν την ανθρώπινη δραστηριότητα με το πρόταγμα της αειφορίας. Η παρούσα εισήγηση δεν εστιάζει τόσο στον απολογισμό του προγράμματος (Παπαδουλάκης, 2025), όσο στην ανάδειξη μίας νέας στρατηγικής για τα σχολικά περιβαλλοντικά προγράμματα, η οποία θα πρέπει να διέπεται από τις αρχές της περιβαλλοντικής δικαιοσύνης και θα πρέπει να ενσωματώνει τη μετασχηματιστική δυναμική του νεολαιίστικου μαθητικού κινήματος.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: Σχολικά Περιβαλλοντικά Προγράμματα, Αρχές Περιβαλλοντικής Δικαιοσύνης, Νεολαϊστικό Μαθητικό Κίνημα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Μπορώ να κάνω τον κόσμο καλύτερο!

Γαρυφαλιά Παπασωτήρη

Εκπαιδευτικός ΠΕ60, Ph.D.

lipas71@yahoo.gr

Περίληψη

Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ, με επίκεντρο την εξάλειψη της φτώχειας, την ποιότητα της εκπαίδευσης, την ισότητα των φύλων, την υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή, και την προστασία του περιβάλλοντος, μπορούν να αποτελέσουν τη βάση ενός παιδαγωγικού πλαισίου που ενισχύει την ενεργό πολιτειότητα. Η παγκόσμια πραγματικότητα του 21ου αιώνα χαρακτηρίζεται από διαρκείς κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές προκλήσεις. Η ανάγκη για ενεργούς πολίτες που προάγουν την αειφορία είναι πιο επιτακτική από ποτέ. Ο ρόλος της εκπαίδευσης - και ιδιαίτερα της προσχολικής ηλικίας - είναι καθοριστικός στη διαμόρφωση αυτής της νέας γενιάς πολιτών, οι οποίοι θα δρουν με βάση τις αξίες της δημοκρατίας, της ισότητας, της ειρήνης και της αλληλεγγύης, θα ενθαρρύνονται να σκέφτονται κριτικά, θα κατανοούν τις συνέπειες των πράξεών τους και θα συμμετέχουν ενεργά στα κοινά. Μέσα από βιωματικές δραστηριότητες και παιχνιδιώδεις προσεγγίσεις, τα νήπια μπορούν να αναπτύξουν ενσυναίσθηση και συναισθηματική νοημοσύνη, να κατανοήσουν βασικές έννοιες όπως η ανακύκλωση ή η προστασία του περιβάλλοντος, να ενισχύσουν το αίσθημα της συλλογικότητας και της κοινής δράσης. Με γνώμονα τα παραπάνω, η παρούσα εργασία εστιάζει στη συμμετοχή του 14^{ου} Νηπιαγωγείου Αγρινίου, ενός νηπιαγωγείου με πληθυσμό παιδιά αμιγώς Ρομά, στο Παγκόσμιο Σχολικό Πρωτάθλημα Καλών Πράξεων 2024-25 της We4all. Ο στόχος του συγκεκριμένου πρωταθλήματος-παιχνιδιού είναι να ενδυναμώσει τα παιδιά ώστε να γίνουν η αλλαγή που χρειάζεται ο κόσμος μας. Η αξιολόγηση και τα αποτελέσματα της δράσης, με το βραβείο της δεύτερης θέσης, που κατέκτησε το Νηπιαγωγείο μας, αναμένεται να μας αποδείξουν πως τα παιδιά κατάφεραν να συνεργαστούν, να αναλάβουν πρωτοβουλίες, να εκφράσουν τις ιδέες τους και να ενεργοποιηθούν ως ενεργοί πολίτες μέσα στην κοινότητα του σχολείου, της γειτονιάς και της πόλης τους.

Λέξεις-κλειδιά: προσχολική Εκπαίδευση, παιδιά Ρομά, ενεργός πολιτειότητα, κριτική σκέψη, βιωματική μάθηση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Ενεργοποιώντας τη Σχολική Κοινότητα για την Κοινωνική Ανθεκτικότητα: Η Περίπτωση της Πρόληψης Δασικών Πυρκαγιών

Ιωάννα Ραβάνη¹, Γεώργιος Αργυροηλιόπουλος², Παναγιώτα Αράπη³, Έλενα Τζαμουράνου⁴

¹Αναπληρώτρια Προϊσταμένη, Κέντρο Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία Καλαμάτας

kpekai@sch.gr

²Μέλος Παιδαγωγικής Ομάδας, Κέντρο Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία
Καλαμάτας

kpekalam@gmail.com

³Εκπαιδεύτρια μη τυπικής μάθησης, ΚΟΥΚΟΥΒΑ ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.

koukouva.koinsep@gmail.com

⁴Project Manager, Villages in Action - Community-Led Development Institute AMKE, Μαγγανιακό
Μεσσηνίας

Villagesinaction.institute@gmail.com

Περίληψη

Η εργασία παρουσιάζει τη δράση «Πυρκαγιά στην Κοινότητα - Ο Ρόλος του Σχολείου», με στόχο την ενεργοποίηση της σχολικής κοινότητας ως μοχλού αλλαγής για την καλλιέργεια κουλτούρας προετοιμασίας και πρόληψης δασικών πυρκαγιών. Με τη συμμετοχή 14 σχολείων του Δήμου Μεσσήνης και 441 μαθητών/τριών, η δράση εστίασε στην παραγωγή δημιουργικών παρεμβάσεων και τη σύνδεση σχολείου - κοινότητας. Το παραγόμενο εκπαιδευτικό υλικό, ως εργαλείο για τους εκπαιδευτικούς, σχεδιάστηκε με στόχο την υποστήριξη της βιωματικής μάθησης για τις δασικές πυρκαγιές, την ενίσχυση δεξιοτήτων κριτικής σκέψης και συμμετοχής και την προώθηση δράσεων σύνδεσης σχολείου - κοινότητας. Η δράση εφαρμόστηκε σε 14 σχολεία του Δήμου Μεσσήνης, με τη συμμετοχή 441 μαθητών και μαθητριών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης. Μέσα από εργαστήρια, καλλιτεχνικές δημιουργίες και στοχευμένες παρεμβάσεις, οι μαθητές ενεργοποιήθηκαν ως αυριανοί πολίτες: συνεργάστηκαν με τις τοπικές κοινότητες για την υλοποίηση δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, χαρτογράφησαν περιοχές υψηλού κινδύνου, αξιολόγησαν υποδομές πυρασφάλειας και συνέβαλαν στη διαμόρφωση κοινοτικών στρατηγικών πρόληψης. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού υλικού στην καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης και τη δυναμική του σχολείου ως φορέα κοινωνικής συνοχής και κοινωνικής ανθεκτικότητας. Η εμπειρία αυτή υπογραμμίζει τον ρόλο της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη στη διαμόρφωση πολιτών ικανών να συμμετέχουν ενεργά στη διαχείριση κινδύνων και στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Λέξεις-κλειδιά: Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη, ενεργοί πολίτες, δασικές πυρκαγιές, εκπαιδευτική δράση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Μαθητές ως Ενεργοί Πολίτες στην Ψηφιακή Εποχή: Διερευνώντας τη Χρήση και Κατάχρηση του Διαδικτύου μέσω Συμμετοχικής Έρευνας

Αικατερίνη Ρήγα¹, Χρήστος Πανταζής², Θεμιστοκλής Γιαννακόπουλος³

¹Καθηγήτρια Πληροφορικής, ΠΕ86, Διευθύντρια 26ου Πειραματικού Γενικού Λυκείου Αθηνών - Μαρασλείου

katsouf12@gmail.com

²Καθηγητής Πληροφορικής, ΠΕ86, 26ο Πειραματικό Γενικό Λύκειο Αθηνών - Μαρασλείου

chris.pantazis@gmail.com

³Καθηγητής Πληροφορικής, ΠΕ86, Υποδιευθυντής 13^{ου} Γενικού Λυκείου Αθηνών

tgiannakop@gmail.com

Περίληψη

Η έννοια του ενεργού πολίτη στην ψηφιακή εποχή επαναπροσδιορίζεται δυναμικά, καθώς εκτείνεται πέρα από τη φυσική συμμετοχή στα κοινά, ενσωματώνοντας την κριτική, υπεύθυνη και ηθικά ενσυνείδητη εμπλοκή στον ψηφιακό χώρο. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται η υλοποίηση με μαθητές της Β΄ Λυκείου από δύο σχολεία της Αθήνας, ένα Πειραματικό και ένα Γενικό Λύκειο της υποχρεωτικής δράσης για τον ενεργό πολίτη στο Λύκειο, όπως αυτή θεσπίστηκε από το σχολικό έτος 2024-2025. Η δράση στόχευε στην ενδυνάμωση της ψηφιακής πολιτεότητας των μαθητών και την ευαισθητοποίησή τους γύρω από τις δυνατότητες και τις παγίδες του διαδικτύου. Οι μαθητές συμμετείχαν ως ενεργοί ερευνητές σε μικτή έρευνα ποσοτική και ποιοτική, χρησιμοποιώντας ανώνυμα ερωτηματολόγια, ημιδομημένες συνεντεύξεις και ανάλυση περιεχομένου, προσεγγίζοντας ζητήματα όπως η ψηφιακή εξάρτηση, ο κυβερνοεκφοβισμός, η παραπληροφόρηση και η σταδιακή αποδυνάμωση των κοινωνικών δεξιοτήτων. Η εκπαιδευτική προσέγγιση που υιοθετήθηκε βασίζεται στις αρχές της βιωματικής μάθησης, της δημοκρατικής αγωγής και της Εκπαίδευσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, με έμφαση στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης 3, 4 και 16, που αφορούν την καλή υγεία και ευημερία, την ποιοτική εκπαίδευση και την ειρηνική και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνία. Οι ίδιοι οι μαθητές ανέλαβαν τη δημιουργία του ερωτηματολογίου, τον διαμοιρασμό του και την επεξεργασία των αποτελεσμάτων, ενώ ταυτόχρονα διαμόρφωσαν, σε συνεργασία μεταξύ των δύο σχολείων, και τις ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν στις ημιδομημένες συνεντεύξεις. Τα ευρήματα παρουσιάστηκαν στις ευρύτερες σχολικές κοινότητες μέσω δημιουργικών δράσεων, όπως αφίσες, παρουσιάσεις, θεματικές εκδηλώσεις και διαδραστικές συζητήσεις. Η διάχυση ενίσχυσε την καλλιέργεια κουλτούρας διαλόγου και ενεργητικής ακρόασης, αναδεικνύοντας το σχολείο ως πεδίο ανάπτυξης κοινωνικής και ψηφιακής συνείδησης. Η εμπλοκή των μαθητών ως ερευνητών ανέδειξε τις δυνατότητες της εκπαιδευτικής πράξης στη διαμόρφωση ενεργών πολιτών, οι οποίοι μπορούν να ανταποκρίνονται στις προκλήσεις της ψηφιακής εποχής. Η συγκεκριμένη πρακτική αναδεικνύει τις δυνατότητες της σχολικής μονάδας ως τόπου καινοτομίας, διαλόγου και καλλιέργειας ψηφιακής ηθικής και συμμετοχικής κουλτούρας.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: ενεργός πολίτης, ψηφιακή πολιτειότητα, μαθητική έρευνα, διαδικτυακές παγίδες, εκπαίδευση για τη βιωσιμότητα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Μαθητικές κοινότητες: Λειτουργία και ανάδειξη δεκαπενταμελούς

Μαθητικού Συμβουλίου πέρα από τα «καθιερωμένα»

Αβραάμ Σκούρτας

M.Ed., Εκπαιδευτικός ΠΕ11, Δ/ντής 6^{ου} Γυμνασίου Καβάλας

skourtas@sch.gr

Περίληψη

Στο σύγχρονο, μεταβαλλόμενο παγκόσμιο περιβάλλον, ο πολίτης καλείται να συμβάλλει με δράσεις και πρωτοβουλίες στην οικοδόμηση ενός δίκαιου, ειρηνικού και βιώσιμου μέλλοντος. Ουσιαστικό ρόλο στην προετοιμασία και τη διαμόρφωση ενεργών, δημιουργικών και κριτικά σκεπτόμενων μαθητών διαδραματίζουν τα εκπαιδευτικά συστήματα και το σχολείο με τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που καλλιεργεί τη δημοκρατία, τη συνεργασία και την αλληλεγγύη. Βασική συνιστώσα της δημοκρατικής ζωής στη σχολική μονάδα αποτελεί η λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων και η ανάδειξη των αντιπροσώπων στα μαθητικά συμβούλια, πενταμελή και δεκαπενταμελές. Στην εργασία αυτή, η οποία συνδέεται με τον τέταρτο Στόχο Βιώσιμης Ανάπτυξης (Στόχος 4: Ποιοτική εκπαίδευση) του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (2015), επιχειρείται η ανάδειξη της λειτουργίας του δεκαπενταμελούς μαθητικού συμβουλίου του 6^{ου} Γυμνασίου Καβάλας, ως πρόταση καλής πρακτικής για τις υπόλοιπες σχολικές μονάδες, προσαρμοζόμενη στις εκάστοτε συνθήκες. Σκοπός του προτεινόμενου προγράμματος δράσεων είναι η ενίσχυση της ικανότητας των μαθητών να οργανώνουν και να συμμετέχουν στη διαδικασία επιλογής των αντιπροσώπων τους, η κατανόηση της ατομικής και συλλογικής ευθύνης τους σε συνάρτηση με την εκλόγιμη θέση καθώς και η ανάπτυξη της δημοκρατικής ζωής στο σχολείο. Παράλληλα, με τη βιωματική μεθοδολογία καλλιεργούνται αξίες όπως η ισότητα, ο αλληλοσεβασμός, ο διάλογος, η υπευθυνότητα, η αποδοχή του διαφορετικού και προάγονται δεξιότητες όπως η κριτική σκέψη, η ανάληψη ευθυνών, η συνεργασία, η αυτοπαρουσίαση, η ενσυναίσθηση, η λήψη αποφάσεων. Συνοπτικά, το πρόγραμμα δράσεων έχει ως εξής: ενημέρωση των μαθητών για τη διαδικασία εκλογής του δεκαπενταμελούς συμβουλίου, τόσο με ηλεκτρονική αλληλογραφία όσο και μέσω των πενταμελών συμβουλίων, ανάρτηση των υποψηφίων στον πίνακα ανακοινώσεων, αυτοπαρουσίαση των υποψηφίων στην ολομέλεια των μαθητών, καταμέτρηση και προβολή των αποτελεσμάτων σε γιγαντοσθόνη σε ζωντανή μετάδοση μέσω ενός συστήματος που αναπτύχθηκε από τη διευθυντική ομάδα, κατάρτιση συμβολαίου συνεργασίας με τη διεύθυνση, δημιουργία «κουτιού» επικοινωνίας για τους μαθητές, ανάληψη πρωτοβουλιών για συνεργασία με όμορα σχολεία (Ε.Ε.Ε.Ε.Κ. Καβάλας), διάχυση των επιτευγμάτων στην κοινότητα και αποτίμηση.

Λέξεις-κλειδιά: μαθητικές κοινότητες, δεκαπενταμελές μαθητικό συμβούλιο, ενεργός μαθητής, δημοκρατική ζωή, βιωματική μάθηση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Μια διαθεματική, βιωματική διδακτική παρέμβαση
«Δρω ως ενεργός πολίτης: Πώς προλαμβάνω τις επιπτώσεις της πλημμύρας
στην κοινότητά μου»

Άννα Σουλτάνη

Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, 6ο Δημοτικό Σχολείο Μυτιλήνης
anna_soult@hotmail.com

Περίληψη

Η παρούσα εργασία έχει ως άξονα την παρουσίαση μίας πρωτότυπης διδακτικής παρέμβασης, που υλοποιήθηκε κατά το σχολικό έτος 2024-25, σε δημόσιο δημοτικό σχολείο της Λέσβου, σε μαθητές/τριες της Ε' και ΣΤ' Δημοτικού, με στόχο την ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης και της ενεργού πολιτεότητας των παιδιών, μέσα από τη διδασκαλία των φυσικών κινδύνων και συγκεκριμένα την πρόληψη της πλημμύρας στην κοινότητα. Η διδασκαλία είχε ως βάση κι αφορμή της το μάθημα της Γεωγραφίας της Ε' τάξης, ωστόσο η προσέγγιση ήταν διαθεματική, καθώς το γνωστικό αντικείμενο διαπλέχθηκε ταυτόχρονα με το γνωστικό πεδίο της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, της Φυσικής, των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων, της Γλώσσας (ανάπτυξη επιχειρηματολογίας), ενώ επιχείρησε να ενισχύσει τον ψηφιακό γραμματισμό των μαθητών/τριών με την αξιοποίηση ποικίλων ψηφιακών μέσων και ιδίως ενός καινοτόμου παιχνιδιού της Crisepac για το «ανθεκτικό/έξυπνο» σπίτι. Εν προκειμένω, επιχειρήθηκε τα παιδιά να γνωρίσουν σε βάθος τους τρόπους και τα μέτρα πρόληψης του πλημμυρικού φαινομένου μέσα σε μία άμεσα βιωματική, ανακαλυπτική και διαδραστική διαδικασία. Σκοπός ήταν τα ίδια να μετέχουν ενεργά και να συνδημιουργήσουν τη γνώση, χωρίς να παραμένουν παθητικοί δέκτες της πληροφορίας, οξύνοντας την κριτική ικανότητα και τις δεξιότητες λήψης αποφάσεων σε συνεργατικό - ομαδικό πλαίσιο, μέσα από ένα παιχνίδι ρόλων (ομάδα μηχανικών και ομάδα τοπικού συμβουλίου) που αφορά τη διαχείριση της πλημμύρας στην κοινότητά τους. Ταυτόχρονα οι μαθητές/τριες αξιοποιούν καινοτόμα ψηφιακά εργαλεία κι ως ενεργοί πολίτες τελικά παρουσιάζουν τις προτάσεις τους. Η δράση κορυφώνεται με τη δημιουργία ενός ενημερωτικού σποτ για τη διάχυση της γνώσης. Η παρέμβαση αναδεικνύει τη συμβολή της διαθεματικής και βιωματικής διδασκαλίας στην ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης, της βιώσιμης ανάπτυξης και της ενεργού πολιτεότητας των παιδιών, προτείνοντας ένα μοντέλο καλής διδακτικής πρακτικής που μπορεί να εφαρμοστεί ευρύτερα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Λέξεις-κλειδιά: περιβαλλοντική συνείδηση, ενεργός πολίτης, ψηφιακός γραμματισμός, βιωματική παρέμβαση, συνεργατική μάθηση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Σώζουμε τον πλανήτη - Podcast

Βαΐα Σταυρίδου¹, Χριστίνα Ζιώγα²

¹Δασκάλα, 14ο Δημοτικό Σχολείο Σταυρούπολης

vanastavrid@gmail.com

²Εκπαιδευτικός Πληροφορικής, 14ο Δημοτικό Σχολείο Σταυρούπολης

christzioga@gmail.com

Περίληψη

Στο πλαίσιο του διαγωνισμού «Καν' το ν' ακουστεί 2025» του European School Radio, οι μαθητές της Ε' τάξης δημιούργησαν ένα πρωτότυπο ηχητικό μήνυμα - podcast στρογγυλής τραπέζης με στόχο να ενημερώσουν την ευρωπαϊκή σχολική κοινότητα για τη διαμόρφωση ενεργών και κριτικά σκεπτόμενων πολιτών. Η δράση είχε πολλαπλά μαθησιακά οφέλη. Πρωτίστως, οι μαθητές πραγματεύτηκαν την έννοια της ενεργού πολιτειότητας και πιο συγκεκριμένα τον ορισμό, τις διάφορες πιθανές εκφάνσεις της και τις πρωτοβουλίες που μπορούν να αναλάβουν. Παράλληλα, ασκήθηκαν στις βασικές τεχνικές του ραδιοφωνικού λόγου, στη δημιουργία σκαλέτας, στην επιλογή θέματος, ταυτότητας και τύπου podcast. Το τελικό παραγόμενο προϊόν περιλαμβάνει τη δημιουργία αφίσας, τη συγγραφή του κειμένου για το οποίο ακολουθήθηκαν τα τρία στάδια του κειμενοκεντρικού διαδικαστικού μοντέλου - προσυγγραφικό, συγγραφικό, μετασυγγραφικό - και το ηχητικό αρχείο 8 περίπου λεπτών με τη μουσική επένδυση. Επιπρόσθετα, οι μαθητές γνώρισαν μία νέα ευρωπαϊκή εκπαιδευτική κοινότητα κι έγιναν μέρος ενός κοινωνικού δικτύου. Ανέπτυξαν δεξιότητες κριτικής ακρόασης και αξιολόγησης αντίστοιχων έργων των συνομηλίκων τους και ενεπλάκησαν σε διαδικασίες αναστοχασμού για τη δική τους συμμετοχή - δημιουργία. Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε με βάση την project-based learning (PBL), με εναλλαγή περιβαλλόντων μάθησης (βιωματική - διερευνητική - ανακαλυπτική μάθηση) και ποικιλία τεχνικών διδασκαλίας που προάγουν την ομαδοσυνεργατικότητα και τον διάλογο, την ανάπτυξη ερευνητικών δεξιοτήτων, τη δημιουργικότητα και την ενεργή συμμετοχή των μαθητών. Η παρούσα διδακτική πρόταση προσφέρει τις κατάλληλες συνθήκες για την εφαρμογή των αρχών του πολυγραμματισμού σε όλες τις φάσεις της διδασκαλίας. Καλλιεργείται ο ψηφιακός γραμματισμός (χρήση Νέων Τεχνολογιών), ο οπτικός (δημιουργία αφίσας στο canva), ο ακουστικός (παραγωγή και αξιολόγηση ακουστικών κειμένων, επιλογή μουσικής υπόκρουσης) και ο κριτικός εγγραμματοςμός (συζήτηση και παραγωγή κειμένου με θέμα τον ενεργό πολίτη).

Λέξεις-κλειδιά: ενεργός πολιτειότητα, podcast, πολυγραμματισμοί

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

**Ταξίδι στον χώρο και στον χρόνο, στη Σκέψη και στη Δράση: Μια τοπική
κοινωνία που Μαθαίνει Ενεργά, Δημιουργικά και Διά Βίου... για τη Συνοχή
και την Αειφόρο Ανάπτυξή της**

Χρύσα Τερεζάκη

Διευθύντρια Π.Ε. Χανίων, Καθηγήτρια, Σύμβουλος Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

xterezaki@gmail.com

Περίληψη

Πώς δύο Διευθύνσεις Εκπαίδευσης μία Πρωτοβάθμιας και μία Δευτεροβάθμιας επιχειρούν τη μεταξύ τους συνεργασία στο πεδίο Εκπαίδευση και Πολιτισμός με όχημα τις Τέχνες και τα Μνημεία του τόπου κι απώτερο στόχο την Ενεργό Πολιτειότητα και τη Βιώσιμη Πολιτιστική ανάπτυξη; Πώς οι παραπάνω στόχοι προσεγγίζονται με τρόπο φυσικό κι αβίαστα στο πλαίσιο μίας επαγγελματικής κοινότητας μάθησης και πρακτικής, εκπαιδευτικής, μα και ευρύτερης; Όλα είναι δυνατά μέσω μίας ολοκληρωμένης κι ολιστικής παρέμβασης, αφού είναι οι Άνθρωποι που κάνουν την διαφορά... Είναι οι Πολίτες (Εκπαιδευτικοί, Μαθητές, Γονείς και συμπολίτες) που δημιουργούν τη σύγχρονη «ταυτότητα» των τοπικών τους κοινωνιών μέσω της παραγωγής σύγχρονου Πολιτισμού και Δημιουργίας την εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης. Ο λόγος για τη Συν-ύπαρξη ατόμων - προσωπικοτήτων που μετασχηματίζονται σε «φορείς της αλλαγής» για τη συνοχή και την ανάπτυξη των κοινοτήτων τους. Τα ανθρώπινα συστήματα δύναται να εκπαιδεύονται από τα οικοσυστήματα που τεχνηέντως τους διδάσκουν πώς να δημιουργούν συνάψεις (synapses) και γέφυρες (bridges) μεταξύ τους. Με τον τρόπο αυτό επικοινωνούν και σχετίζονται η τυπική με τη μη τυπική εκπαίδευση, συνδέονται η Γενική με την Ειδική Αγωγή, αλληλοεπιδρούν οι βαθμίδες εκπαίδευσης και οι τύποι των σχολείων. Το πεδίο Τέχνες και Πολιτισμός μπορεί και πρέπει να αποτελεί διαχρονικά το συγκριτικό πλεονέκτημα της εκπαιδευτικής πολιτικής της χώρας μας, όχι μόνο σε επίπεδο καλλιτεχνικής δημιουργίας κι έκφρασης, μα, κυρίως, ως πεδίο συνάντησης και συν-κίνησης Ενεργών Πολιτών, πεδίο Συμμετοχικού Διαλόγου και Σχεδιασμού, όπου οι ενδυναμωμένοι Εκπαιδευτικοί ως Επαγγελματίες αποκτούν επιγνώσεις για την κρισιμότητα του ρόλου τους στην Εκπαίδευση των εν δυνάμει Πολιτών και των τοπικών τους Κοινωνιών ως Βιώσιμα ανθρώπινα Συστήματα με άλλη Νοοτροπία...

Λέξεις κλειδιά: Εκπαίδευση & Πολιτισμός, Συνύπαρξη, Ενεργός Πολιτειότητα, Βιώσιμη Ανάπτυξη, Συνεργασία Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Erasmus+ MILES: Ψευδείς Ειδήσεις και Παραπληροφόρηση στα Μέσα Επικοινωνίας και ο Ρόλος της Κριτικής Σκέψης - Μία Μαθητοκεντρική και Συν-σχεδιαστική Προσέγγιση

Dimitrios Tzimas¹, Daphne Koufopanou Burt (KMOP, Greece)², Eirianna Dragona (KMOP, Greece)³, Lisa Avarello (Centro Per Lo Sviluppo Creativo Danilo Dolci, Italy)⁴, Alberto Biondo (Centro Per Lo Sviluppo Creativo Danilo Dolci - ETS, Italy)⁵, Janaína Cardoso (Aproximar - Cooperativa de Solidariedade Social, CRL, Portugal)⁶, Tiago Leitão (Aproximar - Cooperativa de Solidariedade Social, CRL, Portugal)⁷, Margarida Oliveira (Associação de Investigação Observatório Lusófono de Act, Portugal)⁸, Victoria Michaelidou (CARDET - Center for the Advancement of Research and Development in Educational Technology, Cyprus)⁹, Sabine Wiemann (BUPNET - Bildung und Project Netzwerk, Germany)¹⁰, Ariana Vacaretu (Asociatia Lectura si Scrierea pentru Dezvoltarea Gandirii, Romania)¹¹, Łukasz Fedycski (Danmar Computers, Poland)¹², Karin Heremans (GO!, Belgium)¹³, Anna Stamouli (Atermon, Netherlands)¹⁴, Aria Askari (die Berater, Austria)¹⁵

¹detzimas@csd.auth.gr

Περίληψη

Στόχος της εργασίας είναι η παρουσίαση του Erasmus+ έργου MILES σχετικά με τον γραμματισμό στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (media & information literacy - MIL), το οποίο υλοποιεί πανελλαδικά το ΚΜΟΠ. Ενδεικτικά, η συνεισφορά του work-in-progress έργου εστιάζει στη δημιουργία μίας ολοκληρωμένης πλατφόρμας εκπαίδευσης (<https://platform-miles.erasmusplus.website>), μίας επιμόρφωσης (μέσω μαθησιακής αναλυτικής, διαφοροποιημένης μάθησης και διαμορφωτικής αξιολόγησης) διάρκειας 16 ωρών σε 64 εκπαιδευτικούς, καθώς και στη συμμετοχή εκατοντάδων μαθητών/τριών σε σχετικές δράσεις. Άλλωστε, η επιμόρφωση αυτή αποτελεί μία διδακτική παρέμβαση, δημιουργώντας προσδοκίες για τον αντίκτυπο του MIL στους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς. Επιμέρους στόχος είναι η ευαισθητοποίηση της εκπαιδευτικής κοινότητας για την ενσωμάτωση του MIL στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική. Αρχικά, στο πλαίσιο του έργου υλοποιήθηκε εξαντλητική βιβλιογραφική επισκόπηση και μελέτες περίπτωσης. Στη συνέχεια, ορίστηκαν οι διαστάσεις (4Ws) του εκπαιδευτικού υλικού: i) What (διαταραχή πληροφορίας - misinformation, disinformation, malinformation), ii) Why (μηχανισμοί παραπληροφόρησης - γνωστική προκατάληψη, λογικές πλάνες και προπαγάνδα), iii) How (κριτική σκέψη και ανάλυση δεδομένων, καθώς και pre-bunking/γνωστική ανθεκτικότητα) και iv) for Whom (εμπλοκή της κοινότητας και επαγγελματική ανάπτυξη). Τελικά, το ερευνητικό ερώτημα που εξάγεται είναι: *Πώς μπορούμε να ενισχύσουμε την κριτική σκέψη και τη γνωστική ανθεκτικότητα των μαθητών/τριών απέναντι στην παραπληροφόρηση και τις ψευδείς ειδήσεις;* Οι ψευδείς ειδήσεις, ο ψηφιακός φυλετισμός, η online ανωνυμία του όχλου, η ρητορική μίσους και οι θεωρίες συνωμοσίας, τα echo chambers και τα filter bubbles είναι επίσης θέματα που διερευνώνται, καθώς και ο ρόλος της τεχνητής νοημοσύνης με τα μεγάλα γλωσσικά μοντέλα. Επιπρόσθετα, μελετώνται οι προκλήσεις που εγείρονται σχετικά με την εκπαίδευση, τη δημοκρατία και την κοινωνική συνοχή. Παράλληλα, συζητούνται οι πτυχές της εκπαίδευσης σχετικά με τα ηθικά ζητήματα στη διαχείριση των μεγάλων δεδομένων. Τέλος, γίνονται συνδέσεις του MIL με τα προγράμματα σπουδών, την ενεργό πολιτειότητα, την ετοιμότητα των εκπαιδευτικών (media literacy by-design), έτσι ώστε όλοι

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

οι εμπλεκόμενοι φορείς να έχουν κοινή κατανόηση, γνώση και αυτοπεποίθηση (bottom-up approach).

Λέξεις-κλειδιά: media literacy, κριτική σκέψη, ethics, instructional human-centered co-design, μικτές μέθοδοι

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Από την αποταμίευση στην Βιώσιμη Ανάπτυξη στο Νηπιαγωγείο:

Μία διδακτική πρακτική δημιουργίας κουλτούρας Αειφορίας και μέριμνας για την φτώχεια

Μαρία Τσιαχρή

Εκπαιδευτικός ΠΕ60, Νηπιαγωγός, Υποψήφια Διδάκτωρ ΕΚΠΑ

mtsiachri@gmail.com

Περίληψη

Η έννοια της αποταμίευσης στο σήμερα, μπορεί να αποτελέσει ένα πολύτιμο παιδαγωγικό εργαλείο για την καλλιέργεια αξιών που συνδέονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη, την υπευθυνότητα και την κοινωνική αλληλεγγύη. Στο περιβάλλον του Νηπιαγωγείου, όπου διαμορφώνονται οι πρώτες κοινωνικές στάσεις και αξίες, αποδείχτηκε έμπρακτα ότι μπορεί να λειτουργήσει ως γέφυρα για τη διδασκαλία της αειφορίας και την καλλιέργεια ευαισθησίας απέναντι στη φτώχεια. Η υλοποίηση της διδακτικής πρακτικής με θέμα «Από την αποταμίευση στη Βιώσιμη Ανάπτυξη και στη μέριμνα για την φτώχεια», έχει ως στόχο να φέρει τα παιδιά σε επαφή με έννοιες όπως η υπεύθυνη κατανάλωση, η συνεργασία, η κοινωνική δικαιοσύνη και η προσφορά προς τον συνάνθρωπο. Μέσα από βιωματικές δραστηριότητες να αντιληφθούν τη σημασία της φροντίδας για τους άλλους και το περιβάλλον. Εντάσσεται στη θεματική ενότητα «Ενεργοί πολίτες του κόσμου για την Αειφορία, ο ρόλος της Εκπαίδευσης». Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Αποταμίευσης και την διανομή από τον Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων του Νηπιαγωγείου κουμπαραδών στους μαθητές, ξεκινήσαμε ένα άγνωστο ταξίδι, με πυξίδα τα ενδιαφέροντα και τις ιδέες των παιδιών, ώστε να κατανοήσουν την αξία της συνεισφοράς και να αντιληφθούν ότι ακόμη και μία μικρή προσπάθεια μπορεί να φέρει θετική αλλαγή. Ο ρόλος μας παρέμενε καθ' όλη τη διάρκεια, διαμεσολαβητικός και υποστηρικτικός. Η διασύνδεση με το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου αφορά τη διαθεματική προσέγγιση και ειδικότερα στα γνωστικά αντικείμενα της Γλώσσας, των Μαθηματικών, της Τεχνολογίας, του Φυσικού Περιβάλλοντος και της Κοινωνικής και Συναισθηματικής Αγωγής. Τα παιδιά μέσα από τη λειτουργία του «Συμβουλίου Σχολικής Τάξης», συζήτησαν στην ολομέλεια, κατέθεσαν τις δικές τους προτάσεις, διενήργησαν ψηφοφορία. Επιπλέον, καλλιεργήθηκε η κριτική τους σκέψη αναφορικά με τον ρόλο της αποταμίευσης σήμερα και σε σχέση με την καταναλωτική εποχή στην οποία ζούμε. Δημιουργήσαμε ένα θερμοκήπιο, μετατρέψαμε, με τη συνεργασία των γονέων, ένα «άχαρο» και ανεκμετάλλευτο κομμάτι της αυλής στο «Χωραφάκι Μας». Η παραγωγή των προϊόντων κατέληξε στο τραπέζι των παιδιών ενώ από την ψηφοφορία προέκυψε και η ενίσχυση μέσω δωρεάς των οργανώσεων «Γιατροί του Κόσμου» και «UNICEF». Μέσα από καθημερινές δράσεις τα ίδια έγιναν φορείς αλλαγής χτίζοντας από νωρίς τα θεμέλια για έναν πιο δίκαιο και βιώσιμο κόσμο. Συμπερασματικά, μετέφεραν το μήνυμα πως η αλλαγή ξεκινά από τα μικρά και απλά, όπως από τον τρόπο που φροντίζουμε το φαγητό μας, τα πράγματα που δεν χρειαζόμαστε πια, αλλά και από τον τρόπο που επιλέγουμε να βοηθήσουμε έναν συνάνθρωπο.

Λέξεις-κλειδιά: αποταμίευση, βιώσιμη ανάπτυξη, αειφορία, προσχολική αγωγή, φτώχεια

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

**Τι αντίκτυπο έχουν τα προγράμματα του Κέντρου Εκπαίδευσης για το
Περιβάλλον και την Αειφορία Ελευθερίου Κορδελιού σε μαθητές/μαθήτριες
και εκπαιδευτικούς;**

Γεώργιος Υφαντής¹, Γεώργιος Σλαυκίδης², Χρυσούλα Αθανασίου³

¹Βιολόγος, Μ.Σc., Μέλος Παιδαγωγικής Ομάδας Κ.Ε.ΠΕ.Α. Ελευθερίου Κορδελιού

gyfantis@sch.gr

²Νηπιαγωγός, Μ.Εd., Μέλος Παιδαγωγικής Ομάδας Κ.Ε.ΠΕ.Α. Ελευθερίου Κορδελιού

gslafkidis@gmail.com

³Βιολόγος, Μ.Σc., Προϊσταμένη Κ.Ε.ΠΕ.Α. Ελευθερίου Κορδελιού

kpe@kpe-thess.gr

Περίληψη

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει τα αποτελέσματα έρευνας σχετικά με την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που προσφέρει το Κέντρο Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία (Κ.Ε.ΠΕ.Α.) Ελευθερίου Κορδελιού. Η έρευνα υλοποιήθηκε από το Κ.Ε.ΠΕ.Α. Ελευθερίου Κορδελιού σε συνεργασία με το Worcester Polytechnic Institute την περίοδο Μαρτίου-Απριλίου 2025. Αφορούσε μαθητές και μαθήτριες που συμμετείχαν σε εκπαιδευτικά προγράμματα του Κ.Ε.ΠΕ.Α. κατά την περίοδο της έρευνας ή κατά τα δύο τελευταία σχολικά έτη καθώς και εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν με τις σχολικές τους ομάδες στα αντίστοιχα προγράμματα. Συγκεκριμένα, διερευνήθηκε μέσω ερωτηματολογίων η άποψη μαθητών και μαθητριών για τα προγράμματα στα οποία συμμετείχαν, τα θετικά και αρνητικά στοιχεία των προγραμμάτων καθώς και η επίδραση που είχαν στη στάση και τη συμπεριφορά τους. Η έρευνα στους/στις εκπαιδευτικούς έγινε είτε διά ζώσης με ημιδομημένη συνέντευξη, είτε εξ αποστάσεως μέσω ερωτηματολογίων και περιλάμβανε την άποψή τους για την αξιολόγηση των προγραμμάτων αλλά και την επίδραση των προγραμμάτων ή σεμιναρίων του Κ.Ε.ΠΕ.Α. στη δική τους διδακτική πράξη. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας μαθητές, μαθήτριες και εκπαιδευτικοί αξιολόγησαν πολύ θετικά τα προγράμματα στα οποία συμμετείχαν. Οι μαθητές/μαθήτριες ανέφεραν μεγάλη απόκτηση γνώσεων, σημαντική επίδραση στην αλλαγή των αντιλήψεών τους για τα θέματα που παρουσιάστηκαν και μέτρια επίδραση στην αλλαγή της συμπεριφοράς τους. Τα εκπαιδευτικά παιχνίδια, οι ομαδικές δραστηριότητες και οι αστικές διαδρομές ήταν τα πιο ενδιαφέροντα στοιχεία των προγραμμάτων και τους/τις ενέπνευσαν ή συγκίνησαν περισσότερο. Σε ότι αφορά τους/τις εκπαιδευτικούς, θεωρούν ότι τα προγράμματα του Κ.Ε.ΠΕ.Α. αύξησαν τις γνώσεις και επίδρασαν σημαντικά στον τρόπο που οι μαθητές/τριες αντιμετωπίζουν τα θέματα της Αειφορίας. Δηλώνουν επίσης ότι και οι ίδιοι/ίδιες έχουν εμπνευστεί και έχουν υιοθετήσει ιδέες από τα προγράμματα και τα σεμινάρια του Κ.Ε.ΠΕ.Α. για να βελτιώσουν τη διδακτική τους πρακτική με δραστηριότητες για την Αειφορία και να ενσωματώσουν στοιχεία και διαδικασίες βιωματικής και ομαδοσυνεργατικής μάθησης στη διδασκαλία τους.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: εκπαιδευτικά προγράμματα, Κ.Ε.ΠΕ.Α., αποτίμηση, βιωματική μάθηση, εκπαιδευτικά παιχνίδια

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο
«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η τέχνη της αγκιμαχίας (debate) για την κλιματική αλλαγή μέσω της Τεχνητής Νοημοσύνης: μία μικροδιδασκαλία για την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών

Κρυσταλλία Φώλια

Εκπαιδευτικός ΠΕ70, Διευθύντρια 12^ο Δ.Σ Περιστερίου
krisfolia@sch.gr

Περίληψη

Η παρούσα μικροδιδασκαλία εντάσσεται στο πλαίσιο της εκπαίδευσης ενηλίκων και στοχεύει στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών μέσω της αξιοποίησης της Τεχνητής Νοημοσύνης (TN) ως εργαλείου υποστήριξης της διδακτικής τεχνικής της αγκιμαχίας (debate). Βασικός σκοπός της μικροδιδασκαλίας είναι η εκπαίδευση εκπαιδευτικών στην αξιοποίηση ενός εργαλείου τεχνητής νοημοσύνης για την ενίσχυση της διδακτικής τεχνικής των αντιπαραθέσεων (debate) στη διδασκαλία, προκειμένου να καταστήσει τη διδασκαλία θεμάτων παγκόσμιου ενδιαφέροντος - όπως η κλιματική αλλαγή - πιο αποτελεσματική, διαλογική και παιδαγωγικά ουσιαστική. Η μικροδιδασκαλία σχεδιάστηκε με βάση το μοντέλο ADDIE (Analyze, Design, Develop, Implement, Evaluate), εξασφαλίζοντας μία συστηματική, αναστοχαστική και στοχευμένη προσέγγιση στην επιμόρφωση. Στο πλαίσιο της μικροδιδασκαλίας, αξιοποιείται η τεχνική του παιχνιδιού ρόλων (role - playing) μέσω ενός σεναρίου τριών ομάδων με τους εκπαιδευτικούς να υποδύονται τους Πολίτες, τους Επιστήμονες και τον Υπουργό Κλιματικής Αλλαγής, προκειμένου να προσομοιωθεί ένα διαδραστικό debate γύρω από τη θεματική της κλιματικής αλλαγής και της λειψυδρίας. Το ψηφιακό εργαλείο Τεχνητής Νοημοσύνης καλείται να αντιπαρατεθεί απέναντι στους Πολίτες ως Επίτροπος Κλιματικής Αλλαγής, απέναντι στους Επιστήμονες ως Υπουργός Κλιματικής Αλλαγής, και απέναντι στον Υπουργό Κλιματικής Αλλαγής ως Δημοσιογράφος, προσφέροντας τεκμηριωμένες απαντήσεις σε πραγματικό χρόνο. Μέσω αυτής της διαδικασίας, οι εκπαιδευόμενοι ασκούνται στην κριτική σκέψη, την επιχειρηματολογία, τον αναστοχασμό και τον ψηφιακό γραμματισμό, ενώ ταυτόχρονα εξοικειώνονται με την σύνταξη των κατάλληλων προτροπών προς το εργαλείο της TN, το οποίο υποστηρίζει την αναζήτηση, επεξεργασία και διατύπωση τεκμηριωμένων επιχειρημάτων, εμπλουτίζοντας τη διδακτική εμπειρία, προσομοιώνοντας πραγματικές καταστάσεις δημόσιου διαλόγου και αναδεικνύοντας τις πολλαπλές οπτικές ενός σύνθετου περιβαλλοντικού ζητήματος. Η μικροδιδασκαλία συνδέεται άμεσα με τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, ενισχύοντας την κατανόηση και τον εκπαιδευτικό τους ρόλο στην προώθηση της αειφορίας και της ενεργού πολιτεϊότητας, προσφέροντας την ευκαιρία στους εκπαιδευτικούς να σχεδιάζουν βιωματικές μαθησιακές εμπειρίες που εμπλέκουν ουσιαστικά τους μαθητές/τριες στα ζητήματα του σύγχρονου κόσμου.

Λέξεις-κλειδιά: αντιπαραθεση, τεχνητή νοημοσύνη, μικροδιδασκαλία, κλιματική αλλαγή

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Αντιλήψεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης νομού Αιτωλοακαρνανίας για ζητήματα κρίσεων σε επίπεδο σχολικής μονάδας

Χαράλαμπος Χαραλάμπου
Εκπαιδευτικός, ΠΕ70, Δ.Π.Ε. Άρτας
akis_xar88@yahoo.gr

Περίληψη

Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών προωθούν έναν παγκόσμιο οδικό χάρτη για την εξάλειψη της φτώχειας, την προστασία του πλανήτη και την ευημερία για όλους. Ειδικότερα, ο 4ος στόχος εστιάζει στην παροχή ποιοτικής εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και στη διά βίου μάθηση για όλους. Ανασταλτικό παράγοντα στην επίτευξη του στόχου αυτού αποτελούν οι «κρίσεις», οι οποίες ορίζονται ως ξαφνικά και απειλητικά γεγονότα που διαταράσσουν την κανονικότητα ενός εκπαιδευτικού οργανισμού και απαιτούν άμεση αντίδραση. Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει τα αποτελέσματα έρευνας που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο διπλωματικής εργασίας με θέμα «Αντιλήψεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης νομού Αιτωλοακαρνανίας για ζητήματα κρίσεων σε επίπεδο σχολικής μονάδας». Στόχος της μελέτης ήταν η καταγραφή των περιστατικών που θεωρούνται «κρίσεις», η αποτύπωση της επίδρασής τους στη λειτουργία του σχολείου, η διερεύνηση του ρόλου των εκπαιδευτικών στην πρόληψη και διαχείρισή τους, η σύνθεση των ομάδων διαχείρισης κρίσεων, αλλά και η αποτελεσματικότητα της οργάνωσης της σχολικής μονάδας στην αντιμετώπιση μελλοντικών κρίσεων. Η έρευνα βασίστηκε στην ποσοτική ανάλυση δεδομένων που συλλέχθηκαν μέσω ερωτηματολογίων, τα οποία συμπληρώθηκαν από εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του νομού Αιτωλοακαρνανίας το σχολικό έτος 2020-2021. Τα ευρήματα αποκάλυψαν ότι οι κρίσεις στο σχολικό περιβάλλον, όπως η τεχνολογική ανεπάρκεια, τα κτηριακά προβλήματα, η έλλειψη προσωπικού και τα φαινόμενα ενδοσχολικής βίας, εμφανίζονται με αυξημένη συχνότητα και επηρεάζουν αρνητικά την ψυχική διάθεση των μελών της σχολικής κοινότητας, διαταράσσοντας την ομαλή και εύρυθμη λειτουργία της. Τα σχέδια διαχείρισης κρίσεων κρίνονται ανεπαρκή, καθώς αφορούν κυρίως φυσικές καταστροφές. Η μελέτη ανέδειξε την επιτακτική ανάγκη για συστηματική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και εκπαίδευση των μαθητών σε ζητήματα πρόληψης και διαχείρισης εκτάκτων περιστατικών.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη, ζητήματα κρίσεων, διαχείριση, ετοιμότητα, πρωτοβάθμια εκπαίδευση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Αειφόρα Μαθήματα Ζωής διαμορφώνουν την παιδική ταυτότητα: η περίπτωση του πρώτου «Σχολείου του Δάσους» στην Κύπρο

Δρ. Νικολέττα Χριστοδούλου¹, Καλλιόπη Παρίδη²

¹Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Αναλυτικών Προγραμμάτων και Διδασκαλίας, Πανεπιστήμιο Frederick
n.christodoulou@frederick.ac.cy

²Ερευνήτρια στη Μάθηση Φυσικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Frederick
ta.edu.pk@frederick.ac.cy

Περίληψη

Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει μέρος αρχικών αποτελεσμάτων από μία μελέτη περίπτωσης μικρής ομάδας παιδιών στο πρώτο Σχολείο του Δάσους (ΣΤΔ) στη Κύπρο. Το ΣΤΔ αποτελεί ένα παιδαγωγικό εγχείρημα ενός πρότυπου σχολείου προσχολικής εκπαίδευσης. Η παιδαγωγική φιλοσοφία του στηρίζεται στις παραδόσεις σχολείων της φύσης (nature or forest schools) που έχουν διανθήσει σε χώρες της Βόρειας Ευρώπης και διεθνώς. Το ΣΤΔ ακολουθεί ένα αναλυτικό πρόγραμμα που υλοποιείται βιωματικά πλήρως στο φυσικό πλαίσιο. Η βιωματική μάθηση, καλλιεργεί τη σύνδεση των παιδιών με τον φυσικό κόσμο, τον εαυτό τους και τους άλλους. Η καθημερινή επαφή των παιδιών με τη φύση ενισχύει μία αναπόσπαστη σχέση ζωής με το φυσικό περιβάλλον. Η συνεχής διαπραγμάτευση αυτής της σχέσης και η διεύρυνση των εμπειριών τους προάγει τη δημιουργία ταυτότητας του παιδιού που ενσωματώνει την αυτονομία, τη δημιουργική ανάγκη για εξερεύνηση, την επίλυση προβλήματος και την αειφορία ως αξιοκρατικό τρόπο συνύπαρξης στο οικολογικό πλαίσιο. Παράλληλα, το ΣΤΔ προάγει την κατανόηση της αλληλεξάρτησης στο οικοσύστημα. Το ΣΤΔ αποφεύγει τα προκατασκευασμένα υλικά, δίνοντας έμφαση στη χρήση φυσικών πρώτων υλών όπως κλαδιά, κούτσουρα, χώμα, και πέτρες. Τα παιδιά συμμετέχουν συστηματικά σε δραστηριότητες που μειώνουν το οικολογικό αποτύπωμα, όπως η κομποστοποίηση, η ανακύκλωση νερού, η δημιουργία χειροποίητου χαρτιού, η χρήση τουαλέτας κομποστοποίησης, το παιχνίδι με βιοδιασπώμενα υλικά και η φροντίδα του οικοσυστήματος (λαχανόκηπο, βοτανόκηπο, ζώα του σχολείου). Αξιοποιώντας εθνογραφική προσέγγιση, έχουν συλλεχθεί δεδομένα μέσω βιντεοσκοπήσεων στο πεδίο, φωτογραφιών, τεχνουργημάτων των παιδιών και προσωπικών συνεντεύξεων. Η μελέτη αυτή διερευνά τις μαθησιακές διαδρομές μικρών παιδιών και τη διαμόρφωση της ταυτότητάς τους. Ακολουθώντας τα παιδιά εντός χρονικού πλαισίου ενός χρόνου, η μελέτη αυτή καταγράφει μαθησιακές διαδρομές μέσα από τις διάφορες αλληλεπιδράσεις και καθημερινές πρακτικές. Η μελέτη αυτή επιδιώκει να αποτυπώσει με εμπειριστωμένο τρόπο πώς η υπαίθρια εκπαίδευση μέσα από μία ολιστική προσέγγιση ενισχύει τη διαμόρφωση ταυτότητας των παιδιών.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση για βιώσιμη ανάπτυξη, βιωματική μάθηση, προσχολική εκπαίδευση, παιδαγωγική του δάσους, υπαίθρια μάθηση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 4

4. Κλιματική Κρίση, η Απάντηση της Εκπαίδευσης: Ο ρόλος της εκπαίδευσης στην προσαρμογή και τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής. Εκπαιδευτικά προγράμματα για την κλιματική αλλαγή. Περιβαλλοντική εκπαίδευση/αγωγή μέσα και έξω από την τάξη. Από τη γνώση στη δράση - πράσινες πρακτικές στα σχολεία. Κλιματική Δικαιοσύνη. Σχολεία μηδενικού αποτυπώματος άνθρακα - Πράσινες πρωτοβουλίες στην εκπαιδευτική κοινότητα.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Κλιματική κρίση και ενεργειακοί μετασχηματισμοί για μια βιώσιμη ανάπτυξη: Προτάσεις εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων από το πεδίο των Σπουδών στις Βιώσιμες Μεταβάσεις»

Κώστας Βαττές

Μεταδιδάκτορας ερευνητής - Εκπαιδευτικός ΠΕ80, Τμήμα Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης,
ΕΚΠΑ

kvattes@phs.uoa.gr, k.vattes@gmail.com

Περίληψη

Η σημασία των τεχνολογικών και δη των ενεργειακών μετασχηματισμών για την επίτευξη μίας βιώσιμης ανάπτυξης έχει αναγνωριστεί από την Περιβαλλοντική και Αειφόρο Εκπαίδευση (ΠΑΕ) (Castaneda–Garza and Valerio-Urena, 2023; Gladwin, Ellis, 2023). Ειδικότερα και σε σχέση με την Εκπαίδευση για την Κλιματική Κρίση (ΕΚΚ) - που αποτελεί τμήμα της ΠΑΕ -, η σχετική βιβλιογραφία την έχει συνδέσει με τους αναγκαίους ενεργειακούς μετασχηματισμούς (Perkins, 2019) αλλά και στον κρίσιμο ρόλο της εκπαίδευσης για τον περιορισμό της κρίσης αυτής (Filho and Hemstock, 2019). Βέβαια, η βιβλιογραφία παραγνωρίζει τις κοινωνικές και τεχνολογικές διαστάσεις αυτών των διαδικασιών. Την ίδια στιγμή το πεδίο των Σπουδών στις Βιώσιμες Μεταβάσεις (Sustainable Transitions Studies), που αποτελεί το κυριότερο πεδίο των κοινωνικών και ανθρωπιστικών σπουδών σε ζητήματα ενεργειακών μεταβάσεων μπορεί να εμπλουτίσει την ΠΑΕ (Kohler et al, 2019) και την ΕΚΚ. Το πεδίο κατανοεί ότι διάφορα τεχνολογικά δίκτυα - όπως αυτά της ενέργειας - διαμορφώνονται τόσο από τον κοινωνικό, όσο και από τον τεχνολογικό παράγοντα. Οι μετασχηματισμοί λοιπόν, τέτοιων δικτύων αποτελούν ταυτόχρονα κοινωνικές και τεχνολογικές διαδικασίες. Παράλληλα, το πεδίο εστιάζει σε ζητήματα (issues) όπως η διακυβέρνηση των μεταβάσεων, ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στην επίτευξη δικαιότερων και δημοκρατικότερων τεχνολογικών μετασχηματισμών, ενώ ταυτόχρονα καλλιεργεί μία κριτική ματιά σε ζητήματα τεχνολογίας. Η παρούσα ανακοίνωση έχει ως στόχο την παρουσίαση και ανάδειξη κρίσιμων ζητημάτων του πεδίου των μεταβάσεων. Οι παράμετροι αυτοί θα χρησιμοποιηθούν στη συνέχεια για τη δημιουργία προτάσεων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για εκπαιδευτικά προγράμματα εμπλουτίζοντας με αυτόν τον τρόπο την ΠΑΕ, όχι μόνο μεθοδολογικά, αλλά και σε επίπεδο σχολικής τάξης. Για την ανάδειξη των παραπάνω παρουσιάζονται στιγμιότυπα από μελέτες περίπτωσης ενεργειακών μεταβάσεων. Συμπερασματικά, στεκόμενοι κριτικά απέναντι στην τεχνολογία, θα αναλύσουμε τις κοινωνικές και τεχνολογικές διαστάσεις των ενεργειακών μεταβάσεων και θα προτείνουμε εκπαιδευτικές δραστηριότητες για την ενσωμάτωση και ανάδειξη των διαστάσεων αυτών για την ΠΑΕ και τον εκπαιδευτικό της τάξης.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαιδευτικές δραστηριότητες για βιώσιμες ενεργειακές μεταβάσεις (sustainable energy transitions), κοινωνικο-τεχνικά συστήματα (sociotechnical systems), διακυβέρνηση των μεταβάσεων, ενεργειακή δημοκρατία/δικαιοσύνη (energy democracy/energy justice)

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Νερό: Πολύτιμο και Αόρατο» - Μια βιωματική προσέγγιση της εκπαίδευσης για τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων στο Δημοτικό Σχολείο

Αικατερίνη Γκάκου

Εκπαιδευτικός ΠΕ70, Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Σερρών «Κων/νος Καραμανλής»

aikagkakou@sch.gr

Περίληψη

Η εκπαιδευτική δράση «Νερό: Πολύτιμο και Αόρατο» υλοποιήθηκε στο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Σερρών «Κων/νος Καραμανλής» με μαθητές και μαθήτριες της ΣΤ΄ τάξης, στο πλαίσιο του νέου Προγράμματος Σπουδών «Δράσεις Ενεργού Πολίτη», το οποίο εφαρμόστηκε για πρώτη φορά κατά το σχολικό έτος 2024-2025. Η δράση εντάσσεται στον Στόχο 6 της Ατζέντας 2030 του ΟΗΕ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, ο οποίος επικεντρώνεται στη διασφάλιση της διαθεσιμότητας και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού και της αποχέτευσης για όλους. Βασικό στόχο αποτέλεσε η καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης και υπεύθυνης στάσης απέναντι στο φυσικό αγαθό του νερού. Η δράση περιλάμβανε διαθεματικές και βιωματικές δραστηριότητες, οι οποίες ενίσχυσαν τη γνώση και την ενεργό συμμετοχή των μαθητών. Ιδιαίτερη σημασία είχε η εκπαιδευτική επίσκεψη στο Μουσείο Ύδρευσης της ΕΥΑΘ στη Θεσσαλονίκη, κατά την οποία οι μαθητές ήρθαν σε επαφή με την ιστορία της ύδρευσης, την εξέλιξη των τεχνολογιών διαχείρισης νερού και την έννοια του νερού ως δημόσιου και κοινωφελούς αγαθού. Πριν και μετά την επίσκεψη, οι μαθητές ανέπτυξαν ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό, χρησιμοποίησαν διαδραστικά εργαλεία (e-book, QR codes, αφίσες, παρουσιάσεις), πρότειναν πρακτικές εξοικονόμησης νερού στην καθημερινότητά τους και εμπνεύστηκαν να δράσουν ως ενεργοί πολίτες. Η σύνδεση με τα γνωστικά αντικείμενα της Φυσικής, της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, των Εικαστικών και της Γλώσσας ανέδειξε τη διαθεματικότητα της παρέμβασης και ενίσχυσε τον σκοπό της εκπαίδευσης για τη βιωσιμότητα.

Λέξεις-κλειδιά: Στόχος 6, Δράσεις Ενεργού Πολίτη, βιωματική μάθηση, μουσειακή εκπαίδευση, διαχείριση νερού

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Μικρά βήματα για πιο κυκλικές σχολικές κοινότητες

Τάνια-Μαρία Γκουζούμα¹, Μαρίνα Κουμουτσάκου², Σοφία Πετρίδου³, Μαρία Στρούμπα⁴

¹Γεωπόνος - AMKE incommon

tania@incommon.gr

²Εκπαιδευτικός Οικονομίας, Συνιδρύτρια AMKE incommon

marina@incommon.gr

³Νηπιαγωγός - AMKE incommon

sofia@incommon.gr

⁴Νηπιαγωγός - AMKE incommon

maria.stroumpa@incommon.gr

Περίληψη

Η incommon - μεταξύ άλλων - σχεδιάζει και υλοποιεί καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα που στοχεύουν στην εξοικείωση παιδιών και νέων με τις αρχές της Κυκλικής Οικονομίας, επιδιώκοντας τη σταδιακή αλλαγή στάσεων και συμπεριφορών και την ενίσχυση της συμμετοχής τους σε ζητήματα βιωσιμότητας. Τα προγράμματα απευθύνονται κυρίως σε μαθητές/τριες Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (3-18 ετών), με δυνατότητα προσαρμογής για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και ενήλικες. Η μεθοδολογία που ακολουθείται είναι βιωματική, προσωποκεντρική και ευέλικτη, αξιοποιώντας τεχνικές από τη μη τυπική εκπαίδευση, τη θεατροπαιδαγωγική, τη μάθηση μέσω πράξης, το παιχνίδι και τη μελέτη πεδίου. Κάθε πρόγραμμα δομείται γύρω από δραστηριότητες ενεργοποίησης, εισαγωγής στην κυκλική οικονομία και στα «R της Κυκλικότητας», κεντρικές βιωματικές δράσεις και αναστοχασμό. Οι θεματικές ποικίλλουν - από τις κυκλικές γειτονιές, την τροφή και την τέχνη, έως το νερό και την επαναχρησιμοποίηση - ενώ υπάρχει πρόβλεψη υλοποίησης στην Αθήνα, στη Θεσσαλονίκη (στο εργαστήριο «Κύκλος») και σε απομακρυσμένες περιοχές μέσα από το «κυκλικό βαλίσάκι» και τον μαθητικό διαγωνισμό «Γύρω γύρω όλη... η οικονομία». Τα προγράμματα της incommon εναρμονίζονται με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, τις Δεξιότητες του 21ου αιώνα και τις αρχές της Εκπαίδευσης για την Αειφορία, συμβάλλοντας στην περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και την ενεργό πολιτειότητα. Η εξασφάλιση πόρων για τη διεύρυνση και συνέχισή τους αποτελεί προτεραιότητα για την incommon, με όραμα τη δημιουργία κυκλικών σχολικών κοινοτήτων.

Λέξεις-κλειδιά: κυκλική οικονομία, βιωσιμότητα, περιβαλλοντική εκπαίδευση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Οι κλιματικές ζώνες σε κίνδυνο - Η γη στέλνει μήνυμα

Αναστασία Ιορδανίδου

Εκπαιδευτικός Π.Ε.70, M.Sc.

natior1985@hotmail.com

Περίληψη

Το συγκεκριμένο διδακτικό σενάριο λειτουργεί ως επέκταση του θέματος «Οι κλιματικές ζώνες της Γης» της 2^{ης} διδακτικής ενότητας: «Το φυσικό περιβάλλον» του βιβλίου της Γεωγραφίας της Στ' τάξης. Η διδακτική πρόταση στηρίζεται στο πλαίσιο της παιδαγωγικής της αλληλεπίδρασης, όπου τα παιδιά ενθαρρύνονται να εκφράζουν, να ανταλλάσσουν και να αντιπαραθέτουν τις ιδέες τους, να εντοπίζουν προβλήματα, να θέτουν ερωτήσεις, να κάνουν προβλέψεις, να αναζητούν απαντήσεις και να τις ελέγχουν, καθώς δουλεύουν ομαδοσυνεργατικά και σε ένα υποστηρικτικό πλαίσιο βασιζόμενο στον κοινωνικό εποικοδομισμό, στη διερευνητική - ανακαλυπτική μάθηση. Το σενάριο, με τη χρήση των νέων τεχνολογιών, έχει σκοπό την κατανόηση του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής και με ποιον τρόπο επηρεάζει τις κλιματικές ζώνες και τη ζωή στον πλανήτη. Υποστηρίζεται η συνεργατική μάθηση και προάγεται η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και η ενεργή συμμετοχή των μαθητών στην αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης. Θα διδαχθεί με την αξιοποίηση του ψηφιακού μέσου κοινοποίησης, αναπαραγωγής και διαμοιρασμού βίντεο (VideoLink), του λογισμικού γενικής χρήσης/οπτικοποίησης (Google Earth), του λογισμικού γενικής χρήσης/παρουσίασης για συσκέψεις (Ms PowerPoint), του ψηφιακού εργαλείου/πλατφόρμας σχεδιασμού ψηφιακών ασκήσεων (LearningApps) και του λογισμικού γενικής χρήσης (Google forms).

Λέξεις-κλειδιά: κλιματικές ζώνες, Τ.Π.Ε., κλιματική αλλαγή

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Kids4Nature: Συμμετοχική εκπαιδευτική παρέμβαση για την περιβαλλοντική ενδυνάμωση των σχολικών κοινοτήτων - Μια μελέτη περίπτωσης στο 4ο Δημοτικό Σχολείο Θέρμης

Αιμιλία Κατραντζή¹, Δομνίκη Βαγιάτη²

¹Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, Απόφοιτος του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Διαχείριση Περιβάλλοντος και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση» του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδος
katrantzia@sch.gr

²Παιδαγωγός, Υπεύθυνη Περιβαλλοντικών Έργων στην Περιβαλλοντική Οργάνωση Mamagea
dominiki@mamagea.gr

Περίληψη

Η εισήγηση παρουσιάζει μία εφαρμοσμένη εκπαιδευτική παρέμβαση περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης στο πλαίσιο του έργου “WONDER Waste Management”, που υλοποιείται από την Περιβαλλοντική Οργάνωση Μαμαγαία σε συνεργασία με τον Δήμο Θέρμης και σχολικές μονάδες ευθύνης του. Η συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης αφορά το 4ο Δημοτικό Σχολείο Θέρμης και ειδικότερα τη Δ΄ τάξη, όπου εφαρμόστηκε σειρά στοχευμένων δράσεων με επίκεντρο την ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης, την ανάπτυξη στάσεων υπευθυνότητας απέναντι στη διαχείριση απορριμμάτων και την καλλιέργεια κουλτούρας αειφορίας στο σχολικό περιβάλλον. Η εισήγηση διαρθρώνεται σε δύο μέρη: στο πρώτο σκέλος, η υπεύθυνη του προγράμματος παρουσιάζει τη φιλοσοφία της Μαμαγαία και τη μεθοδολογία των “Workshops for Nurturing and Developing Environmental Resilience” (WONDER) - βιωματικών εργαστηρίων που αξιοποιούν τις τέχνες και τη συλλογικότητα για την ενδυνάμωση των σχολικών κοινοτήτων. Στο δεύτερο σκέλος, η εκπαιδευτικός της τάξης αναδεικνύει τις επιμέρους δράσεις που υλοποιήθηκαν στο σχολείο: χαρτογράφηση κάδων απορριμμάτων και ανακύκλωσης, τήρηση ημερολογίου απορριμμάτων, ενίσχυση του κομποστοποιητή, Zero Waste Week Challenge και δημιουργία της περιβαλλοντικής ομάδας “Kids4Nature” (με όνομα και λογότυπο που σχεδίασαν οι μαθητές/τριες). Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων, τα παιδιά εκπαιδεύτηκαν και εμβάθυναν τις γνώσεις τους σχετικά με τα υλικά που μπορούν να ανακυκλωθούν ή να επαναχρησιμοποιηθούν και την ορθή χρήση του κομποστοποιητή. Η δράση κορυφώθηκε αφενός με την παρουσίαση του προγράμματος στη σχολική κοινότητα και αφετέρου με τη συμμετοχή των οικογενειών της τάξης σε zero waste picknik στο Περιβαλλοντικό Πάρκο Θέρμης. Η αξιολόγηση της δράσης πραγματοποιήθηκε στο κλείσιμο του προγράμματος με τη χρήση ερωτηματολογίου, το οποίο διερευνά γνώσεις, στάσεις και προθέσεις περιβαλλοντικής συμπεριφοράς. Δόθηκε τόσο στους μαθητές που συμμετείχαν στο πρόγραμμα όσο και σε συνομηλίκους τους που δεν συμμετείχαν, ώστε να είναι δυνατή η συγκριτική ανάλυση των αποτελεσμάτων. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με τα παιδιά της ομάδας παρέμβασης, οι οποίες εμπλούτισαν την ποιοτική αποτίμηση της εμπειρίας τους και του αντίκτυπου της δράσης.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση για την αειφορία, βιώσιμη ανάπτυξη, διαχείριση απορριμμάτων

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Πράσινες Γωνιές στο Σχολείο: Καλλωπισμός Παρτεριών ως Πράξη Περιβαλλοντικής Ευθύνης και Εκπαίδευσης για το Κλίμα

Πάυλος Κεφαλάκης¹, Δημήτριος Αρνικίου²

¹Καθηγητής Πληροφορικής και Φυσικής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Διευθυντής στο 1^ο Γενικό Λύκειο Ρόδου - Βενετόκλειο, Υποψήφιος Διδάκτορας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

pavlos.kefalakis@gmail.com

²Καθηγητής Μαθηματικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

arnikioud@gmail.com

Περίληψη

Η εκπαιδευτική δράση που υλοποιήθηκε στο σχολείο μας κατά τη σχολική χρονιά 2024-2025 αφορούσε τον καλλωπισμό των σχολικών παρτεριών με τη συμμετοχή των μαθητών και εκπαιδευτικών. Στόχος ήταν η αναβάθμιση του σχολικού περιβάλλοντος με έμφαση στη βιωσιμότητα και την ευαισθητοποίηση για την κλιματική κρίση. Μέσα από βιωματικές δραστηριότητες οι μαθητές/τριες επέλεξαν τοπικά και ανθεκτικά φυτά, γνώρισαν τις βασικές αρχές της βιοποικιλότητας και της εξοικονόμησης φυσικών πόρων και κατανόησαν πώς οι μικρές παρεμβάσεις στον σχολικό χώρο συμβάλλουν στην ευρύτερη οικολογική ισορροπία. Επιπλέον, αναδείχθηκε η αξία των πράσινων σχολικών χώρων για τη σωματική και ψυχική ευεξία της σχολικής κοινότητας. Η δράση ενισχύθηκε με πρακτικές κομποστοποίησης, επαναχρησιμοποίησης υλικών και υιοθέτησης πράσινων πρακτικών, όπως η εναλλακτική διαχείριση νερού. Η τακτική ενασχόληση με τη φροντίδα των παρτεριών καλλιέργησε στους μαθητές το αίσθημα της ευθύνης και τους προσέφερε ένα πλαίσιο καθημερινής εφαρμογής των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης, ιδίως του ΣΒΑ 13 (Δράση για το Κλίμα), του ΣΒΑ 11 (Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες) και του ΣΒΑ 15 (Ζωή στη Στεριά). Η παρέμβαση αυτή απέδειξε ότι η πράσινη εκπαίδευση δεν απαιτεί μεγάλους πόρους, αλλά ουσιαστική πρόθεση, συνεργασία και εμπλοκή της μαθητικής κοινότητας. Το σχολείο, έτσι, μετατρέπεται σε ενεργό κύτταρο αντιμετώπισης της κλιματικής κρίσης, με τους μαθητές να δρουν ως φορείς αλλαγής.

Λέξεις-κλειδιά: πράσινες σχολικές πρακτικές, περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, βιοποικιλότητα, εκπαίδευση για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, κλιματική κρίση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Οικολογικό Άγχος και Εκπαίδευση για την Αειφορία: Ο Ρόλος των Πανεπιστημιακών Μαθημάτων στη Διαχείριση της Κλιματικής Κρίσης και της Ψυχικής Υγείας Φοιτητών/τριών»

Δήμητρα Κωστανάσιου¹, Αικατερίνη Πλακίτση²

¹Εκπαιδευτικός ΠΕ02, Δ.Δ.Ε Θεσπρωτίας

Υποψήφια Διδάκτωρ του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
dkostanasiou@gmail.com

²Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Μέλος του Συμβουλίου Διοίκησης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Διευθύντρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Επιστήμες του Περιβάλλοντος, της Υγείας και της Αγωγής: Εκπαίδευση για την Αειφορία»
kplakits@uoi.gr

Περίληψη

Η κλιματική αλλαγή αποτελεί πηγή ανησυχίας για την επιστημονική κοινότητα, καθώς προκαλεί πολλές περιβαλλοντικές καταστροφές, οι οποίες μπορεί να προκαλέσουν άμεσα και έμμεσα σωματικές και ψυχικές παθολογίες στον άνθρωπο. Οι νέοι/ες, κυρίως κάτω των 25 ετών, τείνουν να αντιμετωπίζουν μοναδικές και αυξημένες ευπάθειες, όταν πρόκειται για τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην ψυχική υγεία και ευεξία. Μία έμμεση ψυχολογική επίπτωση της κλιματικής αλλαγής είναι το «κλιματικό ή οικολογικό άγχος», το οποίο έχει οριστεί από την Αμερικανική Ψυχολογική Εταιρεία ως «χρόνιος φόβος της περιβαλλοντικής καταστροφής». Η παρούσα εργασία αποτελεί μία προσπάθεια διερεύνησης του οικολογικού άγχους στους νέους και νέες ηλικίας 18-25 ετών, με στόχο να συμβάλλει στην κατανόηση των ψυχολογικών συνεπειών της κλιματικής αλλαγής. Πραγματοποιήθηκε ποσοτική έρευνα με δειγματοληψία χωρίς πιθανότητα στην οποία συμμετείχαν 215 φοιτητές/φοιτήτριες κατά το ακαδημαϊκό έτος 2023-2024. Συλλέχθηκαν δεδομένα σχετικά με τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων για την κλιματική αλλαγή, τις σκέψεις και τα συναισθήματα εξαιτίας της. Επιπλέον, διερευνήθηκε η παρακολούθηση περιβαλλοντικών μαθημάτων στο Πανεπιστήμιο και η επίδρασή τους στο οικολογικό άγχος. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι νέοι/ες είναι ενήμεροι και ανησυχούν για την κλιματική αλλαγή. Από την έρευνα προέκυψαν αρνητικά συναισθήματα, όπως ανησυχία, λύπη, φόβος, θυμός, απαισιοδοξία, απελπισία, ενοχή, το να αισθάνονται αβοήθητοι, σε ποσοστά που δείχνουν ότι η συναισθηματική επίδραση του θέματος είναι σημαντική για πολλούς ανθρώπους. Ωστόσο, οι φοιτητές/τριες που είχαν παρακολουθήσει μαθήματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης ανέφεραν βαθύτερη κατανόηση του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής, μεγαλύτερη ψυχολογική ετοιμότητα για τη διαχείριση του σχετικού άγχους και ενισχυμένη πρόθεση συμμετοχής σε δράσεις προστασίας του περιβάλλοντος.

Λέξεις-κλειδιά: κλιματική αλλαγή, οικολογικό άγχος, φιλοπεριβαλλοντική συμπεριφορά, περιβαλλοντικά πανεπιστημιακά μαθήματα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Στηρίζοντας το Μέλλον μέσα από την Εκπαίδευση: Η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ανοίγει τον δρόμο προς τους 17 Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης»

Μαρία Μάντζιου¹, Αλεξάνδρα Πεδούλη², Σταθούλα Στέφου³

¹Χημικός, Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Ιωάννινα, Ελλάδα

mmantziou@sch.gr

²Φιλολόγος, Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Ιωάννινα, Ελλάδα

alepedouli@sch.gr

³Βιολόγος, Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Ιωάννινα, Ελλάδα

sstefou@sch.gr

Περίληψη

Η γνώση της επιστήμης προσφέρει τη δυνατότητα κατανόησης φυσικών και κοινωνικών φαινομένων και ενισχύει την ικανότητα επίλυσης προβλημάτων με αποτελεσματικότητα. Η απόκτηση επιστημονικής γνώσης δεν αποσκοπεί μόνο στην εξειδίκευση, αλλά συμβάλλει ουσιαστικά στη διαμόρφωση σοφότερων ανθρώπων. Η επιστημονική παιδεία εξοπλίζει το άτομο ώστε να λαμβάνει τεκμηριωμένες και ηθικά ανώτερες αποφάσεις, ενισχύοντας τον ρόλο του ως υπεύθυνου πολίτη. Η εκπαίδευση αποτελεί το θεμέλιο λίθο για την επίτευξη όλων των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης καθώς οι πολίτες που κατανοούν τις συνδέσεις μεταξύ οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών θεμάτων, είναι σε θέση να συμβάλλουν ενεργά σε μία βιώσιμη κοινωνία. Η διεπιστημονική προσέγγιση ενθαρρύνει τη σύνδεση γνώσεων από διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα με στόχο την κατανόηση σύνθετων ζητημάτων, όπως η κλιματική αλλαγή που αποτελεί μία από τις σοβαρότερες προκλήσεις της εποχής μας, με ευρείες επιπτώσεις σε κάθε πτυχή της ζωής μας. Η μάθηση μέσω προβλήματος και η εκπαίδευση προσανατολισμένη σε έργο επιτρέπουν στους μαθητές να ερευνούν πραγματικά προβλήματα της κοινότητάς τους. Στο πλαίσιο της παγκόσμιας προσπάθειας για την επίτευξη των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ, η ανάγκη για δράση απέναντι στην περιβαλλοντική κρίση είναι πιο επιτακτική από ποτέ. Το σχολικό έτος 2024-25 αξιοποιώντας τα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος, το πρόγραμμα EPAS (European Parliament Ambassador School) και την ενότητα για την αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής κρίσης, οι μαθητές/τριες του Λυκείου μας ενημερώθηκαν, προβληματίστηκαν και ανέλαβαν ενεργό ρόλο ως πολίτες του κόσμου, ανέλαβαν δράση για το κλίμα, εστιάζοντας στην επίδραση της κλιματικής αλλαγής στην αμπελουργία, έναν τομέα που είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την ελληνική αγροτική παράδοση, τον τόπο μας, την οικονομία και τον πολιτισμό. Μέσα από αυτή τη μελέτη, αναδεικνύεται η σημασία της βιώσιμης γεωργίας, της προστασίας του περιβάλλοντος και της προσαρμογής στις νέες κλιματικές συνθήκες. Οι πρωτοβουλίες των μαθητών αποτελούν μία μικρή αλλά ουσιαστική συμβολή στην καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης και στην ανάδειξη του ρόλου της εκπαίδευσης ως καταλύτη για την οικοδόμηση ενός βιώσιμου μέλλοντος για όλους.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης, Δράση για το κλίμα, Αμπελουργία, Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Εκπαιδευτικές Πρακτικές

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Ο τόπος μας αλλάζει; Η κλιματική αλλαγή

Στέλλα Μανωλοπούλου

Εκπαιδευτικός Π.Ε.70, M.Sc.

stella.manol@gmail.com

Περίληψη

Το συγκεκριμένο διδακτικό σενάριο λειτουργεί ως επέκταση του θέματος «Χωριά και πόλεις του τόπου μας» της 2^{ης} διδακτικής ενότητας: «Ο τόπος μας» του βιβλίου της Μελέτης Περιβάλλοντος της Γ' τάξης. Η διδακτική πρόταση προωθεί ένα ελκυστικό περιβάλλον μάθησης, με τη χρήση μικρών ομάδων και την ενεργό εμπλοκή όλων των μαθητών της τάξης στις διαδικασίες μάθησης, εφαρμόζοντας σύγχρονες παιδαγωγικές προσεγγίσεις και μεθοδολογία (κοινωνικός εποικοδομισμός, ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, διερευνητική μάθηση). Με τη χρήση των Τ.Π.Ε. υποστηρίζεται η συνεργατική μάθηση, προσφέρονται πολυτροπικά ερεθίσματα και επιτυγχάνεται η παρακίνηση και το ενεργό ενδιαφέρον των μαθητών σε όλη τη διάρκεια της διδασκαλίας, καλλιεργώντας παράλληλα και τις δεξιότητες επικοινωνίας των μαθητών. Έχει σκοπό την ενίσχυση της γνωστικής και συναισθηματικής εμπλοκής των μαθητών με το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον διαφόρων τόπων, προσεγγίζοντας τις έννοιες του οικισμού και της κλιματικής αλλαγής. Θα διδαχθεί με την αξιοποίηση του ψηφιακού μέσου κοινοποίησης, αναπαραγωγής και διαμοιρασμού βίντεο (VideoLink), του λογισμικού γενικής χρήσης/οπτικοποίησης (Google Maps), του λογισμικού δημιουργίας ψηφιακού περιεχομένου (Canva), του ψηφιακού εργαλείου/πλατφόρμας σχεδιασμού ψηφιακών ασκήσεων (LearningApps) και του λογισμικού γενικής χρήσης (Google Forms).

Λέξεις-κλειδιά: κλιματική αλλαγή, Τ.Π.Ε., χωριά, πόλεις

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η ανάδειξη της αξίας του εκπαιδευτικού προγράμματος «Σχολικός λαχανόκηπος» μέσα από τη διδακτική τεχνική του World Cafe

Δέσποινα Μαυρίδου

Εκπαιδευτικός ΠΕ 60 & ΠΕ70 - ΔΠΕ Πρέβεζας

M.Ed., M.Sc.

deppymav63@gmail.com

Περίληψη

Μία από τις πιο κρίσιμες προκλήσεις που καλείται σήμερα να αντιμετωπίσει ο σύγχρονος πολίτης, αναλαμβάνοντας ενεργό ρόλο και πρωτοβουλίες, είναι η κλιματική κρίση, σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο παγκόσμιο τοπίο. Στο πλαίσιο της προετοιμασίας των μαθητών και μαθητριών ώστε να εξελιχθούν σε ενεργούς πολίτες που θα συμβάλουν στην επίτευξη των 17 Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης και στη διαμόρφωση ενός πιο δίκαιου, ειρηνικού και βιώσιμου μέλλοντος, καθίσταται αναγκαίο το ελληνικό σχολείο να λειτουργεί, μεταξύ άλλων, ως χώρος βιωματικής εκπαίδευσης για την αειφορία. Οι σχολικοί λαχανόκηποι αποσκοπούν όχι μόνο στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων, αλλά και στην ενίσχυση της κοινωνικής και συναισθηματικής ανάπτυξης των παιδιών, στην καλλιέργεια αξιών, στάσεων και αντιλήψεων, καθώς και στην ενσωμάτωσή τους στις καθημερινές εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, τα σχολεία υιοθετούν σύγχρονες παιδαγωγικές, επιστημονικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικοοικονομικές πρακτικές και λειτουργούν ως μικρά εργαστήρια βιώσιμης ανάπτυξης. Ακόμη, το εκπαιδευτικό αυτό πρόγραμμα συμβάλλει ώστε τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της προσωπικής τους συμβολής στο περιβάλλον τους και αντιλαμβάνονται ότι ακόμα και μικρές πράξεις μπορούν να οδηγήσουν σε σημαντικές αλλαγές. Έτσι, ενισχύεται η επίγνωση και η δράση τους απέναντι στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, με στόχο έναν κόσμο πιο δίκαιο, ανθρώπινο και φιλικό προς το περιβάλλον. Στη συνέχεια της εισήγησής μας θα παρουσιάσουμε σε θεωρητικό επίπεδο το πρόγραμμα «Σχολικός λαχανόκηπος» καθώς μέσω της διδακτικής ομαδοσυνεργατικής τεχνικής του World Café που εφαρμόζεται παγκοσμίως σε επιχειρήσεις αλλά και εκπαιδευτικούς οργανισμούς, όπου οι μαθητές/τριες θα συμμετέχουν ενεργά στον σχεδιασμό και την υλοποίηση του Σχολικού λαχανόκηπου καθώς θα κληθούν να απαντήσουν σε μία σειρά από ερωτήματα που υπάρχουν στους «σταθμούς», όπως: Ποιους στόχους εξυπηρετεί η δημιουργία ενός σχολικού λαχανόκηπου; Ποια είναι τα στοιχεία που καθιστούν έναν λαχανόκηπο αειφόρο και περιβαλλοντικά φιλικό; Σχεδιάστε έναν λαχανόκηπο. Ποιες είναι οι προεκτάσεις ενός σχολικού λαχανόκηπου στα πλαίσια του ενεργού πολίτη; Τα αποτελέσματα των εργασιών παρουσιάζονται στην ολομέλεια της τάξης, σηματοδοτώντας την έναρξη του εκπαιδευτικού προγράμματος.

Λέξεις-κλειδιά: Σχολικός λαχανόκηπος, World café, Κλιματική κρίση, εκπαίδευση - πράσινες πρακτικές

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Κλιματική Αλλαγή κι Εκπαίδευση: Χτίζοντας τη Γενιά του Αύριο

Χρήστος Μπουκουβάλας

Μεταπτυχιακός Φοιτητής στο Π.Μ.Σ «Διαχείριση Περιβάλλοντος και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση»
του Τμήματος Γεωπονίας ΔΙ.ΠΑ.Ε. - Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Κλάδου ΠΕ70

Δασκάλων

boukou@hotmail.com

Περίληψη

Η προφορική εισήγηση αναδεικνύει τον ρόλο της εκπαίδευσης ως βασικού εργαλείου στην αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης, εστιάζοντας στη σύνδεση ανάμεσα στη γνώση, την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και την ενεργό συμμετοχή των νέων. Μέσα από παραδείγματα και καλές πρακτικές από τον ελληνικό χώρο, παρουσιάζεται πώς τα Κέντρα Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία και τα σχολικά προγράμματα μπορούν να καλλιεργήσουν στάσεις, αξίες και οικολογική συνείδηση. Δίνεται έμφαση στη διαθεματική προσέγγιση, στη βιωματική μάθηση, στη συνεργασία με την τοπική κοινωνία και στη σύνδεση των σχολικών δράσεων με πραγματικά περιβαλλοντικά ζητήματα. Στόχος είναι η δημιουργία μικρο-περιβαλλόντων μέσα στα σχολεία, τα οποία εμπνέουν βιώσιμο τρόπο σκέψης και ενισχύουν την αίσθηση ευθύνης απέναντι στις περιβαλλοντικές προκλήσεις. Η εισήγηση προτείνει στρατηγικές για την ενίσχυση της βιωσιμότητας στην εκπαίδευση, τονίζοντας τη σημασία της οικολογικής κουλτούρας και της δημοκρατικής συμμετοχής, με απώτερο σκοπό τη διαμόρφωση μίας νέας γενιάς πολιτών έτοιμων να αναλάβουν δράση για ένα βιώσιμο μέλλον.

Λέξεις-κλειδιά: περιβαλλοντική εκπαίδευση, κλιματική αλλαγή, βιώσιμη ανάπτυξη, ενεργός συμμετοχή μαθητών, σχολικά προγράμματα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Επιστημονικός Αλφαριθμητισμός Μαθητών στον Βιοκλιματικό Σχεδιασμό και τις Στρατηγικές της Αειφορίας στην Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική στην Ελλάδα

Ευφροσύνη Νάκου

Πτυχιούχος Πολιτικός Μηχανικός, Περιβαλλοντολόγος, ΜΣ Αγροχημείας Περιβάλλοντος, Υποψήφια
Διδάκτωρ Αρχιτεκτονικής
ershnak@yahoo.gr

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη διερευνά τη συμβολή κτιρίων παραδοσιακής αρχιτεκτονικής στη διατήρηση της πολιτιστικής ταυτότητας και της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας των οικισμών και τον συσχετισμό τους με τις αρχές του βιοκλιματικού σχεδιασμού, την αξιοποίηση του κλίματος, του φυσικού περιβάλλοντος και των τοπικών υλικών και μεθόδων δόμησης. Εστιάζει σε κτίρια σε παραδοσιακούς ορεινούς και νησιωτικούς οικισμούς στην Ελλάδα, στα δομικά στοιχεία, και κυρίως στα ανοίγματα, και την αλληλεπίδρασή τους με το μικροκλίμα και το τοπικό περιβάλλον. Μέσα από τη βιβλιογραφική επισκόπηση και την επιτόπια έρευνα σε επιλεγμένα κτίσματα, δύο μελέτες περίπτωσης στη Σιάτιστα και στην πόλη της παλαιάς Κέρκυρας καθώς και συνέντευξη δομημένου ερωτηματολογίου σε ειδικούς της Αρχαιολογίας, διερευνώνται τα στοιχεία της παραδοσιακής δόμησης σε σχέση με τον βιοκλιματικό σχεδιασμό, η προσαρμογή των κατασκευών στο περιβάλλον, και η βιωσιμότητά τους σε βάθος χρόνου. Εξετάζονται τα υλικά δόμησης, η μορφολογία του κελύφους, ο φυσικός φωτισμός και ο παθητικός δροσισμός, καθώς και οι συνθήκες εσωκλίματος κτιρίου και μικροκλίματος περιβάλλοντα χώρου με κατάλληλα όργανα μέτρησης θερμοκρασίας και υγρασίας εσωτερικά και εξωτερικά των κτισμάτων. Η μελέτη ενσωματώνει σύγχρονη μεθοδολογία, όπως QGIS και μετρήσεις περιβαλλοντικών παραμέτρων, και αναδεικνύονται οι αξίες της πολιτιστικής κληρονομιάς. Υλοποιείται εκπαιδευτική δράση μέσω του προγράμματος PARSEL με στόχο την ευαισθητοποίηση μαθητών στη σημασία του βιοκλιματικού σχεδιασμού στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική και τη σύνδεσή της με την αειφόρο ανάπτυξη. Η δράση αποσκοπεί στην ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης και του επιστημονικού αλφαριθμητισμού μέσα από τη βιωματική μάθηση και την ανάδειξη του ρόλου των παραδοσιακών κατοικιών και οικισμών, ως πυλώνων πολιτισμού, κοινωνικής συνοχής και τοπικής ανάπτυξης.

Λέξεις-κλειδιά: Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική, Βιοκλιματικός Σχεδιασμός, Αειφόρος Ανάπτυξη, Εκπαίδευση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Καλλιεργώντας τη Βιωσιμότητα: Περιβαλλοντική δράση στο ΕΝ.Ε.Ε.ΓΥ.-Λ.

Μεσολογίου στο πλαίσιο των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης

Μαρία Παντερμαλή¹, Μάριος Διαμαντόπουλος², Σπυρίδων Καραβάς³, Αθανάσιος Πατρόπουλος⁴

¹Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΠΕ88.01), Ε.Ε.Ε.Ε.Κ. Κατερίνης

mpantermali@gmail.com

²Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΠΕ82), ΕΝ.Ε.Ε.ΓΥ.-Λ. Κορωπίου

diamantmarios@gmail.com

³Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΠΕ02), Ε.Ε.Ε.Ε.Κ. Καμαρίων

karavasspiros@gmail.com

⁴Διευθυντής, Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΠΕ86), ΕΝ.Ε.Ε.ΓΥ.-Λ. Μεσολογίου

apatrop@gmail.com

Περίληψη

Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει ένα ολοκληρωμένο περιβαλλοντικό πρόγραμμα που υλοποιήθηκε στο Ενιαίο Ειδικό Επαγγελματικό Γυμνάσιο – Λύκειο (ΕΝ.Ε.Ε.ΓΥ.-Λ) Μεσολογίου, με άξονα την ενσωμάτωση των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) του ΟΗΕ στην καθημερινή σχολική πράξη και την καλλιέργεια της ενεργούς πολιτεότητας. Στόχος του προγράμματος ήταν να ενισχυθεί η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, η δημιουργική έκφραση και η κοινωνική συμμετοχή των μαθητών μέσα από βιωματικές και συνεργατικές δράσεις. Οι μαθητές συμμετείχαν στην κατασκευή παρτεριών από ξύλινες παλέτες, αξιοποιώντας ανακυκλώσιμα υλικά, και φύτεψαν εποχικά λαχανικά. Η διαδικασία περιελάμβανε φροντίδα των φυτών, παρατήρηση της ανάπτυξής τους και τελική συγκομιδή, η οποία γιορτάστηκε με εκδήλωση στο σχολείο. Οι δράσεις που υλοποιήθηκαν συνδέθηκαν με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης για την Ποιοτική Εκπαίδευση, τις Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες, την Υπεύθυνη Κατανάλωση και τη Δράση για το Κλίμα, ενώ παράλληλα ενισχύθηκαν δεξιότητες ζωής, αυτάρκειας και συνεργασίας σε μαθητές με αναπηρία. Το σχολείο συμμετείχε, επίσης, σε ένα τοπικό δίκτυο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, διακρίθηκε σε έκθεση φωτογραφίας και δημιούργησε ένα βίντεο για να προβάλλει τις δράσεις του. Οι μαθητές είχαν ενεργό ρόλο σε όλα τα στάδια του προγράμματος, αποκτώντας εμπειρίες ενεργού συμμετοχής και συλλογικής δράσης. Το πρόγραμμα ανέδειξε την αξία της Εκπαίδευσης για την Αειφορία ως μέσο καλλιέργειας της περιβαλλοντικής συνείδησης και ενίσχυσης της πολιτεότητας, ενώ παράλληλα έδωσε έμφαση στη συμπερίληψη και την ενδυνάμωση των μαθητών στο πλαίσιο ενός σχολείου για όλους.

Λέξεις-κλειδιά: βιώσιμη ανάπτυξη, περιβαλλοντική εκπαίδευση, ειδική αγωγή, εκπαίδευση για την αειφορία, ανακύκλωση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Overgrazing Effects On Protected And Xenophilous Plant Species In Southeastern Romania's Natural Grasslands: Implications For Conservation And Non-Formal Environmental Education

Ioanna Ravani¹, Ciprian Stroe Traian², Andreea Cosma³, Spyridon Koutsogiannis⁴

¹Deputy Head, Education Center For the Environment and Sustainability of Kalamata, Greece

kpekal@sch.gr

²Lecturer, Ovidius, University of Constanța, Faculty of Natural Sciences and Agricultural Sciences,
Constanța, Romania

stroe.ciprian@365.univ-ovidius.ro

³Associate Project Developer, Teodor T. Burada County Cultural Center Constanța, Romania

cosma.andr@gmail.com

⁴Project Manager, Social Youth Development CIVIL NONPROFIT SOCIETY, Kalamata Greece

kane@ngokane.org

Abstract

The aim of this study was to assess the impact of overgrazing on the frequency of protected, melliferous, and xerophilous plant species in the natural grasslands of southeastern Romania. Recognizing that intensive grazing is a major anthropogenic pressure on steppe and forest-steppe ecosystems, the research focused on identifying floristic changes related to grazing intensity. The study was carried out in three distinct areas characterized by different grazing regimes: an ungrazed control area, a moderately grazed area, and a heavily grazed area. A total of 18 plant species with conservation, medicinal, or ecological value were monitored, and their occurrence frequencies were recorded across microplots. The data were statistically analyzed using Pearson correlation coefficients. The results reveal a strong negative correlation ($r < -0.99$) between grazing intensity and the presence of sensitive species, such as *Muscari racemosum*, *Hypericum perforatum*, *Adonis vernalis*, and *Pulsatilla montana*. Frequency and distribution patterns confirm the decline of these species in overgrazed habitats. Beyond its ecological implications, the study also emphasizes the importance of integrating findings into non-formal environmental education, particularly in rural and youth-focused contexts. By promoting biodiversity awareness and responsible land use through educational programs, the results support a broader understanding of sustainable pasture management. Overall, the study provides a scientific foundation for both conservation policy and community-level environmental education initiatives aimed at protecting vulnerable grassland ecosystems.

Keywords: Overgrazing, protected plant species, habitat degradation, non-formal environmental education, youth engagement in conservation

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

**Από την αποκατάσταση μιας χωματερής σε έναν χώρο περιβαλλοντικής
ενημέρωσης, αναψυχής και αθλητισμού - Δράσεις ενημέρωσης του Φορέα
Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων, ΦοΔΣΑ**

Αναστασία Ριζοπούλου¹, Βάγια Καρυπίδου², Αργυρή Βουμβουράκη³

¹Γεωπόνος, M.Sc. Διαχείριση Περιβάλλοντος και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση,
Υπεύθυνη Προγραμμάτων Ενημέρωσης Ευαισθητοποίησης (Σχολικές Μονάδες, Περιβαλλοντικά
Πάρκα), ΦοΔΣΑ ΚΜ

a.rizopoulou@fodsakm.gr

²Γεωπόνος - Αρχιτέκτονας Τοπίου

Υπεύθυνη Περιβαλλοντικών Πάρκων Θέρμης - Δερβενίου,
Τμήμα Ανενεργών ΧΥΤΑ & Μεταφροντίδας ΧΥΤΑ/ΧΑΔΑ, ΦοΔΣΑ ΚΜ

v.karypidou@fodsakm.gr

³Γεωπόνος, Προϊσταμένη Τμήματος Ανενεργών ΧΥΤΑ & Μεταφροντίδας ΧΥΤΑ/ΧΑΔΑ, ΦοΔΣΑ ΚΜ

a.voumvouraki@fodsakm.gr

Περίληψη

Ο Περιφερειακός Σύνδεσμος Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων Κεντρικής Μακεδονίας, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, υλοποιεί προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, αξιοποιώντας σύγχρονα εκπαιδευτικά εργαλεία σε Σχολικές Μονάδες της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. Όμως βασικός χώρος διεξαγωγής των δραστηριοτήτων είναι το Περιβαλλοντικό Πάρκο Θέρμης, που αποτελεί ένα από τα πιο επιτυχημένα και δημοφιλή παραδείγματα αποκατάστασης πρώην χώρου ταφής απορριμμάτων και μετατροπής σε χώρο ενημέρωσης, αναψυχής και άθλησης το οποίο αναγνωρίστηκε και ως καλή πρακτική από την ομάδα εμπειρογνομόνων του Interreg Europe, αναδεικνύοντας τον ρόλο του στην εκπαίδευση, στη βιώσιμη διαχείριση αποβλήτων και στην καλλιέργεια περιβαλλοντικής υπευθυνότητας. Η παρούσα εισήγηση θα περιγράψει τις δράσεις εκπαίδευσης/ενημέρωσης που πραγματοποιήθηκαν το διάστημα Φεβρουαρίου - Ιουνίου 2025, στις 28 Σχολικές Μονάδες και στο Περιβαλλοντικό Πάρκο. Βασικός στόχος ήταν η ανάδειξη των περιβαλλοντικών και κοινωνικών συνεπειών της παραγωγής των αποβλήτων και η ενίσχυση της υπεύθυνης στάσης απέναντι στη διαχείρισή τους. Οι εκπαιδευτικοί στόχοι επικεντρώθηκαν στην κατανόηση των σύγχρονων περιβαλλοντικών προκλήσεων, την προώθηση της υπεύθυνης κατανάλωσης και της κυκλικής οικονομίας ως εργαλείου βιώσιμης ανάπτυξης, καθώς και την ευαισθητοποίηση για τα αίτια και τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής. Τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν περιλάμβαναν διαδραστικές παρουσιάσεις, βίντεο, παιχνίδια και βιωματικές δράσεις. Επιπλέον, σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε πιλοτικό πρόγραμμα συμμετοχής μαθητών και εκπαιδευτικών στη διαδικασία κομποστοποίησης πράσινων αποβλήτων και υπολειμμάτων καφέ. Η δράση αξιολογήθηκε θετικά, βάσει προτυποποιημένων ερωτηματολογίων που διαμοιράστηκαν στους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: διαχείριση αποβλήτων, κυκλική οικονομία, κλιματική αλλαγή, αποκατάσταση χωματερών

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Ανάπτυξη διδακτικής ακολουθίας για τις Λύσεις που Βασίζονται στην Φύση:

Από τον σχεδιασμό στην πιλοτική εφαρμογή

Σοφία Σεργίου¹, Ειρήνη Δρυμιώτου², Μαρία Ευαγόρου³

¹Ερευνητικό Προσωπικό, Τμήμα Επιστημών της Αγωγής, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας (INSSTER Team)
και Πανεπιστήμιο Κύπρου (ESE Team)

s.sergiou98@gmail.com

²Ερευνήτρια και Συνεργαζόμενο Ειδικό Προσωπικό, Τμήμα Επιστημών της Αγωγής, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας (INSSTER Team)

drymiotou.i@unic.ac.cy

³Καθηγήτρια, Τμήμα Επιστημών της Αγωγής, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας (INSSTER Team)

evagorou.m@unic.ac.cy

Περίληψη

Αυτή η μελέτη παρουσιάζει (α) τον σχεδιασμό και (β) τα αποτελέσματα της πιλοτικής εφαρμογής μίας διδακτικής ακολουθίας στο συγκείμενο των Λύσεων Βασισμένων στην φύση (Nature-Based-Solutions, NBS) με σκοπό την Αρχική Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών (Initial Teacher Education, ITE) καθώς και τη Συνεχή Επαγγελματική τους Ανάπτυξη (Continuous Professional Development, CPD). Η παρούσα διδακτική ακολουθία περιλαμβάνει τέσσερα σχέδια μαθήματος (διάρκειας 80 λεπτών το καθένα), τα οποία σχεδιάστηκαν υιοθετώντας τη μεθοδολογία Living Lab. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η διδακτική ακολουθία αναπτύχθηκε σύμφωνα με τα αποτελέσματα διερεύνησης που προηγήθηκε σχετικά με τις ανάγκες κατάρτισης τόσο των εν ενεργεία εκπαιδευτικών όσο και των εκπαιδευτών εκπαιδευτικών για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή NBS στην εκπαίδευση. Σε αυτή τη διερεύνηση συμμετείχαν δέκα εκπαιδευτές εκπαιδευτικών από διάφορους επιστημονικούς κλάδους σε μία σειρά διαδικτυακών συναντήσεων με την καθοδήγηση ενός ημι-δομημένου πρωτοκόλλου συνέντευξης. Η θεματική ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν ανέδειξε την ανάγκη κατάρτισης στις αρχές που θεσπίζουν τις Λύσεις που βασίζονται στη Φύση, την ενσωμάτωση τους στο πρόγραμμα σπουδών και τη δημιουργία υλικού για άμεση πρακτική εφαρμογή. Σύμφωνα με αυτά τα αποτελέσματα, σχεδιάστηκε η διδακτική ακολουθία της οποίας μέρος της πρακτικής της εφαρμογής παρουσιάζεται στην παρούσα μελέτη. Συγκεκριμένα, η πιλοτική εφαρμογή είχε ως στόχο να διερευνήσει και να ενισχύσει τις γνώσεις των φοιτητών για τις Λύσεις που βασίζονται στη Φύση και τον ρόλο τους στην εκπαιδευτική διαδικασία για την αντιμετώπιση περιβαλλοντικών προκλήσεων και την αειφόρο ανάπτυξη. Στην πιλοτική εφαρμογή συμμετείχαν επτά φοιτήτριες από το προπτυχιακό μάθημα «Διδασκαλία των Φυσικών Επιστημών στο Δημοτικό Σχολείο» κατά το εαρινό εξάμηνο του 2025. Δεδομένα συλλέχθηκαν με τη χορήγηση ενός ερωτηματολογίου με κλειστού και ανοιχτού τύπου ερωτήσεις πριν τη διδακτική παρέμβαση και με τη συμμετοχή των φοιτητριών σε ομάδα εστίασης μετά το τέλος της παρέμβασης. Στην παρούσα φάση διεξάγεται η ανάλυση των δεδομένων με θεματική ανάλυση. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης των δεδομένων που θα παρουσιαστούν στο συνέδριο θα χρησιμοποιηθούν για την αναθεώρηση της διδακτικής ακολουθίας πριν από την κύρια μελέτη που θα διεξαχθεί το χειμερινό εξάμηνο του 2025.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: Λύσεις Βασισμένες στην φύση (Nature-Based-Solutions, NBS), αειφόρος ανάπτυξη και περιβάλλον, περιβαλλοντικές προκλήσεις, Αρχική Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών (ITE), Συνεχή Επαγγελματική Ανάπτυξη (CPD)

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

**Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, ως εργαλείο διαχείρισης της γεωπολιτιστικής
κληρονομιάς - Η διαλεκτική των παραγόντων του τοπίου στην
Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και στην Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και
την Αειφορία**

Σταύρος Σπυράκης
Προϊστάμενος Κ.Ε.ΠΕ.Α. Ομηρούπολης Χίου
spyrastavros@hotmail.com

Περίληψη

Η παρουσίαση αυτή αποτελεί μέρος της έρευνας στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών, «Στρατηγικές Διαχείρισης Περιβάλλοντος - Διαχείριση Περιβάλλοντος» του Τμήματος Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος του ΕΚΠΑ. Στην παρουσίαση γίνεται προσπάθεια να τονιστεί η ανάδειξη των γεωπολιτιστικών τοπίων του τόπου μας, καθώς και η διαλεκτική των παραγόντων του τοπίου, με ιδιαίτερη αναφορά στα τοπία της Νήσου Χίου, και του σημαντικού ρόλου, που μπορούν να αποτελέσουν, ως παραδείγματα αειφόρου διαχείρισης, στη σύγχρονη κοινωνία, προτείνοντας τα ίδια συστήματα κανόνων αξιών, και αρχών των κοινωνιών από τις οποίες προήλθαν. Ειδικότερα το θέμα της διαλεκτικής των παραγόντων του τοπίου παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και γίνεται προσπάθεια να αναλυθεί και να τεκμηριωθεί όσο γίνεται εκτενέστερα μιας και οι παράγοντες αυτοί βρίσκονται σε μία διαρκή σχέση αλληλεπίδρασης βασισμένη στους εξωγενείς παράγοντες που καθορίζουν τα χαρακτηριστικά του καθενός από αυτούς αλλάζοντας διαρκώς και τη σχέση μεταξύ τους. Η διαφοροποίηση βασικών παραμέτρων που αφορούν στο φυσικό περιβάλλον με κύριο σημείο αναφοράς την κλιματική αλλαγή, οι συνεχώς αναπροσαρμοζόμενες σχέσεις και επιδιώξεις του ανθρώπου στη σύγχρονη κοινωνία και η σχέση του με τον πολιτισμό ως αγαθό και ως ή μη προτεραιότητα καθώς και η ποιότητά του, συντάσσουν μία δυναμική σχέση συνεχούς ανατροφοδοτούμενης ροής η οποία επαναπροσδιορίζει τον ρόλο και τη σημασία των τοπίων ανά τόπο και ανά χρονική περίοδο. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο τονίζεται η σημασία της εκπαίδευσης ως λειτουργικό εργαλείο στη διαχείριση των τοπίων αυτών, για τη διαμόρφωση της συνείδησης των μελλοντικών πολιτών και την υιοθέτηση από αυτούς ανάλογων μοντέλων συμπεριφοράς και να διατυπώσει προς αυτούς μία ανοιχτή συμμετοχική πρόταση στα πλαίσια της αειφόρου ανάπτυξης.

Λέξεις-κλειδιά: τοπίο, περιβάλλον, σύστημα, κοινωνία, άνθρωπος, εκπαίδευση, διδακτικά εργαλεία, συστημική προσέγγιση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Καμπάνια Δράσης για το Κλίμα: Η εμπειρία του Δάσους Κουρί, ένα δάσος εκπαιδεύει για το κλίμα

**Δρ. Ιωάννης Φάλλας¹, Νικόλαος Ντάβος², Δρ. Βαλεντίνα Πλάκα³, Παναγιώτα Καραχρήστου⁴,
Ευθυμία Κατσόγιαννου Τριανταφύλλου⁵, Ιωάννης Γρηγοριάδης⁶**

¹Διευθυντής - Cluster Βιοοικονομίας και Περιβάλλοντος Δυτικής Μακεδονίας

i.fallas@clube.gr

²Διαχειριστής M.Eng./c.Ph.D. - Cluster Βιοοικονομίας και Περιβάλλοντος Δυτικής Μακεδονίας

n.ntavos@clube.gr

³Περιβαλλοντολόγος/Επικεφαλής τομέα προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης - Cluster
Βιοοικονομίας και Περιβάλλοντος Δυτικής Μακεδονίας

v.plaka@clube.gr

⁴Περιβαλλοντολόγος, M.Sc., M.Ed./Περιβαλλοντική εκπαιδευτρια - Cluster Βιοοικονομίας και
Περιβάλλοντος Δυτικής Μακεδονίας

p.karachristou@clube.gr

⁵Ιστορικός M.A./Περιβαλλοντική εκπαιδευτρια - Cluster Βιοοικονομίας και Περιβάλλοντος Δυτικής
Μακεδονίας

e.katsogiannou@clube.gr

⁶Γεωπόνος - Cluster Βιοοικονομίας και Περιβάλλοντος Δυτικής Μακεδονίας

i.grigoriadis@clube.gr

Περίληψη

Το CluBE - Cluster Βιοοικονομίας και Περιβάλλοντος Δυτικής Μακεδονίας είναι ένα περιφερειακό Cluster καινοτομίας, που εστιάζει στη διασύνδεση της έρευνας με την επιχειρηματικότητα, την ενεργειακή μετάβαση, την καινοτομία και την κυκλική βιοοικονομία. Μέσα από τις δράσεις του επικεντρώνεται στην εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση της νέας γενιάς απέναντι στα περιβαλλοντικά ζητήματα και την ενδυνάμωσή τους ως ενεργοί πολίτες με υπεύθυνη περιβαλλοντική συμπεριφορά. Το παρόν σχολικό έτος, το CluBE υλοποίησε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Καμπάνια Δράσης για το Κλίμα: Η Εμπειρία του Δάσους Κουρί», εγκεκριμένο από το ΙΕΠ. Στόχος του η ενίσχυση της περιβαλλοντικής υπευθυνότητας των νέων, προβάλλοντας το δικαίωμα όλων στην ζωή σε έναν βιώσιμο πλανήτη, με πρόσβαση σε καθαρό αέρα, νερό και τροφή. Το πρόγραμμα έδρασε ως μία καμπάνια ευαισθητοποίησης για το κλίμα, που εναρμονίζεται πλήρως με τον ΣΒΑ 13, προωθώντας την κοινή προσπάθεια για την προστασία του κλίματος. Μαθητικές ομάδες από την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση είχαν την ευκαιρία να δημιουργήσουν και να επικοινωνήσουν το δικό τους όραμα απέναντι στην κλιματική κρίση, χρησιμοποιώντας το δάσος ως φυσικό βιωματικό εργαστήριο. Συγκεκριμένα, το πρόγραμμα κάλυψε δράσεις ολόκληρο το σχολικό έτος, ξεκινώντας από τη σταδιακή εισαγωγή στο θεωρητικό πλαίσιο. Την άνοιξη πραγματοποιήθηκε δράση πεδίου στο Δάσος Κουρί, όπου οι μαθητές συμμετέχουν σε τρίωρη βιωματική εκπαιδευτική εμπειρία. Το πρόγραμμα κορυφώθηκε με μία εκδήλωση στο τέλος της σχολικής χρονιάς, στην οποία παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα και οι προτάσεις των μαθητικών ομάδων. Η παρούσα εισήγηση θα εστιάσει στην αναλυτική παρουσίαση του εκπαιδευτικού προγράμματος, όπως αυτό υλοποιήθηκε και εναρμονίστηκε με τους ΣΒΑ. Θα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

πραγματοποιηθεί η ποσοτική και η ποιοτική αξιολόγησή του από εκπαιδευτικούς, ενώ παράλληλα θα διατυπωθούν σκέψεις και προτάσεις για τη συνέχιση και τον περαιτέρω εμπλουτισμό του στο μέλλον, ως μία απάντηση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στην ευαισθητοποίηση για την κλιματική κρίση, μέσα από ένα δάσος.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση για το κλίμα, περιβαλλοντική εκπαίδευση, κλιματική ουδετερότητα, ανθεκτικές κοινωνίες, δάσος

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 5

5. Πολιτισμός, Τέχνη και Βιώσιμη Ανάπτυξη - Δημιουργική Μάθηση για έναν Καλύτερο Κόσμο: Η τέχνη ως εργαλείο ευαισθητοποίησης για τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης. Πολιτισμική κληρονομιά και βιωσιμότητα. Θεατρική παιδεία, μουσική και εικαστικά για την κοινωνική αλλαγή. Καλλιτεχνικές δράσεις για την καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

**Una passa. Ο μαύρος χρυσός της Ζακύνθου στο μυθιστόρημα «Περίπλους»
του Διονύση Ρώμα και τα θεατρικά έργα «Ο Φιλάργυρος» της Ελισάβετ
Μουτζάν Μαρτινέγκου και Λίνα Δράκα του Τιμολέοντος Αμπελά**

Πηνελόπη Αβούρη

Διδάκτωρ Θεατρολογίας - Προϊσταμένη Κ.Ε.ΠΕ.Α. Ζακύνθου

penelopeavouri@gmail.com

Περίληψη

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Μάκενα πολιτισμού» σχεδιάστηκε σύμφωνα με τον τέταρτο στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης, που αναφέρεται στα ανθρώπινα δικαιώματα, την ισότητα των φύλων, την ταυτότητα του παγκόσμιου πολίτη και την αναγνώριση της συμβολής της πολιτιστικής ποικιλομορφίας στη βιώσιμη ανάπτυξη και τον βιώσιμο τρόπο ζωής, από το Κ.Ε.ΠΕ.Α. Ζακύνθου σε συνεργασία με τον Οργανισμό Πριμαρόλια, το Δίκτυο Συνεργασίας και την Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Ζακύνθου. Υλοποιείται φέτος για δεύτερη χρονιά και η θεματική του αφορά τη ζακυνθινή σταφίδα. Στο πλαίσιο του προγράμματος, συνδυάζοντας την πολιτισμική κληρονομιά της Ζακύνθου και τη βιωσιμότητα της καλλιέργειας της σταφίδας στο νησί με τη Θεατρική παιδεία συζητούνται: 1. Η σκηνή της οικονομικής αντιπαράθεσης ανάμεσα στο Λευκικό και τον Σέλημο στον «Φιλάργυρο» της Μαρτινέγκου, 2. Η σκηνή όπου ο διαχειριστής του γαιοκτήμονα Καντιάνου Νταβιτσέντσα ελέγχει τους λογαριασμούς των καλλιεργητών της σταφίδας, στο μυθιστόρημα «Σοπρακόμητος» του Διονύση Ρώμα, 3. Το απόσπασμα από το έργο του Ρώμα «Αντάτζιο και Φούγκα», που αναφέρεται στον βίο και την πολιτεία του καπιταλιστή αστού Βαρθολομαίου Φισκάρδη, που έκανε περιουσία από το λαθρεμπόριο της σταφίδας, 4. Η υπόθεση του θεατρικού έργου «Λίνα Δράκα» του Τιμολέοντος Αμπελά που αναφέρεται σε μία δίκη για τα «προστώχια», τα πρακτικά της οποίας δημοσιεύτηκαν από τον Δε Βιάζη. Τα λογοτεχνικά και θεατρικά αποσπάσματα χρησιμοποιούνται για να αναδειχθούν και να αναλυθούν οι παρακάτω στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης: Στο πρώτο απόσπασμα: Μηδενική φτώχεια (ειδικά το άρθρο 1.4). Στο δεύτερο: Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη (8.5, 8.8) και Λιγότερες ανισότητες (10.3). Στο τρίτο: (8) «Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη» (8.3) και «Ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί». (16.4, 16.5 και 16.β). Και στο τέταρτο: «Ισότητα των φύλων» (5.2, 5.5). Μετά το τέλος της συζήτησης οι μαθητές/τριες επιλέγουν και δραματοποιούν μία από τις τέσσερις ιστορίες.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη, βιωματική μάθηση, πολιτισμική κληρονομιά, θεατρική αγωγή

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Από την Τέχνη στο Αύριο: Εκπαίδευση, Βιωσιμότητα και Επαγγελματικοί Ρόλοι στο Δημοτικό Σχολείο

Νικόλαος Αλχασίδης¹, Καλλιόπη Μόσχου², Κωνσταντίνος Ζέρβας³

¹Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, Διευθυντής 1ου Δημοτικού Σχολείου Καστοριάς

nalchas@hotmail.com

²Επαγγελματική Σύμβουλος

mosxou_kalliopi@hotmail.com

³Γλύπτης, Τμήμα Εικαστικών & Εφαρμοσμένων Τεχνών, Π.Δ.Μ.

zervaskwstas317@gmail.com

Περίληψη

Το παρόν πρόγραμμα επαγγελματικού προσανατολισμού σχεδιάστηκε με βάση τη βιωματική μάθηση και στόχευσε στο επάγγελμα του εικαστικού, ενισχύοντας τη μετάβαση των μαθητών από τη θεωρητική πληροφόρηση στην ενεργό εμπλοκή και την καλλιτεχνική έκφραση. Υλοποιήθηκε στο πλαίσιο των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων (25/9/2024 - 25/2/2025) με 36 μαθητές Δ' και Ε' τάξης, υπό τον συντονισμό συμβούλου σταδιοδρομίας. Οι μαθητές γνώρισαν το έργο του Λουκά Σαμαρά, πρώην μαθητή του σχολείου, και δημιούργησαν προσωπικά «κουτιά» εμπνευσμένα από το έργο του. Εξοικειώθηκαν με τεχνικές σύγχρονης τέχνης, συμμετείχαν σε δράσεις στις Πρέσπες και σε εργαστήριο κεραμικής του Π.Δ.Μ. Στη συνέχεια, συνδιοργάνωσαν έκθεση έργων τους, ανοιχτή στο κοινό, αναλαμβάνοντας ρόλους καλλιτεχνών και επιμελητών. Τέλος, δούλεψαν ατομικά portfolios εμβαθύνοντας στην καλλιτεχνική και κοινωνική τους ταυτότητα. Το πρόγραμμα συνδέεται άμεσα με 7 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης: 4ος ΣΒΑ - Ποιοτική Εκπαίδευση: Μέσα από τη γνωριμία με τον Λουκά Σαμαρά και την εικαστική πρακτική, προάγεται η δημιουργική και διά βίου μάθηση. Ισότιμη συμμετοχή αγοριών και κοριτσιών, πρόσβαση στη γνώση και ενδυνάμωση μέσω της τέχνης. 8ος ΣΒΑ - Αξιοπρεπής Εργασία και Οικονομική Ανάπτυξη: Οι μαθητές μαθαίνουν να αντιλαμβάνονται την τέχνη ως επάγγελμα και εξοικειώνονται με την έννοια της δημιουργικής εργασίας. 9ος ΣΒΑ – Βιομηχανία, Καινοτομία και Υποδομές: Μέσα από την κατασκευή έργων με φθηνά ή ανακυκλωμένα υλικά, καλλιεργείται η καινοτομία και η δημιουργική αξιοποίηση των πόρων. 10ος ΣΒΑ - Λιγότερες Ανισότητες: Η διαφορετική πορεία ζωής του καλλιτέχνη, που διέπρεψε παγκοσμίως, ενισχύει το μήνυμα ότι η επιτυχία δεν γνωρίζει σύνορα. 12ος ΣΒΑ - Υπεύθυνη Κατανάλωση και Παραγωγή: Προωθείται η συνεργασία, η ανακύκλωση και η ενσυνείδητη δημιουργία. 17ος ΣΒΑ - Συνεργασία για τους Στόχους: Συνεργασίες με πολιτιστικούς και τοπικούς φορείς ενίσχυσαν τον συλλογικό σκοπό και τη βιώσιμη δράση.

Λέξεις-κλειδιά: Επαγγελματικός προσανατολισμός, Καλλιτεχνική έκφραση, Βιώσιμη ανάπτυξη, Συνεργασία & καινοτομία

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Αρχαίο δράμα, σύγχρονα μαθήματα: Καλλιεργώντας ενεργούς πολίτες μέσα από τη θεατρική αγωγή και την πολιτιστική κληρονομιά

Πετρούλα Γεωργοπούλου¹, Κωνσταντίνα Παναγούλη²

¹Εκπαιδευτικός ΠΕ70 - Διευθύντρια 3^{ου} Δημοτικού Σχολείου Μεσσήνης

pgeo1972@hotmail.com

²Εκπαιδευτικός ΠΕ70 - 3^ο Δημοτικό Σχολείο Μεσσήνης

kpanagouli@sch.gr

Περίληψη

Μπορεί το αρχαίο θέατρο και η τοπική πολιτιστική κληρονομιά να αποτελέσουν ένα ουσιαστικό παιδαγωγικό εργαλείο για την ευαισθητοποίηση μαθητών του δημοτικού σε θέματα βιωσιμότητας; Η εμπειρία μας από τη συμμετοχή του σχολείου μας, τα δύο τελευταία χρόνια, σε έναν καινοτόμο θεσμό - το Διεθνές Νεανικό Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος, Φεστιβάλ Μικρών στην Αρχαία Μεσσήνη - δίνει μία θετική και ελπιδοφόρα απάντηση. Το σχολείο μας αποτελεί ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον, όπου φοιτούν μαθητές με διαφορετικό κοινωνικοπολιτισμικό υπόβαθρο, συμπεριλαμβανομένων παιδιών από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, όπως Ρομά και μετανάστες. Στο πλαίσιο αυτό, αποτελεί πραγματική πρόκληση να εντοπιστούν μέθοδοι, τεχνικές και θεματικές που εμπνέουν, κινητοποιούν και ενισχύουν τη συμμετοχή όσο το δυνατόν περισσότερων μαθητών. Η ενεργή εμπλοκή όλων στη θεατρική διαδικασία ανέδειξε το θέατρο ως πεδίο ισότιμης συμμετοχής, ενδυνάμωσης και ανάπτυξης αυτοπεποίθησης. Η συμμετοχή μας στο Φεστιβάλ, εμπλουτισμένη με παράλληλες δράσεις που σχετίζονταν με την Αρχαία Μεσσήνη, ενίσχυσε την αίσθηση του «ανήκειν» και τη συλλογική ταυτότητα, ενώ ανέδειξε τη σημασία της συμπερίληψης μέσω της τέχνης. Τα κείμενα του Αριστοφάνη αποτέλεσαν στην τάξη αφετηρία για προβληματισμό, διάλογο και καλλιέργεια κριτικής σκέψης, ενώ στον υποβλητικό αρχαιολογικό χώρο του Εκκλησιαστηρίου μετασχηματίστηκαν σε μία ζωντανή, βιωματική εμπειρία μάθησης, συνεργασίας και δημιουργικής έκφρασης. Η επαφή με τον φυσικό και πολιτιστικό πλούτο της Αρχαίας Μεσσήνης συνέβαλε στην καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης και βαθύτερης κατανόησης της έννοιας της βιωσιμότητας και της αειφορίας. Η δράση συνδέθηκε ουσιαστικά με τον Στόχο 4 για ποιοτική εκπαίδευση, τον Στόχο 10 για μείωση των ανισοτήτων, τον Στόχο 11 για βιώσιμες πόλεις και κοινότητες, τον Στόχο 17 για συνεργασίες και με τον Στόχο 5 για την ισότητα των φύλων. Η εμπειρία ανέδειξε τη δυναμική του θεάτρου και της πολιτιστικής κληρονομιάς ως ισχυρών εργαλείων για την εκπαίδευση των αυριανών ενεργών, δημιουργικών και συνειδητοποιημένων πολιτών. Αποδεικνύεται πως η βιωματική μάθηση, όταν συνδέεται με τον τόπο, την έκφραση και τη συλλογικότητα, έχει τη δύναμη να μεταμορφώνει.

Λέξεις-κλειδιά: πολιτιστική κληρονομιά, θεατρική αγωγή, συμπερίληψη, βιωσιμότητα, πρωτοβάθμια εκπαίδευση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Ο Κινηματογράφος ως Εργαλείο Εκπαίδευσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη: Η Δράση “FAMU για Παιδιά” στο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Σερρών»

Βασιλεία Γκάκου

Εκπαιδευτικός Α/βάθμιας Εκπαίδευσης, Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Σερρών

vgkakou@sch.gr

Περίληψη

Η παρούσα εισήγηση πραγματεύεται μία εκπαιδευτική παρέμβαση που υλοποιήθηκε στο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Σερρών «Κωνσταντίνος Καραμανλής», σε συνεργασία με το Τσεχικό Κέντρο Αθήνας και τη φημισμένη Σχολή Κινηματογράφου FAMU της Πράγας. Η δράση, με τίτλο «FAMU για Παιδιά», αξιοποίησε τον παιδικό κινηματογράφο ως παιδαγωγικό εργαλείο για την προαγωγή της κοινωνικής ευαισθησίας, της ενσυναίσθησης και της ενεργού πολιτεότητας σε μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο της δράσης πραγματοποιήθηκε προβολή βραβευμένων ταινιών μικρού μήκους, οι οποίες ανέδειξαν σύνθετες θεματικές ενότητες, όπως η αποδοχή της διαφορετικότητας, η αλληλεγγύη, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η φιλία, καθώς και οι κοινωνικές ανισότητες. Η προσέγγιση στηρίχθηκε σε αρχές της βιωματικής, ολιστικής και κοινωνικο-κριτικής παιδαγωγικής, με τους μαθητές να εμπλέκονται σε δημιουργικές δραστηριότητες αναστοχασμού, καλλιτεχνικής έκφρασης και ομαδικού διαλόγου. Η παρέμβαση εντάσσεται οργανικά στον 4ο Στόχο Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) του ΟΗΕ, που αφορά την ποιοτική, χωρίς αποκλεισμούς και ισότιμη εκπαίδευση, αναδεικνύοντας τον ρόλο του κινηματογράφου ως ισχυρού παιδαγωγικού μέσου για την ενίσχυση του κοινωνικού εγγραμματισμού και της πολιτισμικής ευαισθητοποίησης. Η παρούσα εργασία τεκμηριώνει την ανάγκη ενσωμάτωσης της τέχνης και των οπτικοακουστικών μέσων στην εκπαιδευτική διαδικασία και καταθέτει συγκεκριμένες προτάσεις για τη συστηματική αξιοποίησή τους, μέσω συνεργειών μεταξύ εκπαιδευτικών μονάδων και πολιτιστικών φορέων, προς την κατεύθυνση της εκπαίδευσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη και την ενεργό πολιτεότητα.

Λέξεις-κλειδιά: Κινηματογράφος στην Εκπαίδευση, Εκπαίδευση για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (ΕΒΑ), Ενσυναίσθηση, Κοινωνική Ευαισθησία, Ενεργός Πολιτεότητα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

**Τα Χάλκινα Αερόφωνα της Μακεδονίας - Σχέδια μαθήματος για την Β' & Γ'
Γυμνασίου - Ενσωμάτωση της Ζωντανής Κληρονομιάς στη Διδασκαλία:
Διδάσκοντας και Μαθαίνοντας με τη Ζωντανή Κληρονομιά**

**Δέσποινα-Ελένη Δαργέντα¹, Ανθή Κατσούλα², Δήμητρα Κόρδη³, Σοφία Μποντού⁴, Καλλιρρόη
Νταλαχάνη⁵, Αγγελική Τάτση⁶**

¹Καθηγήτρια ΠΕ05 - Βαρβάκειο Πρότυπο Γυμνάσιο
lenadarg@gmail.com

²Καθηγήτρια ΠΕ80 - Βαρβάκειο Πρότυπο Γυμνάσιο
anthikatsoula@gmail.com

³Καθηγήτρια ΠΕ79.01 - Βαρβάκειο Πρότυπο Γυμνάσιο
kordis.mika@yahoo.com

⁴Καθηγήτρια ΠΕ11 - Βαρβάκειο Πρότυπο Γυμνάσιο
smpontou@gmail.com

⁵Καθηγήτρια ΠΕ11 - Βαρβάκειο Πρότυπο Γυμνάσιο
r_dalahani@yahoo.gr

⁶Καθηγήτρια ΠΕ04.02 - Βαρβάκειο Πρότυπο Γυμνάσιο
aggelikita@yahoo.gr

Περίληψη

Το προτεινόμενο διδακτικό σενάριο αποτελεί διαθεματική προσέγγιση με άξονα τα χάλκινα μουσικά όργανα της Βαλκανικής και τη σημασία τους ως φορείς άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Μέσα από τη συνεργασία έξι διαφορετικών μαθημάτων (Γαλλικά, Γεωγραφία, Μουσική, Οικιακή Οικονομία, Φυσική Αγωγή και Χημεία), επιδιώκεται η ανάδειξη της πολυδιάστατης φύσης των χάλκινων μουσικών οργάνων, τόσο ως υλικών κατασκευών όσο και ως πολιτισμικών συμβόλων. Στα Γαλλικά, μέσα από την προσέγγιση του έργου του Goran Bregović, αναδεικνύεται η έννοια της μουσικής ως διαπολιτισμικού συνδετικού κρίκου και η σημασία των χάλκινων οργάνων στον κοινό βαλκανικό πολιτισμικό κώδικα. Στη Γεωγραφία, εξερευνάται η επίδραση της γεωμορφολογίας της Μακεδονίας στη διαμόρφωση κοινών πολιτιστικών χαρακτηριστικών στη μουσική με όχημα τα χάλκινα πνευστά. Στο μάθημα της Μουσικής, εξετάζεται η θέση των χάλκινων πνευστών στην ελληνική παράδοση και η ευρύτερη χρήση τους ως μέσο ανανέωσης της παράδοσης και των πολιτισμικών μορφών. Στην Οικιακή Οικονομία, εξετάζονται κοινωνικά και πολιτιστικά στοιχεία της ζωής στα Βαλκάνια και ο ρόλος της μουσικής στην έκφραση συλλογικής ταυτότητας. Η Φυσική Αγωγή αξιοποιεί τη μουσική ως υπόβαθρο για τη διδασκαλία χορών των Βαλκανίων, δίνοντας έμφαση στη ρυθμικότητα και τη συνεργασία. Τέλος, στη Χημεία, διερευνάται η σύσταση των κραμάτων που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή χάλκινων μουσικών οργάνων, αναλύοντας τις φυσικές και χημικές τους ιδιότητες. Η διδακτική παρέμβαση αξιοποιεί τεχνικές ενεργητικής διερευνητικής μάθησης και ενσωματώνει αρχές διαπολιτισμικής εκπαίδευσης με βιωματικό τρόπο, ομαδοσυνεργατικά, ενισχύοντας τη συνείδηση της πολιτιστικής ποικιλομορφίας, τη μουσική εγγραμματοσύνη και τη σύνδεση της μουσικής με την κοινωνική πραγματικότητα, ενώ προάγει την ολιστική κατανόηση της πολιτιστικής κληρονομιάς ως ζωντανού και εξελισσόμενου φαινομένου. Τα σχέδια μαθήματος συνδέονται με τις αρχές της UNESCO για την προστασία και ανάδειξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

προτείνουν τρόπους ενίσχυσης της πολιτιστικής ταυτότητας και της συμπερίληψης μέσω της μουσικής. Τέλος, παρουσιάζονται προτάσεις αξιολόγησης και διάχυσης που ενδυναμώνουν τον ρόλο του σχολείου ως φορέα πολιτισμού και δημιουργικής έκφρασης.

Λέξεις-κλειδιά: διαθεματική εκπαίδευση, χάλκινα μουσικά όργανα, άυλη πολιτιστική κληρονομιά UNESCO, μουσική διαπολιτισμικότητα στα Βαλκάνια, βιωματική/ομαδοσυνεργατική/διερευνητική προσέγγιση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Στο μουσείο δίχως φλας - Εναλλακτική διαχείριση τουριστικού κεφαλαίου»

Ανθή Καζολή

Διευθύντρια 2ου Δημοτικού Σχολείου Λευκάδας - Εκπαιδευτικός κλάδου ΠΕ79.01

ΔΠΕ Λευκάδας

anthokazoli@gmail.com

Περίληψη

Το φαινόμενο του υπερτουρισμού αποτελεί ένα ιδιαίτερα σοβαρό πρόβλημα για τις τουριστικές περιοχές της χώρας μας. Οι συνέπειές του είναι ήδη ορατές σε θέματα που αφορούν στην υπερκατανάλωση των φυσικών πόρων και κυρίως του νερού, τη ρύπανση του περιβάλλοντος, την αλόγιστη επέκταση της οικοδομικής δραστηριότητας σε βάρος του φυσικού περιβάλλοντος, την αύξηση της ηχορύπανσης, την υποβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης των μόνιμων κατοίκων. Η έγκαιρη και οργανωμένη αντιμετώπιση του φαινομένου προβάλλει επιτακτικά απαραίτητη, προκειμένου να διαφυλαχθούν τα φυσικά αγαθά των τουριστικών προορισμών καθώς και η ισορροπία της καθημερινότητας του ντόπιου πληθυσμού. Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι να αναδείξει τον τρόπο, μέσα από τον οποίο οι μαθητές των μεγάλων τάξεων του Δημοτικού Σχολείου θα κατανοήσουν το πρόβλημα και θα σταθούν υπεύθυνα και δημιουργικά απέναντί του. Έχοντας ως αρχή ότι η καλύτερη αντιμετώπιση των προβλημάτων είναι η πρόληψη, οι μαθητές καλούνται ως υπεύθυνοι πολίτες να εντοπίσουν τα θετικά και τα αρνητικά σημεία της τουριστικής ανάπτυξης, να προχωρήσουν στην κριτική αξιολόγηση της ισχύουσας τουριστικής πρακτικής, να αναρωτηθούν για τις μελλοντικές συνέπειες της εξέλιξής της, να προβληματιστούν ως προς τις αλλαγές που πρέπει να γίνουν, να προτείνουν λύσεις μέσα από το πρίσμα της βιωσιμότητας, και της αειφορικής διαχείρισης των πηγών του τουριστικού κεφαλαίου. Οι μαθητές καλούνται να απομακρυνθούν από το στερεοτυπικό μοντέλο προσφοράς των τουριστικών υπηρεσιών και να αναδείξουν άλλες πρακτικές, που θα αξιοποιήσουν σημαντικά στοιχεία του πολιτισμού και της τέχνης της χώρας μας και θα προωθήσουν εναλλακτικές μορφές τουρισμού, φιλικές προς τη φύση και τον άνθρωπο. Η ανακοίνωση συνοδεύεται από συγκεκριμένο παράδειγμα που εστιάζει στην ανάδειξη του μουσειακού τουρισμού, μέσα από μία ιδιαίτερη διδακτική προσέγγιση κατά την οποία οι μαθητές θα προβάλλουν τον πλούτο των μουσείων της χώρας μας, οπλισμένοι με φωτογραφικές μηχανές και θα αναδείξουν τα μουσεία ως χώρους δυναμικούς, χώρους αλληλεπίδρασης, χώρους μάθησης και ψυχαγωγίας, που μπορούν να αποτελέσουν τουριστική πρόκληση για μικρούς και μεγάλους επισκέπτες.

Λέξεις-κλειδιά: υπερτουρισμός, εναλλακτικές μορφές τουρισμού, μουσειακός τουρισμός, αειφορική διαχείριση, πρωτοβάθμια εκπαίδευση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Παίζοντας Φυσικά και... Αειφορικά». Θέτοντας ζητήματα αειφορίας με πολυεπιστημονικό και παιγνιώδη τρόπο «επί τραπέζης»

Διονυσία Κοντάκου¹, Ιωάννα Δεκατρή²

¹Καθηγήτρια Γεωλόγος, M.Sc. - Υποδιευθύντρια 5^{ου} Γυμνασίου Περιστερίου

diokont@gmail.com

²Καθηγήτρια Φιλόλογος, M.Ed. - Διευθύντρια 5^{ου} Γυμνασίου Περιστερίου

idekatri@gmail.com

Περίληψη

Η εργασία αυτή αναφέρεται στη σχεδίαση, την κατασκευή και την παιδαγωγική αξιοποίηση ενός Επιτραπέζιου Παιχνιδιού που σχεδιάστηκε με στόχο να ενισχύσει την κατανόηση του φυσικού κόσμου και της θεώρησής του με τις αρχές της βιωσιμότητας διαμέσου πειραματικής, βιωματικής και διερευνητικής μάθησης. Αποτελεί μία διαθεματική προσέγγιση των φυσικών επιστημών και της αρχαιολογίας που αποσκοπεί στη σύνδεση της γνώσης με την καθημερινότητα, τη βιωσιμότητα αλλά κυρίως με τα κρίσιμα περιβαλλοντικά ζητήματα της εποχής, δηλαδή την κλιματική κρίση, τις φυσικές καταστροφές και τις επιπτώσεις τους στον άνθρωπο και τον πλανήτη. Το παιχνίδι απευθύνεται σε μαθητές της Γ' Γυμνασίου και άνω, και υλοποιείται με δύο ομάδες 3-5 ατόμων. Οι ομάδες εναλλάσσονται στη δράση, συγκεντρώνοντας «μονάδες πράσινης ενέργειας» και «άδειες ρύπανσης» ως ανταμοιβές για σωστές αποφάσεις, πειραματικές επιτυχίες ή ως αποτέλεσμα διαπραγμάτευσης που ταυτόχρονα αποτελούν αναγκαία εφόδια. Τα εφόδια αυτά είναι απαραίτητα για την πρόοδο στο παιχνίδι, καθώς δαπανώνται σε κάθε λάθος επιλογή ή σε κάθε βήμα μετακίνησης σε αυτό. Στην εξέλιξη του παιχνιδιού χρειάζονται και καλλιεργούνται τεχνικές περιβαλλοντικής διαχείρισης και στρατηγικής σκέψης. Η διαδικασία βασίζεται σε QR κάρτες καθοδήγησης και «κουτιά δράσης» που περιλαμβάνουν απλά πειράματα. Η ομάδα που δεν παίζει αναλαμβάνει ρόλο «ενεργειακού επιθεωρητή», διασφαλίζοντας τους περιβαλλοντικούς και επιστημονικούς κανόνες αλλά και ενισχύοντας τη συνεργασία και την ενεργό συμμετοχή. Κάθε στάση στον χάρτη του παιχνιδιού αποτελεί αιτία είτε για πειραματική δοκιμασία, είτε αφορμή για στοχασμό πάνω σε στάσεις ζωής. Ο στόχος των ομάδων είναι να φτάσουν στον τερματισμό με το μικρότερο δυνατό οικολογικό αποτύπωμα και να «σώσουν» τον πλανήτη. Στην εργασία θα παρουσιαστούν οι βασικές αρχές σχεδιασμού, η δομή του παιχνιδιού, καθώς και τα αποτελέσματα της πιλοτικής εφαρμογής του σε σχολικό περιβάλλον. Το «Παίζοντας Φυσικά και... Αειφορικά» προάγει την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, τη συνεργατική μάθηση και τις δεξιότητες του 21ου αιώνα μέσα από ένα διασκεδαστικό και ουσιαστικό πλαίσιο.

Λέξεις-κλειδιά: Εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη, Βιωματική μάθηση, Επιτραπέζιο Παιχνίδι, Φυσικές Επιστήμες, Αρχαιολογία

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Προσεγγίσεις για τη Διδασκαλία του Ελληνικού Δημοτικού Τραγουδιού:

Προτάσεις από την Εφαρμογή ενός Προγράμματος Παρέμβασης στη Σχολική Τάξη

Αικατερίνη Κωνσταντίνου
Μουσικολόγος - Μουσικοπαιδαγωγός
Υποψήφια Διδάκτωρ Τμήματος Μουσικών Σπουδών Α.Π.Θ.
katerinakonstantinou9@gmail.com

Περίληψη

Το δημοτικό τραγούδι αποτελεί μία από τις σημαντικότερες εκφάνσεις του ελληνικού λαϊκού μουσικού πολιτισμού. Η σύνθεσή του έγινε ανώνυμα και η διάδοσή του πραγματώθηκε στο πλαίσιο μίας καθαρά προφορικής παράδοσης. Μέσα από αυτή την αυθεντική και πρωτότυπη συλλογική έκφραση μπορούμε να αντλήσουμε πολύτιμο υλικό και προσεγγίσεις για τη διδασκαλία της μουσικής. Η προφορική λαϊκή παράδοση διατρέχει όλες τις φάσεις της ανθρώπινης ζωής προσφέροντας μία ποικιλία τραγουδιών στον κύκλο της ζωής όπως για παράδειγμα νανουρίσματα, ταχταρίσματα, παιχνιδιότραγουδα, ερωτικά, του γάμου κ.τ.λ. και στον κύκλο του χρόνου όπως είναι τα κάλαντα Χριστουγέννων, τα χελιδονίσματα, τα αποκριάτικα, του Λαζάρου κ.τ.λ. Ταυτόχρονα η ύπαρξη τοπικών μουσικών ιδιωμάτων με διαφορετικά γνωρίσματα ανά περιοχή συνθέτει το μουσικό ψηφιδωτό της λαϊκής μας παράδοσης μέσα από τη μελέτη της οποίας κάθε εκπαιδευτικός μπορεί να βρει το κατάλληλο υλικό προς παιδαγωγική αξιοποίηση με τους/ις μαθητές/τριες του/της. Η παρούσα εισήγηση εστιάζει σε διδακτικές προσεγγίσεις του ελληνικού δημοτικού τραγουδιού που εφαρμόστηκαν στο πλαίσιο ενός προγράμματος παρέμβασης σε σχολική τάξη πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Υπεύθυνη για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση του προγράμματος με θέμα το δημοτικό τραγούδι ήταν η ερευνήτρια. Στην εφαρμογή του συμμετείχαν μαθητές από την Ε' και Στ' τάξη ενός δημοτικού σχολείου. Έγινε προσπάθεια η διδασκαλία και εκμάθηση των τραγουδιών να πραγματοποιηθεί με τρόπο που να συμβαδίζει με τον τρόπο που λειτουργεί το δημοτικό τραγούδι στην κοινότητα. Η συλλογή δεδομένων έγινε από την παρατήρηση των εφαρμογών μέσω βιντεοσκόπησης. Τα αποτελέσματα της έρευνας ανέδειξαν την προφορική - ακουστική μάθηση, την αξιοποίηση των ιδιαίτερων μουσικών χαρακτηριστικών των τραγουδιών, τη βιωματική εξοικείωση των μαθητών με το δημοτικό τραγούδι, την αξιοποίηση της άρρηκτης σχέσης μουσικής, λόγου και κίνησης/χορού στο δημοτικό τραγούδι και τη μουσικοθεατρική απόδοση των τραγουδιών ως αποτελεσματικές πρακτικές για τη διδασκαλία του δημοτικού τραγουδιού σε μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Λέξεις-κλειδιά: ελληνικό δημοτικό τραγούδι, διδακτικές προσεγγίσεις, πρωτοβάθμια εκπαίδευση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Το Περιβάλλον ως Έμπνευση στη Ζωγραφική

Περιστέρα Μίχου

Καθηγήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, 3^ο ΓΕ.Λ. Αग्रινίου

perimixou@gmail.com

Περίληψη

Οι όψεις του περιβάλλοντος που ενέπνευσαν τους Ισπανούς εταίρους μας και εμάς στα πλαίσια προγράμματος eTwinning εντοπίστηκαν από κοινού στον Δομήνικο Θεοτοκόπουλο, στον Πάμπλο Πικάσο, στον Σαλβαντόρ Νταλί, και ήταν: στοιχεία περιβάλλοντος ως διαχρονικοί παράγοντες οικολογικής/κλιματικής σταθερότητας και βιώσιμων πόλεων στο φόντο έργων τέχνης του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου. Στοιχεία περιβάλλοντος ως σύμβολα για τον πόλεμο και την ειρήνη σε έργα τέχνης του Πάμπλο Πικάσο. Περιβαλλοντικές συνέπειες του πολέμου σε έργα τέχνης του Σαλβαντόρ Νταλί. Τα βήματα συνεργασίας μας στις όψεις του περιβάλλοντος και για τους τρεις ζωγράφους ήταν: επιλέξαμε οκτώ έργα τέχνης του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου (από δώδεκα συνολικά), οκτώ του Πάμπλο Πικάσο (από δώδεκα συνολικά) και οκτώ του Σαλβαντόρ Νταλί, γιατί σχηματίσαμε οκτώ ομάδες. Εντοπίσαμε σε κάθε ζωγράφο τα οκτώ στοιχεία περιβάλλοντος που μας ενδιέφεραν. Εξοικειωθήκαμε με τα έργα και με τα στοιχεία με ψηφιακά παιχνίδια, διαφορετικά για κάθε ζωγράφο: Δομήνικος Θεοτοκόπουλος: Quizlet.com, Flashcards sets, Digipad, Image Slider. Πάμπλο Πικάσο: Advent Calendar, Image Sequencing. Σαλβαντόρ Νταλί: Memory Game, Dialog Cards. Έμπνευστήκαμε, στη συνέχεια, τις εικαστικές μας δημιουργίες τις οποίες αποδώσαμε υβριδικά: εντάξαμε τις ζωγραφιές μας σε ψηφιακά αντικείμενα: Στον Δομήνικο Θεοτοκόπουλο σε collage, στον Πάμπλο Πικάσο σε Image Hotspot, στον Σαλβαντόρ Νταλί σε Image Juxtaposition. Στα ψηφιακά αντικείμενα έχει τη δυνατότητα κανείς να δει ταυτόχρονα και να συγκρίνει και την πηγή έμπνευσης – το έργο του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου, του Πάμπλο Πικάσο, του Σαλβαντόρ Νταλί - και τη δική μας πρόσληψη/ανταπόκριση σε αυτό. Μόνο που η δική μας πρόσληψη/ανταπόκριση εμπλαϊσώνεται - πλέον - από τα κοινωνικά συμφραζόμενα της δικής μας σύγχρονης εποχής. Η πηγή έμπνευσης, δηλαδή το αρχικό έργο κάθε ζωγράφου και η δική μας τελική ανταπόκριση σε αυτό, συγκρίνονται μεταξύ τους και στις εικονικές εκθέσεις που δημιουργήσαμε: Δομήνικος Θεοτοκόπουλος: εικονική πινακοθήκη. Πάμπλο Πικάσο: ArtSteps. Σαλβαντόρ Νταλί: Artsonia. Έτσι τα έργα του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου, του Πάμπλο Πικάσο και του Σαλβαντόρ Νταλί αναβιώνουν μέσα από τη δική μας σύγχρονη κριτική σκέψη!

Λέξεις-κλειδιά: περιβάλλον, έμπνευση, ζωγραφική, eTwinning, Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, Πάμπλο Πικάσο, Σαλβαντόρ Νταλί

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Ζωντανεύοντας τους ήρωες της Αρχαίας Τραγωδίας: Μια καινοτόμος ψηφιακή δημιουργία

Αργυρώ Μουντάκη¹, Γιώργος Καθαράκης², Ελένη Δαργέντα³, Χρυσούλα Στεφανίδη⁴

¹Δρ. Φιλολογίας, Συγγραφέας, ΠΕ02 - Φιλολόγος & ΠΕ07 - Γερμανικών, Βαρβάκειο Πρότυπο Γυμνάσιο
amountaki@yahoo.gr

²Δρ. Πληροφορικής, Μεταδιδάκτωρ σε εφαρμογές ΑΙ ΠΕ03 - Μαθηματικός, Βαρβάκειο Πρότυπο
Γυμνάσιο
gkatharakis@uniwa.gr

³Δ.Ε.Α. Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, ΠΕ05 – Γαλλικών, Βαρβάκειο Πρότυπο Γυμνάσιο
lenadarg@gmail.com

⁴ΜΦΑ στις «Πλαστικές Τέχνες και Επιστήμες της Τέχνης», ΠΕ08 - Εικαστικός, Βαρβάκειο Πρότυπο
Γυμνάσιο
xrisaste75@gmail.com

Περίληψη

Η αξιοποίηση των ψηφιακών εργαλείων στην εκπαιδευτική πράξη δεν αποτελεί πλέον απλώς καινοτομία, αλλά αναγκαιότητα. Ο πολιτισμός και ειδικά η αρχαία ελληνική τραγωδία, ως διαχρονικό πολιτισμικό αγαθό, προσφέρει εύφορο έδαφος για βιωματική και διαθεματική μάθηση. Στο πλαίσιο του 6^{ου} Παγκόσμιου Συμποσίου Πολιτιστικής Κληρονομιάς 2025 της UNESCO, το Βαρβάκειο Πρότυπο Γυμνάσιο υλοποίησε μία πρωτότυπη εκπαιδευτική δράση με τίτλο “Giving voice to the ancient Greek tragic heroes: their thoughts, struggles, and echoes of the past”. Οι μαθητές/τριες κατόπιν διεξοδικής μελέτης σπουδαίων αρχαίων ελληνικών τραγωδιών, εμπνεύστηκαν από τα πάθη των ηρώων τους και με την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών τους, εφάρμοσαν τεχνικές δημιουργικής γραφής/σεναρίου, δραματουργικής σύνθεσης και ψηφιακής αφήγησης. Οι μαθητικοί διάλογοι και μονόλογοι ζωντάνεψαν μέσω AI Avatars και αποτυπώθηκαν σε βίντεο με τη χρήση σύγχρονων ψηφιακών εργαλείων. Η συνάντηση της τραγωδίας με τα μέσα της ψηφιακής εποχής δημιουργεί νέες δυνατότητες προσέγγισης του αρχαίου δράματος, ενισχύοντας την κατανόηση των ανθρωπιστικών αξιών, της ηθικής επιλογής και της συλλογικής ευθύνης. Η σχολική τάξη μετασχηματίστηκε σε δημιουργικό εργαστήριο καλλιτεχνικής έκφρασης, πολιτιστικής κατανόησης και βιώσιμης σκέψης. Ο διάλογος μεταξύ παρελθόντος και παρόντος, παράδοσης και τεχνολογίας, αποδείχθηκε όχι μόνο λειτουργικός, αλλά και ουσιαστικός για τη διαμόρφωση πολιτών με ευαισθησία, κρίση και κοινωνική ενσυναίσθηση υπηρετώντας έτσι τις αρχές της πολιτεϊότητας. Η δράση στόχευσε στην ενδυνάμωση της ταυτότητας των μαθητών/τριών ως πολιτισμικών δημιουργών και συνειδητοποιημένων πολιτών. Οι αρχαίοι τραγικοί ήρωες όπως η Ιφιγένεια, η Αντιγόνη, ο Αίαντας και η Μήδεια αποκτούν φωνή, προβληματίζονται, αλληλεπιδρούν και επανατοποθετούνται σε ένα σύγχρονο πλαίσιο αξιών και κρίσεων. Το τελικό προϊόν της ψηφιακής δημιουργίας κατάφερε να ενισχύσει τη συνεργατικότητα, την ενσυναίσθηση, τη φιλοσοφική σκέψη και την πολιτισμική καλλιέργεια των μαθητών/τριών, δίνοντάς τους τον ρόλο του ενεργού δημιουργού και όχι του απλού θεατή. Η παρούσα εκπαιδευτική δράση επιβεβαιώνει τη δύναμη της διαθεματικότητας που λειτουργεί ως παιδαγωγικό εργαλείο βιωματικής μάθησης, πολιτισμικής συνέχειας και κοινωνικής αφύπνισης.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: δημιουργική γραφή, αρχαία τραγωδία, τεχνητή νοημοσύνη (AI), καινοτομία, ψηφιακά εργαλεία, σενάριο

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η σημασία της τέχνης στην εκπαίδευση

Ευγενία Μπαζάνη

Εκπαιδευτικός ΠΕ70 - Διευθύντρια 13^{ου} Δημοτικού Σχολείου Χαλανδρίου

mpazaneeugenia@gmail.com

Περίληψη

Ένας τομέας δραστηριοτήτων στον οποίο ο άνθρωπος σημείωσε αξιόλογη πρόοδο, ήταν οι Τέχνες. Σε όλες τις μορφές, η Τέχνη κρύβει μέσα της μία δημιουργική δύναμη, που της επιτρέπει να προσλαμβάνει και να αφομοιώνει τα κάθε λογής ερεθίσματα από την προσιτή πραγματικότητα στις κοινές αισθήσεις, δημιουργώντας έτσι μία άλλη πραγματικότητα, την πραγματικότητα του πνεύματος. Αυτό λοιπόν, είναι και το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της τέχνης σε σχέση με τις άλλες πνευματικές λειτουργίες: ο άνθρωπος μέσω της τέχνης να γίνεται δημιουργός. Οι τέχνες είναι τα σημαντικότερα δείγματα ανθρώπινου πνεύματος και το άτομο από τα πρώτα βήματά του τις χρησιμοποιεί, για να επικοινωνήσει με το περιβάλλον του και να εκφραστεί συναισθηματικά. Η καλλιτεχνική ενασχόληση και η εκπαίδευση μέσω της τέχνης είναι τρόπος μάθησης που σχετίζεται με τις δημιουργικές διαδικασίες. Στόχος του δασκάλου δεν πρέπει να είναι μόνο η παροχή πληροφοριών και ερεθισμάτων πάνω στην εικαστική γλώσσα και ιστορία αλλά και η καλλιέργεια της παρατήρησης, η ανάπτυξη της κριτικής και αισθητικής αξιολόγησης και η παρότρυνση των παιδιών για τη δημιουργία εικόνων, που θα απορρέουν από την επεξεργασία των ερεθισμάτων και των πληροφοριών, τις οποίες προσλαμβάνουν μέσω των αισθήσεων και των γνωστικών εμπειριών. Έτσι, τα παιδιά θα έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους, να καλλιεργήσουν τη συνδυαστική σκέψη, τη δημιουργική φαντασία και να αναβαθμίσουν την αισθητική τους. Είναι φανερό ότι η ζωγραφική κατέχει μία σημαντική θέση και διαδραματίζει έναν σπουδαίο ρόλο καθ' όλη τη διάρκεια της ηλικίας των παιδιών. Επομένως, οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να ενθαρρύνουν την ενασχόληση των παιδιών με το σχέδιο, γιατί αποτελεί ένα ψυχαγωγικό και παιδαγωγικό μέσο για αυτά, έναν καθρέφτη της προσωπικότητάς τους, ένα εργαλείο, που βοηθά τους ενήλικες να δουν και να κατανοήσουν τον αξιοθαύμαστο κόσμο των παιδιών.

Λέξεις-κλειδιά: τέχνη, εκπαίδευση, παρατήρηση, φαντασία, ζωγραφική

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η τέχνη ως κοινωνική πρακτική και εργαλείο οικολογικής συνείδησης: μια κοινωνιολογική προσέγγιση στην εικαστική εκπαίδευση στη φύση

Μαρίνα Ξουλίδου¹, Σοφία Ξουλίδου²

¹Απόφοιτος Τμήματος Κοινωνιολογίας - Σχολή Κοινωνικών Επιστημών Κρήτης

xoulidou@gmail.com

²Τελεειόφοιτη Τμήματος Καλών Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης - Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

soxoulidou@gmail.com

Περίληψη

Σε μία εποχή όπου η παιδική ψυχαγωγία είναι όλο και περισσότερο συνδεδεμένη με την κατανάλωση και την τεχνολογία, η παρούσα πρόταση επιχειρεί να επαναπροσδιορίσει τη σχέση των παιδιών με τη δημιουργία, τη φύση και τη χαρά. Η εικαστική έκφραση δεν αποτελεί μόνο αισθητικό ή γνωστικό εργαλείο, αλλά μία βαθιά κοινωνική πράξη, ικανή να καλλιεργήσει στάσεις, αξίες και βιώματα. Προτείνουμε εικαστικές δράσεις εκτός τάξης, σε φυσικά περιβάλλοντα (πάρκα, δάση, αυλές), όπου τα παιδιά μπορούν να δημιουργούν, να πειραματίζονται και να σχετίζονται με τον χώρο με τρόπους μη καταναλωτικούς. Η προσέγγιση αυτή εμπνέεται από τη place-based παιδαγωγική (Sobel, 2004), την αισθητική εκπαίδευση του Elliot Eisner (2002), αλλά και τη ριζοσπαστική κοινωνιολογική κριτική της Juliet Schor (2004), που αναλύει πώς η κουλτούρα της κατανάλωσης διαμορφώνει από νωρίς τις παιδικές ταυτότητες. Η τέχνη στη φύση λειτουργεί ως χώρος αναστοχασμού, βιωματικής εμπλοκής και πολιτισμικής ρήξης (Bourriaud, Bishop, Giroux). Σε ένα φυσικό περιβάλλον που δεν είναι διακοσμητικό σκηνικό, αλλά ενεργός «συμμέτοχος» στη δημιουργία, τα παιδιά μπορούν να συνδεθούν με την ύλη, το σώμα και τον τόπο με τρόπους που προάγουν τη φροντίδα, τη συνεργασία και την ενσυναίσθηση. Όπως σημειώνει ο Sobel, «δεν μπορούμε να ζητάμε από τα παιδιά να σώσουν τη φύση, αν πρώτα δεν τους έχουμε αφήσει να την ερωτευτούν». Αναγνωρίζοντας πως η κρίση του περιβάλλοντος είναι και κρίση σχέσης, η καλλιτεχνική παιδεία μπορεί να γίνει πράξη σύνδεσης - μία ριζοσπαστικά τρυφερή πράξη για έναν πιο βιώσιμο κόσμο.

Λέξεις-κλειδιά: Τέχνη ως κοινωνική πρακτική, κοινωνική παιδαγωγική, αντικαταναλωτική κουλτούρα, φύση, δημιουργική μάθηση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η συμβολή των νέων τεχνολογιών στο μάθημα της θεατρικής αγωγής

Χαράλαμπος Παπαεμμανουήλ

Εκπαιδευτικός ΠΕ 91.01, M.S., M.ED., Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση Χανίων

greyrabitsa@gmail.com

Περίληψη

Η συγκεκριμένη εργασία ασχολείται με τον συνδυασμό της θεατρικής αγωγής και της τεχνητής νοημοσύνης στο μάθημα της ιστορίας. Οι νέες τεχνολογίες προσφέρουν μοναδικές δυνατότητες για τη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και την απόκτηση από τους μαθητές ενδιαφέρουσας και βαθιάς κατανόησης της ιστορίας. Στη συνέχεια παρουσιάζεται ο ορισμός και οι στόχοι της θεατρικής αγωγής, μία συνοπτική ιστορική αναδρομή για την εξέλιξη της θεατρικής αγωγής, καθώς και μία προσέγγιση για τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης σε αυτόν τον τομέα. Σε αυτή την προσέγγιση λαμβάνονται υπόψη όλες οι πτυχές και πιθανές εφαρμογές της τεχνολογίας, με στόχο την αξιοποίηση του δυναμικού της για τη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της θεατρικής αγωγής στο μάθημα της ιστορίας. Μέσα από διάφορα παραδείγματα παρουσιάζονται οι δυνατότητες που προσφέρει η τεχνητή νοημοσύνη για την επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων στον τομέα της ιστορίας. Η παρούσα εργασία αποσκοπεί στο να ενημερώσει και να εμπνεύσει τους εκπαιδευτικούς και όλους τους ενδιαφερόμενους για τη δυναμική ενός τέτοιου συνδυασμού, προωθώντας την ανάπτυξη καινοτόμων μεθόδων και πρακτικών στον τομέα της ιστορικής εκπαίδευσης με τη βοήθεια της τεχνητής νοημοσύνης και των θεατρικών τεχνικών.

Λέξεις-κλειδιά: θεατρική αγωγή, νέες τεχνολογίες, ιστορία, βιωματική μάθηση, τεχνητή νοημοσύνη

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

**«Ο Δάφνις και η Χλόη στη χώρα των ερώτων»: Η τέχνη ως εργαλείο
περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και βιωματικής μάθησης για την
προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος»**

Ανδρονίκη Ταμβάκη¹, Μαρία Τζουρά², Αιμιλιανός Ευαγγελινός³, Θεοδώρα Πετανίδου⁴

¹Σύμβουλος Εκπαίδευσης Μαθηματικών Β. Αιγαίου

andtamvaki@sch.gr

²Σύμβουλος Εκπαίδευσης Δασκάλων Λέσβου

mariatzoura2@gmail.com

³Σύμβουλος Εκπαίδευσης Πληροφορικής Β. Αιγαίου

aimevangel@sch.gr

⁴Ομ. Καθηγήτρια, Πανεπιστημίου Αιγαίου, Τμήμα Γεωγραφίας

tpet@aegean.gr

Περίληψη

Στο πλαίσιο του προγράμματος Life 4 Pollinators (www.life4pollinators.eu), υλοποιήθηκε στη Λέσβο (Σεπτέμβριος 2024 - Ιανουάριος 2025) η εκπαιδευτική έκθεση «Ο Δάφνις και η Χλόη στη χώρα των ερώτων», από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, στο Μουσείο - Βιβλιοθήκη Tériade. Σκοπός της έκθεσης ήταν η ενίσχυση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης των μαθητών μέσω της τέχνης και της βιωματικής μάθησης, εστιάζοντας στις οικολογικές σχέσεις μεταξύ φυτών και επικονιαστών. Η έκθεση αξιοποίησε 19 υπερμεγέθη μοντέλα ανθοφόρων φυτών με τους επικονιαστές τους, καθώς και διαδραστική εικονογραφημένη αφήγηση (κόμικς) εμπνευσμένη από τις μορφές του Δάφνι και της Χλόης, δημιουργώντας ένα βιωματικό περιβάλλον μάθησης που ενίσχυσε την οικολογική συνείδηση μέσα από την τέχνη και το παιχνίδι. Την έκθεση επισκέφθηκαν 34 σχολεία της Λέσβου και 1.276 μαθητές/τριες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καταγράφοντας ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα. Τα ευρήματα δείχνουν εντυπωσιακή ανάκληση ονομάτων φυτών και εντόμων, γενική κατανόηση των οικολογικών σχέσεων, αλλά περιορισμένη αναγνώριση των συνδέσεων. Σημαντικές αλλαγές στη στάση απέναντι στα έντομα: λιγότερος φόβος, βαθύτερη κατανόηση του ρόλου τους στην αναπαραγωγή των φυτών, και αυξημένη επιθυμία για προστασία και διάχυση της γνώσης. Τα αποτελέσματα αναδεικνύουν τη δύναμη της βιωματικής μάθησης σε μη τυπικά περιβάλλοντα, μέσα από την επαφή των παιδιών με θέματα οικοσυστημάτων και βιοποικιλότητας. Η τέχνη και η δημιουργική αναπαράσταση μέσω ομοιωμάτων και εικόνων μπορούν να λειτουργήσουν ως εκπαιδευτική γέφυρα ανάμεσα στη γνώση και την περιβαλλοντική ευαισθησία, αναδεικνύοντας την αξία της προστασίας και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος.

Λέξεις-κλειδιά: τέχνη και εκπαίδευση, επικονιαστές, βιωματική μάθηση, περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Διερεύνηση της έννοιας της συν-δημιουργίας στον αλιευτικό τουρισμό. Μια πανελλήνια ποιοτική έρευνα

Δημήτρης Τσαφούτης¹, Σοφοκλής Δρίτσας², Στεριανή Ματσιώρη³

¹Μεταπτυχιακός φοιτητής - Τμήμα Γεωπονίας Ιχθυολογίας και Υδάτινου Περιβάλλοντος,
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
dtsafoutis@gmail.com

²Ε.ΔΙ.Π., Βαθμίδα Α', Τμήμα Γεωπονίας Ιχθυολογίας και Υδάτινου Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο
Θεσσαλίας
dritsas@uth.gr

³Καθηγήτρια - Τμήμα Γεωπονίας Ιχθυολογίας και Υδάτινου Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο
Θεσσαλίας
steriani@uth.gr

Περίληψη

Σύμφωνα με την άνοδο της οικονομίας της εμπειρίας, η οποία χαρακτηρίζεται από νέες μορφές κατανάλωσης και οργάνωσης οικονομικών δραστηριοτήτων, ο τουρισμός, όπως και άλλοι κλάδοι έχει υποστεί σημαντικούς μετασχηματισμούς. Ειδικότερα την τελευταία δεκαετία η κοινωνία μας έχει υποστεί έναν μετασχηματισμό ως προς την κεντρικότητα των ατόμων και την αναζήτηση προσωπικής ανάπτυξης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι σύγχρονοι επισκέπτες αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη δύναμη και θέλουν πολύ περισσότερα. Φαίνεται ότι υπάρχει ανάγκη για τη δημιουργία ουσιαστικής και συγκεκριμένης αξίας για μεμονωμένους καταναλωτές μέσω της προσωπικής αλληλεπίδρασης με την εταιρεία. Ένας τρόπος για να εμπλακούν οι πελάτες σε αυτή τη διαδικασία είναι η συν-δημιουργία. Αναφέρεται στην «πράξη της δημιουργίας προϊόντων και υπηρεσιών μέσω της συνεργασίας μεταξύ πελατών, διευθυντών, υπαλλήλων και άλλων ενδιαφερόμενων μερών της εταιρείας», όπου όλα τα μέρη που εμπλέκονται στη διαδικασία επωφελούνται από την αμοιβαία αλληλεπίδρασή τους. Αυτή η μετατροπή του επισκέπτη από παθητικό δέκτη σε ενεργό παράγοντα έχει δημιουργήσει έντονο ερευνητικό ενδιαφέρον στον τομέα του τουρισμού και της φιλοξενίας. Καθώς ο τουρισμός είναι μία βιομηχανία που πουλάει εμπειρία και η τοπική κοινότητα έχει άμεσο αντίκτυπο σε αυτόν, η παρούσα μελέτη λαμβάνει υπόψη τη συν-δημιουργία αξίας ως μία ενεργή, δημιουργική και κοινωνική διαδικασία και επιδιώκει να την εξετάσει σε 75 αλιευτικά σκάφη που διενεργούν αλιευτικό τουρισμό στην Ελλάδα. Τα αποτελέσματα από τις 75 επιτόπιες συνεντεύξεις δείχνουν ότι οι πάροχοι εμπειρίας μπορούν να επηρεάσουν τις αντιλήψεις των επισκεπτών για την αυθεντικότητα, από το αν οι αλιείς υιοθετούν ή όχι την έννοια της συν-δημιουργίας. Ταυτόχρονα, τα εμπειρικά ευρήματα αποκαλύπτουν ότι εμφανίζονται δύο διαφορετικές προσεγγίσεις ως προς τη μέθοδο που αναπτύσσεται η υπό εξέταση μεταβλητή. Τέλος, ο τρόπος με τον οποίο οι τουρίστες θα εμπλακούν σε αυτή τη βιωματική δραστηριότητα φαίνεται να έχει άμεσο αντίκτυπο στους αλιείς, τόσο κατά τη διάρκεια της κοινωνικής αλληλεπίδρασης όσο και μετά την αλιευτική εκδρομή (σχέσεις, συναισθηματική αλληλεγγύη).

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: συν-δημιουργία, αλιευτικός τουρισμός, αυθεντικότητα, συναισθηματική αλληλεγγύη

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 6

6. Διά Βίου Μάθηση και Εκπαίδευση Ενηλίκων - Σχεδιασμός για έναν Δίκαιο Κόσμο: Συνεχιζόμενη επαγγελματική ανάπτυξη για εκπαιδευτικούς σε θέματα βιωσιμότητας. Στρατηγικές ενίσχυσης των δεξιοτήτων και αξιών των εκπαιδευτικών για την επιτυχημένη ενσωμάτωση των 17 ΣΒΑ στη σχολική μονάδα. Δημιουργία πόρων και εργαλείων για υποστήριξη των εκπαιδευτικών. Στρατηγικές και παραδείγματα αύξησης της ευαισθητοποίησης των πολιτών σχετικά με τους ΣΒΑ. Συνεργασίες Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) με σχολεία και τοπικές κοινωνίες. Επιστήμη των πολιτών.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία στο Θερινό Σχολείο

«Χτίζοντας γέφυρες» του Γράμμου: Προς μία βαθύτερη σύνδεση με τον φυσικό κόσμο

Άννα Ασλάνη¹, Αντωνία Δαρδιώτη², Κώστας Γαβριλάκης³

¹M.Ed., Περιβαλλοντική Εκπαίδευση - Νηπιαγωγός

annaaslani@gmail.com

²Δρ. Βιολογίας - Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Θεσσαλονίκης

dardioti@gmail.com

³Αναπληρωτής Καθηγητής στην Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία - Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

cgav@uoi.gr

Περίληψη

Η εκπαίδευση και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αποτελεί παράγοντα ουσιαστικής σημασίας για τη διάδοση των αξιών που προσβύει η Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία. Η συνεχιζόμενη και διά βίου μάθηση σε αυτή προβάλλει ως αναγκαίο τον απεγκλωβισμό από δασκαλοκεντρικές πρακτικές που εστιάζουν στη μετάδοση της γνώσης και στην αξιολόγηση του βαθμού κατάκτησής της και αναδεικνύει την επιτακτικότητα της διεύρυνσης των εμπειριών των εκπαιδευτικών σε συμμετοχικές, διερευνητικές και βιωματικές μεθόδους με περιβάλλον μάθησης και συγχρόνως συνδιδάσκαλο τον φυσικό κόσμο. Το Θερινό Σχολείο Εκπαίδευσης για την Αειφορία, που πραγματοποιήθηκε το 2023 και το 2024, διάρκειας 5 και 6 ημερών αντίστοιχα, στο Πάρκο Εθνικής Συμφιλίωσης στον Γράμμο, με τίτλο «Χτίζοντας γέφυρες», επιχείρησε να ανταποκριθεί σε αυτή την αναγκαιότητα. Σε αυτό συμμετείχαν συνολικά 45 εν ενεργεία εκπαιδευτικοί Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης από όλη τη χώρα, καθώς και φοιτητές και φοιτήτριες του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Σκοπός του ήταν η προώθηση αξιών και ικανοτήτων της αειφορίας και η εξάσκηση σε συμμετοχικές διαδικασίες με την παράλληλη καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και δεξιοτήτων ενεργής πολιτεότητας. Ιδιαίτερα εστίασε στην επιδίωξη της σύνδεσης και συμφιλίωσης των εκπαιδευόμενων με τον εαυτό τους, τα άλλα μέλη της ομάδας αλλά και με τη φύση. Η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στην ανάπτυξη της συναισθηματικής σύνδεσης των εκπαιδευόμενων με τον φυσικό κόσμο μέσα από αυθεντικές εμπειρίες σε και μαζί με αυτόν κατά τη διάρκεια των δύο Θερινών Σχολείων. Από την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού προγράμματος με εργαλεία ερωτηματολόγιο ανοιχτού τύπου, τη συμμετοχική παρατήρηση, το ημερολόγιο των εμπυχωτριών και γραπτά τεκμήρια προκύπτουν η διαπίστωση μίας ποικιλίας βιωμάτων σύνδεσης και επικοινωνίας με το φυσικό περιβάλλον της περιοχής, η ανάδειξη των παιδαγωγικών και άλλων χαρακτηριστικών του Θερινού Σχολείου που συνέβαλαν σε αυτήν, καθώς και μετατοπίσεις των εκπαιδευόμενων στη σχέση τους με τη φύση.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: διά βίου μάθηση, Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία, θερινό σχολείο, βιωματική μάθηση, σύνδεση με φυσικό κόσμο

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Αμοργούπολη: Ένα επιτραπέζιο παιχνίδι βιωματικής μάθησης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη με τη χρήση νέων τεχνολογιών

Μαρούσα Γιαννάκου¹, Κατερίνα Καμπάση²

¹Εκπαιδευτικός ΠΕ70 - Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

marnibula@hotmail.com

²Κοσμήτορας Σχολής Περιβάλλοντος, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

kkabassi@ionio.gr

Περίληψη

Τα επιτραπέζια παιχνίδια μπορούν να προσφέρουν πολλά πλεονεκτήματα για την εκπαίδευση. Ειδικότερα στον τομέα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, η μάθηση μέσω πράξης είναι ιδιαίτερα σημαντική ώστε να εξοικειωθούν οι εκπαιδευόμενοι με έννοιες όπως η οικολογική ισορροπία και η κοινωνική δικαιοσύνη μέσα από το παιχνίδι. Αυτή η εκπαίδευση δεν αφορά μόνο τη νέα γενιά αλλά όλες τις ηλικίες. Βάσει των παραπάνω, το εκπαιδευτικό παιχνίδι Αμοργούπολη σχεδιάστηκε ως μία καινοτόμα διδακτική παρέμβαση με στόχο την ευαισθητοποίηση παιδιών και ενηλίκων, καθώς μπορεί να αξιοποιηθεί τόσο ως εκπαιδευτικό εργαλείο για το σχολείο (από 9 ετών και άνω), όσο και ως οικογενειακό παιχνίδι που ενισχύει τη συνεργασία και τη μάθηση γύρω από τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, μέσω της αξιοποίησης παιχνιδιών και ψηφιακών εργαλείων. Εμπνευσμένο από τη λογική της «Μονόπολης» το παιχνίδι εστιάζει στην περιβαλλοντική προστασία του νησιού της Αμοργού, με έμφαση στη βιοποικιλότητα, την οικολογική διαχείριση πόρων και την κοινωνική συμμετοχή. Οι παίκτες επενδύουν σε φυσικά και πολιτιστικά σημεία του νησιού κερδίζοντας «Πράσινα Σημεία» αντί χρημάτων, ενώ καλούνται να αντιμετωπίσουν προκλήσεις βιωσιμότητας και να πάρουν αποφάσεις με πραγματικές περιβαλλοντικές συνέπειες. Η καινοτομία του παιχνιδιού έγκειται στη διαδραστική συμμετοχή του ChatGPT, που λειτουργεί ως ψηφιακός σύμβουλος. Οι παίκτες αλληλεπιδρούν μαζί του είτε μέσω φωνητικής εντολής είτε με γραπτό μήνυμα, για να απαντούν σε ερωτήσεις γνώσεων, να προτείνουν λύσεις σε προβλήματα ή να μαθαίνουν πληροφορίες για τις τοποθεσίες του νησιού. Παράλληλα η χρήση QR codes πάνω στο ταμπλό και τις κάρτες ενισχύει την εμπειρία παιχνιδιού προσφέροντας επιπλέον περιεχόμενο και αλληλεπίδραση. Το ταμπλό και οι κάρτες σχεδιάστηκαν με οικολογική αισθητική στην πλατφόρμα Canva και το παιχνίδι μπορεί να παιχτεί και σε υβριδική μορφή με την υποστήριξη τεχνητής νοημοσύνης. Η Αμοργούπολη αξιοποιεί συνεργατική, βιωματική και διερευνητική μάθηση, προωθώντας δεξιότητες ενεργού πολίτη, ενώ συμβάλλει στην κατανόηση πολύπλοκων εννοιών όπως ο τουριστικός κορεσμός, η έλλειψη πόσιμου νερού και η υπεραλίευση, μέσα από φιλικό και δημιουργικό πλαίσιο. Η εφαρμογή του παιχνιδιού στην τάξη αναδεικνύει τη δυνατότητά του να μετατρέπει τη γνώση σε δράση μέσα από τη φαντασία, τον διάλογο και τη συνεργασία.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη, επιτραπέζιο παιχνίδι, παιγνιώδης μάθηση, ψηφιακή τεχνολογία, πρωτοβάθμια εκπαίδευση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η Επαγγελματική Ανάπτυξη των Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σε Θέματα Βιωσιμότητας: Μία Επισκόπηση της Διεθνούς Βιβλιογραφίας

Βασίλειος Ζαραμπούκας

Δάσκαλος – Διευθυντής Δ.Σ. Αγίου Γεωργίου Βοιωτίας

vasiliszaraboukas@gmail.com

Περίληψη

Στις συνεχόμενες κοινωνικοοικονομικές μεταβολές και στην αλματώδη επιστημονική πρόοδο, ο εκπαιδευτικός παίζει έναν απαιτητικό ρόλο ως προς την επαγγελματική του ανάπτυξη, καθώς μπαίνει στο επάγγελμα με συγκεκριμένες βασικές γνώσεις, αποκτά νέες αλλά και εμπειρία. Σε όλη την επαγγελματική του πορεία και καριέρα υποχρεούται να συμβαδίζει με τις εξελίξεις και να αποφεύγει τη στασιμότητα εάν επιθυμεί την επαγγελματική του ικανοποίηση και αναγνώριση, για την προσφορά του, αλλά και τον ίδιο. Η προοπτική της βιωσιμότητας διαμορφώνει ένα νέο πεδίο έρευνας στον τομέα της επιστήμης, και δη σε αυτόν της αειφορίας, αναδεικνύοντας τη θετική προσέγγιση, την ανάπτυξη, την εξέλιξη, την ευημερία και την αντιμετώπιση των προκλήσεων. Η αρχική εκπαίδευση και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αναγνωρίζονται ως παράγοντες ουσιώδους σημασίας για την καλλιέργεια των γνώσεων, των ικανοτήτων, των δεξιοτήτων, των στάσεων και των αξιών που πρεσβεύει η εκπαίδευση για την αειφορία. Η παρούσα εργασία προσπαθεί μέσω της επισκόπησης της διεθνούς βιβλιογραφίας, να παρουσιάσει όλες εκείνες τις μορφές εκπαίδευσης-επιμόρφωσης, σε θέματα βιωσιμότητας, των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης αλλά και την ανάπτυξη θετικών στάσεων απέναντι σε αυτήν.

Λέξεις-κλειδιά: επαγγελματική ανάπτυξη, βιωσιμότητα, Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η Διασύνδεση των Φυσικών Επιστημών, του Περιβάλλοντος και της Υγείας μέσα από ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον ενεργό πολίτη

Ελένη Κολοκούρη¹, Αθηνά-Χριστίνα Κορνελάκη², Αικατερίνη Πλακίτση³

¹Ε.Δι.Π. Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

ekolokouri@uoi.gr

²Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

akornelaki@uoi.gr

³Καθηγήτρια Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

kplakits@uoi.gr

Περίληψη

Στην παρούσα έρευνα μελετήθηκε η συμβολή ενός εκπαιδευτικού προγράμματος, το οποίο συνδέει τις Φυσικές Επιστήμες, το Περιβάλλον και την Υγεία προς την κατεύθυνση της δημιουργίας ενεργών πολιτών σε μελλοντικούς εκπαιδευτικούς. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα διαμορφώθηκε στο θεωρητικό πλαίσιο της θεωρίας της Δραστηριότητας με σκοπό να εφοδιαστούν οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί με εργαλεία και μέσα διδασκαλίας, και να διαμορφώνουν εκπαιδευτικό υλικό έτσι ώστε οι μαθητές τους να γίνουν ενεργοί πολίτες και ενσυνείδητοι ενήλικες. Οι στόχοι του προγράμματος αφορούσαν στην αναγνώριση της κοινωνικοπολιτισμικής συνιστώσας των Φυσικών Επιστημών μέσα από τη σύνδεση αυτών με το Περιβάλλον και την Υγεία, στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σχετικά με τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης και στην αναγνώριση της σημασίας της σύνδεσης της βιώσιμης ανάπτυξης με την εκπαίδευση του ενεργού πολίτη. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 185 φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Ιωαννίνων. Στο πλαίσιο της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν δύο ερωτηματολόγια, από τα οποία συλλέχθηκαν ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα. Το πρώτο χορηγήθηκε πριν την έναρξη του εκπαιδευτικού προγράμματος για να διερευνήσει τις απόψεις των φοιτητών σε θέματα που αφορούν τη σύνδεση των Φυσικών Επιστημών με το Περιβάλλον και την Υγεία και το δεύτερο ως αποτίμηση μετά το τέλος του εκπαιδευτικού προγράμματος. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται τα ποιοτικά αποτελέσματα, τα οποία κωδικοποιήθηκαν και αναλύθηκαν με το λογισμικό επεξεργασίας ποιοτικών δεδομένων NVivo και περιλαμβάνουν τις ανοιχτές ερωτήσεις ανάπτυξης από τα ερωτηματολόγια, τις αναλύσεις από τις εργασίες των φοιτητών, τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, τους 3 άξονες που αξιοποιήθηκαν και τις διαδικασίες επιστημονικής μεθόδου και τις προτάσεις των φοιτητών σε σχέση με την εκπαίδευση για τις Φυσικές Επιστήμες, το Περιβάλλον και την Υγεία. Η σύνδεση των Φυσικών Επιστημών με το Περιβάλλον και την Υγεία φαίνεται ότι συμβάλλει στην ενοποίηση του περιεχομένου των διαφορετικών εννοιών με βασικό στόχο τη δημιουργία του ενεργού και επιστημονικά εγγράμματος πολίτη, ενώ ταυτόχρονα συνδέει την επιστήμη με το άτομο και την κοινωνία.

Λέξεις-κλειδιά: φυσικές επιστήμες, περιβάλλον, υγεία, εκπαιδευτικό πρόγραμμα, ενεργός πολίτης

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Από τη θεωρία στην πράξη: ενίσχυση της συνείδησης για τη βιωσιμότητα σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας

Μυρτώ Κούτρα-Ηλιοπούλου¹, Αικατερίνη Πλακίτση², Αποστολία Γαλάνη³, Μαρία Μπίμπα⁴,
Λάζαρος Κωστανάσιος⁵, Βερενίκη Κύρκου⁶, Αγλαΐα Ντόκα⁷, Κωνσταντίνος Σκορδούλης⁸,
Ευαγγελία Μαυρικάκη⁹

¹Υποψήφια Διδακτόρισα - Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

myrtkout@primedu.uoa.gr

²Καθηγήτρια - Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

kplakits@uoi.gr

³Καθηγήτρια - Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

ligalani@primedu.uoa.gr

⁴Σύμβουλος Εκπαίδευσης - ΠΕ70, ΔΙ.Π.Ε. Άρτας/Αν. Επόπτρια Ποιότητας Εκπαίδευσης, Δ.Π.Ε. Θεσπρωτίας

mariabimpa@yahoo.gr

⁵Επόπτης Ποιότητας Εκπαίδευσης, ΔΙ.Π.Ε. Ιωαννίνων

tepoet-peioa@sch.gr

⁶Σύμβουλος Εκπαίδευσης - ΠΕ Δασκάλων, ΔΙ.Π.Ε. Ιωαννίνων

verkirkou@gmail.com

⁷Επόπτρια Ποιότητας Εκπαίδευσης - ΔΙ.Π.Ε. Άρτας

tepoet-peart@sch.gr

⁸Καθηγητής - Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

kskordul@primedu.uoa.gr

⁹Καθηγήτρια - Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

emavrikaki@primedu.uoa.gr

Περίληψη

Η ενίσχυση της συνείδησης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στους/στις εκπαιδευτικούς αποτελεί κρίσιμη προϋπόθεση για την επιτυχή ενσωμάτωση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) στην εκπαιδευτική διαδικασία, όπως υποδεικνύει η UNESCO (2017). Στην παρούσα εργασία διερευνούμε την επίδραση μίας στοχευμένης εκπαιδευτικής παρέμβασης στη διαμόρφωση και ενίσχυση της συνείδησης για τη βιωσιμότητα σε εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Για την αποτίμηση της παρέμβασης αξιοποιήθηκε το Ερωτηματολόγιο Συνείδησης για τη Βιωσιμότητα - εκτεταμένη έκδοση - (Sustainability Consciousness Questionnaire - Long version, SCQ-L), το οποίο αξιολογεί τη συνείδηση για τη βιωσιμότητα ως μία σύνθετη έννοια αποτελούμενη από τρεις διαστάσεις: γνώσεις, στάσεις και συμπεριφορές (Gericke et al., 2018). Το δείγμα αποτέλεσαν 50 μόνιμοι/ες εκπαιδευτικοί ΠΕ70 Ε' και ΣΤ' τάξεων δημοτικών σχολείων του Νομού Ιωαννίνων, κυρίως γυναίκες (70 %), με μέση ηλικία 50 έτη και 24 έτη προϋπηρεσίας. Η ανάλυση αξιοπιστίας ανέδειξε πολύ υψηλή εσωτερική

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

συνοχή του εργαλείου πριν ($\alpha = 0.928$) και μετά ($\alpha = 0.877$) την παρέμβαση. Σημαντικές βελτιώσεις παρατηρήθηκαν τόσο στη συνολική βαθμολογία ($M = 4.00 \rightarrow 4.63$, $p < .001$), όσο και σε όλες τις διαστάσεις: γνώσεις ($p < .001$), στάσεις ($p < .001$) και συμπεριφορές ($p < .001$). Η μεγαλύτερη μεταβολή καταγράφηκε στην υποκλίμακα συμπεριφορών (+0.69), γεγονός που υποδηλώνει ενίσχυση της διάθεσης ανάληψης ενεργού ρόλου εκ μέρους των εκπαιδευτικών. Η εκπαιδευτική παρέμβαση βασίστηκε στις αρχές της βιωματικής μάθησης και της συναισθηματικής ενδυνάμωσης, αναδεικνύοντας τη σημασία της Κοινωνικής και Συναισθηματικής Μάθησης ως αναπόσπαστου μέρους της Εκπαίδευσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (UNESCO, 2021). Η έρευνα ευθυγραμμίζεται με το παιδαγωγικό πλαίσιο της UNESCO (2017), το οποίο υπογραμμίζει την ανάγκη για εκπαίδευση που καλλιεργεί όχι μόνο γνώσεις, αλλά και αξίες, στάσεις και δράσεις. Η μετατόπιση από τη θεωρητική κατάρτιση στην ενσυνείδητη και υπεύθυνη δράση ενισχύει την επαγγελματική ταυτότητα των εκπαιδευτικών ως φορέων κοινωνικής αλλαγής. Η τεκμηριωμένη αποτίμηση της παρέμβασης συμβάλλει στην ενίσχυση της επιστημονικής γνώσης γύρω από αποτελεσματικές πρακτικές εκπαίδευσης για τη βιωσιμότητα σε επίπεδο σχολικής μονάδας.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη, εκπαίδευση ενηλίκων, συνείδηση για τη βιωσιμότητα, εκπαιδευτική παρέμβαση, αξιολόγηση

«Οι δυνατότητες του σύγχρονου Σχολείου στην αντιμετώπιση του τραύματος που φέρουν οι μαθητές: μία ολιστική προσέγγιση»

Ευαγγελία Οικονόμου¹, Ελένη Μπενιάτα², Αγγελική Καραγεωργοπούλου³

¹Εκπαιδευτικός κλάδου ΠΕ11 Φυσικής Αγωγής - Περιφερειακή Δ/νση Εκπ/σης Στερεάς Ελλάδας

eiconomou@yahoo.gr

²Περιφερειακή Διευθύντρια Α/θμιας & Β/θμιας Εκπαίδευσης Στερεάς Ελλάδας

elenibenjata1@gmail.com

³Εκπαιδευτικός κλάδου ΠΕ86 Πληροφορικής

aggka2010@gmail.com

Περίληψη

Μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις των εκπαιδευτικών που εργάζονται με ενσυναίσθηση στο σύγχρονο σχολείο είναι, το να συμβαδίζουν αν όχι και να προπορεύονται των εξελίξεων στον τομέα που τους αφορά. Με αυτό τον τρόπο θα μπορούν να ανταποκρίνονται επάξια στο λειτούργημά τους προετοιμάζοντας τους μαθητές τους για την ένταξή τους στην αυριανή κοινωνία. Καθήκον της διοίκησης της εκπαίδευσης είναι, πέραν των τυπικών διαδικασιών, να μην στέκεται αμέτοχη εμμένοντας σε στερεοτυπικές αντιλήψεις παλαιότερων εποχών, αλλά, να αφουγκράζεται τον παλμό της κοινωνίας, να διερευνά τις ανάγκες τόσο των μαθητών όσο και του εκπαιδευτικού προσωπικού. Η διά βίου μάθηση των ίδιων των εκπαιδευτικών θεωρείται αυτονόητη σε μία εποχή όπου η ταχύτητα αλλαγής που επιφέρει η τεχνολογία σε θέματα μικρής και μεγάλης εμβέλειας, συμπαρασύρει σε αχαρτογράφητα μονοπάτια κοινωνικά ζητήματα. Πιο συγκεκριμένα, η διά βίου μάθηση δεν πρέπει να περιορίζεται αποκλειστικά στα γνωστικά αντικείμενα και σε διδακτικές μεθόδους αλλά πρέπει επίσης να εστιάζει σε ζητήματα που αφορούν την κοινωνικο-συναισθηματική μάθηση προκειμένου να βοηθήσει τους μαθητές να αντιμετωπίσουν τα ψυχοκοινωνικά τραύματα που έχουν υποστεί εξαιτίας των βίαιων αλλαγών στη ζωή τους. Η Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Στερεάς Ελλάδας έχοντας υπόψη τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες που χαρακτηρίζουν την εποχή μας, το κοινωνικό - συναισθηματικό προφίλ των σημερινών μαθητών αλλά και τις σύγχρονες προκλήσεις, συμμετέχοντας σε μία διεθνή σύμπραξη μέσα από το πρόγραμμα Erasmus+ ENABLE, διερεύνησε τις ανάγκες των ευάλωτων μαθητών με μεταναστευτικό - προσφυγικό υπόβαθρο καθώς και των εκπαιδευτικών τους. Ακολούθως, προϊόντος της σύμπραξης, δημιουργήθηκαν εργαλεία για την υποστήριξη των εκπαιδευτικών στο έργο τους όπως ένα MOOC και μία εργαλειοθήκη πολιτικής που περιλαμβάνει χρήσιμες πρακτικές και προτάσεις κυρίως προς τους εκπαιδευτικούς αλλά και προς τους φορείς χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής.

Λέξεις-κλειδιά: ψυχο-κοινωνικό τραύμα, εκπαιδευτικοί με επίγνωση στο τραύμα των μαθητών τους, κοινωνικο-συναισθηματική μάθηση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 7

7. Ισότητα των Φύλων και Ένταξη - Η Παιδεία ενάντια στις Διακρίσεις: Διαθεματικές και διεπιστημονικές προσεγγίσεις με έμφαση στη διασφάλιση της ισότητας και της δικαιοσύνης για την επίτευξη των ΣΒΑ μέσω της εκπαίδευσης. Ενδυνάμωση ευάλωτων ομάδων. Εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ισότητα. Ο ρόλος της εκπαίδευσης στην εξάλειψη των κοινωνικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων. Προκλήσεις, διακρίσεις και ενίσχυση της ισότητας στην εκπαιδευτική διαδικασία. Πολιτισμική ποικιλομορφία και διαπολιτισμική εκπαίδευση.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Ομοφοβία στη διαφορετικότητα: ο εξοστρακισμός της καβαφικής ερωτικής ποίησης από τα σχολικά εγχειρίδια - πρόταση ένταξής της

Κρυστάλλω Βλάχου
Εκπαιδευτικός - 3^ο ΓΕ.Λ. Κοζάνης
kryvlachou@gmail.com

Περίληψη

Έμφυλες και ομοφοβικές διακρίσεις αναπαράγονται καθημερινά, μέσω άτυπων και τυπικών συμπεριφορών, στο πλαίσιο γενικότερα των κοινωνικών θεσμών και ειδικότερα του σχολείου. Η επίτευξη, ωστόσο, των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης μέσω της εκπαίδευσης επιχειρεί να διασφαλίσει την ισότητα και τη δικαιοσύνη, την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την εξάλειψη στερεοτύπων και διακρίσεων. Η ανθολόγηση του Καβάφη στα σχολικά εγχειρίδια περιλαμβάνει διαχρονικά μόνο τα ιστορικά, ψευδοϊστορικά και τα διδακτικά ή φιλοσοφικά ποιήματά του, ενώ απουσιάζουν παντελώς τα ερωτικά. Και αν δεν διδάσκουμε την ερωτική ποίηση του Καβάφη, αφαιρώντας την από το ενιαίο σώμα της, λόγω των ομοφυλοφιλικών διαθέσεων ή σχέσεων που είναι φορέας, τότε πώς είμαστε συνεπείς απέναντι στον ποιητή με την επιλεκτική αξιοποίησή του; Απέναντι σε έναν δημιουργό που άλλοτε καμαρώνουμε κι άλλοτε κρύβουμε; Πώς είμαστε συνεπείς απέναντι στους μαθητές που κρίνουν την αμηχανία μας όταν ζητούν απάντηση για αυτή την επιλεκτική στάση; Απέναντι στους μαθητές που ψάχνουν σε αυτή την κρίσιμη περίοδο της ζωής τους να βρουν ανάμεσα στα άλλα και τη σεξουαλική τους ταυτότητα, που βασανίζονται και ενίοτε κατατράχονται από αισθήματα μειονεξίας, μοναξιάς και βαθιάς ενοχής; Χρέος της εκπαίδευσης σήμερα είναι ο απεριόριστος σεβασμός στον Άλλον, σε μία εποχή που οι διάφορες ερωτικές, σεξουαλικές και άλλου είδους ταυτότητες ερμηνεύονται εκ νέου και εξετάζονται κάτω από το πρίσμα σύγχρονων επιστημονικών δεδομένων. Η ομοφυλοφιλία δεν αποτελεί θέμα επιλογής, δεν είναι ασθένεια ή διαστροφή, είναι ακόμη μία εκδοχή του φαινομένου της βιολογικής ποικιλότητας. Ας φέρουμε κάποια στιγμή, επιτέλους, τους μαθητές μας σε επαφή με κείμενα που καταδεικνύουν το δράμα, τον κοινωνικό αποκλεισμό των ανθρώπων που παλεύουν να δώσουν περίγραμμα και μορφή στην επιθυμία τους ή ακόμη καλύτερα με κείμενα που δεν αναδεικνύουν τη σεξουαλική προτίμηση ως αγώνα και μαρτύριο αλλά την ενσωματώνουν μέσα σε ένα πλαίσιο ως απόλυτα φυσική επιλογή. Πολλά ποιήματα του Καβάφη είναι σε θέση να το κάνουν αυτό.

Λέξεις-κλειδιά: ομοφοβία, σεξουαλικός προσανατολισμός, κοινωνικός αποκλεισμός, διδασκαλία καβαφικής ερωτικής ποίησης

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η καταπολέμηση των κοινωνικών στερεοτύπων μέσω εκπαιδευτικών μηχανισμών. Η ποιότητα στην εκπαίδευση με στόχο την ισότητα, τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ενεργό πολιτειότητα.

Κωνσταντίνα Διαμάντη

Διδάκτωρ Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης, Εντεταλμένη Διδάκτωρ ΠΤΝΠ Ιωαννίνων

Konstantina.diamadi@gmail.com

k.diamanti@uoi.gr

Περίληψη

Σε μία εποχή προκλήσεων και έντονων κοινωνικοπολιτισμικών μετασχηματισμών, ο εκπαιδευτικός θεσμός οφείλει να υφίσταται και να λειτουργεί, όχι απλά ως φορέας γνώσεων και πληροφοριών, αλλά και ως μηχανισμός στήριξης των εκάστοτε κοινωνικών αλλαγών. Η ύπαρξη των κοινωνικών στερεοτύπων έχει τη βάση της στις κοινωνικές δομές, οι οποίες καθορίζουν και επηρεάζουν την αντίληψη της ατομικής ή συλλογικής ταυτότητας, της αξίας και του ρόλου των κοινωνικών υποκειμένων στο «κοινωνικό γίνεσθαι» με βάση το φύλο, την εθνικότητα, την κοινωνική τάξη, τη θρησκεία ή την αναπηρία. Οι εκπαιδευτικοί μηχανισμοί καλούνται να αντιμετωπίσουν αυτά τα στερεότυπα με σκοπό την οικοδόμηση μίας κοινωνίας ισότητας, δικαιοσύνης και συμπερίληψης. Η παρούσα μελέτη, μέσω μίας σύγχρονης βιβλιογραφικής ανασκόπησης, έχει ως στόχο την ανάδειξη της σπουδαιότητας του τέταρτου (4^{ου}) από τους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης, που αφορά την ποιότητα της Εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών μηχανισμών, με σκοπό να διασφαλιστεί μία ισότιμη και χωρίς αποκλεισμούς εκπαιδευτική συνθήκη.

Λέξεις-κλειδιά: κοινωνικά στερεότυπα, ποιοτική εκπαίδευση, ισότητα, ανθρώπινα δικαιώματα, ενεργός πολιτειότητα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Διδακτικό σενάριο στην Έκφραση - Έκθεση της Γ' Λυκείου για τα έμφυλα στερεότυπα στον χώρο εργασίας

Έλενα Ζούρου

Αναπληρώτρια εκπαιδευτικός ΠΕ02, M.Ed., M.Sc.

elena.zr9@gmail.com

Περίληψη

Το προτεινόμενο διδακτικό σενάριο συμβαδίζει με το νέο πρόγραμμα σπουδών για το γλωσσικό μάθημα στο Λύκειο και αφορά το αντικείμενο της Έκφρασης - Έκθεσης της Γ' τάξης. Στο πλαίσιο του θεματικού άξονα «Όψεις της πραγματικότητας του 21ου αιώνα», οι μαθητές διερευνούν το θέμα των διαφυλικών σχέσεων, εστιάζοντας στις έμφυλες διακρίσεις στον εργασιακό χώρο και τους αντικρουόμενους ρόλους της σύγχρονης γυναίκας, ενώ έμφαση δίνεται και στον στερεοτυπικό λόγο που αντικατοπτρίζει κοινωνικές παθογένειες. Η διδακτική πράξη είναι διαρθρωμένη σε τέσσερις φάσεις συνολικής διάρκειας έξι διδακτικών ωρών και οργανωμένη σύμφωνα με τις αρχές της διερευνητικής και διαφοροποιημένης μάθησης. Αξιοποιώντας ένα σύνολο σημειωτικών πόρων από διάφορες πηγές και τέσσερα φύλλα εργασίας, οι μαθητές μελετούν κείμενα ποικίλης ύλης και μορφής, για να εκπονήσουν δραστηριότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου σε ομαδοσυνεργατικό πλαίσιο. Η πολυεπίπεδη δραστηριοποίησή τους και η διάδραση με τα προτεινόμενα ψηφιακά εργαλεία (Word, Padlet, PosterMyWall, PowerPoint, ChoiCo) στοχεύει, παράλληλα, και στην κατάκτηση βασικού θεματικού λεξιλογίου, την καλλιέργεια πολυγραμματισμών και την ανάπτυξη των επικοινωνιακών δεξιοτήτων των μαθητών. Το σενάριο υλοποιείται διά ζώσης, στο εργαστήριο πληροφορικής ή σε τάξη με διαδραστικό πίνακα, παρέχοντας, ωστόσο, και την ευελιξία της μεικτής διδακτικής προσέγγισης. Επίσης, προτείνεται η υλοποίησή του ως mini project, στο πλαίσιο της διαθεματικής προσέγγισης των αντικειμένων της ΝΕ Γλώσσας και της Κοινωνιολογίας. Επιδίωξη του παρόντος σεναρίου αποτελεί η προσέγγιση της επικαιρότητας των επαγγελματικών διακρίσεων σε συνάρτηση τόσο με την προσωπική εμπειρία των μαθητών όσο και με σύγχρονα κοινωνικά και επιστημονικά δεδομένα. Απώτερος σκοπός είναι η πυροδότηση του προβληματισμού των μαθητών όχι μόνο αναφορικά με την πρόκληση για ίσες επαγγελματικές ευκαιρίες, αλλά και αναφορικά με τον ρόλο του γλωσσικού εργαλείου στην αντανάκλαση έμφυλων κοινωνικών αναπαραστάσεων.

Λέξεις-κλειδιά: έκφραση-έκθεση λυκείου, έμφυλα στερεότυπα στον εργασιακό χώρο, εργαλεία web 2.0

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η Προσχολική Εκπαίδευση Ως Εργαλείο Καταπολέμησης Κοινωνικών Στερεοτύπων Και Προκαταλήψεων Μέσω Της Ισότητας Των Φύλων

Θεοδώρα Ίτσκου¹, Ζωή Δημητρίου²

¹Αναπληρώτρια Νηπιαγωγός, M.Ed.

theodora_it@hotmail.com

²Νηπιαγωγός, Νηπιαγωγείο Γαλατινής

zoddimitri4@gmail.com

Περίληψη

Η παρούσα εργασία εντάσσεται στο πλαίσιο του 3ου Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου με θέμα «Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση», εστιάζοντας στον 5ο Στόχο, την Ισότητα των Φύλων. Αναγνωρίζοντας τον σημαντικό ρόλο της προσχολικής εκπαίδευσης στη διαμόρφωση ενεργών πολιτών και την εμπέδωση αξιών όπως η ισότητα και η δικαιοσύνη, η εργασία αυτή παρουσιάζει μία εκπαιδευτική πρόταση διδασκαλίας ειδικά σχεδιασμένη για παιδιά προσχολικής ηλικίας. Η πρόταση βασίζεται στην προσέγγιση των εννέα βημάτων της αλλαγής, στοχεύοντας στην αντιμετώπιση κοινωνικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων από μικρή ηλικία. Μέσα από διαθεματικές και διεπιστημονικές προσεγγίσεις, η εκπαιδευτική παρέμβαση προωθεί την εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ισότητα, ενθαρρύνοντας την κατανόηση της πολιτισμικής ποικιλομορφίας και την ανάπτυξη διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης. Ειδικότερα, η πρόταση επιδιώκει να ενδυναμώσει τις ευάλωτες ομάδες και να διασφαλίσει την ισότιμη συμμετοχή όλων των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία, θέτοντας τα θεμέλια για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης μέσω της εκπαίδευσης και συμβάλλοντας στη δημιουργία ενός κόσμου πιο δίκαιου και ισότιμου.

Λέξεις-κλειδιά: Ισότητα Φύλων, Προσχολική Εκπαίδευση, Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης, Ανθρώπινα Δικαιώματα, Κοινωνικά Στερεότυπα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Το Σχολικό σύστημα της Προώθησης Θετικής Συμπεριφοράς ως μία αποτελεσματική εφαρμογή πρόληψης και έγκαιρης παρέμβασης σε μαθητές που παρουσιάζουν προβλήματα συμπεριφοράς, βίας, επιθετικότητας και εκφοβισμού

Μαργαρίτα Καραμανάκη
Σύμβουλος Εκπαίδευσης ΔΠΕ Σερρών
margaritakaramanaki@gmail.com

Περίληψη

Η ενδοσχολική βία και ο εκφοβισμός (E.B.I.E) στο σχολικό περιβάλλον είναι ένα πολυσύνθετο και πολυπαραγοντικό ψυχοκοινωνικό φαινόμενο που αφορά στην εσκεμμένη, απρόκλητη, συστηματική και επαναλαμβανόμενη βία και επιθετική συμπεριφορά με σκοπό την επιβολή και την πρόκληση σωματικού πόνου από παιδιά σε παιδιά σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Το φαινόμενο της E.B.I.E αναγνωρίζεται διεθνώς ως ένα πρόβλημα παγκόσμιας υγείας καθώς τα επιδημιολογικά δεδομένα εμφανίζουν ιδιαίτερα ανησυχητικά εξαιτίας της υψηλής συχνότητας αλλά και της έντασης που εμφανίζουν ιδιαίτερα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι συνέπειες της εκδήλωσης βίας και εκφοβισμού μεταξύ μαθητών προκαλεί ανησυχία στους εκπαιδευτικούς καθώς το φαινόμενο δεν αφορά μονάχα τον θύτη και το θύμα αλλά το σύνολο της ομάδας καθώς ξεπερνά την δυαδική σχέση και μετουσιώνεται σε ένα κοινωνικό ζήτημα. Οι εκπαιδευτικοί δυσκολεύονται να διαχειριστούν το φαινόμενο και να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τους μαθητές που παρουσιάζουν προβλήματα συμπεριφοράς. Σε αυτό το πλαίσιο, στα σχολικά περιβάλλοντα σήμερα εφαρμόζονται ποικίλα μοντέλα έγκαιρης παρέμβασης στα πλαίσια της πρωτογενούς και δευτερογενούς πρόληψης τα οποία στοχεύουν σε όλον τον μαθητικό πληθυσμό που παρουσιάζει πρώιμες ενδείξεις εμφάνισης προβληματικών συμπεριφορών βίας, επιθετικότητας και εκφοβισμού. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται το «Σχολικό Σύστημα Προώθησης Θετικής Συμπεριφοράς» (School-Wide Positive Behavior Support - SWPBS) ως μία αποτελεσματική πρακτική προληπτικής και ολιστικής προσέγγισης για την προώθηση και ενίσχυση της θετικής συμπεριφοράς των μαθητών. Στόχος του είναι η δημιουργία ενός υποστηρικτικού και ασφαλούς σχολικού περιβάλλοντος όπου οι μαθητές θα ενθαρρύνονται να ακολουθούν κατάλληλες και επιθυμητές συμπεριφορές μέσω θετικής ενίσχυσης και σαφών κανόνων. Αναλύονται τεχνικές παρέμβασης και πρόληψης που αν εφαρμοστούν μπορούν να μας δώσουν θετικά αποτελέσματα στην συμπεριφορά των μαθητών.

Λέξεις-κλειδιά: βία, σχολικός εκφοβισμός, προβλήματα συμπεριφοράς, πρόληψη, θετική συμπεριφορά

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Ανοίγοντας Νέους Δρόμους και Προοπτικές για τις Γυναίκες και τα Κορίτσια στην Πράσινη Μετάβαση: Η Περίπτωση του Erasmus+ “ELeVATE”

Δρ. Εμμανουήλ Καρτσωνάκης¹, Δήμητρα Κουρμπέλη²

¹Περιφερειακός Διευθυντής Εκπαίδευσης Κρήτης, Διδάσκων Ε.Α.Π.

manolis.kartsonakis64@gmail.com

kartsonakis.emmanouil@ac.eap.gr

²Εκπαιδευτικός ΠΕ06 Αγγλικής, Μ.Σc. Επιστήμες Αγωγής, Μέλος Π.Ο. ELeVATE Π.Δ.Ε. Κρήτης

dkourbeli@yahoo.gr

Περίληψη

Στις μέρες μας είναι επιτακτική η ανάγκη για την επιτυχημένη υλοποίηση της αποστολής της Ατζέντας 2030 των Ηνωμένων Εθνών για Βιώσιμη Ανάπτυξη, η οποία αντικατοπτρίζεται στους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ), ως μετασχηματιστική δράση που θα οδηγήσει σε ένα πιο βιώσιμο και ανθεκτικό μέλλον για όλους, διασφαλίζοντας πως «κανένας δε θα μείνει πίσω» (United Nations, 2015, σ. 3). Μάλιστα, όπως υπογραμμίζεται στην τελευταία Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης (2023), η προώθηση του 5^{ου} Στόχου, ήτοι, της ισότητας των φύλων, «μπορεί να απελευθερώσει τεράστιο δυναμικό και να έχει πολλαπλά οφέλη στο επίπεδο των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης με την *sine qua non* παράλληλη επίτευξη του 13^{ου} Στόχου, της «Δράσης για το Κλίμα» (σ. 17). Προς επίρρωση δε των στόχων της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας (2023) για την επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας και τη μετάβαση σε μία οικονομία μηδενικού αποτυπώματος άνθρακα, στο ακόλουθως θεσπισθέν Green Deal Industrial Plan for the Net-Zero Age (2023) τονίζεται η σημασία της ανθρωποκεντρικής και συμπεριληπτικής διάστασης της πράσινης μετάβασης με έμφαση στις πράσινες και ψηφιακές δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού, με τις γυναίκες να κατέχουν κεντρική θέση σε αυτό, ενώ επισημαίνεται το κενό των φύλων στον τομέα των πράσινων τεχνολογιών, και ειδικότερα της υποεκπροσώπησης των γυναικών στον τομέα των πράσινων Τεχνολογιών στην Επαγγελματική Εκπαίδευση. Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι είναι καίριας σημασίας η υλοποίηση στην πράξη συστηματικών και στοχευμένων παρεμβάσεων με σκοπό την αντιστάθμιση των υφιστάμενων φραγμών που εμποδίζουν τις γυναίκες να ανθίσουν στον πράσινο τομέα. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα ERASMUS+ ELeVATE: Empowering Women in Net-zero Technologies for the Smart Electricity for Buildings (SEB) sector – Bridging the Gap through Vocational Education and Training, στο οποίο η Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Κρήτης συμμετέχει ως εταίρος. Σκοπός του εν λόγω προγράμματος είναι η ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών και των κοριτσιών στον τομέα των πράσινων τεχνολογιών μέσω στοχευμένων παρεμβάσεων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Στην παρούσα εισήγηση περιγράφονται ο κύριος σκοπός και οι επιμέρους στόχοι του προγράμματος, το κοινό στόχος, καθώς επίσης σκιαγραφούνται και οι κύριες δράσεις και παρεμβάσεις προς την επίτευξη αυτών. Τέλος, γίνεται μνεία στα απορρέοντα οφέλη, την προστιθέμενη αξία του προγράμματος και την προσδοκώμενη θετική επίδραση του αναφορικά με την ενίσχυση της ισότητας των φύλων στον πράσινο τομέα και ειδικότερα, στην Επαγγελματική Εκπαίδευση, υπό το πρίσμα και των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: Ισότητα Φύλων, Πράσινες Τεχνολογίες, Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Διδάσκοντας την Ισότητα και τον Σεβασμό μέσα από τη Λογοτεχνία στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Κωνσταντίνος Κατσαμάγκας

Δάσκαλος ΠΕ70 (Μ.Εδ) - Δημοτικό Σχολείο Κοντοπουλίου Λήμνου

konkatsama@sch.gr

Περίληψη

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει μία διδακτική παρέμβαση στο πλαίσιο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, με στόχο την καλλιέργεια αξιών όπως η ισότητα, ο σεβασμός στη διαφορετικότητα και η κοινωνική δικαιοσύνη, μέσα από τη διδασκαλία λογοτεχνικών κειμένων. Αξιοποιώντας το διήγημα «Μια φίλια με αγκάθια» της Τσορώνη-Γεωργιάδη Γιολάντας, οι μαθητές/τριες της Δ' τάξης Δημοτικού συμμετείχαν σε ένα σχέδιο εργασίας βασισμένο στη βιωματική, συνεργατική και διαθεματική μάθηση. Η εκπαιδευτική δράση συνδέθηκε με τον 4ο και τον 10ο Στόχο Βιώσιμης Ανάπτυξης, εστιάζοντας στην ποιοτική εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και στη μείωση των ανισοτήτων. Οι μαθητές/τριες, μέσα από δραστηριότητες δημιουργικής γραφής, δραματοποίησης και εικονογράφησης, ήρθαν σε επαφή με ζητήματα διαφορετικότητας και κοινωνικού αποκλεισμού, ταυτίστηκαν με τους ήρωες και ανέπτυξαν ενσυναίσθηση. Επιπλέον, η ένταξη εργαλείων Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), όπως η δημιουργία ψηφιακής αφίσας και η χρήση διαδραστικών εφαρμογών, ενίσχυσε τη συμμετοχή και τη συνεργασία των μαθητών/τριών. Η αξιολόγηση του προγράμματος πραγματοποιήθηκε με ανώνυμα ερωτηματολόγια και αυτοαξιολόγηση, καταδεικνύοντας σημαντική βελτίωση στην κατανόηση εννοιών που σχετίζονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα και την κοινωνική δικαιοσύνη. Η εμπειρία αυτή υπογραμμίζει τη σημασία της λογοτεχνίας ως παιδαγωγικού εργαλείου για την εκπαίδευση στην αειφορία και την προώθηση αξιών που συνδέονται άμεσα με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, όπως η προώθηση της συμπερίληψης, η καλλιέργεια στάσεων σεβασμού και ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η ενδυνάμωση των μαθητών/τριών ως υπεύθυνων μελλοντικών πολιτών. Τέλος, η εργασία προτείνει τη συστηματική ένταξη παρόμοιων δράσεων στο αναλυτικό πρόγραμμα για την ενίσχυση της κοινωνικής ευαισθητοποίησης των μαθητών/τριών ήδη από τις μικρές ηλικίες.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη, βιωματική μάθηση, λογοτεχνία, ψηφιακές εφαρμογές, συμπερίληψη

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Ενδυνάμωση και ένταξη ασυνόδευτων εφήβων προσφύγων μέσω της εκπαίδευσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη: πολιτισμός, περιβάλλον, αθλητισμός

Λευκοθέα Κάτσενου¹, Λαμπρινή Κατσούλη², Μαρίνα Μπέση³

¹Συντονίστρια Εκπαίδευσης Προσφύγων Αστικού Ιστού Ιωαννίνων και Ηγουμενίτσας

katsenou@hotmail.com

²Συντονίστρια Εκπαίδευσης Προσφύγων Αστικού Ιστού Ιωαννίνων και Ηγουμενίτσας

lambkats@gmail.com

³Αν. Περιφερειακή Διευθύντρια Α/θμιας & Β/θμιας Εκπαίδευσης Ηπείρου

marinabesi@gmail.com

Περίληψη

Η εκπαιδευτική διαδικασία αποτελεί βασικό μοχλό για την προώθηση της κοινωνικής συνοχής, της ισότητας και της πολιτισμικής ποικιλομορφίας, ιδίως σε πολυπολιτισμικά σχολικά περιβάλλοντα. Στο πλαίσιο των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ και του Άξονα 7 του συνεδρίου, οι Συντονίστριες Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΣΕΠ) του αστικού ιστού Ιωαννίνων, σε συνεργασία με την ΠΕΔΙΕΚ Ηπείρου και τοπικούς φορείς, σχεδίασαν και υλοποίησαν δράσεις κατά το σχολικό έτος 2024-2025 με στόχο την υποστήριξη της κοινωνικής ένταξης προσφύγων και μεταναστών μαθητών, ιδίως ασυνόδευτων εφήβων. Οι παρεμβάσεις βασίστηκαν σε μία ολιστική και διεπιστημονική προσέγγιση που ανταποκρίνεται στις πολυδιάστατες ανάγκες των μαθητών και ενίσχυσαν τη μετάβασή τους σε ρόλους ενεργών πολιτών. Οι δράσεις αναπτύχθηκαν σε τρεις βασικούς άξονες: Μουσειακή Παιδεία, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Αθλητισμός. Μέσω επισκέψεων σε μουσεία, περιβαλλοντικών προγραμμάτων και αθλητικών δραστηριοτήτων, οι μαθητές ήρθαν σε επαφή με την τοπική πολιτισμική ταυτότητα, ανέπτυξαν περιβαλλοντική συνείδηση και κοινωνικές δεξιότητες. Η αξιολόγηση μέσω ερωτηματολογίων ανέδειξε θετικές αλλαγές σε στάσεις και συμπεριφορές. Οι δράσεις αυτές λειτούργησαν ως εργαλείο ενδυνάμωσης μίας ευάλωτης ομάδας, συμβάλλοντας στην καταπολέμηση των διακρίσεων και στη δημιουργία ενός συμπεριληπτικού, δίκαιου και αειφόρου σχολικού περιβάλλοντος, με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις αξίες της ισότητας και της δικαιοσύνης.

Λέξεις-κλειδιά: Κοινωνική ένταξη, Ισότητα, Συμπερίληψη, Πολυπολιτισμικότητα, Βιώσιμη Ανάπτυξη Μουσειακή Παιδεία, Περιβάλλον, Αθλητισμός

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η θεραπεία υποβοηθούμενη από το άλογο ως μη τυπικό περιβάλλον μάθησης για παιδιά με διαταραχή αυτιστικού φάσματος (δαφ): στάσεις και εμπειρίες γονέων

Αθανασία Μάντη¹, Στέλλα Χατζηαχιλλέως

¹Λογοθεραπεύτρια, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Πανεπιστήμιο Πατρών

athanmant@gmail.com

²Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

sepgps@gmail.com

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη διερευνά τη σημασία της θεραπείας υποβοηθούμενης από άλογο ως παράδειγμα μη τυπικής εκπαίδευσης, όσον αφορά την διαπαιδαγώγηση παιδιών με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ). Εστιάζει στις στάσεις και εμπειρίες των γονέων, μέσω των οποίων αναδεικνύονται η αξία, τα οφέλη και οι προκλήσεις της θεραπείας με τη συμμετοχή του αλόγου. Η έρευνα συνδέει θεωρητικές έννοιες όπως η βιοφιλία, η μη τυπική μάθηση και η θεραπεία με τη βοήθεια του αλόγου, εξετάζοντας τον τρόπο με τον οποίο συμβάλλουν στην ενδυνάμωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας για άτομα με ΔΑΦ. Στην έρευνα διερευνήθηκαν απόψεις και εμπειρίες γονέων σχετικά με τα εκπαιδευτικά, κοινωνικά και συναισθηματικά οφέλη προγραμμάτων παρέμβασης με τη συμμετοχή του αλόγου όπως τα παρατηρούν οι ίδιοι στα παιδιά τους, καθώς και η επίδραση της συμμετοχής των παιδιών τους στα προγράμματα αυτά στο οικογενειακό περιβάλλον. Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με ερωτηματολόγια που αποτελούνταν κυρίως από δηλώσεις και ερωτήσεις κλειστού τύπου, τα οποία διανεμήθηκαν σε γονείς, συγκεντρώνοντας συνολικά 46 απαντήσεις. Η ανάλυση βασίστηκε σε μεθόδους περιγραφικής στατιστικής. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι γονείς διαμορφώνουν θετικές στάσεις αναφορικά με τη διάθεση των παιδιών τους, τις μαθησιακές εμπειρίες και τα κίνητρα για μάθηση, τα οποία υπογραμμίζουν την ολιστική επίδραση της θεραπείας μέσω του αλόγου. Η μελέτη ευθυγραμμίζεται με τον 4ο και τον 10ο Στόχο Βιώσιμης Ανάπτυξης, ενισχύοντας την ένταξη και την εκπαιδευτική ισότητα μέσω καινοτόμων μη τυπικών πρακτικών. Συνεισφέρει στη θεματική ενότητα 7 του συνεδρίου, αναδεικνύοντας τη θεραπεία υποβοηθούμενη από το άλογο ως ένα περιβάλλον που προωθεί τη συμπερίληψη, καταπολεμά τις διακρίσεις και ενδυναμώνει τα άτομα με αναπηρία. Μελλοντικές έρευνες προτείνεται να εστιάσουν στα ίδια τα παιδιά που συμμετέχουν σε τέτοια προγράμματα, στους θεραπευτές που τα εφαρμόζουν, και στην αξιολόγηση των αποτελεσμάτων σε βάθος χρόνου.

Λέξεις-κλειδιά: μη τυπική μάθηση, ειδικές και εκπαιδευτικές ανάγκες και αναπηρίες, θεωρία της βιοφιλίας, θεραπεία υποβοηθούμενη από το άλογο, εκπαιδευτική ισότητα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Πολυαισθητηριακές Προσεγγίσεις στη Συμπεριληπτική Εκπαίδευση!

Γεώργιος Μαυροειδής

Εκπαιδευτικός, ΠΕ88.01 και ΠΕ88.02 ΕΑΕ, Ε.Ε.Ε.ΕΚ. Αγίου Νικολάου Λασιθίου

giorgosmavroidis@yahoo.gr

Περίληψη

Η παρούσα εισήγηση εξετάζει την Πολυαισθητηριακή Εκπαίδευση (ΠΕ) ως τεκμηριωμένη παιδαγωγική προσέγγιση για άτομα με Αναπηρία, με έμφαση στον Αυτισμό, τη Νοητική Υστέρηση και το Σύνδρομο Down. Εντάσσεται δε στο πλαίσιο του Στόχου Βιώσιμης Ανάπτυξης 4: Ποιοτική Εκπαίδευση. Η ΠΕ αξιοποιεί δομημένες, ελεγχόμενες αισθητηριακές εμπειρίες (οπτικές, ακουστικές, απτικές, ιδιοδεκτικές, αιθουσαίες και οσφρητικές) σε συνδυασμό με συγκεκριμένες αρχές Καθολικού Σχεδιασμού για Μάθηση, διαφοροποιημένη διδασκαλία και ανάλυση συμπεριφοράς, ώστε να βελτιστοποιήσει την πρόσβαση στη μάθηση και τη συμμετοχή. Συντίθεται ένα λειτουργικό μοντέλο εφαρμογής που περιλαμβάνει: εξατομικευμένη αξιολόγηση αισθητηριακού προφίλ, στοχοθεσία μετρήσιμων μαθησιακών και λειτουργικών εκβάσεων, σχεδιασμό «αισθητηριακών ρουτινών» εντός φυσικών δραστηριοτήτων τάξης, και συστηματική παρακολούθηση μέσω δεικτών δέσμευσης, ρύθμισης συμπεριφοράς και επίτευξης στόχων. Τα αναμενόμενα αποτελέσματα από την αποτελεσματική ΠΕ περιλαμβάνουν: βελτίωση προσοχής και αυτορρύθμισης, μείωση προκλητικών συμπεριφορών, ενίσχυση επικοινωνίας (λεκτικής/εναλλακτικής), αύξηση μαθητικών προ-δεξιοτήτων (γραμματισμός/αριθμητισμός), καλλιέργεια κινητικών και καθημερινών δεξιοτήτων, γενίκευση μάθησης σε φυσικά περιβάλλοντα και αναβαθμισμένη ποιότητα ζωής για μαθητές και οικογένειες. Τεκμηριώνεται η αναγκαιότητα υιοθέτησης της ΠΕ ως βασικού άξονα συμπεριληπτικής εκπαιδευτικής πρακτικής: (α) υψηλή ετερογένεια αισθητηριακών αναγκών στον μαθητικό πληθυσμό, (β) ανάγκη για προληπτική ρύθμιση διέγερσης ώστε να καταστεί δυνατή η μάθηση, (γ) απαίτηση του ΣΒΑ 4 (Εξασφάλιση χωρίς αποκλεισμούς και ισότιμης ποιοτικής εκπαίδευσης και προώθηση ευκαιριών διά βίου μάθησης για όλους) σε αποτελεσματικές παιδαγωγικές μεθόδους. Η ΠΕ υποστηρίζει τη συμπερίληψη μαθητών με αναπηρία, την ισότιμη πρόσβαση στη μάθηση και την ποιοτική εκπαίδευση που προσαρμόζεται στις ανάγκες όλων. Προτείνονται προϋποθέσεις κλίμακας: διεπιστημονική συνεργασία (εκπαιδευτικοί, εργοθεραπευτές, λογοθεραπευτές, ψυχολόγοι), επιμόρφωση προσωπικού, προσαρμογές περιβάλλοντος χαμηλού κόστους και αξιοποίηση αξιόπιστων εργαλείων παρακολούθησης εκβάσεων. Συμπερασματικά, η ΠΕ συνιστά ρεαλιστική, αποδοτική και δίκαιη στρατηγική για την υλοποίηση ποιοτικής, συμπεριληπτικής εκπαίδευσης, εναρμονισμένης με τον Στόχο 4 της Ατζέντας 2030.

Λέξεις-κλειδιά: πολυαισθητηριακή εκπαίδευση, συμπερίληψη, ποιοτική εκπαίδευση, άτομα με αναπηρία

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Συμπερίληψη στην Πράξη: Εκπαιδευτική Παρέμβαση για την Καλλιέργεια Ενσυναίσθησης και Συνεργασίας σε Μαθητές Δημοτικού»

Θεόδωρος Μπαξεβανίδης

Εκπαιδευτικός ΠΕ70 – Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο Κάσπακα Λήμνου

thodorisbaxevanidis@gmail.com

Περίληψη

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση μίας πρωτότυπης και ουσιαστικής εκπαιδευτικής παρέμβασης σε τμήμα Δ΄ τάξης Δημοτικού Σχολείου, η οποία βασίστηκε αποκλειστικά στην ανθρώπινη αλληλεπίδραση και τη δύναμη της αφήγησης, χωρίς τη χρήση οπτικοακουστικών ή έντυπων μέσων. Στο επίκεντρο της παρέμβασης βρίσκεται η ενίσχυση της ενσυναίσθησης και της συνεργατικότητας μεταξύ των μαθητών και των μαθητριών, με ιδιαίτερη έμφαση στη συμπερίληψη παιδιών που αντιμετωπίζουν κοινωνικές ή μαθησιακές προκλήσεις. Με βασικό άξονα τη βιωματική μάθηση, η προσέγγιση αξιοποίησε τεχνικές όπως η συζήτηση σε κύκλο, η προσωπική έκφραση και η συλλογική δημιουργία αφηγήσεων (co-created storytelling). Οι μαθητές και οι μαθήτριες προσκλήθηκαν να ταυτιστούν με φανταστικούς χαρακτήρες που βιώνουν καταστάσεις αποκλεισμού ή περιθωριοποίησης, να διερευνήσουν τα συναισθήματα και τα κίνητρά τους, να προτείνουν εναλλακτικές λύσεις και να αναπλάσουν από κοινού τις ιστορίες τους, με στόχο την κοινωνική ένταξη και αποδοχή. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, αναδείχθηκε το σχολείο και η τάξη, ως δυναμικός χώρος άσκησης κοινωνικής ενσυναίσθησης, ως μικρογραφία μίας συμπεριληπτικής κοινωνίας. Η αξιολόγηση της παρέμβασης πραγματοποιήθηκε μέσω συμμετοχικής ανατροφοδότησης και γραπτών σχολίων των παιδιών, τα οποία αποκάλυψαν ουσιαστικές ενδείξεις αυξημένης ενσυναίσθησης, ομαδικότητας και αποδοχής της διαφορετικότητας. Η εν λόγω παρέμβαση συνιστά χαρακτηριστικό παράδειγμα εκπαιδευτικής πράξης με ελάχιστη υλική επιβάρυνση αλλά μέγιστη συναισθηματική και παιδαγωγική απόδοση. Ευθυγραμμίζεται με τον 4ο (Ποιοτική Εκπαίδευση) και τον 10ο (Μείωση Ανισοτήτων) Στόχο Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ και αναδεικνύει την αξία της απλής, αδιαμεσολάβητης ανθρώπινης επικοινωνίας ως πυρήνα της σχολικής ζωής. Τέλος, συμβάλλει ουσιαστικά στη διαμόρφωση παιδαγωγικών πλαισίων που προάγουν τη συμπερίληψη, την κοινωνική δικαιοσύνη και τον σεβασμό στη διαφορετικότητα εντός της σχολικής κοινότητας.

Λέξεις-κλειδιά: συμπερίληψη, δημοτική εκπαίδευση, ενσυναίσθηση, διαφορετικότητα, ειδική αγωγή

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Η αθλητική φανέλα ως μέσο κοινωνικό-εκπαιδευτικής συμπερίληψης για μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΠΕ) με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες (ΕΕΑ): μία κριτική προσέγγιση»

Χρήστος Μπάφας¹, Διαμαντής Μαστρογιαννάκης²

¹ΠΕ70.ΕΑΕ, Π.Δ.Ε. Δυτικής Μακεδονίας, ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ. Καστοριάς/Research Committee Member, GIRES - Global Institute for Research, Education & Scholarship
Christos.bafas@gires.org

²Μέλος ΣΕΠ, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ)
Mastrogiannakis.diamantis@ac.eap.gr

Περίληψη

Λαμβάνοντας υπόψη την έρευνα και την αντίστοιχη βιβλιογραφία με τίτλο «Κάν' το όπως ο αγαπημένος σου αθλητής!», βασικός στόχος της εργασίας αυτής είναι η κριτική αποτύπωση της επίδρασης των συμβολικών στοιχείων της αθλητικής φανέλας σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΠΕ) με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες (ΕΕΑ) εντός σχολικού πλαισίου. Για να επιτευχθεί ο στόχος της εργασίας, χρησιμοποιείται ένα μεικτό θεωρητικό υπόβαθρο αποτελούμενο από τις θεωρίες του Baudrillard σχετικά με την υπέρ-πραγματικότητα, την προσομοίωση και τα σημειακά αντικείμενα, τη θεωρία του Foucault σχετικά με την βίο-εξουσία και τη θεωρία του Csordas σχετικά με τη σωματοποίηση. Η επιλογή του θέματος της αρχικής έρευνας βασίστηκε στην υπόθεση ότι μαθητές με ΕΕΑ που φοιτούν σε Τμήμα Ένταξης (ΤΕ) Δημοτικού Σχολείου ημιορεινής περιοχής, ενθαρρύνονται/κινητοποιούνται να συμμετέχουν πιο ενεργά στη συνολική εκπαιδευτική διαδικασία, οικειοποιούμενοι ή/και σωματοποιώντας τα συμβολικά στοιχεία της αθλητικής φανέλας. Το βασικό ερευνητικό ερώτημα της έρευνας συνοψίστηκε στο αν εντοπίζεται αντίκτυπος από τη χρήση της αθλητικής φανέλας διάσημων και δημοφιλών αθλητών και αθλητικών σωματείων, σε μαθητές με ΕΕΑ εν ώρα εκπαιδευτικής διαδικασίας, και πώς αυτός ερμηνεύεται. Υιοθετήθηκε συγχρονικό σχέδιο έρευνας βασισμένο σε μεικτή ερευνητική μέθοδο (δομημένη παρατήρηση, παρεμβολή πεδίου, ημί-δομημένες συνεντεύξεις). Η διεξαγωγή της έρευνας διήρκεσε από 01/11/2021 - 15/04/2022. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα μαθητές ήταν δέκα (10) ενώ οι εκπαιδευτικοί επτά (7). Σημαντικό εύρημα αποτέλεσε ότι οι συμμετέχοντες μαθητές όταν φορούσαν τη φανέλα επηρεάζονταν θετικά ως προς τη συμμετοχή, παρακολούθηση και ψυχο-συναισθηματική τους κατάσταση κατά την εκπαιδευτική διαδικασία συγκριτικά με τις μέρες που δεν τη φορούσαν. Συμπερασματικά, εκ των αποτελεσμάτων της έρευνας αποτυπώθηκε θετικός επιδραστικός αντίκτυπος από τη χρήση της αθλητικής φανέλας. Οι μαθητές έδειξαν να σωματοποιούν και να προσομοιώνουν την εμπειρία την ίδια ώρα που η αθλητική φανέλα χρησιμοποιείται προς μεγιστοποίηση παραγωγής και ωφελιμότητας του μαθητικού σώματος. Η αθλητική φανέλα ανάγεται σε μέσο συμπερίληψης.

Λέξεις-κλειδιά: αθλητική φανέλα, προσομοίωση, βίο-εξουσία, σωματοποίηση, συμπερίληψη

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Ο ρόλος των τοπικών κοινωνιών στη διατήρηση του αποθέματος βιόσφαιρας

Μαρία Μυλωνά

Εκπαιδευτικός – Ιστορική ερευνήτρια

marmylona@yahoo.gr

Περίληψη

Ο ρόλος των τοπικών κοινωνιών στη διατήρηση του αποθέματος βιόσφαιρας είναι καθοριστικός και πολυδιάστατος. Οι τοπικές κοινωνίες αποτελούν τους φυσικούς φύλακες των περιοχών αυτών, καθώς ζουν, εργάζονται και αλληλεπιδρούν καθημερινά με το περιβάλλον τους. Η γνώση που διαθέτουν για την τοπική βιοποικιλότητα, τα οικοσυστήματα και τις παραδοσιακές πρακτικές βιώσιμης διαχείρισης των φυσικών πόρων είναι συχνά ανεκτίμητη και δεν μπορεί εύκολα να αντικατασταθεί από επιστημονικές μελέτες ή εξωτερικές παρεμβάσεις. Μέσα από την ενεργό συμμετοχή τους σε προγράμματα προστασίας της φύσης, περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και οικοτουρισμού, οι τοπικές κοινωνίες μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στη διατήρηση του οικολογικού ισοζυγίου και στη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής. Επιπλέον, η ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης και η ενδυνάμωση του ρόλου των πολιτών, ιδίως των νέων, δημιουργεί τις βάσεις για μία πιο υπεύθυνη και μακροπρόθεσμη σχέση με τη φύση. Η επιτυχής διατήρηση ενός αποθέματος βιόσφαιρας απαιτεί συνεργασία ανάμεσα στους τοπικούς πληθυσμούς, τους επιστήμονες, τις αρχές και τους φορείς λήψης αποφάσεων, σε ένα μοντέλο συν-διαχείρισης που προάγει τόσο την οικολογική ισορροπία όσο και την κοινωνική ευημερία. Χωρίς την αποδοχή και τη συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών κάθε στρατηγική διαχείρισης είναι καταδικασμένη να αποτύχει.

Λέξεις-κλειδιά: τοπικές κοινωνίες, οικοτουρισμός, συνεργασία, βιώσιμη διαχείριση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

**Η συμβολή της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην Καλλιέργεια
Περιβαλλοντικής Συνείδησης, στην Ανάπτυξη Δεξιοτήτων και στη
Συμπερίληψη παιδιών με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος: Απόψεις
Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης**

Μαρία Παλαιχωρή¹, Χριστίνα Λάππα²

¹Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Δ.Π.Μ.Σ. «Εκπαίδευση για την Αειφορία και το Περιβάλλον»

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας - Εκπαιδευτικός ΠΕ70

mariapalaioch@gmail.com

²Δρ. Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης - Παν. Θεσσαλίας

xlap@uth.gr

Περίληψη

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (Π.Ε.) είναι μία εκπαιδευτική διαδικασία που στοχεύει στην ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση των μαθητών/τριών σε θέματα που σχετίζονται με το περιβάλλον και τη βιωσιμότητα. Η έμφαση που δίνεται στη βιωματική μέθοδο, τη διαθεματικότητα και τη σύνδεση με πραγματικά κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα την καθιστά ένα πεδίο με αυξημένες δυνατότητες για την προώθηση όχι μόνο της περιβαλλοντικής συνείδησης, αλλά και της κοινωνικής συνοχής και της συμπερίληψης. Η παρούσα μελέτη διερευνά τον ρόλο της Π.Ε. στην καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης, στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και στην προώθηση της συμπερίληψης των μαθητών/τριών με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) που φοιτούν στην Α/θμια εκπαίδευση. Η μελέτη αξιοποιεί ποιοτική ερευνητική προσέγγιση και βασίζεται σε ημιδομημένες συνεντεύξεις εκπαιδευτικών Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, που υλοποιούν περιβαλλοντικά προγράμματα με μαθητές/τριες με ΔΑΦ. Τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι η Π.Ε. μπορεί να αποτελέσει ένα αποτελεσματικό παιδαγωγικό εργαλείο για την καλλιέργεια της περιβαλλοντικής συνείδησης και την ανάπτυξη ενός ευρέος φάσματος δεξιοτήτων, κοινωνικών, γνωστικών και μεταγνωστικών. Η αποτελεσματικότητα αυτή ενισχύεται, όταν η διδασκαλία βασίζεται στη βιωματική μέθοδο και εφαρμόζεται με εξατομικευμένες προσεγγίσεις, που περιλαμβάνουν κατάλληλες προσαρμογές σύμφωνα με τις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες και τα προφίλ των μαθητών/τριών. Επιπλέον, η Π.Ε. αναδεικνύεται ως ένα σημαντικό πεδίο για την προώθηση της συμπερίληψης, καθώς η ενεργή συμμετοχή των μαθητών/τριών με ΔΑΦ σε περιβαλλοντικά προγράμματα ενισχύει την κοινωνική αλληλεπίδραση, την αποδοχή και την αίσθηση του «ανήκειν». Τέλος, παρά τις προκλήσεις που απορρέουν από την ετερογένεια των αναγκών των μαθητών/τριών με ΔΑΦ, καθοριστικής σημασίας για την επιτυχή εφαρμογή των προγραμμάτων και την προώθηση της συμπερίληψης αναδεικνύονται η επαρκής προετοιμασία των εκπαιδευτικών, η υπομονή, καθώς και η στήριξη τόσο από το σχολικό πλαίσιο όσο και από το οικογενειακό περιβάλλον.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος, περιβαλλοντική συνείδηση, δεξιότητες, συμπερίληψη

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Ο Δείκτης για την ισότητα στην εκπαίδευση (indicator for equity in education) στο πλαίσιο της Νέας Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής (2020-2030)

Αλίκη Παπακώστα

Εκπαιδευτικός ΠΕ60, M.Sc. Πολιτικό Σύστημα και Δημόσιες Πολιτικές, Πανεπιστήμιο Κρήτης
alikipapak2@gmail.com

Περίληψη

Τον Φεβρουάριο του 2021 ψηφίστηκε από το Συμβούλιο της Ε.Ε. το νέο στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης, θέτοντας ως πρωτεύοντα στόχο τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης (European Education Area). Διατηρώντας τα μεθοδολογικά εργαλεία από τα προηγούμενα προγράμματα εργασίας, και συνάμα αναγνωρίζοντας τις προβληματικές που ανέδειξαν το «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» και το «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020», προβαίνει σε σοβαρές μετατοπίσεις υπογραμμίζοντας την κοινωνική του διάσταση. Έτσι, θέτει για πρώτη φορά το πεδίο της εκπαίδευσης και κατάρτισης στον πυρήνα της πολιτικής ατζέντας της Ε.Ε., αναγνωρίζοντας τον σημαίνοντα ρόλο της παιδείας για τη δημιουργία κοινωνικής συνοχής που, βεβαίως, αποτελεί προϋπόθεση για τη διατήρηση της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας. Παράλληλα, το 2022 εισάγεται ο δείκτης για την ισότητα στην εκπαίδευση (indicator for equity in education), που με βάση τις αξιολογήσεις της PISA εξετάζει επί του συνόλου τις χαμηλές επιδόσεις και στις τρεις βασικές ικανότητες σε επίπεδο χώρας σε συνάρτηση με το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον των μαθητών/τριών. Ο νέος δείκτης ανέδειξε τον βαθμό που η κοινωνικοοικονομική κατάσταση αποτυπώνεται στην εκπαιδευτική πορεία των παιδιών και των εφήβων. Το χαμηλό μορφωτικό και επαγγελματικό επίπεδο των γονέων, το μεταναστευτικό υπόβαθρο πρώτης γενιάς, έχουν σημαντικά αρνητική επίπτωση στις χαμηλές επιδόσεις και στις τρεις βασικές ικανότητες των 15χρόνων μαθητών, ενώ παράλληλα αυξάνουν κατακόρυφα τον κίνδυνο πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης και μειώνουν τις πιθανότητες απόκτησης πτυχίου από την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τα δεδομένα, σύμφωνα με τα στοιχεία της PISA του 2018 και του 2022, που ανέδειξε ο δείκτης για την ισότητα στην εκπαίδευση είναι δυσοίωνα και παρουσιάζουν την προβληματική κατάσταση που επικρατεί στο συγκεκριμένο πεδίο στην Ε.Ε.

Λέξεις-κλειδιά: Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική, Δείκτης για την ισότητα στην εκπαίδευση, εκπαιδευτικές ανισότητες

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Αποκωδικοποιώντας τον ψηφιακό σεξισμό: Μία εκπαιδευτική παρέμβαση στο Γυμνάσιο με στόχο την κριτική ανάγνωση των σεξιστικών μηνυμάτων σε βάρος των γυναικών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Ειρήνη Σπυριδάκη

Φιλολόγος ΠΕ02, Πρότυπο Γυμνάσιο Ηρακλείου – Υποψήφια Διδάκτωρ Α.Π.Θ.

eirini.spyridaki@gmail.com

Περίληψη

Η παρούσα εργασία διερευνά την αναγκαιότητα και τον σχεδιασμό μίας εκπαιδευτικής παρέμβασης για την κριτική αποδόμηση σεξιστικών μηνυμάτων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, με επίκεντρο τη Γ' Γυμνασίου. Αναγνωρίζοντας την αυξανόμενη έκθεση των εφήβων σε ψηφιακό περιεχόμενο, η παρέμβαση αποσκοπεί στην ενίσχυση της κριτικής τους σκέψης έναντι των αναπαραγόμενων στερεοτύπων σε βάρος των γυναικών. Θεωρητικό πλαίσιο της παρέμβασης αποτελούν οι αρχές των Κριτικών (Πολυ)γραμματισμών και της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου (ΚΑΛ). Μέσω των Κριτικών (Πολυ)γραμματισμών, οι μαθητές/τριες θα εκπαιδευτούν να αναγνωρίζουν πώς το νόημα κατασκευάζεται και μεταδίδεται μέσω της πολυτροπικότητας, δηλαδή του συνδυασμού γραπτού λόγου (δημοσιεύσεις, σχόλια), εικόνων και βίντεο, σε πλατφόρμες όπως το Instagram και το TikTok. Θα εξεταστεί πώς τα οπτικά και λεκτικά στοιχεία αλληλεπιδρούν για να δημιουργήσουν και να ενισχύσουν σεξιστικές αντιλήψεις. Παράλληλα, η Κριτική Ανάλυση Λόγου θα χρησιμοποιηθεί για την εμβάθυνση στην αναγνώριση των υποκείμενων ιδεολογιών και σχέσεων εξουσίας που ενσωματώνονται στα μηνύματα. Οι μαθητές/τριες θα αναλύουν όχι μόνο το «τι» λέγεται, αλλά και το «πώς» και «γιατί» λέγεται, εστιάζοντας σε γλωσσικά χαρακτηριστικά, τόνο, παύσεις και μη λεκτική επικοινωνία, ώστε να αποκαλύψουν τις προθέσεις και τις επιπτώσεις του λόγου. Η μεθοδολογία περιλαμβάνει τη χρήση ενός δομημένου φύλλου εργασίας, μέσω του οποίου οι μαθητές/τριες θα αναλύουν αυθεντικά παραδείγματα ψηφιακών αναρτήσεων και των σχολίων τους, εντοπίζοντας τα λανθάνοντα ή φανερά σεξιστικά στοιχεία. Σταδιακά, από την αναγνώριση, θα οδηγηθούν στην κριτική αποδόμηση των μηνυμάτων, αναπτύσσοντας δεξιότητες ενσυναίσθησης και επιχειρηματολογίας. Απώτερος στόχος είναι η καλλιέργεια μίας κουλτούρας ισότητας και σεβασμού, συμβάλλοντας ενεργά στην οικοδόμηση μίας κοινωνίας απαλλαγμένης από διακρίσεις.

Λέξεις-κλειδιά: αντιρατσιστική εκπαίδευση, αντισεξιστική εκπαίδευση, δευτεροβάθμια εκπαίδευση, βιωματική μάθηση, μέσα κοινωνικής δικτύωσης

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Ειδική Αγωγή: Η περίπτωση της συνεργασίας του Ειδικού Δημοτικού Σχολείου Ραφήνας με τον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (Ο.ΦΥ.ΠΕ.Κ.Α.)

Ευανθία Τάκου¹, Κανέλλα Εξαρχάκου², Θέμις Νασοπούλου³, Στέλλα Ράπτη⁴

¹Δασκάλα Ειδικής Αγωγής, Μ.Εδ. Επιστήμες της Αγωγής: Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση Ατόμων με Προβλήματα Προφορικού και Γραπτού Λόγου, Μ.Εδ. Εκπαίδευση & Τεχνολογίες σε συστήματα εξ αποστάσεως διδασκαλίας και μάθησης - Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Ραφήνας

evanthiatakou@gmail.com

²Νομικός Ευρωπαϊκού και Διεθνούς Δικαίου, Υποψήφια Διδάκτωρ ΕΚΠΑ - Στέλεχος Δημόσιας Διοίκησης

exarka@gmail.com

³Ξεναγός Εθνικών Δρυμών & Υγροτόπων, Μ.Σc. Biological Diversity - Μονάδα Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Κεντρικής Μακεδονίας/Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (Ο.ΦΥ.ΠΕ.Κ.Α.)

th.nasopoulou@necca.gov.gr

⁴Τεχνολόγος Γεωπόνος, Μ.Σc. Πιστοποίηση Αγροτικών Προϊόντων Ποιότητας, Μ.Σc. Περιβάλλον και Υγεία. Διαχείριση Περιβαλλοντικών Θεμάτων με Επιπτώσεις στην Υγεία - Μονάδα Διαχείρισης Εθνικών Πάρκων Πάρνηθας, Σχοινιά και Προστατευόμενων Περιοχών Σαρωνικού Κόλπου/Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (Ο.ΦΥ.ΠΕ.Κ.Α.)

s.rapti@necca.gov.gr

Περίληψη

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της σύγχρονης εκπαιδευτικής διαδικασίας. Καλλιεργεί αξίες, στάσεις και πρακτικές που αποσκοπούν στην προστασία του περιβάλλοντος και στη βιώσιμη ανάπτυξη, κάτι που συνάδει και με τους στόχους της βιωσιμότητας και της αειφόρου του ΟΗΕ. Μέσω της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης οι μαθητές διαμορφώνουν υπεύθυνο χαρακτήρα, ενεργοποιούνται οι αισθήσεις τους, καλλιεργώντας τη σύνδεσή τους με το φυσικό περιβάλλον, ενώ ταυτόχρονα αναπτύσσουν σημαντικές κοινωνικές δεξιότητες όπως η συνεργασία, η ομαδική εργασία και η επικοινωνία. Ειδικότερα, στον χώρο της ειδικής αγωγής η περιβαλλοντική εκπαίδευση έχει ιδιαίτερο ρόλο. Οι μαθητές μέσα από βιωματικές δραστηριότητες ενισχύουν την αυτοπεποίθησή τους, γνωρίζουν το περιβάλλον στο οποίο ζουν, μαθαίνουν να το προστατεύουν και ταυτόχρονα κοινωνικοποιούνται τόσο μεταξύ τους όσο και με την ευρύτερη κοινωνία, μέσα από δράσεις όπως είναι οι επισκέψεις σε προστατευόμενες περιοχές και η αλληλεπίδραση με τους ειδικούς επιστήμονες. Σε αυτό το πλαίσιο το Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Ραφήνας και ο Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (Ο.ΦΥ.ΠΕ.Κ.Α.) συνεργάστηκαν για την εκπόνηση βιωματικών δράσεων που σχετίζονται με την περιβαλλοντική εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα, έγιναν δύο περιβαλλοντικές δράσεις, η πρώτη στις εγκαταστάσεις του σχολείου και η δεύτερη στο Εθνικό Πάρκο του Σχοινιά - Μαραθώνα. Στο σχολείο οι μαθητές μέσα από πολυαισθητηριακά βιωματικά παιχνίδια εξάσκησαν την παρατηρητικότητα τους, τις αισθήσεις τους, συνεργάστηκαν μεταξύ τους και φύτεψαν αρωματικά φυτά και δενδρύλλια στο προαύλιο του σχολείου. Η δεύτερη δράση περιελάμβανε παρατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

με κιάλια και τηλεσκόπια, καθώς και συλλογή φυσικών υλικών με στόχο την καλλιτεχνική τους αποτύπωση. Όλες οι δράσεις ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τις ικανότητες των μαθητών και των μαθητριών, ενώ ταυτόχρονα μπορούν να υλοποιηθούν σε κάθε σχολείο με την ανάλογη προσαρμογή. Μέσα από τέτοιες στοχευμένες πρωτοβουλίες, ενισχύεται η συμπερίληψη στην περιβαλλοντική εκπαίδευση και προσφέρεται σε όλα τα παιδιά ή δυνατότητα να γνωρίσουν και να αγαπήσουν τη φύση, συμβάλλοντας ουσιαστικά στη διαμόρφωση περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένων πολιτών.

Λέξεις-κλειδιά: περιβαλλοντική εκπαίδευση, συμπερίληψη, βιωματική μάθηση, ειδική αγωγή

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Διαμορφώνοντας τη Συμπερίληψη: Βιωματικές Προσεγγίσεις για την Εξάλειψη των Στερεοτύπων στην Εκπαίδευση»

Ευστάθιος Τομάζος

Διευθυντής Γυμνασίου Βροντάδου, Υποψήφιος Διδάκτορας Πανεπιστημίου Αιγαίου

sttomazos@aegean.gr

Περίληψη

Η παρούσα εργασία διερευνά την πρακτική εφαρμογή των αρχών της Βιώσιμης Ανάπτυξης και της συμπερίληψης στην εκπαίδευση, εστιάζοντας στις δράσεις που υλοποιήθηκαν σε σχολείο της Χίου, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Ατόμων με Αναπηρία (3η Δεκεμβρίου) και την Παγκόσμια Ημέρα για τον Αυτισμό (2α Απριλίου). Με την Ατζέντα 2030 και τον Στόχο Βιώσιμης Ανάπτυξης 4.7 να υπογραμμίζουν τον κεντρικό ρόλο της εκπαίδευσης στη διαμόρφωση παγκόσμιων πολιτών, η ενσωμάτωση εννοιών όπως η κοινωνική δικαιοσύνη, η ισότητα και η δημοκρατία στο σχολικό περιβάλλον καθίσταται επιτακτική. Η μεθοδολογία της μελέτης περιλάμβανε την υλοποίηση βιωματικών δραστηριοτήτων, όπως παιχνίδια ρόλων, εργαστήρια τέχνης και συζητήσεις, σχεδιασμένων να ενισχύσουν την ενσυναίσθηση, τη συλλογικότητα και τον σεβασμό στη διαφορετικότητα. Οι δράσεις εντάχθηκαν διαθεματικά στο υπάρχον σχολικό πρόγραμμα, αξιοποιώντας τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων (Α΄ τάξη, «Ανθρώπινα Δικαιώματα»), τον Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό (Γ΄ τάξη, «Συμπερίληψη: Αλληλοσεβασμός και διαφορετικότητα») και την Κοινωνική & Πολιτική Αγωγή («Ανθρώπινα Δικαιώματα»). Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων πραγματοποιήθηκε μέσω ερωτηματολογίων πριν και μετά τις δράσεις. Τα αποτελέσματα αναδεικνύουν σημαντική βελτίωση στις στάσεις των μαθητών/τριών, με αύξηση της ενσυναίσθησης και της αποδοχής προς συμμαθητές/τριες με αναπηρία ή αυτισμό. Επιπλέον, παρατηρήθηκε καλλιέργεια βασικών αξιών, όπως η ισότητα, η συλλογικότητα και ο αλληλοσεβασμός, ενώ η θετική επίδραση των δράσεων επεκτάθηκε και στην ευρύτερη σχολική κοινότητα, ενισχύοντας τη συμμετοχή σε πρωτοβουλίες αλληλεγγύης και συμπερίληψης. Η μελέτη καταδεικνύει την αποτελεσματικότητα των βιωματικών προσεγγίσεων στην προώθηση μίας συμπεριληπτικής κουλτούρας στο σχολείο.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη (EBA), συμπερίληψη, ενσυναίσθηση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η Χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης για την Ενδυνάμωση Ευάλωτων Μαθητών και την Άρση των Εκπαιδευτικών Ανισοτήτων

Θεοδόσιος Φιλίππου

Διευθυντής - κλ. ΠΕ86 Πληροφορικής - Εσπερινό Γυμνάσιο Λ.Τ. Ζακύνθου

filippou@sch.gr

Περίληψη

Η παρούσα εισήγηση εξετάζει πώς η τεχνητή νοημοσύνη (TN) και η προγνωστική ανάλυση μπορούν να άρουν τις εκπαιδευτικές ανισότητες και να ενδυναμώσουν ευάλωτους μαθητές. Σε αντίθεση με την παραδοσιακή, αντιδραστική υποστήριξη που παρεμβαίνει μετά την ακαδημαϊκή αποτυχία, η κεντρική καινοτομία έγκειται στη μετατόπιση από καθυστερημένους δείκτες, όπως οι τελικοί βαθμοί, σε δείκτες πραγματικού χρόνου που προέρχονται από τα ψηφιακά αποτυπώματα των μαθητών σε πλατφόρμες LMS (Learning Management Systems). Αυτή η προσέγγιση επιτρέπει την υιοθέτηση ενός προληπτικού μοντέλου υποστήριξης, με παρεμβάσεις που προηγούνται της παγίωσης των προβλημάτων. Στον πυρήνα της προσέγγισης βρίσκονται τα Συστήματα Έγκαιρης Προειδοποίησης (Early Warning Systems - EWS), τα οποία μεταφράζουν τις προβλέψεις σε πρακτική δράση, ειδοποιώντας τους ακαδημαϊκούς συμβούλους ώστε να παρέμβουν προληπτικά. Η αποτελεσματικότητα της μεθόδου αποδεικνύεται από τη μελέτη περίπτωσης του Πανεπιστημίου Georgia State (GSU). Το GSU, αναλύοντας πάνω από 800 συμπεριφορικούς και ακαδημαϊκούς παράγοντες κινδύνου, κατάφερε να αυξήσει τα ποσοστά αποφοίτησης και να εξαλείψει τα χάσματα ισότητας για μειονεκτούντες φοιτητές. Η εισήγηση αναγνωρίζει τις σοβαρές ηθικές προκλήσεις, όπως την αλγοριθμική μεροληψία που μπορεί να ενισχύσει τις ανισότητες. Ωστόσο, το παράδειγμα του GSU, που αποκλείει σκόπιμα δημογραφικά δεδομένα, αποδεικνύει ότι υπάρχουν στρατηγικές μετριασμού. Καταλήγοντας, η εργασία υποστηρίζει ότι η υπεύθυνη εφαρμογή της προγνωστικής ανάλυσης, με έμφαση στη διαφάνεια και τη διατήρηση της ανθρώπινης κρίσης στο επίκεντρο, μετατρέπει την τεχνολογία σε ισχυρό μοχλό για έναν πιο δίκαιο και συμπεριληπτικό εκπαιδευτικό τοπίο.

Λέξεις-κλειδιά: Προγνωστική Ανάλυση, Εκπαιδευτική Ισότητα, Συστήματα Έγκαιρης Προειδοποίησης

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 8

8. Τοπικές Δράσεις - Παγκόσμιες Συνδέσεις, η Δύναμη της Κοινωνικής Εκπαίδευσης στη Βιώσιμη Ανάπτυξη: Σχολεία ως κόμβοι κοινωνικής δράσης. Δίκτυα σχολείων και συνεργασίες σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο. Συνεργασίες μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων/δομών, οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, επιχειρήσεων και κυβερνήσεων για την υποστήριξη των ΣΒΑ. Εμπλοκή γονέων και τοπικών φορέων στη βιώσιμη μάθηση. Ενθάρρυνση συμμετοχής μαθητών/τριών σε κοινωνικές δράσεις μέσω σχολικών πρωτοβουλιών. Δημιουργία κουλτούρας κοινωνικής ευθύνης στις σχολικές κοινότητες.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Ένα σχολείο για όλους: Συμπεριληπτικός σχεδιασμός και βιώσιμη εκπαίδευση - Το παράδειγμα του MISFITS

Στέφανος Αδαμάκης¹, Σταματία Κεϊσόγλου²

¹Αρχιτέκτονας Μηχανικός ΑΠΘ, M.Sc. ΠΘ, MSt Cambridge, Υποψήφιος Διδάκτορας TAM ΠΘ

stefanos.adamakis@gmail.com

²Ειδική Παιδαγωγός ΠΘ, M.Sc. ΠΘ

stamatia.keisoglou@gmail.com

Περίληψη

Η εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη δεν αφορά μόνο το περιεχόμενο της μάθησης, αλλά περιλαμβάνει και το πού, με ποιον τρόπο και υπό ποιες συνθήκες αυτή λαμβάνει χώρα. Με αυτή την παραδοχή ως αφετηρία, το σχολικό συγκρότημα MISFITS (Middle School for Fun Innovation and Technological Sustainability), το οποίο διακρίθηκε στον διεθνή διαγωνισμό Architecture at Zero 2024 στην Καλιφόρνια, σχεδιάστηκε ως πρότυπο εκπαιδευτικής δομής μηδενικής ενεργειακής κατανάλωσης και ταυτόχρονα ως πολυλειτουργικός χώρος κοινωνικής συνοχής, ενδυνάμωσης και διά βίου μάθησης. Το MISFITS δεν αντιμετωπίζεται ως απλό σχολικό κτήριο, αλλά ως ζωντανός οργανισμός της κοινότητας: ένας ανοιχτός, προσβάσιμος και συμπεριληπτικός χώρος που απευθύνεται σε όλα τα μέλη της, ανεξαρτήτως ηλικίας, ικανοτήτων, πολιτισμικής ταυτότητας ή κοινωνικής κατάστασης. Η παρούσα εισήγηση διερευνά τον τρόπο με τον οποίο η ολιστική, κοινωνιοπαιδαγωγικά ευαίσθητη χωρική πρόβλεψη μπορεί να προαγάγει τη βιώσιμη ανάπτυξη όχι μόνο σε ενεργειακό, αλλά και σε κοινωνικό, πολιτισμικό και παιδαγωγικό επίπεδο. Παράλληλα, το συγκεκριμένο σχολικό συγκρότημα λειτουργεί ως ανοιχτός πολυχώρος μάθησης, πολιτιστικής δημιουργίας και προστασίας: φιλοξενεί κοινωνικές δράσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα για ενήλικες, αγροκήπια, χώρους έκφρασης και τέχνης, αλλά και καταφύγιο έκτακτης ανάγκης. Η γενικότερη παιδαγωγική θέση πίσω από την πρόταση είναι ότι ο χώρος συνδιαμορφώνει τη μάθηση, ενισχύει στάσεις, καλλιεργεί αξίες και προσφέρει ευκαιρίες ανάπτυξης πέρα από την παραδοσιακή σχολική αίθουσα. Μέσω των προαναφερθέντων χαρακτηριστικών του MISFITS, ένα σχολείο μπορεί να γίνει το μέσο για τη βιώσιμη ανάπτυξη στην εφαρμοσμένη εκπαίδευση, εστιάζοντας στον σχεδιασμό με βάση τις πραγματικές ανάγκες της τοπικής κοινωνίας και το όραμα μίας δίκαιης, συμμετοχικής και ανθεκτικής κοινωνίας του μέλλοντος.

Λέξεις-κλειδιά: συμπεριληπτικός σχεδιασμός, παιδαγωγική του χώρου, διαγενεακή μάθηση, κοινωνική ανθεκτικότητα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Παγκόσμιες Συνεργασίες: Το Πρόγραμμα “International Joint Classes” ως Καλή Πρακτική για την Εκπαίδευση στην Αειφορία

Αικατερίνη Αντωνίου¹, Ελευθερία Γρίβα²

¹Εκπαιδευτικός Νοσηλευτικής και Γεωπονίας
Διευθύντρια Ημερήσιου Γυμνασίου Νεοχωρίου, ΔΔΕ Άρτας
katerinaaaaant@gmail.com

²Φιλολόγος ΕΑΕ και Σύμβουλος Σχολικής Ζωής
Ημερήσιο Γυμνάσιο Νεοχωρίου, ΔΔΕ Άρτας
elgriva@yahoo.gr

Περίληψη

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει μία καλή πρακτική αξιοποίησης των σχολείων ως κόμβων κοινοτικής δράσης και παγκόσμιων συνεργασιών στο πλαίσιο της Εκπαίδευσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (ΕΒΑ). Το διεθνές πρόγραμμα “International Joint Classes”, που υλοποιείται με τη συνεργασία του Ημερήσιου Γυμνασίου Νεοχωρίου Άρτας (Ελλάδα) και του Yang Chung Middle School στη Σεούλ (Ν. Κορέα), έχει στόχο την καλύτερη κατανόηση της πολιτιστικής διαφορετικότητας και την ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας μέσα από τη θεματική «Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και οι επιπτώσεις του στους δύο λαούς». Στο θεωρητικό μέρος, η εργασία εντάσσεται στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης για την Πολιτειότητα (UNESCO, 2015), που αποτελεί θεμέλιο για τη διαμόρφωση ενεργών πολιτών με παγκόσμια συνείδηση, κριτική σκέψη και σεβασμό στη διαφορετικότητα υποστηρίζοντας ότι η διαπολιτισμική εκπαίδευση ενισχύει την ενσυναίσθηση και τον διάλογο (Banks, 2008), ενώ η ιστορική ενσυναίσθηση συμβάλλει στη δημοκρατική αγωγή (Barton & Levstik, 2004). Η εκπαιδευτική πράξη σχετίζεται με τον Στόχο 4.7 των ΣΒΑ, ενισχύοντας αξίες όπως η ειρήνη, η αλληλεγγύη και ο σεβασμός στη διαφορετικότητα. Οι μαθητές/τριες συνεργάστηκαν μέσω σύγχρονων και ασύγχρονων εργαλείων τηλεεκπαίδευσης και επικοινωνίας, παράγοντας εργασίες ιστορικού και πολιτισμικού περιεχομένου αναδεικνύοντας στοιχεία της καθημερινής τους ζωής, της πολιτιστικής κουλτούρας και της ιστορίας των δύο χωρών. Η εμπειρία αυτή ανέδειξε το σχολείο ως χώρο διαπολιτισμικής σύνδεσης, καλλιέργειας παγκόσμιας συνείδησης και αειφορικής εκπαίδευσης ενισχύοντας δεξιότητες συνεργασίας, ιστορικής κατανόησης και ενεργής πολιτειότητας.

Λέξεις-κλειδιά: διεθνές πρόγραμμα σχολείων, Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, συνεργατική μάθηση, δευτεροβάθμια εκπαίδευση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Habitat Project: Βιώνοντας τη φύση στον τόπο μας (πολιτιστικό και σχολικό δίκτυο)

Carlota Blasco Aguirre¹, Πασχαλία Κυριάκου², Ηλιάνα Βόλτση³, Αργυριάδης Ρούσσης⁴

¹ΠΕ08 - Εικαστικός, 10^ο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Καστοριάς, Ph.D.

carlablascosculptor@gmail.com

²ΠΕ70 – Δασκάλα, Δημοτικό Σχολείο Άνω Καλλινίκης (Φλώρινα)

paschaliakyr@gmail.com

³ΠΕ70 - Δασκάλα, 10^ο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Καστοριάς

iliana.volt@gmail.com

⁴ΠΕ70 - Δημοτικό Σχολείο Δικαίων Έβρου

sakisargi@gmail.com

Περίληψη

Σε ένα παγκόσμιο πλαίσιο που χαρακτηρίζεται από περιβαλλοντικές, κοινωνικές και υγειονομικές κρίσεις, η τέχνη αναδεικνύεται ως ένα ισχυρό εκπαιδευτικό εργαλείο για την ευαισθητοποίηση και την κινητοποίηση των πολιτών προς τη βιωσιμότητα. Το Habitat Project αποτελεί ένα πολιτιστικό και σχολικό δίκτυο που προτείνει μία καινοτόμο προσέγγιση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, συνδέοντας την τέχνη, την επιστήμη και τη συμμετοχή της κοινότητας για την ανταπόκριση στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ). Υλοποιούμενο υπό την αιγίδα του Πατριαρχικού Ιδρύματος Πατερικών Μελετών, το έργο εφαρμόζεται εδώ και τρία χρόνια σε πέντε σχολικές μονάδες της Δυτικής Μακεδονίας. Κύριος στόχος του είναι ο επαναπροσδιορισμός της σχέσης του ανθρώπου με το φυσικό του περιβάλλον μέσα από διασυνδεδεμένες καλλιτεχνικές, επιστημονικές και παιδαγωγικές πρακτικές. Μέσα από μία διεπιστημονική μεθοδολογία που ενσωματώνει τη σύγχρονη τέχνη, την αρχαιολογία, την ανθρωπολογία και την περιβαλλοντική εκπαίδευση, το πρόγραμμα δημιουργεί χώρους δημιουργικής, βιωματικής και μετασχηματιστικής μάθησης. Εμπνευσμένο από τις προσεγγίσεις των Cygulnik (2009), Atkinson (2021) και Ingold (2009, 2012), το πρόγραμμα αξιοποιεί το παιχνίδι, τη χαρτογράφηση, την επιτόπια έρευνα και τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών ως οχήματα εξερεύνησης του τόπου και οικοδόμησης οικολογικής γνώσης. Οι δράσεις πραγματοποιούνται τόσο σε τυπικά όσο και σε άτυπα μαθησιακά περιβάλλοντα, προάγοντας μία ενεργή, συνεργατική και βιωματική παιδαγωγική. Οι βασικοί άξονες δράσης περιλαμβάνουν: (1) την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση μέσω πρακτικών δράσεων που συνδέονται με τα μαθήματα τέχνης, φυσικής, γεωλογίας και γλώσσας, (2) την ανάπτυξη κριτικής και δημιουργικής σκέψης, σύμφωνα με τους Sullivan και Gu (2017), (3) τη δημιουργία οικολογικής συνείδησης μέσα από τη συμμετοχή καλλιτεχνών, εκπαιδευτικών, μαθητών και της τοπικής κοινότητας. Το Habitat Project παρουσιάζεται ως ένα αναπαραγόμενο μοντέλο εκπαιδευτικής καινοτομίας, ικανό να συνδέσει την τέχνη, την επιστήμη και την πολιτειότητα, ενισχύοντας μία εκπαίδευση με ουσιαστική δέσμευση στους ΣΒΑ. Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιαστούν αποτελέσματα, μεθοδολογικές στρατηγικές και δυνατότητες εθνικής και διεθνούς επέκτασης.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: Τέχνη, περιβαλλοντική εκπαίδευση, Αειφορία, ενεργός πολίτης

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Αειφόρες ρίζες, Δημόσιοι Καρποί: Σχολική και Τοπική κοινότητα σε συλλογικό χώρο και χρόνο

Ιωαννέτα Δημουλή¹

¹Νηπιαγωγός, Μ.Σ., Υπ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αιγαίου

anndimouli1@gmail.com

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα εστιάζει στην οργάνωση σχολικών κήπων και στον μετασχηματισμό των αύλειων σχολικών χώρων, σε ελεύθερους δημόσιους χώρους, σε τρεις σχολικές μονάδες του Δήμου Αχαρνών. Οι κήποι, ως εγχείρημα συνεργασίας εκπαιδευτικών, μαθητών, κηδεμόνων και τοπικής κοινότητας επαναπροσδιορίζουν τον σχολικό αύλειο χώρο, σε κοινωνικό τόπο. Ο χώρος αυτός αποκτά χαρακτήρα πεδίου εφαρμογής ενεργής πολιτειότητας, καθώς στον πυρήνα του ενισχύεται η συμμετοχή, η συλλογική ευθύνη και η σύνδεση μεταξύ σχολείου-οικογένειας. Οι πρακτικές συνεργασίας αναγνωρίζονται ως πράξεις περιβαλλοντικής και κοινωνικής δικαιοσύνης και το σχολείο λειτουργεί ως κόμβος αειφορίας και κοινωνικής ανθεκτικότητας. Η έρευνα χρησιμοποιεί ημι-δομημένες συνεντεύξεις με εκπαιδευτικούς και κηδεμόνες, ερωτηματολόγια συμπληρωμένα από μέλη της σχολικής επιτροπής και γονείς και σχέδια των μαθητών/τριών (drawings). Τα πρώτα ευρήματα δείχνουν τους γονείς και τους κηδεμόνες να αγκαλιάζουν την πρωτοβουλία, τους μαθητές να εκδηλώνουν ενθουσιασμό και ενσυναίσθηση, ενώ οι εκπαιδευτικοί εμφανίζονται διχασμένοι, με ένα μεγάλο τμήμα αυτών να επιδεικνύουν διστακτική διάθεση ως προς το «άνοιγμα» στην τοπική κοινότητα, συζητώντας τις προκλήσεις, όπως ο χρόνος και οι οικονομικοί πόροι.

Λέξεις-κλειδιά: σχολικός αγρόκτηπος, κοινά, αειφορία, ενεργή πολιτειότητα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

**Η αξιολόγηση του ρόλου της γονικής εμπλοκής στην προσχολική ηλικία.
Αντιλήψεις φοιτητών και φοιτητριών για τη σπουδαιότητα του ρόλου της
γονικής εμπλοκής στην προσχολική ανάπτυξη και φροντίδα. Μελέτη
περίπτωσης.**

Κωνσταντίνα Διαμάντη

Διδάκτωρ Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης, Εντεταλμένη Διδάκτωρ ΠΤΝΠ Ιωαννίνων

Konstantina.diamadi@gmail.com

k.diamanti@uoi.gr

Περίληψη

Το συνεργατικό πλαίσιο σχολείου και οικογενειακού περιβάλλοντος έχει αποδειχθεί υψηλός εκπαιδευτικός δείκτης, με ισχυρή συμβολή στην ανάπτυξη των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Η γονική εμπλοκή έχει αναγνωριστεί ως κρίσιμος παράγοντας ανάπτυξης των παιδιών με θετική επίδραση στα εκπαιδευτικά ζητήματα που αφορούν την πρώτη σχολική ηλικία μέχρι τα ακαδημαϊκά επιτεύγματα. Η γονική εμπλοκή συνδέεται άμεσα με την προσαρμογή του ατόμου στο κοινωνικό πλαίσιο, την ευημερία του αλλά και την κοινωνικοσυναισθηματική του ανάπτυξη σε όλες τις ηλικιακές φάσεις. Θέτοντας ως απώτερο στόχο την επίτευξη μίας ποιοτικής εκπαίδευσης, ο σκοπός της παρούσας ποιοτικής έρευνας, έγκειται στην αξιολόγηση του ρόλου της γονικής εμπλοκής στην προσχολική ηλικία, μέσω των αντιλήψεων-κρίσεων φοιτητών/τριών προσχολικής εκπαίδευσης του τμήματος Νηπιαγωγών Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Λέξεις-κλειδιά: γονική εμπλοκή, προσχολική ηλικία, ποιοτική εκπαίδευση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Έλα μαζί μας»: Εφαρμόζοντας τους 17 Στόχους στο σχολείο

Ιωάννα Καπελλάκη¹, Μαρία Αθανασάκη², Νεκταρία Κοφινάκη³, Μαρίνα Τουπογιάννη⁴

¹Εκπαιδευτικός ΠΕ02 ΕΑΕ, 12^ο Γυμνάσιο Ηρακλείου

iokapellaki@gmail.com

²Εκπαιδευτικός ΠΕ80, 11^ο Γυμνάσιο Ηρακλείου

mathanasaki@hotmail.com

³Εκπαιδευτικός ΠΕ03, 6^ο ΓΕ.Λ. Ηρακλείου

nektariakofinakh@gmail.com

⁴Εκπαιδευτικός ΠΕ011, Ειδικό Γυμνάσιο Ηρακλείου

marinatoupogianni@gmail.com

Περίληψη

Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης αποτελούν ένα παγκόσμιο πλαίσιο δράσης και η εκπαίδευση μπορεί να προωθήσει την υλοποίησή τους. Το σχολείο αποτελεί έναν χώρο μάθησης όπου μέσα από βιωματικές δράσεις, διαθεματικές προσεγγίσεις και παρεμβάσεις εντός κι εκτός της σχολικής τάξης, καλλιεργούνται δεξιότητες, η κριτική σκέψη, η συνεργατικότητα και η ενεργός συμμετοχή. Το «Έλα μαζί μας», ως ένα συμπεριληπτικό δίκτυο σχολείων στο Ηράκλειο της Κρήτης ξεκινάει από τον 17ο Στόχο και ενώνει με τον πιο πρακτικό κι εφαρμόσιμο τρόπο, σχολεία Ειδικής και Γενικής Παιδείας, δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, οργανισμούς και εθελοντικές ομάδες πολιτών δημιουργώντας μία δυναμική κοινότητα εθελοντισμού, αλληλεγγύης και κοινωνικής προσφοράς. Έξι σχολεία της πόλης, το 11ο Γυμνάσιο, το 12ο Γυμνάσιο, το 13ο Γυμνάσιο, το Ειδικό Γυμνάσιο, το Μουσικό Σχολείο και το 6ο ΓΕ.Λ. Ηρακλείου, δημιουργούν ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον, στο οποίο ο μαθητής προωθεί τους βιώσιμους στόχους μέσω δράσεων που αφορούν στο περιβάλλον, τη συμπερίληψη και τον εθελοντισμό - με την έννοια της προσφοράς προς τον συνάνθρωπο. Ο μαθητής με την αυτενέργειά του επηρεάζει και συμπαρασύρει θετικά τη σχολική και την ευρύτερη κοινότητα σε 21 κοινές πρωτοβουλίες ενώ ταυτόχρονα καλλιεργεί τις απαραίτητες δεξιότητες του 21^{ου} αιώνα. Σκοπός είναι, ο μαθητής να διαμορφωθεί ως πολίτης με επίγνωση, υπευθυνότητα, ενσυναίσθηση και δημιουργική διάθεση για προσφορά και αλλαγή.

Λέξεις-κλειδιά: Δίκτυο σχολείων, εθελοντισμός, ενεργός πολίτης, 17 Στόχοι, δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η Τέχνη ως Μέσο Ευαισθητοποίησης για την Ψηφιακή Πολιτειότητα:

Μια Ευρωπαϊκή Συνεργασία

Νικόλαος Σιδέρης¹, Αθηνά Κοκκόρη², Γεωργία - Αγγελική Κρητικού³

¹Εκπαιδευτικός ΠΕ86, Πρότυπο ΓΕ.Λ. Αγ. Αναργύρων

nsideris@sch.gr

²Σύμβουλος Εκπαίδευσης ΠΕ86, Γ' Αθήνας

athinakokkori12@gmail.com

³Εκπαιδευτικός ΠΕ86, Υποδιευθύντρια 2ου ΓΕ.Λ. Αθηνών

gkritiko1979@yahoo.com

Περίληψη

Οι προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει και να ανταποκριθεί η σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα σε μία ψηφιακή διασυνδεδεμένη και πολιτισμικά ποικιλόμορφη κοινωνία είναι ποικίλες και πολυδιάστατες. Οι αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και της ενεργής πολιτειότητας στην εκπαίδευση καθίστανται επιτακτικές, καθώς το τρέχον κοινωνικό πλαίσιο διαπνέεται από χαρακτηριστικά παγκοσμιοποίησης, ψηφιακού μετασχηματισμού και πολιτισμικής ποικιλομορφίας. Οι εκπαιδευτικές κοινότητες καλούνται να ανταποκριθούν δημιουργικά σε αυτές τις προκλήσεις, με την αξιοποίηση κατάλληλων σύγχρονων εργαλείων και μεθοδολογιών που ενισχύουν τη διαπολιτισμική κατανόηση και την κοινωνική υπευθυνότητα των μαθητών. Ιδιαίτερη σημασία αποκτά η αξιοποίηση της τέχνης και των ψηφιακών τεχνολογιών ως μέσων ευαισθητοποίησης για τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης στην εκπαίδευση, καθώς και η ενίσχυση της κριτικής σκέψης και της συνειδητής χρήσης του διαδικτύου και της τεχνητής νοημοσύνης. Στο πλαίσιο αυτό, το ευρωπαϊκό πρόγραμμα eTwinning “Interactive pAlntings” αξιοποίησε τις δυνατότητες της δημιουργικής μάθησης μέσω τέχνης και ψηφιακής αφήγησης, συνδέοντας μαθητές από την Ιταλία, την Ελλάδα και την Ισπανία. Το πρόγραμμα προώθησε τη συνειδητή χρήση των ψηφιακών εργαλείων και την ενδυνάμωση γλωσσικών, τεχνολογικών και STEM δεξιοτήτων. Η εκπαιδευτική δράση εστίασε στην ενίσχυση της ψηφιακής πολιτειότητας και της διαπολιτισμικής επικοινωνίας. Οι μαθητές επέλεξαν έργα τέχνης από καλλιτέχνες της χώρας τους, τα οποία μελέτησαν, αναζητώντας πληροφορίες για τους δημιουργούς τους, το ιστορικό και καλλιτεχνικό τους πλαίσιο και στη συνέχεια συνεργάστηκαν για τη δημιουργία διαδραστικών «ομιλούντων» έργων τέχνης κάνοντας χρήση εργαλείων τεχνητής νοημοσύνης για την προσθήκη φωνητικής αφήγησης και οπτικοακουστικών στοιχείων (video animation), με στόχο την ευαισθητοποίηση σε θέματα ψηφιακής ηθικής και τεχνητής νοημοσύνης στην εκπαίδευση, αναδεικνύοντας ταυτόχρονα στοιχεία της εθνικής πολιτισμικής τους ταυτότητας. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, κάθε έργο απέκτησε «φωνή» και «κίνηση», μετατρέπόμενο σε μία σύντομη αφηγηματική εμπειρία που συνδυάζει αισθητική, ιστορική και πολιτισμική πληροφορία. Το τελικό αποτέλεσμα αποτυπώθηκε σε ένα κοινό ψηφιακό διαδραστικό μουσείο, ένα μικρό αποθετήριο ευρωπαϊκού πολιτισμικού πλούτου.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: Ψηφιακή Πολιτειότητα, Τέχνη και Βιώσιμη Ανάπτυξη, Δίκτυα σχολείων, Τεχνητή Νοημοσύνη

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Εκπαίδευση και βιώσιμη ανάπτυξη μέσω του Τοπικού Θεματικού Δικτύου:

«Γεωπάρκο Κεφαλονιάς και Ιθάκης: Φύση και Πολιτισμός»

Ευαγγελία Σκιαδαρέση¹, Αναστασία-Ελένη Μαγουλά²

¹Εκπαιδευτικός ΠΕ06 - Υπεύθυνη Σχολικών Δραστηριοτήτων, Δ.Δ.Ε. Κεφαλληνίας

skiadaresi@hotmail.com

²Εκπαιδευτικός ΠΕ04.02 - Υπεύθυνη Εργαστηριακού Κέντρου Φυσικών Επιστημών Κεφαλονιάς & Ιθάκης, Δ.Δ.Ε. Κεφαλληνίας

natmag75@yahoo.gr

Περίληψη

Το Τοπικό Θεματικό Δίκτυο (Τ.Θ.Δ.) Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και Πολιτιστικών Θεμάτων με θέμα: «Γεωπάρκο Κεφαλονιάς και Ιθάκης: Φύση και Πολιτισμός» ιδρύθηκε το σχολικό έτος 2022-2023, με Συντονιστικό Φορέα τη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Δ.Δ.Ε.) Κεφαλληνίας δια της Υπεύθυνης Σχολικών Δραστηριοτήτων και της Υπεύθυνης Εργαστηριακού Κέντρου Φυσικών Επιστημών (Ε.Κ.Φ.Ε.) Κεφαλονιάς και Ιθάκης και συνεργαζόμενους Φορείς τον Επόπτη Ποιότητας Εκπαίδευσης/Σύμβουλο Εκπαίδευσης Φυσικών Επιστημών της Δ.Δ.Ε. Κεφαλληνίας, το Κέντρο Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία (Κ.Ε.Π.Ε.Α.) Ιθάκης και τη Μονάδα Διαχείρισης Εθνικών Πάρκων Ζακύνθου, Αίνου και προστατευόμενων περιοχών Ιονίων Νήσων του Οργανισμού Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (Ο.Φ.Υ.Π.Ε.Κ.Α.) - Παράρτημα Αργοστολίου/Γεωπάρκο Κεφαλονιάς & Ιθάκης και συνέχισε την λειτουργία του τα δύο επόμενα σχολικά έτη. Στο πλαίσιο του Δικτύου υλοποιήθηκαν επιμορφωτικά σεμινάρια (διαδικτυακά/διά ζώσης) και περιηγήσεις σε γεώτοπους για εκπαιδευτικούς καθώς και βιωματικές δράσεις, εκπαιδευτικές επισκέψεις και εργαστηριακές δραστηριότητες για μαθητές. Επίσης, διοργανώθηκαν εκδηλώσεις και εκθέσεις διάχυσης και προβολής των παραγόμενων έργων και των αποτελεσμάτων της έρευνας των σχολικών ομάδων που συμμετείχαν στο Τ.Θ.Δ., συμβάλλοντας στην ανταλλαγή καλών πρακτικών και στο άνοιγμα των σχολείων στην τοπική κοινότητα. Σκοπός του Τ.Θ.Δ. είναι, μέσω της υλοποίησης Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων και ποικίλων βιωματικών δράσεων, να κατανοήσουν οι μαθητές/τριες τη γεωλογική εξέλιξη της περιοχής τους μέσα στον χρόνο και την σύνδεση της γεωμορφολογίας με την υλική και άυλη πολιτιστική κληρονομιά του τόπου τους. Παράλληλα, αξιοποιώντας τον θεσμό των Γεωπάρκων, επιδιώκεται οι μαθητές/τριες να ευαισθητοποιηθούν και να αναπτύξουν δεξιότητες για την αποτελεσματικότερη διαφύλαξη της γεωποικιλότητας και της βιοποικιλότητας της Κεφαλονιάς και της Ιθάκης, με στόχο την βιώσιμη ανάπτυξή τους. Το Τ.Θ.Δ. «Γεωπάρκο Κεφαλονιάς και Ιθάκης: Φύση και Πολιτισμός» προωθεί τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ στην Εκπαίδευση και συμβάλλει καθοριστικά στην διαμόρφωση ενεργών πολιτών, οι οποίοι θα δραστηριοποιούνται με υπευθυνότητα και με γνώμονα τη βιωσιμότητα, προάγοντας την οικολογική συνείδηση και την κοινωνική ευθύνη σε τοπικό αλλά και παγκόσμιο επίπεδο.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη, βιωματικές δράσεις, Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Τοπικό Θεματικό Δίκτυο

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Περιπατητικές διαδρομές, καταγραφή και ανάδειξη βιοποικιλότητας της ορεινής Λευκάδας στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής ερμηνείας και της Βιώσιμης Ανάπτυξης

Αριστοτέλης Σκιαδαρέσης¹, Σοφία Καποτά², Χαρίκλεια Μινώτου³, Αριστοτέλης Μαρτίνης⁴, Κωνσταντίνος Ποϊραζίδης⁵

¹Ιόνιο Πανεπιστήμιο - Τμήμα Περιβάλλοντος, Προπτυχιακός φοιτητής
filiposk64@gmail.com

²Ιόνιο Πανεπιστήμιο - Τμήμα Περιβάλλοντος, Προπτυχιακή φοιτήτρια
sofiakap8@gmail.com

³Ιόνιο Πανεπιστήμιο - Διδάσκουσα στο ΜΠΣ Νέες Τεχνολογίες για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη
charmini@otenet.gr

⁴Ιόνιο Πανεπιστήμιο - Τμήμα Περιβάλλοντος, Καθηγητής
amartinis@ionio.gr

⁵Ιόνιο Πανεπιστήμιο - Τμήμα Περιβάλλοντος, Καθηγητής
kpoiraz@ionio.gr

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αναδεικνύει τη συμβολή της βιωματικής περιβαλλοντικής ερμηνείας και εκπαίδευσης, στην ευαισθητοποίηση τόσο της τοπικής κοινωνίας όσο και των επισκεπτών αναφορικά με τη διατήρηση και ανάδειξη της φυσικής και πολιτισμικής κληρονομιάς της Λευκάδας. Ως περίπτωση μελέτης επιλέχθηκαν οι περιοχές Πινακοχωρίου και το δάσος των Σκάρων, οι οποίες παρουσιάζουν υψηλή οικολογική αξία, πλούσια πολιτισμικά στοιχεία και ποικιλομορφία οικοσυστημάτων. Η μεθοδολογία περιλάμβανε περιοδικές επιτόπιες επισκέψεις για τη συλλογή δεδομένων χλωρίδας και πανίδας (εποχικότητα, κύκλος ζωής ειδών, μετανάστευση κ.ά.), βιβλιογραφική ανασκόπηση για την περιοχή, τους οικοτόπους και τα είδη, καθώς και διεξαγωγή συνεντεύξεων με κατοίκους της περιοχής, με στόχο την καταγραφή της τοπικής (οικολογικής) γνώσης για την περιβαλλοντική σημασία των περιοχών αυτών και της λαϊκής παράδοσης/εθνογραφίας. Παράλληλα, χαρτογραφήθηκαν θεματικές διαδρομές με νέες τεχνολογίες και GIS καθώς και φωτοαπεικονίσεις που ενσωματώνουν στοιχεία βιοποικιλότητας, ιστορικά και πολιτιστικά τοπόσημα στην ψηφιακή εφαρμογή Linktree. Για τη δημιουργία του υλικού περιβαλλοντικής ερμηνείας και την ενίσχυση της δημιουργίας περιβαλλοντικής συνείδησης καταγράφηκαν και τεκμηριώθηκαν οι κύριες περιβαλλοντικές απειλές και προκλήσεις για την περιοχή ενώ παράλληλα έγινε αξιολόγηση του επιπέδου περιβαλλοντικής γνώσης και ευαισθητοποίησης των συμμετεχόντων. Η διεξαγωγή συνεντεύξεων και μετά τη δημιουργία των διαδρομών τεκμηριώνει ότι η ενσωμάτωση της βιωματικής μάθησης και των πολιτισμικών αφηγήσεων στον σχεδιασμό περιβαλλοντικών πρωτοβουλιών και παρεμβάσεων, δύναται να λειτουργήσει ως αποτελεσματικό εργαλείο οικολογικής ευαισθητοποίησης και διατήρησης της τοπικής ταυτότητας.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: Βιωματική Μάθηση, Βιοποικιλότητα, Βιώσιμη Ανάπτυξη, Οικοτουρισμός, Λευκάδα

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Ενεργοί Μαθητές, Δυναμικές Κοινότητες: Ο καταλυτικός ρόλος των Πανελληνίων Μαθητικών Συνεδρίων στη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Μαρία Σφακιανάκη¹, Αικατερίνη Ρήγα², Ιωάννης Κυριακωνανάκης³

¹Καθηγήτρια Φιλόλογος, ΠΕ02, 26ο Πειραματικό Γενικό Λύκειο Αθηνών - Μαράσλειο
msfa.sav@gmail.com

²Καθηγήτρια Πληροφορικής, ΠΕ86, Διευθύντρια 26ου Πειραματικού Γενικού Λυκείου Αθηνών -
Μαρασλείου
katsouf12@gmail.com

³Καθηγητής Φιλόλογος, ΠΕ02, 26ο Πειραματικό Γενικό Λύκειο Αθηνών - Μαράσλειο
pombale@yahoo.co.uk

Περίληψη

Η συμμετοχή των μαθητών σε πανελλήνια μαθητικά συνέδρια αποτελεί μία γόνιμη μορφή βιωματικής και κοινοτικής μάθησης, η οποία συνδέεται στενά με τις αρχές της εκπαίδευσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη και την καλλιέργεια της ενεργού πολιτειότητας. Η παρούσα εργασία διερευνά την παιδαγωγική αξία της συμμετοχής μαθητών του 26^{ου} Πειραματικού Γενικού Λυκείου Αθηνών - Μαρασλείου στο 3ο Πανελλαδικό Μαθητικό Συνέδριο Τοπικής Ιστορίας με τίτλο: «Έλα να σου μιλήσω για τον τόπο μου» (Πάτρα, 26-29 Μαρτίου 2025). Στο πλαίσιο της δράσης, οι μαθητές εκπόνησαν μία διαθεματική ερευνητική εργασία με αντικείμενο την ιστορική διαδρομή του σχολείου τους, το οποίο διαθέτει μακρά εκπαιδευτική παράδοση και ουσιαστική διασύνδεση με τον κοινωνικό και πολιτισμικό ιστό της Αθήνας. Μέσα από τη μελέτη αρχειακών πηγών, βιωματικών συνεντεύξεων με παλαιούς αποφοίτους και κατοίκους της περιοχής, καθώς και την αξιοποίηση πολυτροπικών αφηγηματικών εργαλείων, διαμορφώθηκε ένα σύνθετο ερευνητικό αφήγημα με στόχο την ανάδειξη του σχολείου ως ιστορικού εκπαιδευτηρίου αναφοράς συλλογικής μνήμης και τοπικής ταυτότητας. Η αξιολόγηση της εμπειρίας εμπλουτίστηκε με ποιοτική διερεύνηση των μαθητικών αναστοχασμών μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων. Οι απαντήσεις αποκάλυψαν την ενδυνάμωση της προσωπικής αυτοεκτίμησης των μαθητών, την ανάπτυξη δεξιοτήτων ερευνητικής μάθησης, καθώς και την ενίσχυση της συνείδησης του ρόλου τους ως φορέων πολιτισμικής συνέχειας και κοινωνικής ευθύνης. Η εμπειρία ανέδειξε την καινοτόμο δυναμική των μαθητικών συνεδρίων ως τόπων κοινοτικής και δημοκρατικής εκπαίδευσης, όπου η τοπική δράση και η βιωματική έρευνα συνδέονται με παγκόσμιες αξίες, όπως η αειφορία, η πολιτισμική ποικιλομορφία και η κοινωνική δικαιοσύνη. Μέσα από διαδικασίες συνεργασίας, αναστοχασμού και ενεργού συμμετοχής, οι μαθητές καλλιέργησαν στάσεις υπευθυνότητας, κοινωνικής ευαισθησίας και συλλογικής ταυτότητας, αναδεικνύοντας παράλληλα την αξία καινοτόμων παιδαγωγικών πρακτικών, οι οποίες ενδυναμώνουν τους νέους ως ενεργούς πολίτες και προάγουν τη συμμετοχή τους στη σχολική και τοπική κοινότητα. Παράλληλα ενισχύθηκε η θεώρηση του σχολείου ως ζωντανού οργανισμού διαγενεακής σύνδεσης, φορέα πολιτισμικής συνέχειας και κοινωνικής συνοχής, με προσανατολισμό στη βιώσιμη και ολιστική εκπαίδευση.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: μαθητικά συνέδρια, κοινοτική εκπαίδευση, βιώσιμη ανάπτυξη, ενεργός πολιτειότητα, σχολική ιστορία

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Έρευνα και προτάσεις για ασφαλείς καθημερινές μετακινήσεις στη γειτονιά μας

Ειρήνη Φιλιππουπολίτου¹, Νεκταρία Κλέτσα², Μαρία Γιαλλούση³

¹Εκπαιδευτικός ΠΕ15 - 2^ο Γυμνάσιο Βριλησίων

irfilippoupolitou@yahoo.com

²Εκπαιδευτικός ΠΕ86 - 2^ο Γυμνάσιο Βριλησίων

kletsa@sch.gr

³Εκπαιδευτικός ΠΕ04.02 - 2^ο Γυμνάσιο Βριλησίων

45giallu@otenet.gr

Περίληψη

Οι ερευνητικές εργασίες των μαθητών/τριών της Γ' τάξης γυμνασίου στο πλαίσιο του προγράμματος Ενεργός Πολίτης που διεξήχθη στο εργαστήριο Δεξιοτήτων (2024-25), εντάσσονται στην ενότητα 8 του προγράμματος με τίτλο: Τοπικές Δράσεις - Παγκόσμιες Συνδέσεις, η Δύναμη της Κοινωνικής Εκπαίδευσης στη Βιώσιμη Ανάπτυξη: Σχολεία ως κόμβοι κοινωνικής δράσης. Οι εργασίες υλοποιήθηκαν με σκοπό να εντοπίσουν προβλήματα, κατά την καθημερινή μετακίνηση των δημοτών σε δρόμους, διαβάσεις, πεζοδρόμια, στάσεις κι αλλού. Εφαρμόστηκε επιτόπια έρευνα με φωτογράφιση - χαρτογράφιση των προβλημάτων. Τα αποτελέσματά της αξιοποιήθηκαν από κάθε ομάδα χωριστά στην κατασκευή ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου με το οποίο διερεύνησαν τις ενδεχόμενες εμπειρίες και απόψεις των κατοίκων. Τα ερωτηματολόγια διανεμήθηκαν μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Τα αποτελέσματα των ερευνών έδειξαν μεταξύ άλλων ότι πολλά πεζοδρόμια ήταν κατεστραμμένα, σε πολλές διαβάσεις πεζών είχε σβηστεί η διαγράμμιση και σε κάποιες στάσεις λεωφορείων δεν υπήρχαν καθίσματα. Ακόμα μία από τις έρευνες (N= 50 δημότες) έδειξε ότι περίπου: το 80% ήταν μη ικανοποιημένοι από την κατάσταση των πεζοδρομίων, το 76% ήταν λίγο ικανοποιημένοι από την ποιότητα των διαβάσεων ενώ το 50% αξιολόγησε ως μέτριο το επίπεδο της συγκοινωνίας. Οι προτάσεις εστίασαν μεταξύ άλλων, στην ανάγκη να γίνονται συχνότεροι έλεγχοι και άμεσες επισκευές, να υπάρχει τηλεφωνική γραμμή για να αναφέρουν οι δημότες τα προβλήματα, Δήμος και δημότες να συνεργάζονται ώστε να διατηρούν τα πεζοδρόμια καθαρά και ασφαλή. Οι προτάσεις περιελάμβαναν, επιπλέον, εκδοχές των αρχικών φωτογραφιών όπου με τη χρήση κατάλληλης εφαρμογής Τεχνητής Νοημοσύνης τα προβλήματα είχαν αποκατασταθεί. Οι μαθητές/τριες έλαβαν στήριξη από τις εκπαιδευτικούς με τρόπο που ανεδείκνυε την κριτική τους σκέψη, τις δεξιότητες συνεργασίας αλλά και την ενεργό συμμετοχή τους στα κοινά. Η παρουσίαση των εργασιών στην ολομέλεια της τάξης καθώς και η επιδιωκόμενη παρουσιάσή τους στη δημοτική αρχή αποσκοπούν να συμβάλλουν στην ενίσχυση της ευαισθητοποίησης όλων απέναντι στη έμπρακτη βελτίωση των καθημερινών μετακινήσεων των δημοτών της τοπικής κοινότητας.

Λέξεις-κλειδιά: δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σχολεία ως κόμβοι κοινωνικής δράσης, επιτόπια έρευνα, ερωτηματολόγιο, ψηφιακές εφαρμογές

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 9

9. Οικονομία, Εκπαίδευση, Επιχειρηματικότητα και Υπεύθυνες Επιλογές: Παραδείγματα επιτυχημένων νεανικών πρωτοβουλιών για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Εκπαίδευση στη βιώσιμη επιχειρηματικότητα. Μαθητικές επιχειρήσεις με κοινωνικό αντίκτυπο. Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την πράσινη και την κυκλική οικονομία. Ο ρόλος της εκπαίδευσης στη διαμόρφωση υπεύθυνων καταναλωτών. Εργαστήρια για την κατανόηση της οικονομικής βιωσιμότητας. Επαγγελματική κατάρτιση για πράσινες θέσεις εργασίας. Στρατηγικές για τη δημιουργία συνεκτικών και ανθεκτικών κοινωνιών.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Innovation Culture and Maritime Companies

Athanasios Vasilopoulos¹, Christos Tsitsakis²

¹Ph.D. Candidate, Department of Port Management and Shipping, National & Kapodistrian University of Athens

athvasilop@pms.uoa.gr

²Associate professor, Department of Port Management and Shipping, National & Kapodistrian University of Athens

ctsitsakis@pms.uoa.gr

Abstract

In a world where everything is driven by innovation, building the right culture to support innovative ideas is extremely critical for the sustainability and the profitability of many companies. There are several studies supporting the benefits of building an innovative mindset through the company's employees. That is why Innovation Culture plays a significant role, because it can help the company's workforce to be able to think and be proactive in innovative ideas that can bring solutions and tackle problems that a company may have. Thus, the main goal of this paper is to present the importance of innovative culture in the maritime industry. The maritime industry encounters significant challenges due to several reasons such as the environmental and decarbonization regulations for the workforce and skills shortages. Innovation culture may help maritime companies tackle these kinds of problems as it can help bring innovative solutions.

Keywords: maritime, innovation, culture

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Σπέρνοντας Ιδέες, Θερρίζοντας Αειφορία: Μαθητική Επιχειρηματικότητα Σε Ένα Ακριτικό Δημοτικό Σχολείο»

Ηλιάννα Βόλτση¹, Ρούσσης Αργυριάδης²

¹ΠΕ70 Δασκάλων

liiana.volt@gmail.com

²ΠΕ70 Δασκάλων

sakisargi@gmail.com

Περίληψη

Η παρούσα εισήγηση αφορά ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα, με βιωματικό χαρακτήρα, που υλοποιήθηκε επί δύο συνεχόμενες σχολικές χρονιές στο Δημοτικό Σχολείο Δικαίων Έβρου, με στόχο την ενίσχυση της περιβαλλοντικής και επιχειρηματικής συνείδησης των μαθητών μέσα από την πράξη. Κεντρική ιδέα ήταν η δημιουργία ενός κοινοτικού θερμοκηπίου στον σχολικό κήπο, που θα στηρίζεται στις αρχές της αειφορίας, της κυκλικής οικονομίας και του ανταλλακτικού εμπορίου, εμπνευσμένου από τις πρακτικές της αρχαιότητας. Με την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών, οι μαθητές συνέστησαν μία εικονική επιχείρηση με το όνομα ΔΗΜ. ΟΛ. ΔΙΚΑΙΩΝ, αναλαμβάνοντας ενεργούς ρόλους: πρόεδρος, οικονομικό τμήμα, υπεύθυνοι διαφήμισης, παραγωγής και διαχείρισης, γεωπόνους, φροντιστές. Στο πλαίσιο της δράσης, οι μαθητές επισκέφθηκαν τοπικούς αγροτικούς συνεταιρισμούς και ήρθαν σε επαφή με παραγωγούς και τοπικά προϊόντα, μελετώντας έτσι τη λειτουργία των πραγματικών επιχειρήσεων αλλά μελετώντας τις διατροφικές και πολιτισμικές τους ρίζες. Προϊόντα που είχαν χαθεί μέσα στο πέρασμα του χρόνου αλλά και παραδοσιακές συνταγές οι οποίες συλλέχθηκαν από συνεντεύξεις γηγενών κατοίκων. Οι μαθητές δημιούργησαν ταμπέλες, λογότυπα και σλόγκαν για τα προϊόντα τους και επιχείρησαν να υλοποιήσουν μία διαδικασία re-branding τοπικών προϊόντων, αξιοποιώντας παραδοσιακές συνταγές που είχαν ξεχαστεί μέσα σε σύγχρονες και σημερινές συνταγές. Το κοινοτικό θερμοκήπιο σχεδιάστηκε να εξυπηρετεί τις ανάγκες των κατοίκων του Τριγώνου, ενισχύοντας την έννοια της συνεργατικότητας, της κοινωνικής προσφοράς και της τοπικής αυτάρκειας. Το πρόγραμμα συνέδεσε την εκπαίδευση με την τοπική κοινωνία, την καινοτομία με την παράδοση και την επιχειρηματικότητα με τις αξίες της αειφορίας. Πάνω απ' όλα, ανέδειξε πώς οι μαθητές του δημοτικού μπορούν να γίνουν παραγωγοί ιδεών και φορείς θετικής αλλαγής σε έναν τόπο που χρειάζεται τους νέους του περισσότερο από ποτέ.

Λέξεις-κλειδιά: αειφορία, επιχειρηματικότητα, μαθητές

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

“Θρανία RELOADED”

Καλλιόπη Γώγου

Φιλολόγος, M.Ed - Διευθύντρια του 1^{ου} ΓΕ.Λ. Καλυβίων Θορικού

kgogou@hotmail.gr

Περίληψη

Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει ένα μοντέλο εκπαιδευτικής παρέμβασης που υλοποιήθηκε στο 1^ο Γενικό Λύκειο Καλυβίων Θορικού, στο οποίο έχω τη θέση της Διευθύντριας, με στόχο την ενσωμάτωση των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) και συγκεκριμένα του στόχου 9, μέσα από διαθεματικές και βιωματικές πρακτικές μάθησης. Το πρόγραμμα στηρίχθηκε από την καθηγήτρια Φυσικής Αγωγής που συντονίζει τον Όμιλο Οικολογίας και Περιβάλλοντος του σχολείου, με κεντρικό άξονα την καλλιέργεια της ενεργού πολιτεότητας, της περιβαλλοντικής συνείδησης και της κοινωνικής ευαισθητοποίησης των μαθητών. Κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους, αναπτύχθηκε εργαστήριο κυκλικής οικονομίας με μηνύματα για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Συγκεκριμένα, οι μαθητές και οι μαθήτριες του Ομίλου ανέλαβαν την ανακύκλωση των κατεστραμμένων/φθαρμένων θρανίων, κάνοντας μία συγκεκριμένων βημάτων τεχνική, ώστε να επιδιορθωθούν και να τύχουν καλλιτεχνικής επεξεργασίας. Στο τέλος της δράσης, εφαρμόστηκαν εργαλεία αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης, με τη χρήση ερωτηματολογίων, ημερολογίων μάθησης και συζητήσεων αναστοχασμού, για την καταγραφή της αλλαγής στάσεων και δεξιοτήτων στους μαθητές. Η εισήγηση καταλήγει σε προτάσεις για τη θεσμική υποστήριξη τέτοιων πρωτοβουλιών, αναδεικνύοντας τη σημασία της διεπιστημονικής συνεργασίας και της μετατόπισης από τη θεωρητική προσέγγιση των ΣΒΑ σε μία ζωντανή, συμμετοχική και μετασχηματιστική μαθησιακή εμπειρία.

Λέξεις-κλειδιά: κυκλική οικονομία, ανακύκλωση, θρανία, βιώσιμη ανάπτυξη, δευτεροβάθμια εκπαίδευση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Βιώσιμη Ανάπτυξη και Περιβαλλοντική Πολιτική: Η Διαχείριση Αποβλήτων μέσα από τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης

Σοφία Παλάσκα¹, Λάζαρος Κουμεντάκης², Λάμπρος Γκιόλιας³

¹ ΠΕ70, Μ.Εδ, Μ.Σc. Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Μέλος Π.Ο. Κ.Ε.ΠΕ.Α. Θήβας - Βοιωτίας
sofiapalaska@gmail.com

² ΠΕ79.01-ΠΕ01, Μ.Σc. Επιστήμες Αγωγής, Μ.Εδ. - Εκπαίδευση Ενηλίκων,
lkoumentakis@hotmail.com

³ ΠΕ86, Μ.Εδ. - Εκπαίδευση Ενηλίκων,
lgkiolias@gmail.com

Περίληψη

Η περιβαλλοντική βιωσιμότητα αποτελεί πλέον κρίσιμο ζήτημα για τις σύγχρονες κοινωνίες, με την εκπαίδευση να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην προώθηση βιώσιμων πρακτικών διαχείρισης αποβλήτων, ιδιαίτερα στον τουριστικό τομέα. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η ανάδειξη καλών πρακτικών βιώσιμης διαχείρισης αποβλήτων με έμφαση στη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος μέσα από την εκπαίδευση και η ανάδειξη του ρόλου των τουριστικών επιχειρήσεων στην προστασία του περιβάλλοντος. Η εκπαίδευση αναδεικνύεται ως βασικός παράγοντας για την αλλαγή συμπεριφορών και την ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση, τόσο στη σχολική κοινότητα όσο και μέσω ενημερωτικών εκστρατειών για τουρίστες και εργαζόμενους, ενισχύει τη γνώση, την κριτική σκέψη και την υπεύθυνη στάση απέναντι στη διαχείριση αποβλήτων. Παράλληλα, η ενσωμάτωση σχετικών θεμάτων στα σχολικά προγράμματα και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών κρίνονται απαραίτητες, καθώς έρευνες στην Ελλάδα δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί συχνά αισθάνονται ανεπαρκώς προετοιμασμένοι να υλοποιήσουν προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, ενώ υπάρχει έλλειψη κατανόησης των αρχών ιεράρχησης στη διαχείριση αποβλήτων (π.χ. πρόληψη, επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση). Επομένως, απαιτείται συστηματική κατάρτιση και ενίσχυση των δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών, αλλά και η ενσωμάτωση βιωματικών δράσεων που κινητοποιούν μαθητές και τοπικές κοινωνίες. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η εκπαίδευση συνδέεται άμεσα με την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης αποβλήτων και τη μετάβαση προς την κυκλική οικονομία. Μελέτες δείχνουν ότι υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης σχετίζονται με μειωμένη παραγωγή αστικών στερεών αποβλήτων, ενώ η ανάπτυξη μίας «κουλτούρας αποβλήτων» προϋποθέτει τη διαμόρφωση περιβαλλοντικά υπεύθυνων πολιτών μέσω της εκπαίδευσης και της διά βίου μάθησης. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση καλείται να προωθήσει την πρόληψη παραγωγής αποβλήτων, την ανακύκλωση, την επαναχρησιμοποίηση και την καινοτομία, ενισχύοντας τη συνεργασία μεταξύ σχολείων, επιχειρήσεων και τοπικών φορέων. Συνοψίζοντας, η εκπαίδευση αποτελεί θεμέλιο για τη βιώσιμη διαχείριση αποβλήτων στον τουρισμό, προσφέροντας τα εφόδια για αλλαγή στάσεων και συμπεριφορών, ενίσχυση της κοινωνικής συμμετοχής και διαμόρφωση πολιτικών που οδηγούν σε ένα πιο βιώσιμο μέλλον.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: βιώσιμη ανάπτυξη, διαχείριση αποβλήτων, περιβαλλοντική βιωσιμότητα, περιβαλλοντική εκπαίδευση, περιβαλλοντική πολιτική

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η συμβολή της εκπαίδευσης στη διαμόρφωση υπεύθυνων καταναλωτών

Σοφία Παπαδοπούλου¹, Φώτιος Ζυγούρης²

¹Εκπαιδευτικός ΠΕ87.09, Μ.Εδ. - 1ο ΕΠΑ.Λ. Φλώρινας

softsepapa@hotmail.gr

²Εκπαιδευτής Ενηλίκων - Διδάκτορας Πανεπιστημίου Μακεδονίας

zygourisfotis@yahoo.gr

Περίληψη

Στη σημερινή εποχή η κατανάλωση δεν είναι μόνο πράξη ικανοποίησης υλικών αναγκών, αλλά μία πολυδιάστατη κοινωνική, πολιτισμική και περιβαλλοντική δραστηριότητα. Η αλόγιστη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, οι ανισότητες οι οποίες συνδέονται με την παγκοσμιοποιημένη οικονομία και η περιβαλλοντική κρίση αναδεικνύουν την ανάγκη για νέες μορφές καταναλωτικών συμπεριφορών, βασισμένων στη βιωσιμότητα και την υπευθυνότητα. Στο συγκεκριμένο πλαίσιο, η εκπαίδευση καλείται να αναλάβει έναν σημαντικό ρόλο: να ενισχύσει την ανάπτυξη δεξιοτήτων, στάσεων και αξιών, οι οποίες οδηγούν τους πολίτες από πολύ νεαρή ηλικία, στη συνειδητή επιλογή προϊόντων και υπηρεσιών, λαμβάνοντας υπόψη όχι μόνο την προσωπική τους ικανοποίηση, αλλά και τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνέπειες των πράξεών τους. Στην παρούσα εργασία εξετάζονται η έννοια της υπεύθυνης κατανάλωσης και ο ρόλος της εκπαίδευσης στην ανάπτυξη και καλλιέργειά της. Με βάση την παρατιθέμενη ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία και αρθρογραφία, καθώς και διαδικτυακών πηγών, μελετώνται διεθνή και ελληνικά παραδείγματα εφαρμογών, αναλύονται οι προκλήσεις και τα οφέλη της ενσωμάτωσης τέτοιων πρακτικών στο εκπαιδευτικό σύστημα και κατατίθενται προτάσεις για την ενίσχυση της καταναλωτικής αγωγής, κυρίως στο πλαίσιο της Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη και της Αγωγής του Πολίτη. Τα αποτελέσματα της μελέτης αποτυπώνουν ότι η στοχευμένη εκπαιδευτική παρέμβαση αυξάνει την τάση της υπεύθυνης καταναλωτικής συμπεριφοράς και παράλληλα επισημαίνεται η ανάγκη συνεχούς αξιολόγησης και βελτίωσης των εκπαιδευτικών προγραμμάτων για να ανταποκρίνονται στις σύγχρονες προκλήσεις τις οποίες αντιμετωπίζει η κοινωνία της κατανάλωσης.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση, καταναλωτική αγωγή, αειφόρος ανάπτυξη

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 10

10. Αναλυτικά Προγράμματα και Πολιτικές Εκπαίδευσης για τους 17 ΣΒΑ: Ανασχεδιασμός του αναλυτικού προγράμματος για την Αειφορία. Καταπολέμηση της εκπαιδευτικής ανισότητας σε απομακρυσμένες ή μειονεκτικές περιοχές. Εργαλεία για την προαγωγή της ευημερίας των μαθητών/τριών στις σχολικές κοινότητες. Προετοιμασία των μαθητών/τριών για έναν κόσμο που αλλάζει συνεχώς, δεξιότητες και καινοτομία. Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση για βιώσιμες καριέρες. Η σημασία της προσβασιμότητας και της ποιότητας στην εκπαίδευση.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

It's Global Education Time, GET Project: Μελέτη σχετικά με τις ευκαιρίες και τις προκλήσεις της εφαρμογής των στρατηγικών για την Παγκόσμια Πολιτειότητα και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (και των συναφών στρατηγικών και πολιτικών) στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα

Δρ. Έλενα Ζυγούρη¹, Μαγδαληνή Γρηγορίου²

¹π. Περιφερειακή Δ/ντρια Εκπαίδευσης Δυτικής Μακεδονίας,
Μέλος Δ.Ε. ΚΟΙΝΣΕΠ Diamorfosis
elezygoure@gmail.com

²M.Sc., Εκπαιδευτικός, Προϊσταμένη του Κ.Ε.Π.Ε.Α. Καστοριάς
magdalenegrigo@gmail.com

Περίληψη

Η παραπάνω έρευνα υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος GET "It's Global Education Time" με επικεφαλής το CISP (Comitato Internazionale per Sviluppo dei Popoli) και εταίρους από οκτώ χώρες: Βουλγαρία, Τσεχική Δημοκρατία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ιταλία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ισπανία. Η μελέτη βασίστηκε σε δύο διαφορετικές μεθοδολογίες: α) Έρευνα με τη χρήση συνεντεύξεων. Χρησιμοποιήθηκε ως εργαλείο η μέθοδος της ημιδομημένης συνέντευξης, με προκαθορισμένες ανοικτές ερωτήσεις, οι οποίες χρησίμευσαν ως κατευθυντήριες γραμμές. Πραγματοποιήθηκαν δεκαέξι συνεντεύξεις, με τη χρήση εργαλείων εξ αποστάσεως, κατά τη διάρκεια των οποίων τα δεδομένα καταγράφηκαν από τους ερευνητές, με τη συγκατάθεση των συμμετεχόντων/ουσών. Μετά την απομαγνητοφώνηση των δεδομένων, η ερευνητική ομάδα πραγματοποίησε «ανάλυση περιεχομένου» των συνεντεύξεων, ακολουθώντας μία πλήρως ποιοτική ερμηνεία των δεδομένων. β) Έρευνα με τη χρήση Focus group: Για την υποστήριξη των αξιολογήσεων και τη διεξαγωγή βαθύτερης ανάλυσης των αντιλήψεων, των προτάσεων και των ανησυχιών που εξέφρασαν οι συμμετέχοντες/ουσες στην έρευνα μέσω των συνεντεύξεων, χρησιμοποιήθηκε το εργαλείο των focus group. Μέσω της ομαδικής συζήτησης, επιτράπηκε η ανταλλαγή απόψεων και ιδεών μεταξύ των συμμετεχόντων/ουσών, προσφέροντας πολύτιμες πληροφορίες και προοπτικές, για την κατανόηση των προκλήσεων και των ευκαιριών που σχετίζονται με την Παγκόσμια Πολιτειότητα και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Η ομάδα εστίασης που συγκροτήθηκε για τις ανάγκες της έρευνας περιελάμβανε οκτώ στελέχη εκπαίδευσης και στελέχη εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, καθώς και εκπαιδευτικούς με ευθύνη για την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και δράσεων. Τα δεδομένα από την έρευνα του focus group αναλύθηκαν με βάση τη θεματική ανάλυση περιεχομένου. Η ανάλυση των απαντήσεων των συμμετεχόντων και στις δύο ερευνητικές μεθόδους σχετικά με τον ρόλο και την ευθύνη του οργανισμού που τους απασχολεί όσον αφορά την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη και την Παγκόσμια Πολιτειότητα, αναδεικνύει ως κύρια σημεία τα εξής: υποστήριξη πολιτικών και προγραμμάτων, πληροφορίες και υποστήριξη για τους εκπαιδευτικούς, εφαρμογή των αρχών της βιωσιμότητας στο σχολείο, καθώς και σχεδιασμός και υλοποίηση δράσεων.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη, παγκόσμια πολιτειότητα, πολιτικές και προγράμματα, Αναλυτικό Πρόγραμμα Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, επιμόρφωση εκπαιδευτικών

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Η διδασκαλία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο Δημοτικό Σχολείο

Γεωργία Καρούντζου¹, Θεοδώρα και Παναγιώτα Καρούντζου²

¹Διευθύντρια Α/θμιας Εκπ/σης Αρκαδίας

georgiakaarountzou@yahoo.gr

²ΠΤΔΕ, ΕΚΠΑ

kartheodora4@gmail.com

pennykarountzou2@gmail.com

Περίληψη

Η Σύσταση το 1974 ορίζει ότι η λέξη «εκπαίδευση» δηλώνει τη διαδικασία της κοινωνίας μέσα από την οποία άτομα και κοινωνικές ομάδες μαθαίνουν να αναπτύσσουν συνειδητά την προσωπικότητά τους, τις δυνατότητες και τη στάση τους στα διάφορα θέματα, τις δυνατότητές τους και τις γνώσεις τους. Οι στόχοι - κατευθυντήριες γραμμές της Διεθνούς Εκπ/σης - Εκπ/ση για την Ειρήνη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα όπως είναι πιο γνωστή από τη βιβλιογραφία - όπου απορρέουν από τον ορισμό είναι: η κατανόηση και ο σεβασμός προς όλους τους λαούς, τον πολιτισμό, τις αξίες τους και τον τρόπο ζωής τους, αυτό ισχύει και για τον πολιτισμό των εθνοτήτων της ίδιας χώρας. Η συνειδητή γνώση ότι ανάμεσα στους λαούς και τα έθνη υπάρχει αλληλεξάρτηση που διαρκώς αυξάνεται. Η ικανότητα επικοινωνίας με τους άλλους. Η συνειδητή γνώση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που έχουν ο ένας απέναντι στον άλλο τα άτομα οι κοινωνικές ομάδες και τα έθνη. Η κατανόηση της ανάγκης για διεθνή αλληλεγγύη και συνεργασία. Η θέληση των ανθρώπων να συμβάλλουν στην επίλυση των προβλημάτων της κοινότητάς τους, της χώρας και του κόσμου. Οι κατευθυντήριες αυτές αρχές φανερώνουν ότι η Σύμβαση διαπνέεται από την ετοιμότητα για ενεργητική συμμετοχή του ατόμου έτσι ώστε να μη μένει απλώς παρατηρητής αλλά να καταστεί ενεργητικός συμμετέχων στην πορεία της Ιστορίας. Χαρακτηριστικό στοιχείο της Σύστασης είναι η παγκόσμια προοπτική δηλ. η συνειδητοποίηση της επίδρασης που ασκούν στην καθημερινή κοινωνική ζωή συνθήκες κοινωνικές και οικονομικές οπουδήποτε κι αν συμβαίνουν στον κόσμο. Εκπαίδευση για την Ειρήνη σημαίνει πάνω από όλα ευαισθητοποίηση του ανθρώπου στα σύγχρονα προβλήματα της ανθρωπότητας και συνειδητοποίηση της παγκόσμιας αλληλεξάρτησης έτσι ώστε ο καθένας να συμβάλλει στην επίλυση των προβλημάτων (Παπαδοπούλου, 1990). Η εκπαίδευση αποτελεί μία εξελισσόμενη κοινωνική πραγματικότητα που αλληλοεπιδρά με τους υπόλοιπους τομείς της κοινωνικής ζωής - τον οικονομικό, τον πολιτικό, τον πολιτισμικό, τον πνευματικό και τον ιδεολογικό - τους επηρεάζει αλλά και επηρεάζεται από αυτούς και είναι υποχρεωμένη να είναι αποτελεσματική, επιβάλλεται να αναζητήσει διαφορετικές αξίες, να επαναπροσδιορίσει τους στόχους και τις διδακτικές μεθόδους. Μόνο έτσι η Εκπαίδευση θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις σύγχρονες κοινωνικές ανάγκες και θα συμβάλλει στην αντιμετώπιση της κοινωνικής ανισότητας, του κοινωνικού αποκλεισμού, των διακρίσεων και του ρατσισμού. Στην εργασία αυτή θα γίνει μία προσπάθεια ανάδειξης της αναγκαιότητας αλλά και των διδακτικών για τη διδασκαλία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο Δημοτικό Σχολείο.

Λέξεις-κλειδιά: ανθρώπινα δικαιώματα, εκπαίδευση, Δημοτικό σχολείο

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Technology-Enhanced Language Learning

Γεωργία Καρούντζου¹, Manolis Wallace²

¹Διευθύντρια Α/θμιας Εκπ/σης Αρκαδίας

georgiakaarountzou@yahoo.gr

²Knowledge and Uncertainty Research Laboratory, University of the Peloponnese

wallace@uop.com

Περίληψη

Στη σύγχρονη εποχή, η εκπαίδευση βιώνει σημαντικό μετασχηματισμό, και η γλωσσική εκμάθηση δεν αποτελεί εξαίρεση. Διάφοροι παράγοντες συμβάλλουν σε αυτή την αλλαγή, μετασχηματίζοντας τις παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας. Ανάμεσά τους, η ανάπτυξη νέων εκπαιδευτικών τεχνολογιών και η βελτίωση των υφιστάμενων έχουν επιταχύνει τις αλλαγές στη γλωσσική διδασκαλία. Οι «αναδυόμενες εκπαιδευτικές τεχνολογίες» ορίζονται ως καινοτόμα εργαλεία, έννοιες και προόδους που, αν και δεν έχουν ακόμη γίνει ευρέως διαδεδομένες στην εκπαίδευση, διαθέτουν το δυναμικό να ενισχύσουν τις διδακτικές και μαθησιακές διαδικασίες (Veletsianos, 2016). Τέτοιες τεχνολογίες περιλαμβάνουν την τεχνητή νοημοσύνη, την εικονική και επαυξημένη πραγματικότητα, τη μικτή πραγματικότητα, τη ρομποτική, τα αναλυτικά δεδομένα μάθησης (learning analytics) και τα προσαρμοστικά συστήματα μάθησης. Ιδιαίτερα υποσχόμενη εφαρμογή αυτών των καινοτομιών είναι η εξατομικευμένη γλωσσική μάθηση (Hwang et al., 2023). Με τη χρήση τεχνικών μηχανικής μάθησης, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αναλύουν δεδομένα απόδοσης των μαθητών για να εντοπίζουν τα δυνατά και αδύνατα σημεία του καθενός, επιτρέποντας έτσι μία εξατομικευμένη διδασκαλία. Επιπλέον, η επεξεργασία φυσικής γλώσσας (NLP) και η υπολογιστική όραση διευκολύνουν τη δημιουργία καθηλωτικών και διαδραστικών εμπειριών μάθησης, όπως προσομοιώσεις εικονικής πραγματικότητας και συστήματα διαδασκαλίας με τεχνητή νοημοσύνη. Ένα σημαντικό υποπεδίο της Υπολογιστικά Υποστηριζόμενης Γλωσσικής Μάθησης (Computer-Assisted Language Learning - CALL) είναι η Τεχνολογικά Ενισχυμένη Γλωσσική Μάθηση (Technology-Enhanced Language Learning - TELL). Ο όρος αυτός χρησιμοποιείται ευρέως για να περιγράψει κάθε προσπάθεια που αξιοποιεί υπολογιστές και σχετικές τεχνολογίες - όπως επιτραπέζιοι και φορητοί υπολογιστές, τάμπλετ, έξυπνα τηλέφωνα, MP3 players και διαδραστικοί πίνακες - με ουσιαστικό τρόπο στη γλωσσική διδασκαλία και μάθηση. Ο Levy (1997) το ορίζει πιο περιεκτικά ως «την αναζήτηση και μελέτη εφαρμογών υπολογιστών στη γλωσσική διδασκαλία και μάθηση». Η εξέλιξη της ορολογίας από το CALL στο TELL αντικατοπτρίζει τη διεύρυνση του πεδίου και την ολοένα αυξανόμενη ενσωμάτωση της τεχνολογίας στη γλωσσική μάθηση. Το TELL αναδεικνύεται ως ο πιο ολοκληρωτικός γενικός όρος για τις σύγχρονες πρακτικές, καλύπτοντας ολόκληρο το φάσμα της χρήσης ψηφιακών τεχνολογιών σε τυπικές ή άτυπες μορφές γλωσσικής μάθησης, τόσο μέσα όσο και έξω από την τάξη. Αυτό περιλαμβάνει την ηλεκτρονική μάθηση (e-learning), την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, τα εικονικά περιβάλλοντα, τα Συστήματα Διαχείρισης Μάθησης (LMS) και τις εφαρμογές του Web 2.0 (Kessler & Hubbard, 2017). Αυτή η αλλαγή στην ορολογία δεν είναι απλώς μία νέα ετικέτα, αλλά υπογραμμίζει τη συνεχιζόμενη προσαρμογή του πεδίου στις νέες τεχνολογικές τάσεις και παιδαγωγικές προοπτικές. Η παρούσα μελέτη στοχεύει να παρουσιάσει την τεχνολογικά υποστηριζόμενη γλωσσική μάθηση. Θα εξετάσει την ιστορική της εξέλιξη, τις θεωρητικές της βάσεις, τις τρέχουσες τεχνολογικές εφαρμογές, τις παρατηρούμενες επιπτώσεις στην απόκτηση δεύτερης

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

γλώσσας, τις σχετικές προκλήσεις και ηθικές διαστάσεις, καθώς και τις αναδυόμενες τάσεις και τις μελλοντικές κατευθύνσεις για έρευνα και πρακτική εφαρμογή.

Λέξεις-κλειδιά: γλωσσική εκμάθηση, τεχνολογικά υποβοηθούμενη μάθηση, CALL, TELL

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Οι 17 ΣΒΑ στα νέα Προγράμματα Σπουδών Θρησκευτικών

π. Ευάγγελος Μαρκαντώνης¹, Ξανθή Αλμπανάκη²

¹Χημικός - Δρ. Θεολογίας, Επιστημ. Συνεργάτης Παιδαγωγικού Εργαστηρίου Θρησκευτικής Εκπαίδευσης, Τμ. Θεολογίας Ε.Κ.Π.Α.

fevmark@hotmail.com

²Δρ. Θεολογίας, Σύμβουλος Εκπαίδευσης Θεολόγων Κ. Μακεδονίας

xalbanaki@gmail.com

Περίληψη

Σύμφωνα με τον ΟΗΕ τα τρία κοινά βασικά χαρακτηριστικά των 17 ΣΒΑ είναι ότι: α) ισχύουν για κάθε έθνος και σε κάθε τομέα της κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής ζωής (καθολικότητα), β) όλοι οι στόχοι είναι αλληλένδετοι, σε ένα σύστημα και είναι αναγκαίο να επιτευχθούν όλοι (ενσωμάτωση) και γ) η επίτευξή τους συνεπάγεται την πραγματοποίηση θεμελιωδών αλλαγών στον τρόπο με τον οποίο ζούμε στη Γη, σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο (μετασχηματισμός/μεταμόρφωση), που αποτελεί και τον τελικό σκοπό των 17 Στόχων και είναι μία διαδικασία εσωτερίκευσης. Οι θρησκείες γενικότερα αναγνωρίστηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 1990 ως ένα όχημα καθοριστικής σημασίας στην πορεία προς την πραγμάτωση του οράματος για ένα βιώσιμο μέλλον. Αναγνωρίστηκε η σημασία της «πνευματικότητας» των θρησκειών, οι οποίες ως βασικά αποθετήρια ισχυρών πολιτιστικών και ηθικών αξιών, μπορούν να προάγουν την οικολογική ευαισθησία και ισορροπία. Επίσης αναγνωρίστηκε ότι οι θρησκευτικές διδασκαλίες - π.χ. περί της ιερότητας της φύσης - αλλά και το ζωντανό παράδειγμα της εφαρμογής τους αποτελούν τους απαραίτητους παράγοντες στην κινητοποίηση των πιστών προς την κατεύθυνση της προσωπικής ανάληψης ευθυνών, της ηθικής μεταμόρφωσης και της αλλαγής της συμπεριφοράς και στάσης τους γύρω από την κατανάλωση αγαθών, τη χρήση της ενέργειας και την προστασία του περιβάλλοντος. Η UNESCO επίσημα από το 2012 απευθύνθηκε στις θρησκείες, αναζητώντας συνέργειες μεταξύ των αξιών που βασίζονται στην «πίστη» και της Εκπαίδευσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Η Επιτροπή Περιβάλλοντος του ΟΗΕ, τον Νοέμβριο του 2017 ξεκίνησε την πρωτοβουλία «Πίστη για τη Γη - Faith for Earth». Στόχος της πρωτοβουλίας αυτής είναι να συνεργαστεί στρατηγικά με Οργανισμούς που βασίζονται στην πίστη, προκειμένου να επιτευχθούν συλλογικά οι 17 ΣΒΑ. Σημαντική λοιπόν θεωρείται και η συμβολή της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης. Το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών στα Θρησκευτικά και στις δύο βαθμίδες Εκπαίδευσης και στους Γενικούς αλλά και τους Ειδικούς Στόχους έχει αναφορές άμεσα, αλλά και έμμεσα στη Βιώσιμη Ανάπτυξη/Αειφορία και τους 17 ΣΒΑ. Στην παρούσα ανακοίνωση θα παρουσιάζεται αναλυτικά πώς μέσα από τα ορισθέντα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα της κάθε ενότητας του Προγράμματος Σπουδών, η Θρησκευτική Εκπαίδευση στο Ελληνικό Σχολείο συμβάλλει δυναμικά στην καλλιέργεια των μαθητών/τριών στη κατεύθυνση της επίτευξης των 17 ΣΒΑ.

Λέξεις-κλειδιά: Πρόγραμμα Σπουδών στα Θρησκευτικά, ΣΒΑ, Θρησκείες και Βιώσιμη Ανάπτυξη, ανάληψη προσωπικής ευθύνης

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Θέματα μετανάστευσης στο νέο πρόγραμμα σπουδών της Ιστορίας και της Γεωγραφίας του Γυμνασίου στο πλαίσιο του προγράμματος GET

Ζαφείρα Μπαλαμπανίδου¹, Χαρούλα Σταθοπούλου², Βασιλική Χρυσικού³

¹Διευθύντρια του Ωνάσειου Γενικού Λυκείου Κοζάνης

balabazaf@gmail.com

²Ομότιμη Καθηγήτρια - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας ΠΤΕΑ

hastath@uth.gr

³Ερευνήτρια/Εκπαιδευτικός - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

vchrysikou@gmail.gr

Περίληψη

Η μετανάστευση αποτελεί ένα σύνθετο και πολυδιάστατο φαινόμενο που ιστορικά συνδέεται με τις παγκόσμιες κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές συνθήκες. Οι ένοπλες συγκρούσεις, η φτώχεια, η κλιματική αλλαγή και η ερημοποίηση, η αναζήτηση καλύτερων συνθηκών ζωής αποτελούν μερικές από τις βασικές αιτίες που οδηγούν άτομα και πληθυσμούς να μεταναστεύσουν. Στο πλαίσιο της Βιώσιμης Ανάπτυξης, η μετανάστευση συνδέεται με πολλούς από τους 17 Στόχους της Ατζέντας του 2030, όπως τους στόχους που αφορούν στη μηδενική φτώχεια και πείνα (1^{ος} & 2^{ος}), στην καλή υγεία και ευημερία (3^{ος}), στην ποιοτική εκπαίδευση (4^{ος}), στο καθαρό νερό και αποχέτευση (6^{ος}). Ιστορικά οι μεταναστεύσεις, από την εμφάνιση του *Homo sapiens*, συνέβαλαν στην εξέλιξη των πολιτισμών και των χωρών, τόσο στην αρχαιότητα όσο και στη σύγχρονη εποχή. Ωστόσο σήμερα η αδυναμία διαχείρισης των μεταναστεύσεων από τις χώρες υποδοχής καθώς και ο τρόπος παρουσιάσής τους από τα μέσα ενημέρωσης ως «εισβολή», συχνά δημιουργούν καχυποψία και εχθρότητα προς τους μετανάστες. Όμως το σχολείο μπορεί να διαδραματίσει κρίσιμο ρόλο στη διαμόρφωση της κριτικής σκέψης των μαθητριών και των μαθητών ώστε να κατανοήσουν την πολυπλοκότητα και τις πολύπλευρες επιπτώσεις των μεταναστεύσεων καθώς και τον ιστορικό μετασχηματιστικό ρόλο τους στην οικοδόμηση του κόσμου όπως τον ξέρουμε. Στο παραπάνω πλαίσιο, η ΚΟΙΝΣΕΠ «Διαμόρφωσης - Οργανισμού Καινοτομίας για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη» υλοποιεί ως εταίρος κοινοπραξίας το ευρωπαϊκό πρόγραμμα «GET - Είναι ώρα για Παγκόσμια Εκπαίδευση - Από τα σχολικά προγράμματα σπουδών στις δράσεις των νέων για την αειφόρο ανάπτυξη», στο οποίο εργάζεται με στόχο τη βελτίωση των προγραμμάτων σπουδών οχτώ ευρωπαϊκών χωρών, μεταξύ των οποίων και της Ελλάδας, μέσω της ενσωμάτωσης θεμάτων που αφορούν στη μετανάστευση ατόμων και πληθυσμών. Για τον σκοπό αυτό μελετήθηκαν τα νέα προγράμματα σπουδών της Γεωγραφίας και της Ιστορίας του γυμνασίου. Η παρούσα εργασία παρουσιάζει τα ευρήματα της έρευνας που διενεργήθηκε, η οποία ανέδειξε ελλείψεις στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα τόσο του νέου προγράμματος σπουδών της Ιστορίας όσο και της Γεωγραφίας σε ό,τι αφορά τις μεταναστεύσεις. Για την αντιμετώπιση αυτών των κενών, διατυπώθηκαν συγκεκριμένες προτάσεις βελτίωσης.

Λέξεις-κλειδιά: GET, Ατζέντα 2030 του Ο.Η.Ε., μετανάστευση, πρόγραμμα σπουδών, Ιστορία,

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Γεωγραφία

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Ερευνώντας την έμφυλη ισότητα στο νέο πρόγραμμα σπουδών της Ιστορίας του Γυμνασίου στο πλαίσιο του προγράμματος GET

Ζαφείρα Μπαλαμπανίδου¹, Χαρούλα Σταθοπούλου², Βασιλική Χρυσικού³

¹Διευθύντρια του Ωνάσειου Γενικού Λυκείου Κοζάνης

balabazaf@gmail.com

²Ομότιμη Καθηγήτρια - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας ΠΤΕΑ

hastath@uth.gr

³Ερευνήτρια/Εκπαιδευτικός - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

vchrysikou@gmail.gr

Περίληψη

Η ισότητα των φύλων αποτελεί έναν από τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης της Ατζέντας 2030 των Ηνωμένων Εθνών. Παρά τη διεθνή πρόοδο, γυναίκες και κορίτσια εξακολουθούν να υφίστανται διακρίσεις και βία σε παγκόσμιο επίπεδο - ακόμη και σε ανεπτυγμένες χώρες του δυτικού κόσμου. Η εκπαίδευση μπορεί να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην προώθηση της ισότητας των φύλων, καθώς μέσω της διδασκαλίας οι μαθητές και οι μαθήτριες μπορούν να κατανοήσουν ότι η ανισότητα των φύλων δεν αποτελεί φυσικό φαινόμενο, αλλά έχει ιστορικά και κοινωνικά κατασκευαστεί στο πλαίσιο των σχέσεων εξουσίας των φύλων. Οι μαθητές και οι μαθήτριες αποκτώνοντας την παραπάνω γνώση, ενδυναμώνονται ώστε να την αναγνωρίζουν και να την αμφισβητούν. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΚΟΙΝΣΕΠ «Διαμόρφωσης - Οργανισμός Καινοτομίας για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη» υλοποιεί ως εταίρος κοινοπραξίας οχτώ χωρών το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα «GET-Είναι ώρα για Παγκόσμια Εκπαίδευση - Από τα σχολικά προγράμματα σπουδών στις δράσεις των νέων για την αειφόρο ανάπτυξη», το οποίο στοχεύει στη βελτίωση των προγραμμάτων σπουδών οκτώ ευρωπαϊκών χωρών - ανάμεσά τους και της Ελλάδας - μέσω της ενσωμάτωσης ζητημάτων που σχετίζονται με την ισότητα των φύλων. Για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος, πραγματοποιήθηκε ποιοτική έρευνα με τη μέθοδο της ανάλυσης κενών (GAP Analysis) σε προγράμματα σπουδών των συμμετεχουσών χωρών. Ένα από τα προγράμματα σπουδών που εξετάστηκαν ήταν αυτό του μαθήματος της Ιστορίας στο γυμνάσιο. Η παρούσα εργασία παρουσιάζει τα ευρήματα της έρευνας που διενεργήθηκε. Η εφαρμογή της ανάλυσης κενών (GAP Analysis) ανέδειξε ελλείψεις στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του νέου προγράμματος σπουδών της Ιστορίας, σε ό,τι αφορά στη θέση, στα δικαιώματα των γυναικών και στις έμφυλες σχέσεις κατά τις διάφορες ιστορικές περιόδους καθώς και σε θέματα που αφορούν στους αγώνες των γυναικών για ισότητα. Για την αντιμετώπιση αυτών των κενών, διατυπώθηκαν συγκεκριμένες προτάσεις βελτίωσης.

Λέξεις-κλειδιά: GET, Ατζέντα 2030 του Ο.Η.Ε., ισότητα φύλων, πρόγραμμα σπουδών, Ιστορία

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο
«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

**Μειώνω, Επαναχρησιμοποιώ, Ανακυκλώνω: Δημιουργώ για να
Προστατεύσω - Εργαστήριο ανακυκλωμένου χαρτιού και φυσικών
χρωστικών μέσα από την τέχνη και τη βιωσιμότητα**

Carlota Blasco Aguirre

ΠΕ08 – Εικαστικός, 10^ο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Καστοριάς, Ph.D.

carlablascosculptor@gmail.com

Περίληψη

Το εργαστήριο προτείνει μία βιωματική, δημιουργική και μετασχηματιστική εμπειρία για την εκπαιδευτική κοινότητα, εστιάζοντας σε τρεις βασικές δράσεις για τη βιωσιμότητα: μείωση επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση. Μέσα από τη χειροποίητη κατασκευή ανακυκλωμένου χαρτιού και τη δημιουργία οικολογικών χρωστικών από φύλλα, λουλούδια και σπόρους, οι συμμετέχοντες θα εξερευνήσουν πώς τα σχολικά απορρίμματα μπορούν να μετατραπούν σε πόρους με καλλιτεχνική, εκπαιδευτική και περιβαλλοντική αξία. Η πρόταση εντάσσεται στο Habitat Project: Βιώνοντας τη φύση στον τόπο μας, ένα πολιτιστικό και σχολικό δίκτυο που εδώ και τρία χρόνια υλοποιείται σε πέντε σχολεία της Δυτικής Μακεδονίας. Πρόκειται για ένα διεπιστημονικό πρόγραμμα που προωθεί την επανασύνδεση με το φυσικό περιβάλλον μέσω μεθοδολογιών που συνδυάζουν την τέχνη, την επιστήμη και την ενεργή παιδαγωγική, με στόχο την καλλιέργεια μίας οικολογικά ευαισθητοποιημένης και κοινωνικά ενεργής πολιτιμότητας. Κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου θα παρουσιαστεί ένας πρακτικός οδηγός για την υλοποίηση της δραστηριότητας σε σχολικά περιβάλλοντα, με επαναχρησιμοποίηση χαρτιού από φωτοτυπίες για τη δημιουργία καλλιτεχνικών υλικών, όπως διακοσμητικό χαρτί, σελιδοδείκτες ή κάρτες με ενσωματωμένους σπόρους για φύτευση. Η δραστηριότητα αυτή, πέρα από την ενίσχυση της δημιουργικότητας και της ομαδικής εργασίας, μεταδίδει με πρακτικό και βιωματικό τρόπο τις αξίες της κυκλικής οικονομίας και της προστασίας του περιβάλλοντος. Η εκπαιδευτική αυτή πρόταση ενσωματώνει τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης από μία δημιουργική και προσιτή οπτική, ενισχύοντας την οικοδόμηση ανθεκτικών σχολικών κοινοτήτων με περιβαλλοντική ευαισθησία και αναπτυγμένη κριτική σκέψη από τις πρώτες σχολικές ηλικίες.

Λέξεις-κλειδιά: Τέχνη, περιβαλλοντική εκπαίδευση, Αειφορία, ενεργός πολίτης

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

«Παγκόσμιες Κοινωνικές Ανισότητες»

Ηλιάνα Βόλτση
ΠΕ70 Δασκάλων
Iliana.volt@gmail.com

Περίληψη

Το προτεινόμενο εργαστήριο εντάσσεται στη θεματική των παγκόσμιων κοινωνικών ανισοτήτων και στοχεύει στη διερεύνηση των δομικών παραγόντων που συντηρούν και αναπαράγουν τις ανισότητες στην εκπαίδευση, την υγεία και την πρόσβαση σε ίσες ευκαιρίες. Βασισμένο σε πρόσφατες διεθνείς εκθέσεις (UNESCO, WHO, OECD), το εργαστήριο αναδεικνύει πώς η κοινωνικοοικονομική θέση, το φύλο, η εθνοπολιτισμική προέλευση και το γεωγραφικό πλαίσιο λειτουργούν ως πολλαπλασιαστές αποκλεισμού. Στο πρώτο μέρος, οι συμμετέχοντες θα εμπλακούν σε δραστηριότητες ανάλυσης μελετών περίπτωσης και στατιστικών δεδομένων, με στόχο την κατανόηση της σύνθετης φύσης των ανισοτήτων και των διασυνδέσεών τους με τις κοινωνικές επιπτώσεις. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις εκπαιδευτικές ανισότητες, τόσο στη σχολική πρόσβαση όσο και στην ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης, όπως και στη σύνδεσή τους με δείκτες υγείας και επαγγελματικής κινητικότητας. Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει βιωματικές προσεγγίσεις και συνεργατική εργασία, με σκοπό την από κοινού διαμόρφωση παιδαγωγικών πρακτικών και παρεμβατικών προτάσεων για τη μείωση των ανισοτήτων σε επίπεδο σχολικής μονάδας και κοινότητας. Το εργαστήριο απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς, κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες υγείας, φιλοδοξώντας να λειτουργήσει ως πεδίο διαλόγου, προβληματισμού και ανάπτυξης στρατηγικών που ενισχύουν την κοινωνική δικαιοσύνη και τη συμπερίληψη σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο.

Λέξεις-κλειδιά: κοινωνικές ανισότητες, εκπαίδευση, υγεία

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Βιωματικό Εργαστήριο «Από τη Γνώση στη Δράση - Κλιματική Αλλαγή»

Βασιλική Μαλέα

M.Ed., Νηπιαγωγός 2^{ου} Νηπιαγωγείου Καστοριάς

vasonip@gmail.com

Περίληψη

Η σειρά εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων «ΑΠΟ ΤΗ ΓΝΩΣΗ ΣΤΗ ΔΡΑΣΗ» δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος για την Παγκόσμια Πολιτειότητα GET (Global Education Time). Η κλιματική κρίση παρουσιάζεται ως ένα παγκόσμιο και πολυδιάστατο φαινόμενο, με βαθιές κοινωνικές, περιβαλλοντικές και πολιτικές συνέπειες. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις επιπτώσεις της στην Ελλάδα, ως μεσογειακή χώρα που βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της κλιματικής αλλαγής, αλλά και ως κόμβος μεταναστευτικών και περιβαλλοντικών ροών. Η προσέγγιση βασίζεται στις αρχές της Εκπαίδευσης για την Αειφορία (ΕΑΑ), ενσωματώνοντας βιωματικές δραστηριότητες, παιχνιδιές μεθόδους, πειράματα και καλλιτεχνική έκφραση. Το βιωματικό εργαστήριο περιλαμβάνει: εισαγωγή στην κλιματική κρίση, αναγνώριση στάσεων και συμπεριφορών που οδηγούν στην κλιματική κρίση και διαπιστώνουμε την επίδραση και τις επιπτώσεις τους σε ολόκληρο τον πλανήτη (διαχέουμε τα συμπεράσματά μας στην κοινότητα). Οι μαθητές συμμετέχουν σε φάσεις μάθησης που περιλαμβάνουν: αφύπνιση, κατανόηση, προσωπική σύνδεση, δράση και αναστοχασμό. Μαθαίνουν για τις αιτίες και τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, αναπτύσσουν ενσυναίσθηση, αναγνωρίζουν τη δική τους ευθύνη και σχεδιάζουν δράσεις για την κοινότητά τους. Μέσα από δραστηριότητες όπως η δημιουργία κόμικ, καμπάνιας ή επιστολής στο μέλλον, ενισχύεται η κριτική σκέψη και η κοινωνική ευαισθησία. Το πρόγραμμα επιδιώκει να μετατρέψει τη γνώση σε δράση και να καλλιεργήσει στάσεις ζωής που προάγουν τη βιωσιμότητα, την ισότητα και τη δημοκρατική συμμετοχή. Αναδεικνύει τον ρόλο της εκπαίδευσης ως μοχλό αλλαγής και υποστηρίζει τη δημιουργία ενός σχολείου που νοιάζεται, ενεργεί και συνδιαμορφώνει το μέλλον. Πρόκειται για μία σύγχρονη, ευέλικτη και μετασχηματιστική εκπαιδευτική πρόταση, απόλυτα εναρμονισμένη με τους στόχους της αειφόρου ανάπτυξης και της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση, βιωματική μάθηση, κλιματική αλλαγή, εκπαιδευτικό εργαλείο, πρωτοβάθμια - δευτεροβάθμια εκπαίδευση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Βιωματικό Εργαστήριο «Φτερά για Όλους – Ταξίδι στην Ισότητα»

Αγγελική Τσαρσιώτου

M.Ed., Δασκάλα του 3^{ου} Δημοτικού Σχολείου Άργους Ορεστικού

angelikitsarsiotou@gmail.com

Περίληψη

Η σειρά εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων «Φτερά για όλους - Ταξίδι στην Ισότητα» δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος για την Παγκόσμια Πολιτειότητα GET (Global Education Time). Η ισότητα των φύλων συμπεριλήφθηκε στους 17 πυλώνες των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης γιατί είναι θεμελιώδης για την επίτευξη των υπόλοιπων στόχων βιώσιμης ανάπτυξης. Το εργαστήριο προάγει την ιδέα ότι η κοινωνία δεν μπορεί να προχωρήσει και να αναπτυχθεί βιώσιμα αν δεν διασφαλιστεί ότι όλοι, ανεξαρτήτως φύλου, έχουν ίσες ευκαιρίες. Το βιωματικό εργαστήριο περιλαμβάνει: εισαγωγή στα έμφυλα στερεότυπα (εντοπίζουμε στοιχεία που καθορίζουν την έμφυλη ταυτότητα στη δυτική κοινωνία), αναγνώριση των έμφυλων στερεοτύπων (διαπιστώνουμε τα έμφυλα στερεότυπα που υποβόσκουν στα μη λεκτικά πλαίσια στην καθημερινή ζωή και αναγνωρίζουμε τις επιπτώσεις των στερεοτύπων και τον τρόπο με τον οποίο αυτά μπορούν να οδηγήσουν σε προκαταλήψεις, υποτίμηση και διακρίσεις), ερμηνεία των έμφυλων στερεοτύπων (ερχόμαστε σε επαφή με τον όρο «γυάλινη οροφή», εντοπίζουμε τη σύγκρουση των γυναικείων κοινωνικών ρόλων που δημιουργούν τα έμφυλα στερεότυπα), διαπιστώνουμε την επίδραση και τις συνέπειες των έμφυλων στερεοτύπων (διερευνούμε τις επαγγελματικές ανισότητες που δημιουργούν τα έμφυλα στερεότυπα και την υποεκπροσώπηση των γυναικών σε υψηλά αξιώματα καθώς και την ανισότητα των αμοιβών μεταξύ των φύλων), ενδυναμώνουμε την αντίσταση απέναντι στα έμφυλα στερεότυπα και προωθούμε τη δράση απέναντι στα έμφυλα στερεότυπα (διαχέουμε τα συμπεράσματά μας στην κοινότητα). Τελικός στόχος του βιωματικού εργαστηρίου είναι οι συμμετέχοντες να έρθουν σε επαφή με ένα εύχρηστο εκπαιδευτικό εργαλείο που, με τρόπο βιωματικό και σύγχρονο, βοηθά μαθητές και μαθήτριες και των δύο βαθμίδων (Α/βάθμιας, Β/βάθμιας) να διαμορφώσουν νέες αντιλήψεις, στάσεις και συμπεριφορές, που θα προάγουν μία πιο δίκαιη κοινωνία απέναντι στις γυναίκες.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση, βιωματική μάθηση, ισότητα, εκπαιδευτικό εργαλείο, πρωτοβάθμια - δευτεροβάθμια εκπαίδευση

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο
«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Επαναπροσδιορίζοντας την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση κάτω από το πρίσμα της Κριτικής Παιδαγωγικής

Συντονίστρια: Δρ. Ειρήνη Ιωαννίδου

Δασκάλα, Δ/ντρια του 3ου Δημοτικού Σχολείου Ωραιοκαστρου
Διδάσκουσα στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (Π.Μ.Σ.) του ΔΙ.ΠΑ.Ε.
«Διαχείριση Περιβάλλοντος και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση»

Συμμετέχουν:

Δρ. Κώστας Αμοιρόπουλος

Νηπιαγωγός, Δάσκαλος, Θεατροπαιδαγωγός,
Αναπληρωτής Καθηγητής Δράματος στο Oslo Metropolitan University

Γιάννης Κάσκαρης

Δάσκαλος, 1ο Δημοτικό Σχολείο Καλαμαριάς

Δρ. Βαΐα Παπανικολάου

Κοινωνιολόγος, Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος

Περίληψη

Αντιμέτωπες με την επιδείνωση των οικολογικών κρίσεων και την αύξηση των κοινωνικών ανισοτήτων, οι παραδοσιακές προσεγγίσεις στην περιβαλλοντική εκπαίδευση συχνά αποτυγχάνουν να αγγίξουν τα βαθύτερα αίτια της κλιματικής αλλαγής και της οικολογικής κατάρρευσης. Αυτό το στρογγυλό τραπέζι επιδιώκει να εξερευνήσει ριζοσπαστικές και μετασχηματιστικές παιδαγωγικές που αμφισβητούν τις επικρατούσες αφηγήσεις των τεχνοκρατικών λύσεων και της ατομικής ευθύνης. Αντλώντας από την κριτική παιδαγωγική και τη θεωρία της αποικιοποίησης, επιθυμούμε να επανεξετάσουμε την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και τη μετεξέλιξή της, Εκπαίδευση για την Αειφορία - Βιώσιμη Ανάπτυξη, ως έναν ζωτικό παράγοντα για τη συλλογική δράση, την κοινωνική αλληλεγγύη και – τελικά – την επιβίωση του πλανήτη.

Αναμένεται να αναδειχθούν εκπαιδευτικές προοπτικές που ενδυναμώνουν τους μαθητές και τις μαθήτριες όχι μόνο στο να κατανοήσουν την επιστήμη του περιβάλλοντος, αλλά να αναλύσουν τις πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικοπολιτιστικές της διαστάσεις και να τις διασυνδέσουν με τις διεκδικήσεις για κοινωνική, φυλετική και οικονομική δικαιοσύνη. Εξάλλου, αυτό είναι το ζητούμενο στους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης. Μέσα από αναφορές σε επιλεγμένες μελέτες περίπτωσης θα αναδειχθούν καινοτόμες, αντι-ηγεμονικές προσεγγίσεις στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, όπως γνώσεις από τοπικούς πληθυσμούς σε σχέση με τη γη τους ή προγράμματα κλιματικής δικαιοσύνης που επικεντρώνονται στη συλλογική σοφία, στη διαγενεακή γνώση και την ακτιβιστική εμπλοκή ενάντια στην περιβαλλοντική υποκρισία.

Με το στρογγυλό αυτό τραπέζι, επιθυμούμε να διαμορφώσουμε μία οπτική για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση που δεν θα είναι ένα παθητικό εργαλείο των «πράσινων αγορών», αλλά ένας ριζοσπαστικός χώρος αμφισβήτησης, αντίστασης και μετασχηματιστικής δράσης. Καθώς αντιμετωπίζουμε τις πολλαπλές απειλές της εποχής μας, οικολογικές, πολιτικές και οικονομικές (πολυκρίση), ευελπιστούμε να αναδειχθεί ότι η εκπαίδευση είναι το κλειδί για την ανάπτυξη του συλλογικού φαντασιακού που απαιτείται για να δημιουργήσουμε δίκαιες και βιώσιμες μελλοντικές προοπτικές.

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο
«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Askari A. 155	Stamouli A. 155
Avarello L. 155	Tsitsakis C. 255
Bersimis F. 109	Tzimas D. 155
Biondo A. 155	Vacaretu A. 155
Blasco Aguirre C. 124, 240, 272	Vasilopoulos A. 255
Cardoso J. 155	Wallace M. 265
Ciprian Stroe T. 178	Wiemann S. 155
Coelho L. S. 27	Αβούρη Π. 187
Cosma A. 178	Αγγελόπουλος Π. 4
Cusack M. 27	Αδαμάκης Σ. 238
Didaskalou E. 109	Αθανασάκη Μ. 244
Dragona E. 155	Αλμπανάκη Ξ. 120, 267
Fedycki L. 155	Αλχασίδης Ν. 188
Heremans K. 155	Αμοιρόπουλος Κ. 277
Holic V. C. 68	Αμπατζίδης Γ. 3
Kazouli-Plaitaki E. 131	Ανδρονίκου Μ. 35
Koufopanou Burt D. 155	Αντωνίου Α. 239
Koutsogiannis S. 178	Αποστόλου Χ. 4
Lantavou O. 65	Αράπη Π. 148
Leitão T. 155	Αργυριάδης Ρ. 240, 256
Michaelidou V. 155	Αργυροηλιόπουλος Γ. 148
Oliveira M. 155	Αρκουλή Α. 115
Pappa V. 65	Αρνικίου Δ. 169
Popov A. R. 68	Αρχοντή Β. 115
Sotiropoulos G. 109	Ασλάνη Α. 206

Ασλανίδου Α. 88	Γιαννακόπουλος Θ. 149
Ατζέμη Α. 42	Γιαννάκου Μ. 208
Βαγιατή Δ. 168	Γιαννόπουλος Κ. 4
Βαϊρινού Κ. 48	Γκάκου Α. 165
Βαλωμένου Ε. 60	Γκάκου Β. 190
Βαμβουράκη Α. 179	Γκέκας Ξ. 38, 39
Βαρδιάμπαση Ά. 101	Γκιόλιας Λ. 258
Βασιλειάδου Π. 91	Γκιόλμας Α. 114
Βασιλείου Α. 42	Γκόλα Κ. 6, 64
Βασιλοπούλου Α. 36	Γκόρια Σ. 40
Βαττές Κ. 164	Γκουζούμα Τ. Μ. 166
Βέργαδος Δ. 3,101	Γλύπτη Μ. 127
Βέργου Μ. 89	Γρηγοριάδης Ι. 184
Βλαχάβα Γ. 62	Γρηγοριάδου Α. 41
Βλάχου Κ. 122, 215	Γρηγορίου Μ. 5, 6, 42, 128, 262
Βόικου Φ. 123	Γρίβα Ε. 239
Βόλτση Η. 124, 240, 256, 273	Γώγου Κ. 257
Βορύλλα Β. 85, 125	Δαργέντα Δ. Ε. 51, 103, 191, 197
Γαβριλάκης Κ. 206	Δαρδιώτη Α. 206
Γαλάνη Α. 211	Δεκατρή Ι. 194
Γερακιώτη Ε. 37	Δημητρίου Ζ. 218
Γερονικολού Π. 126	Δημουλή Ι. 242
Γεωργαντή Π. 115	Διαμάντη Κ. 216, 243
Γεωργοπούλου Π. 189	Διαμαντόπουλος Μ. 177
Γιαλλούση Μ. 253	Διπλάρη Χ. 55

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Δρίβα Α. 44	Ιορδανίδου Α. 167
Δρίτσας Σ. 80, 203	Ίτσκου Θ. 218
Δρούγκα Ε. 45	Ιωαννίδου Ειρ. 4, 277
Δρυμιώτου Ε. 181	Ιωαννίδου Ελ. 115
Ελευθεριάδου Σ. 110	Καζολή Α. 193
Εξαρχάκου Κ. 233	Καζταρίδου Α. 48,50
Ευαγγελινός Α. 202	Καθαράκης Γ. 51, 103, 197
Ευαγγέλου Α. 42, 128	Καμπάση Α. 3, 47, 78, 106, 139, 208
Ευαγόρου Μ. 181	Κανταρά Ε. 130
Ζαραμπούκας Β. 209	Καπελλάκη Ι. 244
Ζαραφίδης Χ. 91	Καποτά Σ. 132, 249
Ζαφείρη Λ. 92	Καραβάς Σ. 177
Ζαχαρίου Α. 28	Καραβοκύρη Μ. 37
Ζέρβας Κ. 188	Καραγεωργοπούλου Α. 213
Ζήκος Ν. 46	Καραγιαννίδης Χ. 3
Ζιώγα Χ. 153	Καραμανάκη Μ. 219
Ζούρου Ε. 217	Καραμέρου Β. 4, 101
Ζυγούρη Ε. 4, 6, 262	Καραχρήστος Χ. 76
Ζυγούρης Φ. 260	Καραχρήστου Π. 184
Ηλιάδου Β. 115	Καρέτσου Σ. 76
Ηλιοπούλου Ι. 50	Καρούντζου Γ. 107, 264, 265
Ηλιοπούλου Μ. 93	Καρούντζου Θ. 264
Θεοδωρίκα Χ. 85	Καρούντζου Π. 264
Θωμαΐδου Ε. 130	Καρτσιωνάκης Ε. 220
Ιμβριώτης Σ. 66	Καρτσούκης Θ. 53

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Καρυπίδου Β. 179	Κορνελάκη Α. Χ. 3, 210
Κάσκαρης Γ. 277	Κορφιιάτης Κ. 3,29
Κατραντζή Α. 168	Κόσυβας Γ./Kosynas G. 4, 109
Κατσαμάγκας Κ. 222	Κοτσιφάκος Δ. 145
Κάτσεων Λ. 223	Κούβελα Γ. 94
Κατσιμάρδου Β. 92	Κουζούλογλου Γ. 56
Κατσόγιαννου Τριανταφύλλου Ε. 184	Κουκούλη Μ. 89
Κατσούλα Α. 191	Κουμεντάκης Λ. 258
Καυκά Α. 38	Κουμουτσάκου Μ. 166
Καψάλης Τ. 134	Κουμπάρου Δ. 242
Κεϊσογλου Σ. 238	Κουρμπέλη Δ. 220
Κεφαλάκης Π. 169	Κουτζιακουτζίδου Θ. 89
Κιόρα Β. 94	Κούτρα Ηλιοπούλου Μ. 211
Κιτσάκη Γ. 135	Κοφινάκη Ν. 244
Κλέτσα Ν. 253	Κρητικού Γ. Α. 245
Κλεφτοδήμος Α. 128	Κυριακωνανάκης Ι. 251
Κοκκόρη Α. 245	Κυριάκου Π. 124, 240
Κόκκορης Γ. 3	Κύρκου Β. 211
Κολοκοτσά Α. 54	Κωνιού Α. 115
Κολοκούρη Ε. 4, 210	Κωνσταντίνου Α. 195
Κολοκούρη Ε. 4, 210	Κωνσταντοπούλου Β. 115
Κοντάκου Δ. 194	Κωστάλης Κ. 58
Κοντός Μ. 112	Κωστανάσιος Λ. 95, 211
Κοντοχριστοπούλου Μ. 55	Κωστανάσιου Α. Ρ. 96
Κόρδη Δ. 191	Κωστανάσιου Δ. 170

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Λαγού Β. 143	Μαστρογιαννάκης Χ. 227
Λάζαρης Δ. 59	Ματσιώρη Σ. 80, 85, 203
Λάππα Χ. 229	Μαυρίδου Δ. 174
Λάσκαρη Λ. 97	Μαυρικάκη Ε. 211
Λιάπη Α. 115	Μαυρογιώργου Α. Κ. 89
Λιάτσου Ι. 45	Μαυροειδής Γ. 225
Λιθοξοΐδου Λ. 136	Μήνογλου Μ. 102
Λιόλιου Κ. 42	Μινώτου Χ. 4, 67, 132, 139, 249
Λουμπρούκου Ε. 137	Μιχαήλ Δ. 3
Μαγουλά Α. Ε. 247	Μιχάλας Α. 3
Μαλέα Β. 6, 274	Μίχου Π. 196
Μάνου Ε. 143	Μόσχου Κ. 188
Μαντζανά Α. 98	Μουντάκη Α. 103, 197
Μάντζιου Μ. 171	Μουστάκα Μ. 50
Μάντη Α. 224	Μπαζάνη Ε. 199
Μανώλη Ι. 143	Μπαζιώτης Α. 46
Μανωλοπούλου Σ. 173	Μπαλακώστα Α. 143
Μαρδίρη Κ.Θ. 6, 60, 100	Μπαλαμπανίδου Ζ. 4, 6, 268, 270
Μαρδίρης Θ. 4, 6	Μπαλάφα Θ. 62
Μαρδίρης Ο. 6	Μπαντικός Κ. 5
π. Μαρκαντώνης Ε. 120, 267	Μπαξεβανίδης Θ. 226
Μαρκίδου Α. 138	Μπαρούφα Μ. 94
Μαρνέρη Ε. 5, 101	Μπάσδος Ι. 63
Μαρτίνης Α. 3, 132, 139, 249	Μπάφας Χ. 227
Μασλάρης Γ. 124	Μπεκιάρης Ε. 127

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Μπενιάτα Ε. 4, 213	Ξιζή Χ. 107
Μπερνάρα Π. 143	Ξουλίδου Μ. 200
Μπέση Μ. 5, 223	Ξουλίδου Σ. 200
Μπίμπα Μ. 211	Οικονομόπουλος Δ. 5
Μποντού Σ. 191	Οικονόμου Ε. 213
Μπότσογλου Κ. 85	Παλαιοχωρίτη Μ. 229
Μποτώνης Α. 139	Παλάσκα Σ. 258
Μπουκουβάλας Χ. 175	Παναγούλη Κ. 189
Μπράττισης Θ. 74	Πανταζής Χ. 149
Μυλωνά Μ. 228	Παντερμαλή Μ. 177
Μυλωνά Π. 64	Παπαδάκη Α. 143
Νάκου Ε. 176	Παπαδάκης Π. 100
Νασσοπούλου Θ. 233	Παπαδημητρίου Ε. 66
Νάτσικα Χ. 85	Παπαδόγκωνα Κ. 115
Νικολοπούλου Ι. 105	Παπαδοπούλου Δ. 5
Νινιράκη Ά. 115	Παπαδοπούλου Σ. 260
Νίνου Φ. 115	Παπαδοπούλου Χ. 142, 143
Νουβάκης Π. 106	Παπαδουλάκης Ζ. 145
Ντάβος Ν. 184	Παπαεμμανουήλ Χ. 201
Νταλαχάνη Κ. 191	Παπαϊωάννου Δ. 135
Νταφόπουλος Ν. 140	Παπακώστα Α. 231
Ντινολάζου Χ. 141	Παπανικολάου Β. 277
Ντόκα Α. 211	Παπανικολάου Κ. 108
Ντούμα Μ. 51	Παπασωτήρη Γ. 147
Ξανθόπουλος Τ. 5	Παρασκευόπουλος Σ. 3, 30, 80

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Παρίδη Κ. 162	Ρουντζεράκη Ε. 115
Πάτρας Γ. 62	Ρούσου Α. 41
Πατρόπουλος Α. 177	Σεργίου Σ. 181
Παυλούδη Α. 4	Σιδέρης Ν. 245
Παχιαδάκη Ε. 56	Σκιαδαρέση Ε. 247
Πεδούλη Α. 171	Σκιαδαρέσης Α. 249
Πελτέκη Σ. 115	Σκιαδαρέσης Α. Φ. 132, 249
Πετανίδου Θ. 202	Σκλήρη Π. 107
Πετρίδου Σ. 166	Σκορδούλης Κ. 211
Πέτρου Σ. 4, 35	Σκούρτας Α. 151
Πεχλιβανίδου Γ. 66	Σλαυκίδης Γ. 158
Πιτσικάλης Σ. 112	Σμυρνάκη Ι. 56
Πλάκα Β. 184	Σουκαλοπούλου Μ. 110
Πλακίτση Α. 3, 32, 83, 113, 170, 210, 211	Σουλτάνη Ά. 152
Πλυτά Ό. 67	Σούμπασης Σ. 69
Ποζουκίδης Ν. 5, 6	Σπαντιδάκη Ε. 115
Ποϊραζίδης Κ. 132, 249	Σπυράκης Σ. 183
Ραβάνη Ι. /Ravani Ι. 148, 178	Σπυριδάκη Ε. 232
Ράπου Μ. 37	Σταθοπούλου Ι. 140
Ράπτη Σ. 233	Σταθοπούλου Χ. 268, 270
Ρεντζέπη Κ. 115	Σταθούλη Μ. 111
Ρήγα Α. 149, 251	Σταμάτης Ν. 76
Ρήγα Ό. 56	Σταυρίδου Β. 153
Ριζοπούλου Α. 179	Σταυροπούλου Α. 70
Ρίζου Κ. 70	Στεργιανόπουλος Λ. 85

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Στεφανίδη Χ. || 103, 197

Στεφανίδη Χ. || 103, 197

Στεφάνου Κ. || 70

Στέφου Σ. || 171

Στουπάκη Ε. || 72

Στρατίκη Α. Χ. || 143

Στρούμπα Μ. || 166

Συργιάννης Χ. || 112

Σφακιανάκη Μ. || 56, 251

Σχοινά Χ. Ι. || 75

Τάκου Ε. || 233

Ταμβάκη Α. || 202

Τασιάκου Δ. || 142

Τάτση Α. || 191

Τερεζάκη Χ. || 154

Τζαμουράνου Ε. || 148

Τζήμας Δ. || 5,6

Τζουρά Μ. || 202

Τομάζος Ε. || 235

Τοπολιάτη Μ. || 113

Τουμανίδης Ν. || 114

Τουπογιάννη Μ. || 244

Τριζώνη Φ. || 142

Τριπολιτσιώτου Φ. || 73

Τσαμπανάκη Α. || 115

Τσαπάρα Μ. || 74

Τσαπάρα Μ. || 74, 115

Τσαρσιώτου Α. || 275

Τσαφούτης Δ. || 203

Τσιαούση Ε. || 75

Τσιαχρή Μ. || 157

Τσίλη Χ. || 89

Τσιότσικα Μ. || 117

Τσιουπλή Ε. || 97

Τσιπά Σ. || 76

Τσιπάς Γ. || 76

Τσιπάς Ν. || 76

Υφαντής Γ. || 158

Φάλλας Ι. || 184

Φιλίππου Θ. || 236

Φιλιππουπολίτου Ε. || 253

Φλάμπουρα-Νιέτου Η. || 78

Φλάμπουρας-Νιέτος Η. || 47, 48

Φραγκουλίδου Π. || 138

Φώλια Κ. || 160

Χαντζόγλου Ι. || 80

Χαραλάμπου Χ. || 161

Χαριτοπούλου Ε. || 118

Χαρούμενου Ν. || 82

Χατζή Δ. || 83, 89

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

Χατζηαχιλλέως Σ. || 224

Χατζηλαδά Α. || 70

Χατζηνικολάου Μ. || 85

Χατζησταυρίδης Μ. || 125

Χριστογιάννη Α. || 89

Χριστοδούλου Α. || 4

Χριστοδούλου Ν. || 162

Χρυσικού Β. || 268, 270

Χυτήρης Χ. || 6

3^ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο

«Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση» - Διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες
για την Αειφορία, την Καινοτομία, την Ισότητα και τη Δικαιοσύνη σε έναν κόσμο που αλλάζει

